

John Carter Brown.

06007-

Korte, Beknopte, en Nette
BESCHRYVING,

Van de Koningrijken
**Hungarien, Dalmatien, en
Morea.**

Mitsgaders de Vorstendommen

Zeevenbergen, Walachien, Mol-
davien, Bulgarien &c.

En der zelver Vestingen en Steeden.

Nevens een omstandig Verhaal ; van het geene, dat om-
trent, en zedert de Verovering van Offen, door der
Christenen Wapenen is ingenomen.

t A M S T E R D A

By

ITTEBO
ON

Salverkooper
VLA

Aan den weetgerigen

LESER.

Alzoo den tegenwoordigen Oorlog, die'er tusschen den Turkzen Sultan Mahomet de IV. den Grootmagtigen Keizer, Leopoldus de I. den Held-dadigen Koning van Polen, en de Doorluttige Republyk van Venetiën is, de voornaamste stoffe zijn, waar over men in ledige urenen zijn gedagten laat gaan, en in geselschappen, discoursen voert: zoo hebben wy geoordeelt, dat het niet ondienstig, ook niet onsmakelyk voor de Liefhebbers, van een welgegronde redeneering zoude wezen, datmen haar by deeze gelegenheit, een omstandige Beschrijving, en egter zoo kort en beknopt als 't mogelijk was deed hebben, van die Koningrijken, Vorstendommen, Landschappen, en de Steeden daar in geieegen, waar ontrent dat hedendaags, als de Toneelen van Oorlog de Wapenen voor het meestc werde gehandelt: We hebben als een Inleyding tot het zelve, de voornaamste zaaken, die t'zedert de Verovering van Offen, tusschen deeze Vyandcn der Christenen, en de Christenen zelve zijn voorgevallen, (om alzoo met dit werk ook een besluyt, van de des jaargae Veldtogen te maken, voor aflaatgaan, weest onzijdig; onderzoekt' gezeide; verschooont de mislachten die gy moogt ontmoeten; en vaart wel.

RPJ:OB

Beknopte Beschrijving

3

Van de Koningrijken

Hungarien , Morea , mitsgaders de
Vorstendommen van Seevenbergen ,
Walachien , Moldavien &c.

 Nder alle de deelen der werelt zijn de Rijken van *Hungarien*, *Dalmatiën*, *Morea*, mitsgaders de Vorsten-
dommen *Seevenbergen*, *Walachien*, *Moldavien*, *Sclaven-
nien*, *Croatien*, *Servia*, en *Bulgarien* &c. voor deze on-
der de namen van *Panonia*, *Dacia*, *Illicum*, en
Thracien, bekent geen van de minsten geweest, die als Toneelen van-
de al vernielende Oorlog het lot , ende uitkomste die op over-
winningen ende nederlaagen gewoon zijn te volgen, gesmaakt heb-
ben; dan hebbenzee eens met de *Persianen*, *Grieken* en *Romeynen*, dan
eens met *Heidenen* en *Turken*, dan eens met *Christenen*, ja hun ei-
gen Vorsten moeten kampen; dan hebbenzee eens een zoete en stil-
le vreedegeenooten ; dan eens haar Akkeren en Rivieren met het
bloed der gesneuvelde geverft gezien , en zelden hebbenzee lange
ruste gehadt; de waarheit van dit myn zeggen, zal onweder spreke-
lijk blyken, aan de geene die Historie kundig zijn, of de moeite
believen te neemien van dezelve te doorbladen. Nade ondergang
der *Griekze Monarchy*, moetenzy neffens de Duitzen dien het 330000
mannen had gekoest, onder *Julius Cesar* bukken, dog niet gewoon
onder de magt van andere te staan, gavenze aanstonts na zijn doot ,
aan *Augustus* werk, om haar op nieuw, onder der *Romeynen* mogent-
heit te brengen; naderhant by den *Romeinen* onzaglijck geworden,
hebbenzy een geruiment tijds Bontgenooten van dezelve rust ge-
noten: *Domitianus* dwongenze de vrede van haar te moeten koo-
pen. *Decebalus* een dapper Koning van *Dacien* (nu *Walachien*, en
Sevenbergen) die *Domitianus* een Keizer van Romen de voorwaerdens
van Vrede voorschreef; heeft 16 jaren lang , met *Trajanus*, om
de gulde vrijheit gescreeden ; verscheide Veldslagen leverdenzy
malkanderen, vrome voorstanders van hun Vaderlandt sneuvelde

4
Beschryving van de Koningrijken

in dezelve, dog de Romeynen hem eindelyk te magtig zijnde maakten het hem zoo bang, dat hy ten einde raat, geen uitkomst ziende, zijn Koninglijke Schatten begroef, en zig zelven doorstak. Groot was evenwel de verandering, als de nazaat van *Trajanus*, den Keizer *Adrianus*, die schoone van *Trajanus* over den *Donauw* geboude Brug deed assijniten, alleen zoo men wil uyt vreef dat de *Daciërs* over dezelve een inval, na de kant van *Illircum* en *Tracien* &c. mögten doen. Onder de regeering van *Marcus Aurelius* wiert den dapperen Roomse Veltheer *Marcus Vindex*, in Hungarien verflagen. Dog uitstekende waren de Overwinningen, die de Hunnen ontrent *Adom* een Stadt in Neder-Hungarien aan den *Donau* en wat beneeden *Buda* gelegen, en kort daar na by *Solna* op de Romeynen bequamen, waar in *Macrinus* en *Tetricus* beide Veldoverstens der Romeynen, dervoegen met de haare geslagen wierden, datze alle het Landt ruimen, en de Overwinnaars de gewenste vryheit (hoewel haar die 40000 mannen van den haren kwam te kosten) moesten laten. De Romeynen verdreeven zijnde van de Gothen die dit Landt eenige tijt bewoont hadden, zoo kwamen de Hunnen, een volk uit *Soybien* ten getale van zoo men wil meer als 1080000 weerbare mannen de Landschappen, *Dacien*, *Pannoniën* bestooken; 't geen zy anno 377 voor zoo veel het aan geene zijde van den *Donauw* legt na 4 jaren Oorloogs genoegzaam in hun gewelt hadden gebragt. Dog begeerig zijnde om verder te gaan, wierden dezelve van de Romeinse Landvoogden, die in Duitslant en Opper-Pannoniën hun verblijf hadden, dervoegen het hooft geboden, dat'er behalven, 210000 Romeynen zoo men wil 125000 van deze Hunnen in een Veldslag Anno 441 by de Stadt *Potentiana*, nu het Marktvlek, *Pentela* genaamt sneuvelde; de Hunnen evenwel hier door niet afgeschrikt maar geresloveert of te overwinnen of te sterren, taften andermaal den Romeynen by de Stad *Tolna* aan, dryven dezelve voort op de vlugt, vervolgen haar kort op de hielen, en slaan dezelve by *Keesmarck* dervoegen uit het veld, dat zy hoewelze vier van hun Hoofden, na malkanderen in deze flag hadden verlooren, de bezitters van gantsch *Pannoniën*, en *Dacien* bleeven.

Pannonia en *Dacien* dus den Romeynen ontrukt, zoo mostende Landschappen, *Mesien*, *Thracien*, *Macedonien* en *Illircum*, alsof ze dezelve hadden bygestaan, voorhouden, en wiert Anno 442, en

43 door Attila Vorst der Hunnen t'eenemaal berooft, verwoest, en zelfs na de gemaakte Vrede, van meer als 120000 Christen inwoonders, onthloot, die den vooroemde Attila alle in slaverny met zig voerde. Dalmatiën, en de gantsche streeke Lants langs de Adriatize Zee, wiert van hem Anno 455 doorgeloopen, de heerlijke Vesting Solona, in het zelve gelegen gerafeert, 't Landt verwoest, en de inwoonders diervoegen geplagt, dat een yder der zelve zijn heil in de Vlugt, en zeekerheit op de Eilanden in de Adriatize Zee gelegen zogt. By welke gelegenheit, en wel voornamelijk door den ondergang van de Aards-Bisschoppelijke Stad Aquileja, die van dezen alvernielende, en Bloedgierigen Heiden, Stormenderhand ingenomen en ten gronde toe geslegt wiert; de Pragtige en beroemde Stadt Venetien zijn begin heeft genomen.

Dezen Dwingeland Anno 465. overleeden zijnde, zoo wierden zyne Zoonen Chaba, en Ernaco van alle kanten aangeraft zijnde van de Oostgothen zoo dapper bestreeden, datmen Anno 490 al het overheerde van haar herwonden en de Hunnen gantschelyk uit Pannonien, en Dacien verdreven zag, dog de Hunnen indien tijt, een wild en woest Volk, en die alles dorsten hasardeeren, en niets liever deeden, als stroopen en rooven, vielen Anno 567 weder in hun verlooren landt wierden, een en andermaal geslagen, ook zoo datze de eerste maal het Hasepadt mosten kiesen, ende tweedemaal den vrede af bidden de drie daar aan volgende jaaren Streed men om het seerst om de bezitting van dit schoone Koningrijk, dog de Hunnen na het verlies van hun Veldoversten Lachanus, meer moed als magtelos geworden, wierden andermaal gantsch uit Panonien gedreven, en het rijk tusschen den Hartoog van Beyeren, en den Griekzen Keizer gedeelt.

Na dat Panonien, waar onder Dalmatiën eerlijcs meede begrepen was, en Dacien, nu 174 jaren, door de Hunnen en Avaren ongemoeit waaren gebleeven, zoo kwamen zy Anno 744 voor de derde maal, onder het beleid van den Vorst Almus, een van Attilas nakomelingen, deeze landen daar zy uit verdreven waren met een magt van 216000 weerbare mannen aantasten, t'geen zy dan, met list, gewelt, en na een dapperen Veldflag, onder hun Veldoversten Arpad, zoon van de vooroemde Almus, t'eenemaal onder hunne magt bragten, en onder malkanderen, om te bewoonen verdeelde.

6 *Beschryving van de Koningrijken*

Zedert hebben deeze Landschappen, menigmaal het lot des Oorloogs moeten smaaken, als Anno 792 tegens Koning Karel, en *Ingwans* Hartoog in *Karudten*, dewelke hen *Opper Pannonien* nu *Oostenrijk* genaamt ontnam. Anno 792 wiert haer door *Pipinus* zoon van den genoemde Koning Karel het Eiland *Schut*, na datze by *Raab* geslagen waren afgenomen. Anno 800, viel haer *Pipinus* andermaal op het lijf, bemagtigde alle haer, aan den *Donauw* gelegen steden, en onder dezelve zelfs de Hooftstad *Offen*; dus genooten dese Landen, by gebrek van d'magt, en niet de wil der Hunnen rust tot Anno 901 toe, wanneer dezelve gantsch *Moravien*, *Beyeren*, en *Oostenrijk* teenemaal verwoeste, gelijk in 't jaar 903 *Karudten* mede dedeën: Anno 932 was'er tuslichen deeze volkeren, en Keizer *Hendrik*, loo swaren Oorloog en geschiede in dezelve een zoo bloedige Veldflag dat de Hungaren meer als 15000 mannen verlooren, behalven 5000 van de haaren, die zy liepen als gevangenen molten agterlaten. Anno 955 wierden de Hungaren benefens hun Vorsten *Leelen* *Verbluch* door den Bisshop van *Salzbrug*, en den Hartoog in *Karudten*, in het Land genoodigd zijnde, met groot verlies van de haaren door Keizer *Otto* uit het zelve gedreeven, hun beide Vorsten gevangen, en tot *Regensburg* opgehangen. Dit was de laatste togt, dat de Hunnen als Heidenen, deeze bloeiende landen quamen aantasten, waar na dit Heerlijke Rijk, en deze vruchtbare Vorstendommen, onder de Regeeringen van *Geyla*, en *Stephanus*, toegenaamt de *Heylige*, en eerste Koning van Hungarijen tot den jare 1038 een stille, voorpoedige, en Godsdienstige ruste hebben genooten; van 't jaar 1038 tot 1054 onder de Regeeringen van de Koningen *Petrus Alba*, tot op *Andreas* was het in een gedurig dobberring, verandering van Regeering, en Inlandze beroertens: dog deeze door *Andreas*, en na hem door deszelfs Broeder *Bela*, en zijn zoon *Salomon* gelist, en in plaatze van zulx veel Heilzame wetten ingevoert zijnde, smaakten de inwoonders tot den jaren 1075 een zoete Vrede, onder de Regeering van *Colomanus* verdween des *Kalme* en veranderde in een langdurige dwarlwind, die in het jaar 1131 wel eenigzins ter neder ging leggen, dog onrent 3 jaren daar na weder opstak, en eerst Anno 1141 verdween. Hier op volgde een dertig jaargae rust, en uit dees rust weder een groot Inlandze beroerte die in den tijt van 3 jaren niet weinig menschen, en zelfs den voornaamste adel van Hungarijen deed sneuvelen; gelijk nu in 't

Hungarien, Dalmatiën, en Morea, &c.

7

in 't gemeen, uit vrede voorspoed, uit voorspoed Hoogmoed, en uit Hoogmoed Oorlogen spruiten, zoo zag men dit Koningrijk nadat het van Anno 1175 tot het jaar 1240 in een alder wenschelijksche had rust gewecst, door de Hoogmoedige murmuratien, van deszelfs ingezeetenen, en het verjaagen van eenige weinig *Chauen*, door de *Tartaren* uit hun land gedreven, en in Hungarien door den goeden Koning *Bela de IV.* ontfangen nu weder tot den *Tartaren* gedreeven, of geweeken zijnde een algemeene vloed van ellende gantsch Hungarien overstroomen. Want deeze door hun klagten deze woelte volkeren tot het nemen van wraak aangedreven hebbende, zag men dezelve Anno 1241 met een Leeger van over de 500000 mannen Hungarien invallen, en na datze der zelver leeger hadden geslagen, ook zoo dat hun goeden Vorst *Bela* hetter nauwernoot met eenen *Andreas Forgatz* in Dalmatiën ontkwam; wiert het zelve van alles dat van eenige waardijc was, zoo schoon door deze grijp Voogels berooft, dat het na dat zy alzoo 3 jaren huis gehouden hadden, niet anders als een woeste, wildernis geleek. Eindelijk, om tot ons oogwit te komen, namentlijk van die dingen en zaaken, eer wy tot de particuliere Beschrijving der Landen en Steeden komen, vooraf den naukeurige Leezer voorstellen, die in Hungarien, Moldavien, Dalmatiën, en Morea voorgevallen zijn, t'zedert de verovering van Offen of *Buda*, door de Benden van zijn Keizerlijke Majesteyt, ende van zijne geallieerden, op den 2 September 1686 Stormenderhandt ingenomen, zoo zullen wy metaan te wijzen, dat dit Koningijk onder de Regeering van *Ladislans* de V. Anno 1285 doorden *Tartaren*, andermaal verwoest; Anno 1302 onder *Wenzelans* door inlandze bewertens, verarmt; Anno 1307, 8, en 9 onder *Carel Robert*, en *Otto van Beyeren*, door partyschappen verscheurt; en eindelijk in dejaren 1396 door den Turkzen Keizer *Bajazeth*; Anno 1439 tot 1444 door *Amurash*; Anno 1456 door *Mahomeith* Anno 1526, 29, 32, 37, 41, 52, 56, 60 en 1565, door *Solimannus*; Anno 1591, 92, 94; door *Amurash III*; Anno 1605 tot 1604 door *Mahomet de III*; Anno 1604, 1607 en 1617 *Achmet*; en 1663 tot 64, door *Mahomeith IV* zoodanig besprongen, vernield, en aangevallen dat dezelve in den jare 1683 als hy *Weenen* meende te bemagtigen meer als de helft van dit Koningrijk in zijn gewelt had, al de overige omstandigheden overslaan; en voor het eerste en dat aanmerkelijk genoeg is, bezien wat'er by de Christenen

3. *Beschrifvinge van de Koningrijken*
nen in deeze voorname, en vanouds Koninglijke Stadt Offen is
gevonden.

L Y S T E van 't geene in de oversterke Stadt Offen,
na deszelfs verovering is gevonden.

504 Stukken geschut, daar onder 180 onbeschadigde en 4 diemen de
Evangeliste noemt, zijnde twee dubbelde Kartouwen, schieten
147 pond Yser.

60 Mortieren.

2000 Voeder en Kalk.

1500000 Ponden ongesmeed Yser.

12000 Ducaten, en 20000 Rijxdaalders Specy, behalven een over-
groote schat, van gemaakt Goud, Zilver en Juweelen.

2000 Gevangene mannen, behalven een overgroot getal van Vrou-
wen, Jongens, en Kinderen.

2 Grootte Magazijnen met Bergzout.

Een onbekent getal van Paarde-tuigen, Zadels, Laarsen, Kogels,
Bomben, Carcassen, &c.

Levensmiddelen voor meer als 6 Maanden.

Een groot gedeelte, van de vermaarde Bibliotheeq: van roemrugtige

Koning *Mathias Corvinus*: behalven, een onnoemelijke buyt, die
door de particuliere Ruiters, en Soldaten, Lijfknechten, en Soe-
telaars, bekomen is.

Waarlijk, een zeer voorname schat, en rijkdom, welke zoo veel
te hooger moet geagt werden, als derzelver waarde als het afvoeren
en brengen, van zoo veel Oorloogs behoeftens en Levens middelen,
aan vragten en ongelden zouden koennen te bedragen, dat zeerkerlijk
al vry eenige duizende Rijxd. zoude zijn.

Belangende deeze zoo Roemrugtige, en van soo veel eeuwen her-
waarts vermaarde Stadt, dezelve is door den wanhoop, en qua-
aardigheit der *Turken*, in brandt gestoken zijnde; diervoegen inde-
asse gelegen, dat'er niet het minste huis in is gevonden, of is daer door
beschadigt geworden, zulx dat het Garnizoen of de bezettelingen
haar verblijf inde Kelders en verwulsten, zoo langh hebben moeten
nemen tot dat men haar van nieuwe gemaakte Barakken of Hutten
had voorzien; vande Publike gebouwen dat Remarkabel is de Hooft
Kerk den *H: Stephanus* toegewijt, en niet ver van de Water-Toorn
gele-

Hungarien, Dalmatien, en Morea, &c.

geleegen, weinig of niet beschadigt geworden, en zoodanig in zijn geheel gebleeven, datmen de zelve niet weinig moeijten, en in korten tijt, tot der Christenen Godsdienst heeft vervaardigt gehad. De groote Franciscaner Kerk, als die digt aan de Bresle Stadt, geleek beeter een puijnhoop als gebouw, daarom men heeft geresolvoert der zelver grond inde Fortification te betrekken, en deeze Geestelijke tot het bouwen van een Kerk, een andere plaats aan te wijzen; de stank en vuilicheit, ontstaande uyt de aazen, en onbegraeven lijken der gefneuvelde, was in den eersten in deze Stad zeer groot, dog wiert door de gevangen Turken, die men daar toe gebruykte, in weinig dagen zoo verre gefuert, dat de lugt dese besmettelijke immers onaangename reuck voor de menschen, allenxkens kwam af te leggen. De Stormgaten wierden aanstonts met alle kragt en ernst, zoo veel als doenlijk was, met sware Palissaden bezet, en zoodanigh gestopt dat men voor een korte aanloop niet bedugt hoeft den te zijn. Het Slot dat door het gedurig inwerpen der Bomben, uit het Beijerze quartier, zeer geruineert, en ten deelen, voor den algemeene Storm, door zijn Keurvorselijke Doorlugtigheit van Beijeren al was bemagtigt, wiert aanstonts door een menigte van Tolpatzen opgeruamt, het puijn weggevoert, en alle openingen dier voegen gestopt en verzeekert, dat men voor een Surprise van die kant ook niet en had te schroomen; het onderwerk, en de gewulften van het zelve door dien zy na de gewoonte derouden van zeer sware en hegte Muuren waaren op getrokken, wierden te eenemaal onbeschadigt, en in een van de zelve zoo men wil een Schat van meer als 120000 Ducaten in specy gevonden. De warme baden, waaren beide van de Belegerde, en Belegeraas onbeschadigt gelaten, en alhoewel der zelver Voorhof en ingangen, eeniger maaten beschadigt waren, zoo is zulk met geringe kosten wederom herstelt: waerlyk de Beschouwers van dezelve betuigen, dat deze baden of wel de gebouwen daar die in zijn, zoo uitvoerigh zijn gemaakt dat men meent datze niet alleen Vorstelijk, maar zelfs Koninglijk en Keizerlijk zijn; ook zijn dezelve van groot voordeel voor den Keizer als die uit de zelver Jaarlijks ruim 50000 Ducaten kan trekken. Onler het groote getal dier Stukken, en Mortieren hier voren gespecificeert zijn verscheide gevonden, waer op de Wapens van den Keizer *Ferdinandus, Maximilianus, Rudolphus, en Ferdinandus de II.* waren gegooten, een der voornaamste Stukken Geschuts, van den Turken *de Saw* genaamt, haddenze by een van de Ondergalderyen van

het Slot, na de waterkant, geposteert, als waar meede sy de gantsche Waterstadt, en een gedeelte van den Donauw konden beschieten.

Met de verovering van deze plaats, en het afrukken, van dees paarl van den Turkzen Sultan, waar meede hy gewoon was onder zijn Titelen te pronken, is den weg gebaant, voor de Keizerlijke Wapenen, om met weinig moeijten, nog andere 21 Landschappen, 26 Vestingen, 30 Steeden, mitsgaders over de 4000 Marktylekken en Dorpen, onder de magt der Christenen te brengen, die door decee, sooo magtige Stadt, van te vooren gedeckt, en beschut waren.

God die regtveerdig is, en van alle zijn schepzelen die reedenen konnen gebruyken niets als dat regt is begeert, en daarom ook wil datze onder malkanderen regt, en gerechtigheit zullen oeffenen, heeft het gelieft, dat den algemeene Vyant des Christendoms aan het zelve, tot Spiegel zoude verstreken, hoe dat de geene die hun woort verbreeken, in het onderfpit komen te raaken, gelijk deze die zig in den jare 1683 openlijk in zijn Brieven, der Christenen ondergang, dorft noemen, maar al te wel bevint; decee van drie kanten aangeraffen Sultan, als door den Keizer, Polen en Venetianen, ziet nu hoe dat de geene die hun vyanden gering agten, kunnen varen. De Venetianen met reedenen tegens hem gebeeten, om het derven en verlies van Candia, het weigeren, en delayeren, om den Vrede met haar te sluyten, stemmen met zijn Keizerlike Majestet en zijn Koninglike Majestet van Polen zamen, vallen hun geswooren vyant op het lyf, ontrukken hem in korten tijt S. Maura, Coron, Modon, Zarnata, Calamatta, oud, en nieu Navarin, mitsgaders Napolia di Romania, Hooftstad van Morea, waar van als een plaats van aangelegenheit, hier het gepasfeerde ontrent het innemen van het zelve voorgevallen volgt.

Naukeurig verhaal van de verovering van

NAPOLIA de ROMANIA

Hooft-Stadt van Morea, door het Leger der Door-lugte Republiek van Venetien, onder het voor-zigtig, en Kloekmoedig beleyst van den

Heer Ridder *FRANCISCO*

MOROSINI, Capiteyn

Generaal ter Zee.

N A dat den Captein Generaal ter Zee de Heer Ridder en Pro-curatoor *Francisco Morosini* in de tijt van 15 dagen door de Goddelijke gunste drie gelukkige ontmoetingen, voor de doorlughete Republiek van *Venetien* had gehad, te weeten de verovering van het doornatuur en konst by na onwinlijk *Oud Navarino*; het slaan en vlugten van den *Seraskier*, die op het spoedigst emet 2000 Ruy-teren, en 4000 Voetknechten, de belegerde Stadt meende te ontzettten; en het inneemen van het door natur zeer welgeleegen, en na de konst welgemaakte *Nieu Navarino*: zoo wende hy zig zonder tijt te verzuymen, met zijn magt na *Modon* een plaats van geen minder aangeleegentheyt als de laast genoemde die hy met kleene mocite in weinig daagen weg nam; waar na hy zijne beradingen, en goed overleg hoe zig best van deeze overwinningen, en waar in men zoo klaar den Arm des *Heeren*, en de goedheit des alderhoogsten bespeurt had, zou bedienen, besloot zig met zijn magt na *Napolia de Romania* Hooftstadt van het bloeyende Koningrijk *Morea* te wenden, om alzoo waar het mooglijk, met het veroveren van deze plaats eindelijk meefer van het gantsche Rijk te worden. Hy brak dan op den 27 July des jaars 1686 van *Modon* op, terwijl de *Turken* door deze quade ontmoetingen verbaast, en met het versterken van deze Stadt, mitsgaders den Berg *Palamida* daar by gelegen bezig waren: deed zijn volk bestaande in 12000 mannen om haar te verrasschen in stilte scheep gaan en

wel verdeelen ging met een goede wind 't zeil, en kwam op een gantsch
snellen, en onverwachte wijse in drie dagen voor de Stadt, waar
door, benefens het zien van een zoo magtige Vloot de vyanden
zoodanig verzet stonden, datze zonder eenige wederstant te bieden,
de *Venetianen* ontrent een vierendeel uurs van de Stadt lieten landen:
Ondertusschen dat dit geschiede kwam den *Seraskier* ten spoedigste
met 300 Janitzier uyt het Kasteel van *Argos* aan, die hy tot onder-
stant van de plaats, neffens derzelver Commandant, dewijl de
Galeyen, als te laag leggende zulx met hun geschut niet konde beiet-
ten daar binnen bragt. Waar op den Capitein Generaal, aanstonds
den Generaal Koninxmark afvaardigde om den Berg *Palamida* te
bemagtigen, het geschut ende Mortieren daar op te planten, en de
Stadt te beschieten. De Zee en Land Militie verdeelde hy wyders,
diervoegen dat de plaats van alle kanten omringt, en rondsom wel
bezet was. Den dapperen Generaal Koninxmark, den Berg beklim-
men en in zijn gewelt hebbende, liet zoo wakker vonk, met geschut
en Musketten op de vyanden geven, en zoo groote menigte van Bom-
ben in de Stadt werpen, dat'er gedurig dan hier dan daar brand in de
Stadt wierdt gezien, zoodanig dat'er niet voornaams ongeschonden
en bleef, en den *Seraskier* die tot zijn onderstant 3000 mannen van den
Bassa van Negroponte verwachte niet weinig beangstigt wiert. Den Heer
Capitein Generaal met den Grave en Generaal Koninxmark, in Con-
ferentie zijnde oordeelde best te weezen, datmen den vyant Slag le-
verde, eer dat dezelve meer in magt mogten toenemen, welke raad
goet gekeurt, de Posten om de belegering voort te zetten wel be-
zet zijnde, trok den Generaal Koningsmark in goede slagordre op den
6 Augusty 1686 met de *Milanoizen*, *Saxen*, *Brunsuykers* en *Overzee-ze*
Hulpbenden, mitgaders de *Dragonders* de *Seraskier* te gemoet, ter-
wyld dat den Capitein Generaal 1000 Voetknegten, van de *Galeyen*
en *Galeotten* in het gezigt van *Argos* aan Land deed gaan. Den
Seraskier, die als in Paardevolk behalven zijn 4000 Voetknegten,
veel starker als den Generaal Koningsmark zijnde, vol moets, had be-
hooren te zijn, was in teegendeel, moedeloos en zonder lust; malkan-
deren dan zoo na gekomen zijnde als ten aanvang van destryd noo-
dig was, begonnen met Musketten te schieten, en voorts hevig te
Vegten, de Turken poogden metale geweld door de *Venezaanze*
Ruitery heen te breeken, dog deeze door het Voetvolk, die onop-
houdelijk van voor dezelve vuur gaaven dapper ondersteunt, en de

Turken door het geschut dat gedurig speelde lustig afgewezen, en getroffen zijnde, geraakte haast in wanordre, en door het zelve aan het loopen, vliedende met agterlating van veel dooden, met de uiterste verbaaftheit zonder eens na *Argos* om te zien tot in *Corinthen* toe: waar op de Capitein Generaal na dat hy *Argos*, en de Fortresse van *Termis* die met 150 man voorzien was door de Vloot terwijl men in dit gevecht was, bemagtigt, behoorlijk bezet hadden, besloot, de Stad met zoodanige ernst aan te tasten, dat dees belegering kort zou aflopen, dog om haar alle redenen, van lastering te beneemen, deed hy de belegerde goede, billikke, en Christelyke voorwaerdens voorstellen zoo zy de Stadt aan hem wilde overgeven, getuigende wyders onschuldig te willen wezen van het quaat, dat haar indien zy hartnekig bleeven, by verovering van de plaats zoude moogen overkomen, dat zy by vrywillige overgaaf haar zelven konde verryken, dog by weigeren hun uiterste verderf hadden te verwachten, maar alzo deeze reeden nog geen kragt op hun gemoederen hadden, en datze op een nieuwe en versche onderstant hoopte, was het voor een doofs man deur met deeze taal geklopt; des begon men wederom onophoudelijc, met geschut, Mortieren, en Musketten, te schieten, en Bomben te werpen, en onder ditte doen, de Galdry om over te Stormen, tot in de gragt bragt. Ondertusschen kwam den *Serasquier* die in der yl zijn verstroide militie benefens eenig ander Volk by malkanderen had gerukt in eigen Persoon op den 29 dag van de belegering met het krieken van den dag den Berg afzakken, viel met een groot geschreeuw, en gruwelijke verwoedheit op de Trencheen der *Venetianen* aan, namen de buite lini van die kant in, sloegen eenige Christenen, eer men dezelve kon onderstutten dood, dog wierden, door de Dappere tegenstandt, en de zonderlinge voorzigtigheit van den Generaal *Koningsmark*, die in aller haast was komen toeloopen zoodanig gestuit, dat deeze bespringers moesten deinzen, en tot staan gebragt wierden: en aangezien, aan het wel of qualijk uitvallen van deze stryd, het gantsche geluk van deeze onderneeming hing, zoo resoluerde den *Kapitein Generaal*, terwijl hy zag dat zig geen Zee armade van den Vyant openbaarde, en dat de zyne het kwaat genoeg hadden, hoewelze als helden, tegens zoo magtige (zijnde wel 10000 sterk) en door haar veelheit wel gemoede Vyanden streden, met 2000 uitgelezen mannen voet aan landt te zetten, en de zyne met zijn tegenwoordigheit en voorbeelt, met nieuwe couragie aan te doen; de

Turken zoo drazy hem zagen naderen, begonden te schrikken ; do Christenen daar en teegens, wierden dubbeld Dapper, vogten op dit gezigt als leeuwen, en dwongen den Vyant na een twyffelagig gevegt van 3 uuren, het haasepadt met verlies van 1400 van de haare, te kiezen. De Christenen daar en teegen en mitten niet meer als 350 man, en waar van de meeste nog maar gekwetste waaren ; in deeze zoo heerlijke overwinning gaven den Generaal Koningsmark, Prince van Brunswijk ende Prince van Turenne blyken, van een bezondere Dapperheit en kloekmoedige voorzigtigheit, den eersten wiert een Paart onder zijn lyf dood geschoten, dog in der yl weder opgezeeten zijnde, en hem gedurig vervoegende daar de noot meest drong, bragt met zijn daaden, en voorbeelt deeze goede uitflag veel voordeel toe. Den Capiteyn Generaal geen tijt meer willende verzuymen, of door laten schieten, deed de Stad door deeze nu door den stryd verhitte Soldaaten, en zelfs van de waterkand door zijn vaartuigen, onophoudelijc bestormen, en zoo kragtig beschieten, dat de belegerde ziende de Stad van binnen in vier en vlam van buiten met de uiterste woede bestormt en daar en boven haar door het opsteeken, van de Hoofden der Turken, diemen haar ten Toon op spießen droeg, afgeschrikt, en gewaarschout wat haar zou kunnen wedervaren, witte Vaandelen om te parlamenteeren en op hoop van genade opstaaken ; waar op men aanstonds met de vyandelijkheden ophiel. Daar op quamen'er 2 Turken uit met een brief van den Basla aan den Heer Morosini, van inhout dat hy de Stadt bereid was over te geeven indien men hem wilde toestaan.

1 Vrye uittocht met hun Wapenen en Bagagie.

2 De twee galeyen die in de Haven lagen, mitgaders de daar opzynde Slaven.

3 De inscheeping en overvoering van hem en de zyne na Troyen.

4 De tyt van 10 dagen om deezer inscheeping, en inlading te doen.

Den Heer Generaal, die nu in die staad met de Stad by na was geraakt, datze t'eenemaal van hem most afhangen, en op zijn genade hoopen, en wilde in geenderleye wijfe het tweede Artikel toestaan, maar wel

1 Datze zoude nittrekken, op gelijke wijse als die van Coron, en Modon haidden gedaaen.

2 Dat het Zee Kasteel aanstonds most werden ingernuimt.

3 Dat hem tot nakoming van des Baslaas belofien, 7 Pantsluizen mosten werden gegeven.

4 En

¶ En datze dan door zyne Scheepen, zouden werden overgevoert.

Gelyk dan vervolgens van d'een en andere kant nagekomen is, men heeft in deeze plaats gevonden 64 kopere, en 7 Ylere Stukken Geschut, 4 Mortieren, 2 Galeyen met 400 Christen Roeyers, 120000 Ducaten in spey; 400 Jooden die haar als slaven hebben moeten vrykoopen, en een grote menigte van alderhande Wapenen, Ammonitie, en leevensmiddelen. Door deeze verovering is de Doorlugte Republiek van Venetië genoegzaam Meester van alle de Zee Havenen van Morea geworden, en't geene aanmerkens waardig is, is dat het innemen van deeze Stadt op den 29 Augustus 1686 zijnde juist 4 dagen, voor de gelukkige verovering van Offen is voorgevallen.

Zijn Keizerlijke Majestet had zoo grooten genoegen, over de gelukkige verovering van Offen, en het goede beleyd van den Generaal Schooning, en de kloemoedigheit der Brandenburgze Soldaaten, dat hy tot betuyging van het zelve, de volgende Brief aan zijn Doorlughtigheyt den Keur Prins van Brandenburg liet afgaan.

**Copy van een Brief van zijn Keyzerlijke Majesteyt,
aan zijn Doorlughtigheyt den Keur Prins van
Brandenburg.**

Doorlughtige, Hooggeboorne, lieve Neefen Vorſt.

Gelijk ik wel verzeekert ben, dat uwe lieve getrouwe volgens de devotie en yver, die dezelve my en de gantsche Chriftenheit is toedraagende, na 't gelukkig einde van de sware en bloedige belegering van Offen verlangt heeft, kan ik niet nalaten u uit een verheugt gemoet door een Courier bekent te maken, dat deze plaats, van zoo groten aangelegentheit, eindelijk op gisteren, door een generaale Storm, zelfs in 't aanzien van het Vyandelyke Krygshier, aan ons en d'andere zamen gevoegde Chriftelijke Wapenen overgegaan is; en hebben de Volkeren, van uw Vader en Ceyvorſt: lieve getrouwe ons toegezonden, onder de dappere conduite van den Generaal Luyt: van Schooning, zoo wel by deeze, als alle andere gelegentheeden ten allen tyden, haar zoo roemwaardig en onverzaagt gedraagen, dat haar het wel verdiente getuygenis, dat

zy het haare geprefteert, ende Glory van de Ceurvorstelijke Wa-
penen niet weynig uitgebreyt, en vermeerdert hebben, niet ontno-
men kan worden, gelijk ik dan ook uwe lieve getrouwe byzonder
hier over begroete, en den zelven met Oomelijke toegenegentheit,
Keyzerlijke genade, en alle goede begeerte toegedaan blyve: gege-
ven in mijn Stadt Weenen den 2 September 1686.

Uwelieve getrouwe Bereitwilligste Oom

L E O P O L D.

De Turken dus, binnen zoo korten tijt twee zoo voorname plaat-
sen verloren hebbende, waar aller weegen in vrees, en lieten haar
by na, door de naam der Christenen vol angst zijnde, als schapen
drijven, werwaarts men wilde; men verftont dat van 500 man die
door den Grooten Vizier uit *vijf Kerken* waren geligt, om neffens an-
dere tot het ontzet van *Budate* dienen, niet meer als 3 wederom
waren gekomen: den Vizier trok na dat hy dees en geene plaatzen,
wel met volk bezet had, met het overige van zijn leger datmen wil
dat niet boven de 25000 mannen, bedroeg, na *Eßek*, en pasfeerde
deszelfs Brug; de Keizerse dus de handen ruym hebbende dewijl men
duydelijk en klaar zag dat den Grooten Vizier tot geen Hooft-
treffen zogt te komen, gingen hun gang, liepen het Turks *Hun-
garyen* deur en deur, en deden alles wat zy wilden. Nu ter
tijt vondmen Liefhebbers van de oudheit, die op alles wat'er ontrent
Offen, zedert dat het zelve in Turkze handen had geweest, gelet
hebbende, de Werelt bekent maakte dat'er in de belegeringen van
Anno 1530, 1599, 1602, 1635, 1669, 1684 en dese van 1686,
ontrent de 300000 menschen voor gesneuvelt, en de Keizerlijke schat-
kiste meer als 250 Millioenen Guldens had gekost; gantsch Europa
was derhalven uitgelaten in vreugde, aller weegen loofde en dankte
men God, op een plegtijke wijze; d'klokken wierden geluyt; het
Canon gelost; gastmaalen aangeregt; ja zelfs zulke waar van de ta-
felen de breete van 5 Huylen beflloegen, en die over de 10000:
Gl: kwamen te kostten; misdadigen verschoont, en wyders allesge-
daan, waar door de menschen gewoon zijnde blydschap van hun ge-
moedt uyt te drukken.

Ontrent desse tijt kwam'er een gevecht tusschen den Capiteyn Extra-

traordinaris *Venier*, gebieder over eenige *Venetiaanze* Oorlog Scheepen, en 8 Convoyers van de Turkze Caravane ontrent *Scio* voort te vallen, alwaar door de genoemde *Venier*, alhoewel van zijn by hem zijnde Scheepen niet wel bygetaan, evenwel den Admiraal en zijn Commandant dood, en de zels Schip in de gront wiert geschoten, 3 andere genomen, ende rest in de Haven van *Scio* bezet.

Den Koning van Polen, dit jaar wat laat te Velde getrokken zijnde, heeft evenwel den Turken en Tartaren met een tamelyke talrijk Leeger in 't eerste in een gedurige bezigheit gehouden om hem te moeten observeeren 't geen den grooten Vizier te moede en magte-los heeft gemaakt, om een Veldflag te wagen, of *Offen* ontzettet; 't geen vele vreemt scheen te wezen, was dat zijn Koninglijke Majestieit van Polen zoo ver uit zijn eygen rijk met zijn Leger is gotten, daar hy meendenze beter zou hebben gedaan, met de Vefting *Caminiek* aan te tasten, dat door de stropende Turken en die daar gedurig uitvallen, en het Landt doorloopen, een smertelijke Doorn in de voeten der Poolze onderdanen is; maar de zoodanige moeten weeten, dat met het Vorstendom *Moldavien*, en *walachien* te be-magtigen, gantsch Polen, van diekant by na gedeckt zou zijn geweest gemerkt het ten Zuiden, in zijn lengte, tegens *Silezen*, *Moravien*, *Hungaryen*, *Transylvanien*, *Walachien*, en *Moldavien* stoot, welke drie eerste, onder den Magtigen Keizer *Leopoldus* de I. zijn goede Bondgenoot staande, het vierde onder den Vorst *Abasii* in 't begin dezes jaars, een vriend des Keifers by accoort geworden zijnde, bleef-er voor hem maar het veroveren van *Moldavien* en *walachien* over, om zijn rijk van die kant voort te bebolwerken, behalven dat hy dan Camminie te beter zou kunnen benauwen. Dat dit ontrent het oogmerk van zijn Koninglijke Majestieit is geweest schynt men mijnes Oordeels uit d'onderstaande Brief, aan den Zevenbergze Veldheer door zijn Majestieit zels geschreeven, te kunnen verstaan, waar van den inhout volgt.

Copy van een Brief van zijn Koninglijke Majesteit
van Poolen, aan den Heer Teleky, Veldheer
van 't Zevenbergze Leeger.

Voortreffelijke en Genereuze Heer.

Met weinig woorden zullen wy uwe opregtigheit aanprikkelen; want tijt, om meer te zeggen, ontbrekt ons, die in alle haast na Cecoraen verder tot beschadiging van den algemeenen Vyant in aantogt zijn: zeekere Fortresen langs dezelve weg, die wy gepasseert zijn, namentlijk drie; voor, binnen, en agter het Bukowinste woud, welke wy hebben van de grondt af laten opwerpen, en met Sterke besettingen voorzien, om de uitlopen van die van Caminiec te verhinderen, en de weg voor zulke, die na ons Leger zullen komen, te beveyligen, hebben onze voortogt vry wat verhinderd. Nu kunnen wy aan onze goede Vrienden met blydschap bekent maken, dat het gantsch Land van Moldavien van 't zelfs en goetgunstelijk haar ons onderwerpen en belooft heeft, haer Wapenen met de onse tegens denzelven Vyant te zullen voegen; Weshalven wy Jasz met den eersten zullen laten versterken, en met een magtige bezetting voorzien, en middelerwy, volgens het gebruyk van dat Volk, de Provincie, om goede orders en regeering wille, aan 4 Carmacanen toegetrouw; deeze zullen over de gemelde Hooft-Stadt uwe Brieven veiliglijk aan ons doen bestellen, en een weg tot spoediger Correspondentie bezorgen. wy zijn verzeekert dat niet alleen het gantsche Koningrijk van Poolen, maar ook de Landen van Moldavien en Walachien, welkers Volkeren met d'ue zamen gevoegt, voor heen dat onde en vermaarde Rijk van Daciën uitmaakten, dubbelde vriendschap met U L zullen onderhouden, en alijt bewaaren, wy twijfelen niet of uwe Provintien zullen nu van de last der Wapenen bevryt zijn; want den Heer G. Szymoriský, ordinare Resident van zijn Keizerlyke Majesteit aan ons Hof, heeft onlangs in den vollen en gantschen Raad openlijk en plegtelyke verklaart, dat de Doorlugtige Keizer op onz herhaalde tusschen-spraak aan den voortreffelyke Generaal Scherffem-Berg ordre gezonden heeft, om uw Vaderlant op het spoedigste te verlaten; wy zijn verzeekert, dat gantsch Zevenbergen zulk met dankbaarheit aan ons erkennen zal; gelijk wy met de grootste blydschap verstaan hebben dat het Christelyk Bloedt, tot welkers bescherming

wy deezen Heyligen Oorlog begonnen hebben veylig en ongemoeij zal blyven,
verder wenschen my U E. wel te varen, gegeven in ons Leger den 9 Au-
gusty 1686.

Ses dagen na het Schrijven van deeze Brief zijnde den 15 Augusty deed zijn Koninglijke Majestet van Poelen zijn intreede binnen Jaz, wiert met alle bedenkelyke eerbiedigheit van de daar zijnde Werelt-lijke en Geestelijke Heeren ontfangen, die daar en tegens door zijn Majestet heerlijk wierden getraeert, waar na deeze alle den Eed van getrouwigheit aan zijne Majestet in handen van den Palatijn van Podalen asfleyde, zijn Koninglijke Majestet stelde de bestiering deses Landts in handen van twee der voornaamste van dit Land, dien hy tot adjutant, een Pools Heer genaamt Gyze, en om met een Commandant over de bezetting te zijn, toevoegden.

Op den 20 van de zelye Maandt kwam zijn Maj. gelukkig met zijn Leeger onder Falkin, alwaar hy na eenige weinige dage verblijf, met den Sulten-Nuradijn, Generaal van de Tartaren en den Prins van Walachien, die in plaats van zijn woort te prefteeren en zijn magt met zijn Benden toe te vallen gelijk hy beloof had, het gantsch Landt had verwoest, en den Boer ten platten Lande van alles berooft, op dat de Christenen alsoo door gebrek van levens-middelen genootzaakt zouden wezen, te keeren van daer Zy gekomen waren: op den 23 liet zigh den Vyant zien die hun op zeekere hoogte zeer sterk beschanst hadden, waardoor zijn Maj. in zijn voorttogt wiert gestuyt; des wiert den Ridder Lubomirski Hof-Maarschalk, een man van bekende dapperheit, en volerde Ervarentheit in de bedryven van Oorlog met 5000 van de oudste en best bedreven Krijgsknugten afgevaardigt, om een weg tot het voorttrekken des Legers te zoeken en die gevonden hebbende te beschermen. Dog deze en was zoo dra niet gekomen op de plaatse dien hy zogt, ofde Tartaren quamen van den Berg af, begosten met het Leger van zijn Maj. te Scharmutzelen, tot twee uuren na de middag, waardoor Zy deefc in hun voorttrekken op hielden, en door dat middel den Heer Lubomirski die met de zijne als de avantgarde voortrok, van het gros des Legers af zonderde; hier op veynsde de Tartaren te deynze, lokte de Polen tot aan haar Tenten, daar deeze vast begonnen te plunderen en te roven, als de Tartaren en Wallachers, hun slag waarnemende in volle ren op den Ridder Lubomirsky met zijn 5000 man aan vielen, en hem diervoegen aantaste, dat den zelven veelte kort zou geschoten hebben indien hy bygeval op geen voor-

deslige plaats hebbende van agteren de Rivier Pruth, ter flinker zijde een moeras, en ten regter een scherpe steyle hoogte, had gestaan, en van zijn Majesteyt in eigen Persoon met het gros van de Ruitery waar onzet geworden; Eger had hy al meer als twee uuren tegens deze ruwen Hoop mannelijk gestreeden, eer zijn Majesteyt met de Ruitery om hem te seconderen te voorschijn kwam; dese dapperen Koning-schrik der Turken, en was zoo dra van haar niet gezien, of den Vyant nam hol over bol, met verlies van 600 dooden, en daar onder zelfs de Swager van den Sultan Nuradin (en 300 gevangenen die eenparig beleeden dat hun verlies al zeer groot was) Ichandelijk de vlugt, 't getal der dooden van de Poolse zijde, en onder de zelve den Heer Waiwode Podolski, Cromy, de Waiwode Kaliski, een Prins van Courlant, en andere van den Adel, was evenwel niet groot.

Den dapperen, en in 't fluck van Oorloog volleerde Johannes Sobieski Koning van Polen, door deze beginzelen aangenoopt om met den Vyant tot een algemeen Hooft-treffen te komen, zogt op alle manieren te weeten waar den Vyant zig hield en hoe sterk den zelven in getal mogt zijn; en al zoo de daagelijksche uitloopers, en Kondschappers hem geen beregt daer van tot zijn genoegen gaven, en het Leger gedurig door de Stroopende Tartaren in onrust wiert gehouden, zoo beloofde zijn Koninklijke Majesteyt een Premie van 200 Rijksdaalders te tellen aan de geene die hem de regte getchapenthiet van hun plaats en getal quam openbaaren. De wîlachers begeerig na gelt maakte wel haast alles op het nauste te weeten, en quamen zijn Majesteyt aandienen de plaats alwaar haar 4000 van de beste Tartaren, en niet wijt van de zelde den Han en Seraskier onthielden. Hier op Commandeerde zijn Koninklijken Majesteyt de Kroons Hof-Maarschalk, Schatmeester, Jagermeester en den Littauzen Heer Hof-schenker met hunne Benden op dese 4000 Tartaren los te gaan, die zy dan ook op zeekere Passagie diervroegen aan troffen, datze behalven de menigte die zy versloegen 300 van de zelve gevangen bekwamen; onder de dooden waren veel van de voornaamste, ende meeste Hof-Staet van den Han en Sultan Nuradijn. Onder de gevangenen waren eenige Murzen en voorname bedienden. Ondertusschen trok zijn Majesteyt zelvs in Persoon, met het gros des Legers op den Seraskier aan; die daar op niet versyymde hem in flag-order te stellen, alzoo hy niet en wist dat de voorsz. 4000 Tartaren alreeds waren geslagen, maar meende dat dezelve van agteren een grote slagting onder de Poolen

zouden doen, dog ziende datze niet te voorschijn quamen, en dat hy in't'ji meening 'bedroogen wás', wiert hy wel haast van zijn Majesteyt op de vlugt gedreeven; en veel van de zijne op dé plaats gedoopt. Deze Veldflag geschiede by Czechora op den 4 October 1686. vroeg in de morgenstondt, en wiert over de zelve, allerwegen door gantsch Poolen als ook elders het 'Te Deum Laudamus gezongen', en het geschut van de wallen der stede tot verscheiden malen geloest. Ondertusschen heeft de moedwil der Cosakken in deze Veldtogr zoo groot geweest, dat zy de voorname Stadt Jasz, geheel en al in d'asse hebben gelegt, zonder dat de Schoone Russife Kerk, die in dezelve was, verschoont is gebleeven. Hierdoor is zijn Majesteyt de gelegenheit om daar bezetting in te laten afgesneeden zijnde, genootzaakt geworden te rug te trekken, en de militie op den 20 October, zijnde 16 dagen na den strijt, Oorlof te geven, om na de gedig- neerde Winter-quartieren te gaan, en een eynde van de Veldtogr voor dit jaar te maken.

De Turkzen Keizer om hem op alle doenlijke middelen, zoo in *Morea*, *Dalmatiën*, *Hungaryen*, en tegens Poolen te voorzien, gaf nu bevel in Natolia, of kleen Azien, en andere Turkze Provintien, dat alle 10 Huyzen binnen 8 dagen, een gewapent man mochten uitleveren, die naderhandt van de Jooden, en Grieken, betaalt zoude werden; maar als het Kalf verdrunken is, den Put te dempen, is waarschijnlyk een vergeefze arbeyt, gelijk het meede immers voor dit jaar is geweest deze en diergelyke beveelen te geven; evenwel om te zien ofze den *Venetianen* door middel van een diversie niet wat magtelooser in *Morea* zouden kunnen maaken, zoo rukt den *Bassa Scutary* uyt ordre van den Grooten Heer voor de Stadt *Budua*, in *Albanien*, op hoop van dezelve eer dat de Heeren *Venetianen* daar op verdagt zouden zijn in zijn gewelt te krijgen, dog deeze hem hier in te gauw zijnde, dee den hem het hoofd lelijck voor deze plaats stooten, gelijk uit de volgende Brief, omstandig kan gezien werden.

Copy van een Brief, aan den Doge van Venetien
geschreven, door den Grave van St. Pol, Ge-
neraal over de Krijgsbenden van de Door-
luggtige Republiek van Venetien in
Dalmatien.

Doorlugtige Vorst.

Ikhoope dat uwe Doorlugtigheid de mijne die ik my de eere gegeven heb, voor eenige tijt aan hem te Schrijven; en in dewelke ik van de goede voorigang van zijn Excellentie *Mijn Heer den Generaal Cornaro* (in deze Lande gewag hebbegemaakt) bekomen zult hebben. Gelijc deze zal dienen om den zelven berigt te doen van het geene in onse laaste actie (die ik oordeel zoo ten opsigt van de groote magt der *Vyanden*, als van ons, die maar defensie konden, gaan, aanmerkelyk genoeg te wezen) is voor gevallen. Ik zal dan d'eer hebben van hem te zeggen dat alsoo zijn Excellentie den Heer Generaal Cornaro van verscheiden Orden beregt was, dat den Bassa van Scutary, een genoegsame magt van Volk en Krygs behoesten om een belegering, (en dat zultx op Budua in Albanien aangezien was) te kunnen doen: dat zijn Excellentie voornoemt, soo spoedig als het hem doenlyk was, alles wat hy konde bekomen; (zijnde in't gehel, zoo indienst sijnde als van het Landvolk onrent de 2000 Mannen) by een gerukt hebbende, deselv'e aanslants op de Galeyen, Galeotten, en andere Vaartuigen, die hy maar konde bekomen, heeft doen Scheep gaan, hebbende het geluk van juist 2 dagen, eer dat den *Vyant* sig voor de Stadt vertoonde, onrent deselv'e te komen; en alsoo my door zyn Excellentien voornoemt, op onse aankomste was bevolen, met de Troepen aan Land te gaan, Zoo ontscheepte ik deselv'e, en stelde onder het geschut van de Galeyen en Galeotten, langs de Zee Oever in flagordre. Ons uiterste Posten, waren aan den Voet van den Berg, op den ingang van een enge weg langs welke den Bassa, die in't hoofd van zijn Leeger was, kwam trekken. Hy deed alle deese Posten door dezine met hun gewoon getier, en geschreven, aangrypen, dog ik deed 500 Mortakken, voort trekken, om haare te ontfangen, die welke zoo dapper van vooren en ter zijden onder de *Vyant* vonk gaven, dat de Turken, ziende dat dese van de andere Troepen mannelijk wierden

ondersteunt, na een gevecht van 3 uren met verlies van 300 van de haaren, ten besten datzy kende de Vlugt naamen. Den Bassa, zelfs is gekwest, en was byna van d'onse, die hem met de Deegen in de Vuyf op de hieten zaten gevangengeworden; want sijnde door de onse gedreven tot aan de hooge, die voor den ingang van deze enge weg lag, wiert hy genoot-saakt (om den Dans te ontspringen) enige van sijn Volk die hem in de weg stonden, te doen nederhakken. Ik deed hier stand houden, om niet in d'een of andere gevraaltijke hinderlaag van den Vyant te vallen. Waar na ike een Yder, ten besten my doenlyk was, weder na sijn Post dee trekken.

Den Bassa door dit sijn ongeval, ende Vrees van ongunst vergrint, was van voor neemen, volgens't berigt dat sijn Excellenie den Heer Generaal Cornaro bekwaam, om ons anderdaags weder aan te tasten. En vermits den grond van onze genomen post van tegrooten uitbreyding was, om tegens een Leger van 13 a 1400 Mannen, die sij sterk waren, te beschermen; soo vond zijn Excellenie gerade dezelve te verlaten, en ons digter onder de Stad, die wy van agteren, de Zee, ter regter, en de Bergen ter slinkter zijde hadden, neer te slaan; aldus van vooren wel begraaven, en door het geschut van onse Galeyen en Gascotten wel gedeckt zijnde, kwam ons des anderendaags den Bassa, het gebergtie af andermal bezoeken, dog ziende dat wy onze geweezen Posten daar hy ons meende te vinden, hadden verlaten, en op een plaats waren daar hy ons niets doen kon, soo nam hy, nadat hy door ons geschut wel begroet, en een goet getal van de zyne verloren had, ten tweedemaal de Wijk.

Uwe Doorlugtigheit sal het gewigte deser heldendaat van zijn Excellenie den Heer Cornaro kunnen begrijpen, zo wanneer het hem maar geliest aan te merken, dat daar door dit Vyandelyke Leeger niet alleen verstroyt, het Land van het gevaar waair in het stond verlost, en de Stad Budua is behouden, maar dat zelfs door dese veiligstelling van de bewoonders deszes Lands, andere zijn aangelokt, om haar het gebied van de doorlugte Re-publiek te onderwerpen.

Ik agte my verpligt te weezen, om ten opzige van dees dappere Generaal, desselfs vlyt, en onvermoeyden yver, die hy vertoont heeft om zijn onderneemingen welte doengelukken; te betuygen, dat het beklagens waardig is, dat hy geen meerder magt van Volk in handen heeft gemerkt men uyt zijn verregtingen; nu hyze niet en heeft, kan oordeelen wat hy zou kunnen doen, wanneer hy dezelve had, &c.

Hier dus afgekeert zijnde, namen sy hun weg van waar sy gekomen waren zonder datze lust hadden, om met de *Venetianen* meer te strijden, des deeze de handen ruim hebbende, en naderhand van Volk versien, resolveerde het een of het ander in deze quartieren tegen de *Turken* te ondernemen. Ten dezen einde nam den Generaal *Cornaro* 10000 Morlakken in zijn dienst voor een maant aan en rukte met dezelve en nog andere 4000 mannen onder het beleid van hem den Prince van Parma, en de Generaal S. Polo na dat sy veel moeijlike weeghen door Gebergtens en Bosschen gepasseert waren op den 23 Septemper 1686 voor de Stadt *Sign*, die hy aanstonts niet 6 stukken gefchut, en 4 Mortieren deed beschieten, en met een op eischen: Het antwoort der *Turken* was kort en quam op dezen zin uit; dat sy besloten hadden, haer te verueren, niets vresden, van alles voorseen waren, en't onfet van den Bassa van *Arcegovina*, die niet boven een dag reisens van de Stadt affont verwagie. Hierop zette de *Venetianen* met vlijt 4 dagen na malkanderen haar werken onvermoeijt voort; lieten eenige mijnen springen, en niet tegenstaande de Ottomannen de Bres zoo veel als in haar vermoogen was met Pallisaden, steenen, en aart stooten, zoo vielen sy onder het beleyd van den Sargiant Majoor van de Batailje de *Marquis del Borro*, met yver op de Stadt aan, streefen 2 uuren lang als onvermoeide Helden, en in groote twyffeling aan wat zijde de Victoria zou vallen, geraakten eindelijc op de Bres, drongen de *Turken*, in haar affijndinge, en't Kasteel te deynsen, vervoigde den Storm, vermeesterde na nog een uur strijden, de afsnijding en het Kasteel, hieuwen alle de *Turken*, behalven de Vrouwen, en andere onweerbare ten getale van 250, ter neder, vonden 8 stukken, en daar onder drie die Anno 1685 den *Venetianen* afgenoem waren, veel Muskettien, een menigte andere Wapenen, en een Magazijn vol voorraat in de Stadt; hadden niet meer als 40 dooden, en 100 gekwesteden, daar onder den Neef van den Cavalier *Fanco*, die de plaats had opge-eyst en van de *Turken* was gedoodt: den Oversten, *Spolverino*, d'Ingnieur *Camutio*, en de Luytenant Collonel *Phigamano*, door de verovering van deze Vesting heeft de Republiek alle het Land van *Clissa* tot de Rivier *Cettino*, en meer als 30 mylen vrugbare Landsdouwen onder haar gebiedt gekregen; invoegen dat de *Turken* met de *Venetianen* te noodzaaken, in deze Landstreek tot bescherming van Budua te moeten komen, een voorname, en sterke Vesting en waar voor de *Venetianen* menigmaal hun hoofd hadden gestooten, hebben verloren.

Den

Den misnoegde Graaf *Emericus Teckely*, hoofd der *Hungarische Malcontente*, ziende dat den kans zedert den jare 1683 zeer verandert was; dat den Staat van den Turkzen Keizer die hy tot zijn Procteur had aangenomen, van tijt tot tijt erger wiert, en zijn onderneemingen de Kreeften gang of agter uyt gingen, liet weinig tijts voor de verovering van *Offen* (en als den Prince Vizier in aantogt was, om hetzelv te ontzetten, of met voorraat, levens middelen, en Volk daar in te brengen, op nieuw te versterken) om den yver en genegentheyt die hy tot, en voor de *Ottomanische Porte* had te betuygen, de volgende Brief, aan de Standen, Steeden, en inwoonders van *Croatien* afgaan.

Brief van den Grave Teckely, aan de loffelijke Standen, Steeden, en Inwoonders van het Koningrijk *Croatien*.

Emmericus Teckely, Vorst en Heer in Partibus van't Koningrijk *Ongaryen*.

Aan onze Hooge-éerde Heeren, Broeders en Vrienden:

Nademaal ik ten tijde van de Belegering van Weeren, als een voorspraak en borge, volgens de getrouwigheit van U Heeren, aan den Onverwinnelijkschen Ottomannischen Keizer belooft, van den G. Vizier, als Generaal van de Ryn Armée, vryheit en zekerheit heb doen genieten, zoo smet het myten Hoogsten; dat U L door gewelt, van 't hoogdringent geluk aangeprikkelt, tot nu toe geen teeken over beloofde getrouwigheit getoont hebt. *Ik beken*, dat het swaar is, van de noot een dengt te maken; maar doe de hulp klaar en openhartig aangebooden wiert, konden om de getrouwigheit te bewijzen, wel weegen en middelen, die door schranderheit bedagt, en in voorgevallen gelegenheden, waargenomen moesten zijn geweest, uitgevonden werden; doch het beraatslagen over voorgaande zaaken ist te laat. *Door de toelating* van God den Almächtigen, die onzen tijt nog niet geheel heeft laten voor by loopen, lag het gemeene wezen van ons Landen Volk te gront; 't welk nog slimmer geworden, en ('t geen ons aldermeest aan het herte gaat) zon-

der dat men weet, of door onvoorzichtigheit of door vrees, in zulken staat
gebragt is: Ogh of God beliefde dat het zig wederom opbeurde; terwyl zijn
Excellentie, de Grootte Vizier, met een ontelbare Ottomannischen Krygs-
herr in aller haast na deezo Grenzen voort trekt, om zo wel ons Volken Land,
als de Ottomannische Porte, met voordeelen eere te vercieren, werpt (op
dat men geen aversegte Teeken van de Trou, in nye Wakkere Gemoederen
ingedrukt, bespuren mag) van u die beuzelagtige gedagten, en oorza-
ken; neemt een Helden moed; grapt deze gelegenheit aan, en leent de
band tot de vrijheit van 't Landt. Ik zal van gantscher herten het gemeene
welwegen bevorderen, en bezorgen dat ik door de Hof-bedienden die my
gongen zijn, wederom de genade ende bescherming van den Grooten Vi-
zier voor U bespreken zal. Draagt by tijts zorg voor nye eigen best, op dat
wanneer het Blad omkeert en de Duitze Wapens ongelukkig werden, het
U niet te laat berouwen mag, de aangebodene gelegenheit uit de hand te
laten gliippen, ik heb van mijn kant mijn opregte Vriendschap en genegen-
heit tot het Landt voldaan. God wil U instorten, het geen het beste en
het loffelijkste is, 't welk wy niet weeten, maar wel het alweetende ver-
stande des Alderhoogsten. Gegeven by de Ottomannische Vesting Czernik
den 20 Augusti 1686.

De Duitze zaten ondertusschen van haare zijde evenwel niet stil,
maar poogende nog wat goets voor zijn Keizerlike Majesteyt in dee-
ze Veldtocht uyt te werken, rukken op den 3 October 1686 na dat
de Voorstadt van Vykerken door de Croaten was afgebrant, en Si-
mathorra op den 16 Septembre door den Prince Louis van Baden en de
Generaalen Aspremont, Picolomini, en Stirum was bemagtigt on-
der het oppergezag van den Marquis de Lavergne, en den Grave de
Souches voor Segedin, gelegen in opper-Hungarien, aan de Rivier de
They, ten plaatze daer de Lippa in dezelve valt. Den Generaal L'Avergne
aanvoerder van de gecommandeerde Troepen Ruytery, meende de
Brug die buyten de Stad legt met de degen in de vuyst weg te nemen,
dog wiert door de Turken die haat in groot getal daar ontrent geop-
steert hadden, afgewezen, en genootzaakt met verlies van 200 doo-
den, en eenige gekweste af te wijken. Op den 5 wierden de Appro-
ches geopent, en op den 6 de Stadt van twee batterye om een Bresse
te maken beschooten. Den sevende, deed den Turken, een sterke
uytval, verraste de Arbeiders, en sloegen 34 van dezelve dood, dog
wierden wel haast met verlies van 48 van de haren na binnen gedree-
ven: uyt de gevangenen diemen by deeze gelegenheit kreeg ver-
stond

Stond men, dat het Garnisoen uyt 4000 Janitseren, en 1500 Spahis bestondt, wiert den 8 in de morgenstont den Generaal *L'Avergne* zoo als hy de plaats wat na recognosceren wilde, door een Falconet ko-
gel doodt geschoten. Ondertusschen wiert den Generaal *Caraffa* van boven *Tolna*, door zijn Hoogheit den Hartoog van *Lottaringen* met 4000 Paarden tot versterking van de Troepen die voor *Segedin* la-
gelderwaarts gezonden. Den Turkzen Vizier ziende dat de Keyzer-
ze nu bezig waren, met een zoo voorname plaats als *Zegedin* in hun gewelt te krijgen, detacheerde eenige Turken en Tartaren, om dee-
ze Stadt indien het mogelijk was te ontzetten, dog op een myl aan de Stadt genaderd zijnde wierden dezelve van den Generaalen *Wallis*, en *Veterani*, die met 6000 mannen om haar te Recognosceren door den Generaal *Caraffa* uitgezonden waren, ontmoet; deze ziende dat de Tartaren zorgeloos waren vallen op dezelve in, waar doorzy alle in disordre geraakte, en eer sy op Paarden konden komen, warenzy geslagen, de Turkze Armée die van agteren op den Generaal *Wallis* meende in te vallen, en de Pas af te snijden wiert meede zoo verwel-
komt, vermits gedagte Generaal *Swenkste*, datze wel haast wanneer den Gen. *Caraffa* met het Keyserlijke Leeger daar by kwam, de vlugt namen, en aan de Christenen het Velt ten besten, en met verlies van onrent 8000 man, 4000 Paarden, 600 Kameelen, en Muylezels, 20 Metalen Stukken geschut, veel gelt, rijke Bagagie &c. ten Buit heb-
ben gelaten; over de 500 voorname gevangenen bekwam men in dese sryd, en het geschut bragtmen aanstonds voor de Stadt om de Stadt met meerder ernst aan te tasten; dog de belegerde nu uyt deze neder-
laag ziende dat voor haar geen ontzet was te verwachte, verzogten te Capituleeren; waar op de overgaaf volgde, men vond in deze Stadt, dat een plaats van goeden handel is, een Magazijn met Proviant voor meer als 6000 mannen en veel geschut, Amonitie als anders, de bezetting bestont nog in 2780 man alsze met Zak en Pak, Vrouw en Kinderen uit trokken.

Den Grooten Vizier ziende dat hem by gebrek van Krijgs-
volk niet moogelijk was, alle Plaatzen, na behoren te besetten, deed *Hadwan*, een sterke plaats, door de daarom leggende Moerasfen, en aan de Rivier *Zarwiza* 6 mylen van *Pesth* gelegen; neffens *Capus-
war* op de Rivier *Capots* midden in 't water en in de Moerasfen gelegen; als meede de Vesting *Koppan*, niet wyt van *Canischa*, verlaten, om de Garnisoenen elders te employeeren, waar op deeze drie plaatzen

aanstonts van de Keizerſe in bezitting genomen, en met behoorlijke bezetting wierden voorzien.

De Keizerlike magt of wel der zelver Generalen waren van mening om de magt der *Turken* te verdeelen, de Stadt *Vijfkerken* te gelijk neffens *Segedin* aan te tasten, dog vermits de marsch zeer moeyelijk, en de Rivier *Dravus* diezy moesten passeren zeer geswollen was, zoo quamen zy op den 16 van October eerst voor de Stadt: die van binnen hadden deeze haar aankomst zoo dra niet vernomen, ofze staaken de Stadt aan 4 hoeken in de Brandt, dog den Heer Princee *Louis van Baden*, die dit Leeger Commandeerde, en had dit zoo ras niet gezien, of hy gaf ordre van aanstonts de Muuren met het Swaert in de Vuyſt te beklimmen, gelijk geschiede, waar op de Poorten geopent, de Brand geleſcht, en in de hooft Moske poft wiert gevat, waar na men al verder en verder voort ging, om den Vyant de uittocht te beleiten, men avanceerde de eerſte naqt tot op een kleen musket schoot van het Kasteel, de *Turken* waren 600 Mannen sterck, en de Inwoonders der plaats die alle op het Kasteel geweeken waren bestonden in 4000. den 18 zijnde de tweede dag van de belegering, lieten de belegerde 6 rode en onder die een Swart Vlaandel, tot bewijs datze geresolueert waren, haardood te Vegtan, van 't Kasteel af wayen, dog deeze hun resoluti veranderde wel haast, als zy op 20 nog niemand willende hooren spreken, de Christenen op den 21 vaardig om storm te loopen zagen: des wierpen zy een brichje van het Kasteel af, en verfogten in gesprek te komen, 't geen men haart inwilligde, dog alzoo haart afgevaardigde d'onverzigtigheit hadden, van te zeggen datze gebrek aan water hadden, en daarom tot een Accoort mochten verstaan, zoo begeerde zijn Hoogheit haar niers in te willigen, en zeyde haar niet anders als krijs gevangen, en op Discretie te kunnen overnemen. Dij scheen haar hart, dog moesten dewijl zy voor arger bedugt waren van de noot een deugt maken, en gaven overzulk haarzelven als gevangen, ende het Kasteel met alles wat daar in was aan de Christenen over; dus is deeze plaats, die van Anno 1543 en de voorname Stadt *Segedin*, die t' zedert 1552 in de magt der *Turken* was geweest, weder onder zijn Keizerlike Majesteyt gebragt.

Hier zoo wel hun dingen verregt hebbende, zoo rukken de Keizerze voor *Siclor*, een middel magtige Stadt 3 mylen van *Vijfkerken* gelegen, en zeer sterck door 2 Kasteelen, die aan weder zijden van de Stadt op steyle Klippen leggen, en de goede Muuren die'er rond

om zijn; deeze plaats wiert na dat zy eenige dagen mannelijk was verdedigt, twee maalen met verlies van 13 Opper Officieren en 300 man van de Keyzerse bestormt, door de Generalen Prince *Louis van Baden, Scherffenberg, en Aspremont*, op genade en ongenade ingenomen, alzoo het Turx Garnisoen te swak zijnde, het uiterst niet derfde afwachten; deeze plaats is zeer bequaam, om den toevoer der levensmiddelen, langs den *Drau* na het Leger, wanneer het na de kant van *Esek* is te veyligen.

De kans dus gekeert zijnde, en de Keyzerze in alle hun ondernemingen vooripoedig, zoo resoluteert men, nadat de Vefing *Darda* die tot bescherming van *Esekker Brugge* wel eer was gemaak, nu uit vrees voor de Keyzerlijke Wapenen was verlaten, en door de Prince *Louis van Baaden* wel bezet; d' *Esekker Brugge* zelfs te verbranden, om door dat middel den Turken, vrye toegang na de resterende steden die zy nog in Hungarien hebben af te houden; 't geen dan ook lofelijk door den gemelden Heer Generaal wiert volbracht, gelijk in het vervolgende verhaal klaar en omstandig te zien is.

**Korte, en egter omstandige beschryving, van de
wijt beroemde *Esekker Brug*; mitgaders het gantschafbran-
den van dezelve, op den 4 November 1686 in't aan-
zien van de bezettelingen van *Esek*, door het
Keizerlijke Leger, onder het beleid van zijn
Doorlugtigheit de Prins *Lodewijk van Baden*,
lofelijk uitgevoert ende verregt.**

NA dat zijn Doorlugtigheit *Prins Lodewijk van Baden* op allerheyligen Avond, met de Armée by de *Esekker Brug* aangekomen was; hebben de *Turken*, zoo dra de voorwagien des Leegers tot op een ure gaans aan *Darda* genadert waren, welke Vefing alreede van haar verlaten, en door den brandt vernield was, eenige Kondschappers uitgezonden, die men wel haast de weg wees van waar zy gekomen waren. Hierop deed wel gemelde zijne Vorstelijke Doorlugtigheit, de Ruitery langs de groote Brug deed voorttrekken, latende het diepe Moeras (dat tot groot geluk van het Keizerlijke Leger van *Darda* af, gantschelyk uitgedroogt was) aan de regterhant leggen. En kwamen alzoo tot dicht onder de Stadt *Esek*, daar een schermutsel aan t'einde van de Schipbrugg, die over laaste

en naast aan de Stadt gelegen arm van de Rivier *Drauw* legt, met den Vyant voor viel, dog die duurde niet lang, alzoo de Turken wel haast in de Stadt weeken; een Brug na haar af smecten; en gedurig vuur op d'enze met 12 stukken, en niet weynig Musketten gaven; en al- hoewel zy den gantschen nagt met dus te schieten bezig waren, zoo konden zy evenwel niet beletten, dat de onze een andere Brug van 30 schreeden lang, die op palen rustede en tegens hun Schipbrugge aanquam, verbrande, de voornoemde lange Brug en gaat niet lijnrecht van *Darda* af tot aan de Schipbrug die over de *Drauw* legt, maar eindigt onrent 400 schreeden lengte van dezelve, die men ter slinkterhand af moet marcheeren, eer men aan dezelve, en over den *Drauw* kan komen. Zoo dra als men nu de Schipbrug van het branden had gebragt, zoo viel men eendragtig op alle plaatzen in de gantsche lengte van de groote Brug aan het werk; hegte over al daar men kon Pek- kranzen, en zoodanige Materialen die Brand makende waren aan dezelve, waar in de Heeren Generaalen, de eerste ende voorbeeldelijke voorgangers waren; dog evenwel niet zonder een afkeer des gemoets daar van te hebben, alsoo het haar jammerde een zoo edelen en waarelijk meesterlijk stuk werkx, zooten opsigte van deszelfs lengte zijn onrent 6800 en breete zijnde 12 schreeden, als schone gedaante te moeten vernielen. Deeze Brug was zoo breed dat'er bekwamelijk drie Wagens naast malkanderen over konden rijden, en het swaarste Gefchut konde men daar tot genoegen over voeren; ze was tamelijk Lijuregt gemaakt, aan wederzijden met goede en hegte Leuningen voorzien, zulx dat het een bezoender aangenaam perspectif gezigt gaf, als men van het eene eynde na het ander langs deeze Brug zag: was zoo gelijk gevloert, als of alles na het Pasloot was gemaakt, dewijl men nergens geenige bulten zag; en dat hem alle de Palen en Jokken van een gelijke hoogte vertoonden. Dezen wonderbare Brug wiert wel eer door het bevel van den Turkzen Keyzer *Solimanus de II. Anno 1565.* als hy na *Siget* in *Hungarien* trok, in de tijt van 12 dagen gebout, wiert op een nagt en minder als 12 uuren tijs, diervoegen in de assē gelegt, dat'er niet een Balk, Paal, of Jok ongeschonden is gebleeven. Aan het einde van deze Brug is de Vesting *Darda* (dewelke zoo groot is dat'er 8000 Mannen Voetvolk tot bezettelingen in kunnen leggen) gebout om dezelve aan de kant van *Hungarien* te dekken. Na't volbrengen van deeze Heerlijke onderneming, deelde zijn Hoog Furstel: Doorlugtigheit van *Baden* het

Leger scheyde, en verwoede zig op den 5 van deze Maant, met d'eeene Vleugel van het zelve voor *Capuswar*; de overige gedeelten gingten onder het beleyd van den Luytenant Veld-Marschalk, Graaf *Philip-pus de la Torre*, en den Heer Generaal, Grave van *Aspremont*, tegen *Turanoviz*, van waar de Regimenten yder na zyne aangewezen Winterrquartier ging.

Dus zietmen wat groote zaaken men kan uit voeren, als den wif-selvalligen Oorloog, aan de eene zijde, d'eeene overwinning by den anderen aan de Krijs Helden verleent; en wederom hoe ligt een overtuigt gemoet, gelijk de *Turken* tegenwoordig heeft alle hebben, om dat hun Keyzer een verbreeker van den Vreede, eer het bestant uyt was is geweest, wert overwonnen, moedeloos en zonder dapperheit wert gemaakt, zulx dat de Koninglijken spreek, nament. Prov. 28. vers. 1. *dat de rechveerdige* (dat is de geen die onschuldig is) *vrymoedig* (en onverzaagt) *is als een jonge Leeuw*, altoos van een eeuwige waarheit zal bevonden werden. En gemerkt Godt een Godt van regt en gerechtigheit is, die de verbroken trouw, wel eer indien ongelukkigen flag van *Varnes*, aan *Vladislaus* Koning van *Hungarien*, en aan *Fulianus*, Legaat van de Paus *Eugenius*, en neffens haer aan zoo veel Christenen die hun in deze Krijg de Handt boden oogschijnelyk heeft weeten te straffen, die kan desen Ottomannise Keizer, *Mahometh IV.* schandelijk verbreeker van zijn woort, binnen korten tijt wel zoodanig de Vleugelen korten, en zijn opgeblasentheit doen vallen, door de eenigheit die'ert tot nog toe onder de Keizer, Paus, Polen en Venetianen wert bespeurt, dat men hem ganschelyk uit *Europa* drijve, en dat zelfs de Stad *Constantinopolen*, wel eer door een *Constantinus* gebout, en door een *Constantius* verloren; door eenen *Mahometh* gewonnen, ook een *Mahometh* ontrukt zijnde, tot een Bolwerk van de Christenen werde gemaakt.

Eer wy tot de bezondre beschrijving van *Hungaryen* overgaen, zoo kunnen wy niet wel nalaten, den Lezer kennis te geven van den ouderdom en aart, van dezer tegenwoordigen Turkzen Keizer *Mahometh* de IV van die naam; en waar onder, deeze tegenwoordige Oorloog, het onderwerp van veel gesprekken onder de Christenen in 't algemeen is begonnen, en tot nog toe wert gevoert.

Mahometh de IV wiert gebooren op den 2 Jannuary 1642, en wiert in den jaar 1648, op den 8 Augusty tot den Troon verheeven, na dat zijn Vader *Ibrahim* 10 dagen vante vooren door de Janitsaren was

was verwurgt geworden, na dat hy van te vooren vele Groote had doen verwurgen, en daar mee de haat van Grooten, en kleene op zijn hals gehaalt, dees Keizer is geen man van gestadige, en geposeerde gedachten, opgeblazen, veranderlyk, en een groot liefhebber van de jagt; welk laaste de reeden is, waaron hy zig den meesten tijt tot *Adrianopelen*, (een plaats waar ontrent veel Wilt en gevogelte is) ont-hout. D'opgeblaten grootsheyt van dezen Vorst kan afgenoomen worden uyt de Titulen, en eernamen die hy hem zels toeschrijft, als uyt het hoofd van zijne Brieven kan gezien werden, waar in hy aldus zegt.

Mahometh Sultan, door de zonderlinge genaden van den *Almagtigen Schepper*, en door de overvloedige wonderdaelen van het hoofd zijner Propheteen, Heerlyk, groot, onverwinnlyk en altoos zegegevend Keyser der Keyseren van Constantinopelen ende Trebizonde, Koning der Koningen, *uyrdeylder der Kronen*, aan de grootste Vorsten der aarden, Dienaar van de tweeghelycke, en *Doorluge* steeden, Mecha en Medina, Beschermier van het Heilige Jerusalen, Heerscher van de groote Zee, Heer van het grootste gedeelte van Europa, Azia, en Afrika verkreegen met ons overwinnende swaart; Heer van het Oosten, en Westen, van groot Natoliën, Bethiniën, van de groote Stadt *Nicca*, van Nicomedie, van't groot Calcedonia, Phrygia, Licia, Phamphilia, Tarsis, Paphlagorien, Garmania, Capadocia, Cefaria, groot en kleen Armenien, Iberia, Georgia, Mengrelia, van de Ysere Poort, Tzracania, de Gurden, Parthen, Meden, Persien, van Taurus, Aſſirien Melopotanien, Diarbek, groot Babiloniën, Balzara, Chaldea, het Heilige Landt, Syria, Judea, Cananea, Galilea, Jerusalen, Samaria, Phenecia, Palestina, Aleppo; Erzatum Damascus van 't groot Antiochien, van de Zee Toberiade, en Caspia, van het Steenagtig, woest, en gelukkig, Arabien, Indize, en roode Zee, van Ephiopien, Egipten, Alexandriën, en Groot Cairo, van Barbarie, Tunis, Tripoly, Fes, Maroc, Cipres, Rhodus, gantich Griekenland, Peloponſus, Tracie, groot Romanien, Macedonia, Theffalia, Corenthen, Chersones, Albanien, Bosnia, Servia, Bulgaria, Slavonien, Moldavien, van Temefwar, Dacia, Hungarien, Walachien, Scythia, Groot en Klein Tartarien. *Misgaders een eeneindelyk getal van andere Landen, Koningrijken, Heerschappijen, Eilandten, Engts, Weegen, Volkern, Gezinnen, Gestagten, en van 200 veel Milloenen dappere Soldaten*, die onder myn gehoorzaamheit en regtvaardigheit rusten, ik die ben de Keyzer Mahometh, Zoon van den Keyzer Ibrahim, door Gods genade, ondersteunder van de grootste Vorsten der wereld in toevalg der eerlyke Keisers.

Dees Vorst die nu den tijt van 38 jaren heeft geregeert, heeft den Christenen aan verscheyde kanten, en op verscheyden tyden veel werkx verschaft; dog deeze nu ook eenmaal tot die eenigheit gekomen zijnde, waar doorze kunnen toonen, wat Eendragt kan verregten, hebben hem ook aan verscheyden kanten zoo veel werkx gegeven, dat hy niet tegenstaande alle deze Pronk-tytelen den Vreede op het ernstigste verzoekt, en dit wel voornamentlyk in *Hungarien*, *Dalmatiën* en *Morea*, waar van de beschrijving volgt.

Beknopte Beschrijving
VAN HET
KONINGRYK
HUNGARYEN.

Hungaryen een gedeelte van het oude Pationien, by de Naam Turken *Magiar*, Sclavoenen *Wagierska*, Hoogduitse *Hungerlan* en ons Hollanders *Hungaryen* genaamt, is geleegen op de hoogte van 45 tot 49 graden Noorder breedte, en tegenwoordig hoewel ten onregte, voor een gedeelte van de Turken bezeten.

In het Zuiden paalt het aan de Rivier *Saaw*, of *Sa-* Grenzen *vo*, waar door het van *Croatia*, ende *Servia*, beide in Sclavonien geleegen, wert gescheiden. In het Noorden is Poolen, en Russen, met den Berg *Carpathus*; in het Westen grenst het aan Oostenrijk (wel eer het hoofd van opper Pannonien) Moravien, en Stiermark; en in 't Oosten aan *Misien*, nu Rhetiana genaamt.

Wert boven alle andere Landen verheeven van weegen de zoetigheid der Luggt: is vrugtbaar en geeft veel Goud, Zilver, Koper, Verwen en Zout. Vloeit over in voeder van Vee, Koorn, Boom-vrugten, Boonen, Erten, enz. Ontrent den Donauw waft zeer geurige Wijn. Leevert zeer veel Vee uit, en is vrugtbaar in Wilt, en Gevogelte.

De gedaante van dit Koningrijk is langwerpig vierkant, gemerkt, des Gestalte. zelfs breedte en lengte, by na gelijk zijn.

Doen dit Rijk in zijn luister was, zoo waren *Transilvanien* of *Zeeven- bergen*, *Dacien*, nu Walachyen, mitsgaders *Moldavien*; onder het zelve begrepen; waarom den Keizer als Koning van Hungaryen, tegenwoordig nog sustineert, dat de Vorsten van die Landschappen, hem voor hun Opperhoofd behoorde te erkennen, en, als zulx hulde te doen.

De Peones of Pannones hebben 't eerst bewoont, daar na de Gotthen, Oude Volke- *ten.* die van de Hunnen omrent den Jare 373 beoorloogt, en 377 verdreeven zijn. De Hunnen zijn weederom van de Longebarden verjaagt, die het

42 Jaren bezeeten hebben ; de Hunnen zijn door Attila, ontrent den Jare 443 weder in 't zelve gefstelt, dog ten tweedemaal door de Oost Gottho verjaagt, het Land aan de Longebarden weder gegeven zijnde, wierdenzy in den Jare 560 weder in 't zelve herstelt, en naderhant door haar Roveryen, van de Beyerse en Oostenrijkers geslagen zijnde, zijnzy eindelijc ten derdemaal A°. 744 met hun Lantlieden uit Scitien ten getal van over de 216000 mannen, onder het beleit van Almus, een van Attilas nakomelingen, in dit Land gevallen : wanneerzy daar van meester geworden en gebleeven zijn.

Onder Hungaryen is begreepen 't Landschap *Jazygum Meta Nastarum*, 't welk Ptolomeus met den Donau, Tibisco, ende het Sarmatize Geberge besluit. Daar zijn tegenwoordig nog overblijffelen van dit Volk, die men Jas noemt, hebbende een taal die van de Hungerze zeer verscheiden is.

Koningen en Vorsten. De Hunnen of Hungaren, zijn tot het Jaar 997. wanneer Stephanus de I. in de Christelijke Gods-dienst opgetoogen zijnde, tot Koning wiert gekroont, door de volgende 14 Vorsten geregeert geworden, als 1. *Keve*, 2. *Radicha*, 3. *Keme*, 4. *Bela*, 5. *Buda*, 6. *Attila*, 7. *Chaba*, 8. *Ernaco*, 9. *Chachamis*, 10. *Cachanus de 2*, 11. *Almus*, 12. *Arpad*, 13. *Verblug*, 14. *Geyla*, Vader van Stephanus, bygenaamt de Heilige, die door zijn vroomheid van den Paus Silvester de I. met een Kroon begiiftigt zijnde, van zijn Onderdanen met de zelve tot haar eerste Koning wiert gekroont.

L Y S T E

Der Koningen van
H U N G A R Y E N,

Zoozy malkanderen van tijt tot tijt in de
regeering zijn gevolg.

		Jaren.	Maanden.	
		Van hunne regeering.		
A°. 997.	Stephanus, bygenaamt de Heilige.	41		
1038.	Petrus, toegenaamt de Duitzer.		4	
1042.	Alba of Oven.			2
				1044. Pe-

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

3.

1044.	Petrus, de Duitzer Herkelt.	2
1046.	Andreas de I.	15
1061.	Bela. I.	2
1063.	Salomon.	11
1074.	Geiza. I.	3
1077.	Ladislaus. I.	17
1095.	Colmianus.	19
1114.	Stephanus. II.	18
1132.	Bela. II.	9
1141.	Geiza. II.	20
1161.	Stephanus de III.	11
1172.	Ladislaus de II. Geweldenaar.	6 Maanden.
1172.	Stephanus. IV.	5 Maanden.
1173.	Bela. III.	23
1195.	Emericus de I.	4
1201.	Ladislaus de III.	6 Maanden.
1201.	Andreas de II. bygenaamt de Jeruzalemiter.	34
1235.	Bela de IV.	25
1250.	Stephanus. V.	12
1272.	Ladislaus. IV.	18
1290.	Andreas de III. genaamt de Venetiaander.	11
1302.	Wenfeslaus.	2
1305.	Otto.	2
1310.	Karolus Robertus.	32
1342.	Ludovicus de I.	41
1383.	Maria.	0
1384.	Karel, bygenaamt de Kleene.	3 Maanden.
1385.	Maria, andermaal.	51
1386.	Sigismundus.	2
1438.	Albertus van Oostenrijk.	2 Maanden.
1440.	Ladislaus Posthumus. V.	8
1445.	Uladislaus. I.	6
1452.	Johannes Hunniades Corvinus.	33
1458.	Ladislaus. VI.	25
1490.	Matthias Corvinus.	11
1516.	Uladislaus. II.	11
1526.	Ludovicus de II. bygenaamt de Jonge.	11
	Johannes de Sapolia.	11

4. *Beknopte Beschrijving van den Rijk*

1527.	Ferdinandus de I.	37
1540.	Johannes Stephanus, of Sigismund.	—
1564.	Maximilianus de I.	12
1572.	Rudolphus.	36
1612.	Matthias.	17
1619.	Ferdinandus de II.	18
1637.	Ferdinandus de III. bygenaamt Ernestus.	20
1647.	Ferdinandus Franciscus tot Koning verkoren.	—
1657.	Leopoldus Ignatius verkoren 1655. en tot heeden nog regeerende.	—

Regeering.

Dit Rijk wert beheerst door tweederleye Overheeden, waar van de eerste weder in drie graden verdeelt worden, de eerste daar van is, die het Koningrijk in den naam des Konings regeeren, waar onder des Konings Stadhouder, ofte *Palatinus* des Rijx meede is begrepen, die naast den Koning, en ook het regt over den zelven heeft, wanneren hy aangeklaagt wort: deeze wert met gemeene stemme daar toe gekoren, en des zelfs bediening is niet erffelijk. Naast deeze volgt der *Hofregter*, die een van de ordinaris Regters des Rijx is. Naa deeze des Rijx *Cantzelier*, dat den Aards-bisshop van Gran is, en des Rijx oppersten *Secretarius* daar benefessens is. Heeft ook het regt van den Koning te Zalven, en alle Privelegien en Voorregten, met het groote-Zeegel te bevestigen: ende als het den Koning goet dunkt, onderschrijft en bevestigt hy ook geringe en brieven van minder belang. De *Magister Curia*, Hofmeester, moet altoos den Koning volgen, en is des zelven geheimen raadt. De *Tavernicorum Regalium Magister*, is gestelt over de Zilver- en Zout-mijnen, mitsgaders die dingen die tot de Koninglijke Rentkamer behooren.

Tot den tweeden graat, die't regt bedient, hooren deeze drie, die in groot aanzien zijn: De *Vice Palatinus* des Rijx; de *Judex Personalia Praesentia*: dewelke in het gerechte des Koninx plaats bezit, en over de andere regters gestelt is; en de *Vice Judex Curiae*, of onder Hofregter. De mindere en welke meer den dient en het amt van Regters, als een Magistrat bedienen, zijn, 2 *Pronotarii Judices Praesentia*, de *Pronotarius Vice Judex Curiae*: deeze alle worden Magistrii genaamt, en hebben voor adjudicaten of meedehulpers deeze volgende Perzoonen: den *Secretarium* des Aards-bisshops van Gran, die men Fiscaal noemt: 12 *Assessores* of *Byzitters*, ende eenige be-eedigde *Notarissen*.

Tot

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 5

Tot de derde graat horen de geene die den Koning dienen, te weeten den *Tresorier* des Koninx, de *Kamerlingen*, *Voorſnyder*, *Spysdraagers*, *Schenkers*, *Deurwagters* en diergelijke mindere amten. Dit zijn de drie graaden des eersten, en hoogsten Raats.

Wat de kleenen Magifraat belangt, die is op yder plaats daar men regt doet. En nademaal dit Koningrijc zeer groot is, heeft men door de Landschappen, bezondere geregtbanken geordonneert, welke van de Hungaren, *Comitatus* of Spanschappen genaamt werde, zijnde in getal ontrent de 50, gelijck wy hier na vervolgens zullen aanwijzen.

Het Geestelijck bewind deezes Koningsrijkx, berust voornamelijk op ^{Geestelijcke bewind.} twee Aards-bisschoppen, waar van die van Stragonium of *Gran* de eene, en met een ook zomtijts Legatus of Nuntius A postolicus is, ende Primaat of eersten des Rijx, hebbende onder hem de Bisschoppen van *Agria*, *Vacia*, *Nitria*, *Quinque Ecclesiæ*, *Vesprin*, (de welke der Koninginne Cantzeler is, en die zelve kroont) ende van Rab of Jaurin: de andere Aards-bisschop is die van Colofenis, of *Colnitz*, wien subiect zijn de Bisschoppen *Sagabrienzis*, van Seevenbergen, *Voceadrensis*, *Suinensis*, *Vizemburgenzis*, *Chenabienfis*, ofte van Chonad en *Bosnensis*.

Dit Koningrijk wert gedeelt in Opper-Ongaryen, begrijpende den ^{Deeling.} streek aan dees zijde van den Donauw, en Neder-Ongaryen de Contreye die aan geene zijde van den Donauw legt, midden door het welke de Rivier Tibiscus loopt.

De Gespanschappen die in Hungaryen werden gevon- den, zijn genaamt als volgt:

Die met een K. zijn geteykent zijn Keizers, en met een T. Turx.

			Gespanschap- pen.
Abanvicar	— <i>Abauvariensis.</i>	K.	
Barzod	— <i>Barzodienfis.</i>	K.	
Bath	— <i>Bathienfis.</i>	T.	
Bars	— <i>Barsienfis.</i>	T.	
Bodrog	— <i>Bodrogienfis.</i>	T.	Deze alle leggen boven de
Czepulz	— <i>Czepulienfis.</i>	K.	Donauw, aan de West-zijde
Komara	— <i>Comarienfis.</i>	K.	van de Rivier Tibiscus.
Sag	— <i>Hontenfis.</i>	T.	
Hewecz	— <i>Herwefensis.</i>	T.	
Gewinar	— <i>Gewinariensis.</i>	K.	
Lijpce	— <i>Liptonienfis.</i>	K.	
		A 3	Mar-

8 Beknopte Beschrijving van

Marmar	—	<i>Marmavaroviensis.</i>	K.
Neitragt	—	<i>Nitriensis.</i>	K.
Novigrad	—	<i>Novigradiensis.</i>	K.
Pofon	—	<i>Pofoniensis.</i>	K.
Peritraz	—	<i>Perigienensis.</i>	K.
Pest	—	<i>Pestiensis.</i>	K.
Semlijn	—	<i>Semliniensis.</i>	K.
Torna	—	<i>Tornensis.</i>	K.
Ouvar	—	<i>Tureaensis.</i>	K.
Transchin	—	<i>Transchinensis.</i>	K.
Ungwar	—	<i>Ungensis.</i>	K.
Zolaok	—	<i>Zolorenensis.</i>	K.

Deze alle leggen boven de
Donauw, aan de West-zijde
van de Rivier *Tibiscus*.

Kalo	—	<i>Biboriensis.</i>	K.
Chonad	—	<i>Chonadiensis.</i>	T.
Czongiad	—	<i>Orodienensis.</i>	T.
Ugoza	—	<i>Ugogniensis.</i>	K.
Temiswar	—	<i>Temisiensis.</i>	T.
Zatmar	—	<i>Zatmariensis.</i>	K.
Zalawar	—	<i>Zaladiensis.</i>	K.

Deze leggen boven de Donauw,
aan de Oostzyde van den *Ti-
biscus*.

Ekekes-feiwar	—	<i>Albenensis.</i>	T.
Sarwar	—	<i>Castriferensis.</i>	K.
Gewar	—	<i>Favarensis.</i>	K.
Mauzon	—	<i>Mesunensis.</i>	K.
Pelycz	—	<i>Pelisensis.</i>	T.
Gran	—	<i>Stigonensis.</i>	K.
Sopron	—	<i>Sipronensis.</i>	K.
Szygeth	—	<i>Sigetensis.</i>	T.
Tolna	—	<i>Tolnensis.</i>	T.
Wesprim	—	<i>Vesprimensis.</i>	K.
Posega	—	<i>Posegiensis.</i>	T.

Deze leggen tusschen den Do-
nauw, en de Rivier Dravus.

Kreifz	—	<i>Rihensis.</i>	K.
Szerem	—	<i>Sirmiensis.</i>	T.
Valpon	—	<i>Valkonenensis.</i>	T.
Warafom	—	<i>Waradiensis.</i>	K.
Zagabria	—	<i>Zagabriensis.</i>	K.

Deze leggen tusschen de Rivier
Dravo, en Savo.

A vra	—	—	Arvienfis.	K.
Sellia	—	—	Saronienfis.	K.
Saroz	—	—	Sarienzis.	K.
Barananyver	—	—	Baranienfis.	T.
Chege	—	—	Zalbonienfis.	T.
Zegzard	—	—	Sunigienfis.	T.
Thurtur	—	—	Torantienfis.	T.

Uit deeze vermeenging, en aan den andere gelegen Graafschappen kan men wel afneemen, dat onder des zelfs Inwoonders juist de grootste, en beste gebuurschappen niet werden gehouden, gelijk men uit voorbeelden ten dien einde by te brengen, zou kunnen toonen.

De voornaamste Bergen en Bosschen, aan geene zijde van den *Donauw*, *Bergen*, en van *Oostenrijk*, en *Mahren* beginnende, werden van *Lazio* opgetelt, *Tar-*
chal, van de Grieken *Carpathus* geheeten, strekt hem door de Graaf-
schappen *Turoensis*, *Arvensis*, *Liptovensis*, *Cepusienfis*, *Govinariensis* en *Sariensis*, dewelke van de Inwoonders, ynde Duitze, met deze by-
naming genoemt worden, *Alder Vatter*, der *Munch*, der *Wurtgarten*,
der *Schutberg*; de tweede is de *Maran*, die by *Erla* met *Wijnstokken* be-
plant is: De derde ende aldergrootste is de *Erdel*: daar zijn nog veel an-
dere die wy om niet verdrietig te wezen, voorby gaan.

In Hungarien zijn ook vermaarde en treffelijke *Meeren*, van welke *Meeren*,
Balaton, van de Duitze *Platzen* genoemt, het voornaamste is, zijnde
40 Italiaanze of 8 Hungerze mijlen breed.

De voornaamste Rivieren dezes Rijx zijn 9 in getal, als den *Donauw*, *Rivieren*,
de *Sauw*, *Dravus*, *Tibiscus*, *Raab*, *Gran*, *Waag*, *Orpanus*, *Walpo*,
waar van de beschrijving volgt:

Den grooten *Danubius* of *Donauw*-stroom is van aalouden tijden her, *Donauw*,
voor de grootste, en kragtigste Rivier gehouden van de weirelt, naast
de Nijl. Des zelfs beginzel is in *Swaben*, in het Graafschap *Fursten-*
berg, by het *Swarte Wond* te vinden, by *Ulm* in *Swaben* ontfangtze
den *Iler* in haar schoot, waar door ze van daar Schipdragende begint
te werden, en voorts haar loop vervolgende, tegen de gewoonte van
meest alle Rivieren, die in het Westen hun einden, en den ruimen zee-
boezem vinden, zoo ontloft zig den zelven, na dat hy de oevers van
Ingelstad, *Regensburg*, *Staenburg*, *Passau*, *Lints*, *Weenen*, *Presburg*
bepoelt; gantsch *Hungarien* tot aan *Belgrado* doorloopen, en in die lan-
gen Coers die van meer als 1500 mijlen is, meer als 60 andere Stroomen,
Wate-

8 Beknopte Beschrijving van

Wateren en Rivieren, behalven de Wateren uit *Servien*, *Bulgarien*, *Walachien* en *Moldavien* heeft ingefolgen; eindelijk en ten laatsten door 7 bezondere uitgangen in de Pontus Euxinus of Swarte Zéé.

Tibiscus.

De edele en Schipdragende Rivier *Tibiscus* of *Theis* neemt zijn oorsprong in het Landchap *Marmotus*, aan de voet van het hooge *Carpatize* geberge, dat Hungarien van Polen scheidt, en na dat dezelve den *Marijcus* of *Mariza*, benevens meer andere Stroomen in haar nederlopende coers heeft ontfangen, stort zy haar eindelijk tusschen *Waradijn*, *St. Peter* en *Belgrado* in den *Donauw*. Langs deze Rivier wert een groote menigte van Zoutsteen, die men in *Ongarien*, en *Sevenbergen*, uit de Zoutmijnen graft, afgeweert, in de Hungarize, aan den *Donauw* gelegen Steeden vertiert, alzoo het zelve niet boven *Preburg*, om het Oostrijcke Zout, daar den Keizer Jaarlijcx een goede Tol van trekt, in't verkoopen niet hinderlijck te weezen, mag opgevoert worden. Dees Rivier wert geagt de Visrijkste van gantch Europa te weezen, en waar van ze ook waarljk ten allen tijden zoo verzien is, dat de Inwoonders des lants gemeenlik zeggen, dat in deze Rivier niet anders en is als Vis en water; onder alle soorten die men in de zelvē vangt, munten de Steur, Snoek, en Karpers uit, gemerkt men in de erste somtijts *Leever* heeft, van anderhalve elle lang en méér.

Raab.

De Rivier *Arab*, of *Raab*, lopende door het Westerlyke gedeelte van Hungarien, neemt zijn begin in *Stiermark*, en valt by de Stad *Raab* in den *Donauw*. Dees Rivier wert te meer geagt om dat in haar de wateren van de *Laufnints*, *Picca*, *Gantz* en meer andere ontfangt; behalven datze te roemrugtiger is geworden, door de neederlaag, die den Turkzen Vizier Achmet, aan des zelfs Oeyer ontrent *St. Goithart*, tegens de Keizerlyke wapenen, heeft behaalt.

Drayus.

Zuidwaarts heeft men de Rivier *Dravus* of *Draxw*, die haar oorsprong in het *Salzburgze* gebiedt, dat nog een gedeelte van het oude *Norico* is, ontfangt. De zelvē, na dat zy ontrent ten lengte van 100 mijlen, haar loop door *Karndten* en *Hungaryen* heeft agtervolgt, en onderweegen de Rivier *Mur* ontfangen, valt by *Erbud* of het oude *Tentoburgium*, in den *Donauw*.

Saw.

Aan de zelvē zijde heeft men de Rivier *Savus* of *Saw*, die ruim en breed zijnde, haar oorsprong in *Karndten* heeft, en haar eindelijk na haaren loopen ruim 100 mijlen met vermeerdering van verscheide stroomen vervolgt te hebben by *Belgrado* in den *Donauw* stort. Zy vertoont haar bezonder wel ontrent, *Carnodunum* of *Kramburg*, een genoegzaam vermaaklijke,

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 9

ke, en van des zelfs oorsprong niet zeer wijt geleegen, Stadt: dog in haar verdere nedergang werd'ze een aangenaame stroom, en van zoodanigen ruimte, dat' er verscheide considerable Eilanden in komen te leggen, als onder andere, het Eiland *Merubaris*, het welke tot het oude *Sirmio* behoort; ingelyx het Eiland *Sigestica* of *Sissek* by Sagabria, waar in wel eer een vaste en beroemde Stadt is geweest, waar in de Romeinen haar waren, en goederen van *Aquila* bragten, en alzoo te lande na *Labach* voerde. De waateren van de *Sauw* zijn bruinder, en klaarder, als die van den Donauw, die dik, en witagtig zyn.

Tusschen deeze twee vorname Rivieren de *Draw* en de *Sauw*, legt een schoone Landstreek, waar op den Turkzen Keizer *Soldanus Solimanus*, in den Jaare 1529. als hy met een Leger van 30000 Mannen, de Stadt Wenen meende te bemagtigen, zig in verzeckerheit, terwijl hy voor de Christenen was gevlogen, retireerde, tot dat hy tot Belgrado geraakte.

Noordwaarts van *Hungaryen*, heeft men verscheiden Rivieren die hun De Gran; beginzel uit het *Carpazte* Gebergte, bekomen, en tot een scheiding van Polen en Hungaryen strekken, waar onder deeze, die men *Gran* noemt, en zig by *Strigonio* of *Gran* in den Donauw valt, meede wert getelt.

Gelyk ook de Rivier *Vagn* of *Waag*, die zig boven *Comora* in den *Donauw* ontlast. *Stukijs*, een oog-getuige van de zelve, zegt dat in, ruimte, breete, &c. de *Po* in Italien niet behoeft te wijken: en 't is zeeker, datze ontrent *Vrystad*, een plaats ontrent 17 mijlen van *Comora* gelegen, bezonder breed is, gemerkt men by de zelve Stad, een aanzienelijke brug over dezelve vind geslagen, dog die in den Jare 1669. door den Ysgang voor het meeste gedeelte is ingestort. Digt by des zelfs oorsprong, en merkelijk boven de bovengenoemde Stadt, en niet ver van *Trenschin* ziet men nog een deftige brug over de zelve gemaakt.

Waar by ook is de Rivier *Sarvissa*, anders *Orpamis*, die by *Vesprin* Sarvissa,
Walpo. zijn oorsprong heeft, de Oevers van *Alba Regalis*, of *Stoelweisenburg* besproeit, en eindelijk in den *Donauw* valt. De Rivier *Walpo* of *Vulpmis*, die zijn beginzel heeft boven de Stadt *Walpo*, by den Turkzen Keizer in den Jare 1443. als hy met een geweldige magt na *Stoelweissenburg* in aantogt was, bemagtigt.

Dus veel in 't kort van de voornaamste Rivieren gesproken hebbende, BRUGGEN.
Steden zouden wy bequamelijk tot de beschrijving der Bruggen, die tegenwoordig, als vanouds over de zelve gemaakt zijn, iets kunnen zeggen: dog dewijl men de geene die men heedendaags vindt, in de omschrijvinge der

10 *Beknopte Beschrijving van*

Steden.

Steden des Rijx vermeld zal vinden, zóo zullen wy met die van Opper-Hungaryen, een aanvang maaken, en waar van de eerste die ons in orde voor komt, is.

Presburg.

Presburg, Hooftstad van Opper-Hungaryen, en geleegen aan den Donauw, 8 mijlen van Ween, in Oostenrijk, Nieuheuzel, en Comorra, is zonderling versterkt, voor den aanloop der Turken, door een byna onwinbaar, en op den top van een berg geleegen Kasteel. Zy deelt haar Latijnse naam van Posinum, een Graafschap, mede, dat tusschen Moravien, Oostenrijk, en den Donauw geleegen is. By deeze Stad loopt de Rivier Lata, die Opper-Hungaryen van Oostenrijk scheidt, in den Donauw. De Bergen rondom het selve gelegen zijn met Wijnstokken beplant, geven een aangenaam gezigt, en ook veel Hout, tot gebruik van de Inwoonders deezer plaats. Ze praat met den Aards-bisschoppelijke Stoel, en men eert in des zelfs Hooft-kerk, (die ten deelen door de Paters Jesuïtten wert bezeten) op een plegtelijke wijze het Lighaam van den H. Johannes, Bisschop van Alexandriën.

Wanneer den Paus Clemens de V. in den Jare 1300. of daar ontrent, vermerkte dat de Hungaren weigerig waren, en bleeven, haer aan Karel Martellus, of wel zijn Zoon, Karelus Robertis, te onderwerpen, en voor hun Koning te erkennen, zand om deze Volkeren tot hun pligt en zijn begeerten te brengen, Gentil de Monte Fiore, die hy van een Franciscaaner Munnik, (om zijne schranderheit) tot Kardinaal had gemaakt, als zijn Legaat derwaarts, die zig in deze zijne last ook zeer wel queet; Hy onderging deeze Menschen met alle bedenkelijke, zagte, en vriendelijke middelen in den aanvang van zijne komste, dog ziende dat hy hier mede zoo veel niet vorderde als wel behoorde, en hy wel wilde dat geschieden zou, zoo bragt hy eindelijk de Hungaren, door de kerkelijke tugt, tot het beoogde, en gewenste oogwit. In den Jare 1309. wiert'er een Concilium binnen Presburg gehouden, waar in men verscheiden heilzame en goede wetten en reegelen op stelden, die naderhand door den Paus goet gekeurt en bevestigt wierden. Men ziet in deze Stad een menigte van Huizen, na de Italiaanze Boukunst gestigt, 't geen de Stad niet weinig verciert.

Nitria.

NITRIA, een Bisschoppelijke Stad, in Opper-Hungaryen, en aan de Rivier Nitra geleegen, is de Hooftstad van het Graafschap dat de naam van Nitra draagt, legt onder het gebied van Nieuheuzel, en 5 mijlen van het zelfde, 10 mijlen van Presburg, is in den jare 1663. door de lafhertigheit des Gouverneurs, van de Turken ingenomen, dog in Mey, 1664. door

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 11

1664. door den Grave *Souches* weder bemagtigt, zedert welke tijt het den *Keizer* is onderworpen gebleeven.

NEUHEUZEL, wert by de Inwoonders des lants *Owar*, en door *Niccheuzel*, de Latijnen *Neoselium* genaamt; is aan de Rivier *Nitra*, 2 mijlen van *Comora*, door een Monsr. de *La Motte* gebout, des zelfs gedaante is zes-hoekig als een star, hebbende 6 van aarde hoog opgetrokken Pafcyen, of wijt uitstekende Bolwerken, omringt van een tamelijke wijde en diepe Gragt, en is midden in een moerassige plaats geleegen. Anno 1581. is deze Vesting van haar oude plaats aan de voornoemde Rivier verlegt geworden. In den jare 1605. wierd de zelve door de *Turken*, niet tegenstaande de dappere wederstant der bezettelingen, door hongersnoot, en gebrek van Bos-kruid gedwongen, zig by akkoord aan den Erfvyand over te geven. A°. 1607. is de zelve Vesting volgens gesloten verdrag van de *Turken*, den *Keizer* weder ingeruymt geworden. A°. 1619. wiert ze andermaal door de *Turke* magt, onder het beleid van *Bethellem Gabor* ingenomen, maar wiert in den jaare 1621. wanneer het enige Maanden te voren wel half afgebrand was door de Christenen, onder het beleid van den Grave *Bocquoy*, als Keizerlijke Veltoversten, 5 weken te vergeefs belegerd, dog is naderhand evenwel in de magt der Hungaren geraakt. A°. 1663. is zy weder van den grooten *Vizier*, met een magt van ontrent de 40000 mannen, belegerd, en na een beleg van 3 maanden, en veel wederstant, eindelijk door tweedragt der bezettelingen, by akkoort aan den zelven over geaan. Het daar aan volgende jaer van 1664. wierd deeze plaats van de *Keizerze* zoo naau bezet, dat niet een levendige ziel, daar uit, nog in kon; waardoor die van binnen tot groot gebrek van Levens-middelen begonnen te vervallen, dog de *Turken* middelerwijl 12000 mannen tot hun onzet bekommende, waar af zy 1800 Ruiters voor af zonden, zoo hebben de *Keizerze* hun met hunne magt onder het beleit van den Generaal *Souches*, in der yl op het Eiland *Schut* geretireert. Waar op door den grooten *Vizier* aantonts een groote meenigte van Krijgs- en Levens-middelen daar binnen wiert gezonden; de Plaats deed hy met een Voorstad, op de wijze van de Vesting *Kanijcha*, versterken, de omloopende Grachten verdiepen, en stelde een nieuwe *Bassa* of *Commandant* binnen de zelve. Tfedert deeze tijt is deeze zoo beroemde Vesting onder de magt en heerschappy der *Turken* gebleeven, tot dat de *Keizerze* in den jare 1684. de voorbereidzelen, om de zelve wederom te bemagtigen, maakte; ten dien einde namen zy alle toegangen in bezetting, om haar door een nauwe en langdurig blockade, eerst zoo ver te brengen, dat de moed der bel-

zettelingen, door gebrek van Levens middelen, en waar het moogelijk hongersnoot zooodanig te doen zakken, dat de overgaaf te lichter moet volgen. Dit beoogde door den Generaal Mercy genoegzaam verrigt zijnde, volgens het beregt dat men dagelijks bequam, rukte de Keizerlyke magt, onderschraagt met de Hulpbenden van Beyeren, Swaben, Luerburgh en Zel, op den 7 July, 1685, voor deeze bezette Vesting, om in ernst de belegering voort te zetten, gelijk dan ook geschiede, en dat zooodanig, dat men de zelve na een beleg van 43 dagen, het inwerpen van een menigte Bomben, en andere, brandende en stinkende materialen, waar door het meerder gedeelte van de plaats afgebrand was, op den 19 Augustus daer aan volgende, stormenderhandt, onder het beleit van den Generaal Caprara, na dat de Graeven *Antoni Lamoral, de Tour, en Tassis*, hun bedde van eer alhier hadden gevonden, heeft bemagtigt.

Novigrad.

Novigrad, een kleen Steedtje, en hoofdplaats van het Graaffschap van die naam; gelegen tusschen *Weitzen* en *Gran*, ontrent een mijl van den *Donauw*; is voorzien van 'een bezoeder sterk, en byna ontoegankelijk, en op een rots gebout Kasteel, dat met een gragt, ter diepte van 34 voeten, omringt is. Deeze plaats is in 't laaste van 1663, door de *Turken* bemagtigt.

Vaccia.

Weitzen, by de Latijnen *Vaccia* genaamt, legt aan den *Donauw*, tusschen *Novigrad* en *Pesth*, is de zetel eens Bisshops, die onder den Aardsbisshop van *Gran* staat, deeze Stadt wiert na het gemaakte verdrag van 1622, door *Betholem Gabor* aan de *Turken* ingeruimt.

Leeuwencts.

Leeuwencts is, neffens des zelfs Kasteel, ontrent in het midden van Hungarien, by de Vloed *Gran*, tusschen *Neutra*, *Barkanen* *Novigrad* geleegen, wiert door de *Turken*, na het inneemen van *Nieuwenzel*, op den 5 October 1663, vermeestert, dog in het daar aan volgende jaar van 1664, door den *Grave de Souches*, den *Turken* met verlies van 6000 van de hare weder ontnomen, en onder de geheoorzaamheit van den Keizer gebragt, waar onder het ook tot het jaar 1678, gebleeven is; alzoo den *Grave Tekeli* het doenmaals onder zijn gewelt bragt, en de bezettelingen dwong, dient onder hem te nemen.

Den Baßla van *Waradin*, nam in den jare 1682, na dat hy *Filek* ingenomen had, *Leeuwencts* en *Neutra* in bezitting.

Casschan.

Casschan, by de Latijnen *Cassovia* genaamt, hoofdstadt van het Graaffschap *Abanwivar*, is bezoeder sterk, en aan de Rivier *Horat*, die zig in de *Theis* loft, 5 à 6 mijlen van het Carpathize gebergt, tusschen *Esperies*, en *Borsanië* gelegen, is een vrye Stadt, en met veel voorname-

VOOR-

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 13

voorrechten begunstigt, waarom zy op den 27 July 1670. zig aan den Keizer overgeevende, ook volle vryheit van Godsdienst bedong. Is in het werk der *Misnoegde*, betrokken geweest, op den 34 Augustus 1682. door den Grave *Tekely* in bezetting genomen, en eindelijk in de maant October des Jaars 1685. onder haer wettige souverain den Keizer, met dwang wederom gekeert. In deze Stadt vind men het schoonste en beste *Arcenaal* of *Wapenhuis* van het gantsche Land.

Filek, voor dezen een sterke Stad, is geleegen op den weg van de Hungarische bergsteden, na *Caschau*, en *Sevenbergen*; 5 mijlen benoorden *Agria*, en bewezen *Casschau*, op de Rivier *Gayenno*, in 't Graafschap *Novigrad*. Wiert in den Iare 1560. neffens des zelfs Kasteel van de *Turken* ingenomen, en door de *Christenen* 1593. wederom hernomen.

Heeft 80 onderhorige Dorpen en gehugten. Wiert op den 16 September 1682. door den Bassa van *Warady* bemagtigt, en door deszelfs bevel, alzoo met de *Malcontenten*, die het wilde bezetten, niet eens kon werden; geheel en al geslegt.

Muran, is een sterke Kasteel, op de spitze van een berg, by den oorsprong van de Riviere *Gran*, niet wijt van het Carpathize gebergte gelegen. In deze Vesting heeft den wederspannige Grave *Wesselini*, Palatijn van Hungaryen, als erfelijke Heer van het zelfde altoos zijn verblijf, neffens veel van de zámengeswoorne *Malcontenten*, gehad. Den Palatijn stierf A°. 1666. in het zelfde, waar na het met bewilliging van des zelfs Weduwe, in de maant October 1682. door de Keizerse in bezetting is genomen.

Espires, in 't Latijn *Esperia* genaamt, is een voorname sterke *Spites*, plaats, gelegen aan de Rivier *Tarbes*, in het Graafschap *Sarax*, na het gebergte, en oントreent de Poolze Grenzen, is altoos den Keizer als Koning van Hungaryen onderworpen geweest, tot datze 1678. door den Grave van *Tekely*, na een beleg of blocquade van 3 maanden, bemagtigt zijnde, van des zelfs Voorsteeden, met die te verbranden, wierdt berooft. Dog gemerkt deeze Stad van groote angelegenheit was voor haar bezitters, zoo wierd 1685. by de Keizerlike Generaliteit besloten, dezelve indien mogelijk wederom te vermeesteren, ten dese einde wiert den Heer General *Schultz*, op den 19 der maand *July* met een gedeelte der Troepen afgevaardigt, om de plaats te berennen, waar op den 8 Augusty de Stadt formeel belegerd zijnde, het schieten, bombarderen, enz. begon aan te gaan, dat tot den 10 September daar aan volgende continueerde, wanneer haer deplaats onder de volgende Conditien,

aan de voornoemde Generaal, en aan het gebied van zijn *Keizerlyke Maj.* overgaf. 1. Zal den *Commandant* een *Duitzer* zijnde, in dienst van zijn *Keizerlyke Majestet* genomen worden. 2. De *Duitse Soldaten*, in gelijc met de beraling van een maand gagie. 3. De *Tolpatzen*, zullen na hun eigene gevallen, of tot den *Keizer* of tot den *Tekely* mogen overgaan, mits dat men den geenen die het eerste doen meede 1 maand Soldy zal betalen. 4. Met de *Godsdienft*, *Kerken* en *Schoolen*, zal gedaan werden als in d'andere Steeden door zijn Excellente ingenomen. 5. Den *Adel* zal na gedane eed, de vredige bezitting hunner goederen weder mogen genieten. 6. De *Magistraat* en andere beampeten, zullen in haar bediening, zonder de minste smaak en overlast wegens het gepasseerde, mogen blijven. 7. De *Stad* zal niet geplondert, noch de *Burgers*, eenig leed mogen gedaan werden. Men vond in deeze sterke, en zoo wel verdeedige Plaats, weinig kriegsvoorraat; en tot een klaar bewijs, dat de bezettelingen hun mannelijk verweert, en genoegzaam tot het uiterste gekomen waren, zoo telde men, buiten 33 stukken Geschut, 2 Mortieren, 20 centner Buskruid, mitsgaders 1 centner Swavel en 50 pond Salpeter, niet meer als 12 Bomben, 8 Vuurkogelen, 83 Carassen, 183 Handgranaten, en 3000 zoo groote als kleene Stukkogelen.

Agria.

Agria, by de Duitzers *Eger*, en by de Hungaren *Erlauw* genaamt, geleegen aan de Rivier, die gelijke naam als de Stadt draagt, is kleen van begrip, dog sterk van Wallen; was eertijds de *stoel* van een onderhorige Bischop van den Aardbischop van *Srigrion*, en een Bolwerk van *Christenryk*, gelijke uit de te vergeefze belegering van den *Turkzen Keizer Solimanus* in het jaar 1552. wanneer ze nog niet zeer sterk was, genoegzaam gebleekeen is. Mahomet de III. vermeesterde de zelve op den 10 October des jaars 1596. en versloeg het Heir der Christenen, in de vlakte van *Cheß*. De Rivier *Agria* vereenigt zig 3 mijlen van deeze plaats met de Theis of *Tibiscus*. Wanneer *Salimanus* A°. 1552. met een Leeger van 70000 Mannen, voor deeze plaats kwam, en die deed opeiffchen, zoo stelden de bezettelingen, bestaande in 2000 Hungaren, en 60 van de voornaamste Edellieden des Rijx, een dood-kift op de muren van de Stadt, om daar door te kennen te geven, dat gelijkerwijs zy malkanderen trouw belooft hadden, zoo ook grefolvoert waaren, die met haar bloet, en leeven te bestaadigen. De Stadt wiert veertig dagen, en nagten, na malkanderen, onophoudelijk beschooten, met 50 stukken Geschut; dog hierom en lieten de belegerde de moed geenzins zakken. Zelfs wierden de *Turken*, na drie maal op een dag het bestormen hervat te heb-

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 15

hebben; met verlies van 8000 van de hare, mannelijk afgewezen; in deeze zoo verwoede aanval zag men de dapperheit, en kloekmoedigheit der Vrouwen in tijt van noot in twee voornaeme voorbeelden uit ligten; zeekere Vrouw, neffens haar Moeder, en Man op de Wallen staande om den Vyant af te keeren, wiert den laatsten van haar zijde weg genomen, de Moeder zeggende dat ze het lighaam, om begraven te werden, zou weg dragen, antwoorde zy de zelve: Dat verhoede God dat ik mijn Man zou doen begraven, eer ik zijn dood gewrooken hebbe, nam des overledens Beukelaar, en Zwaart, viel op de Vyanden in, daar ze zoo groote blijke, van haar onverzaagde moed gaf, dat ze niet ophield voor en al eer dat ze 3 Turken met eigen handen gedood had; een andere Vrouw dragende een zware steen, om die van boven neer op de stormende Vyanden te werpen, wiert het hoofd af geschooten, des zels Dogter, die haar volgde, dit ziende, neemt, zonder haar lang over de dood haares Moeders te bedenken, de steen zoo bloedig als ze was, in der yl op, en verregt met de zelve even het zelfde dat de Moeder beoogt had te doen. De Turken haer dus gehavent ziende, en dat zelsf van de Wijven, braken de belegering den 19 October op; wierden van de belegerde agtervolgt, een De Thou. Histor. Lib: 10.

TOKKAY, een zeer sterke plaats, en met een Citadelle voorzien, is Tokkay. gelegen op den Vloed Bodrog, die door Eppires loopende, zig in den *Tibiscus* of Theis ontloft. Legt op een in deeze Rivier uit steekende hoek lands, zulk dat ze van deeze stroom by na geheel en al omringt zijnde, by na een Eiland gelijkt; wiert voormals door de Turken bemagtigt, dog in den jare 1564. door de Keizerlyke magt weder afgenoem; is naderhand in het jaer 1682. onder het gewelt van den misnoegde Graave Tekely gebragt, en A°. 1685. wederom onder het gebied van den Keizer, waar onder het nog is, gestelt. Deeze Stadt is de overvloeiing van water onderhavig, des zels omleggende landen zijn vrugtbaar, en leveren niet tegenstaende deeze overstroming, goede (na haar genaamt) Tokkaize Wijnen uit.

UNGWAR, een kleen Steedje, hooft van het Graafschap Ungenhs, Ungwar. is gelegen aan de voet van den Berg Kaa Pat, by de Vloed Ung, 30 mijlen beoosten Caschauw, en 25 benoorden den Tibiscus, en grenzende aan het Roode Russia, is den afvallige Tekely mede onderworpen geweest, dog 1685. weder onder de gehoorzaamheit van den Keizer gebragt.

COLOCZA, een oude Stad; is beneden Peith, en niet ver van den Do- Colocza.

nauw gelegen; was eerst een Aards-bisschoppelijke Zetel, en is met zeer goede Weiden, en vrugbare Beemden omringt.

Onoth.

O N O T H, is een Stad, aan den Oever van de Rivier *Schaia*, tusschen *Agria*, en *Tokay* gelegen.

Debretz.

D E B R E T Z, is een Stad, in het Graaf- of Gepanschap *Zobel*; tusschen *Tokay*, en groot *Waradijn* gelegen; is wel bevolkt, en rijk in gelt en koophandel, is altoos onzijdig in deeze laaste Hungarize onrusten gebleeven; heeft de Keizerlijke daar gestelde Regters, als meede die van de Ottomannize Porte, onverhinderd hun amten en bedieningen laten oefenen; wiert na het overgaan van *Zolnok* en *Casschanu*, op haar verzoeken beede, van zijn Keizerlyke Majestet in zijn bescherming genomen.

Deeze aan de *Turken* chijnsbare Stad, wiert A°. 1676. door den Graeve *Strazoldo*, onder vorgeeven van de *Malcontenten* in het zelve na te speuren, en op te zoeken, bemagtigt en uit geplondert, dog most op de klagten der *Turken*, uit laft van den Keizer den zelve wederom verlaten.

Kalo.

K A L O, is een Stad, tusschen *Tokay* en *Debreczin* gelegen, wiert in 't begin van October des jaars 1680. van den Graeve *Tekely* belegerd, en na eenige weinige wederstaet korts daar na bemachtigt: eenige maanden daar na de plaats geplondert, en verbrant zijnde, verliet hy, na dat hy het Kasteel met enige Seevenbergers hadt doen bezetten, de zelve; Dog den Graeve *Caprara*, in de maant December 1682. ontrent deze plaats gekomen zijnde, nam het Kasteel in, en maakte de bezettelingen, zijnde 180 mannen, tot gevangenen van oorlog. Om welke schade te vergoeden, den *Tekely* het Kasteel van *Zathmor* by verrassing, en weinig dagen daar na de Stadt in zijn gewelt kreeg.

Giula.

Giula legt tusschen de Rivieren *Sebeskeres* en *Feyerkeres* aan het *Meer Zarkad*, eenige weinige mijlen beneden groot *Waradijn*, en op de Grenzen van *Seevenbergen*; des zelfs naam willen enige dat ontleent zou wezen van *Giula*, een van de 14 oude Scytize Hartoogen, die Hungaryen vervolgens na malkanderen beheerst hebben, en die de vader van *Stephanus*, (bygenaamt de Heilige) de eerste Koning van Hungaryen, was. Ze is zedert den Jare 1566. altoos den *Turken* onderworpen gebleeven.

Zolnok.

Z O L N O K, is gelegen op de Rivier *Tibiscus* of *Theis*, ter plaatse daarse de *Zagio* ontstaigt, 40 mijlen bewesten *Waradijn*, en 60 van *Buda* of *Offen*. Ontvangt haar naam van het Gepanschap daarse het hoofd van is, heeft lange jaaren onder 't *Turke* jok gezugt, en is byzonder sterk. Deeze Vesting wiert door de Keizerlyke Wapenen, in de maant October 1685. onder het beleid van de Luitenant Veld-Maarschalk den Baron

Me-

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 17

Mercy, en den H^r Generaal *Hensler*, onder de gehoorzaamheit van haar oude en wettelijke Heer gebracht.

ZATMAR, een kleen Steedje en Grensplaats van Seevenbergen; is het hoofd van het Graafschap daar het de naam van draagt, en op de Rivier *Samos*, 10 mijlen benoorden *Waradijn*, en 14 beoosten *Tockay*, gelegen; staat onder het gebied van den Keizer, waar onder het zedert den jaare 1564. wanneer het door den General *Swendy* wiert bemachtigt, tot den jaare 1682. is gebleeven, alzoo het doenmaals, het Kasteel niet verrassing ingenomen zijnde, onder den *Tekely* moest buigen: deze plaats wiert A^o. 1677. door den Grave *Wessolini* Hooft van't heir der *Malcontenten*, en Broeder van den doenmaals laast overleeden *Palatijn*, gantsch uitgeplunderd.

In het Jaar 1680. wiert dit Steedje door *Michiel Abafti*, Prince van *Zevenbergen* ingenomen, en den Grave *Serini*, die als gebieder in het zelve lag, gedwongen in het Kasteel te wijken. Weinig dagen daar na nam deeze Bevelhebber, vermerkt hebbende dat de belegeraars heimelijk verstant met een Overfte van de bezetting hadden, dezelve in hechtenis, deed hem het hoofd afslaan, en verbrak alzoo met eenen slag, het oogmerk van dezen Prins diervoegen, dat hy niet schanden, het beleg oprak.

ZARAVAS, een Vesting zedert weinig jaaren by den Turken gebout, en daarom in de Landkaarten nog onbekent, is gelegen aan den *Kirostroom*, die zig in den *Tibiscus* ontlotst; 5 Duitse mijlen van *Zolnoek*, en 12 van *Giuia*; door het veroveren van deze plaats, heeft men 2 Graafschappen, als dat van *Tarantalia*, en *Czongradia*, die van dezelve afhangen, en nooit aan de Keizer zijn geweest, onder de magt van zijn Majestieit gebracht.

MONGATZ, een Vesting, met een byna onwinlijk Kasteel verziën, is gelegen aan de vloed *Torza*, tusschen *Ungwar* en *Zatmar*, digt onder de bergen; is A^o. 1567. door de *Keizerlyke* Wapenen bemachtigt, en zedert het misnoegen van den *Tekely*, altoos des zelfs wijkplaats, en te vooren die van den Prince *Ragotski* geweest. De Gravinne *Tekely*, *Aurora Veronica*, Dochter van wijlen *Pieter Serini* die in den jare 1671. op den 30 April binnen Nieustadt wiert onthalst, en geweezene Weduwe van den Prince *François Ragotski*, is tot nog toe, niet tegenstaande datze op het naaste geblokkeert is, weigerig gebleeven, haar neffens de plaats aan den Keizer over te geven, om datze niet en weet wat haar Gemael den *Tekely*, over zou mogen koomen. Deeze Stadt heeft onder haar ge-

Zatmar

Zaravas

Mongatz

bied 335 Dorpen en gehugten, behoorden voor deezen aan Nicolaas Esterhazi, Palatinus van Hungaryen, en is door den zelven, met toestemming des Keizers, by verdrag, aan *Georgius Ragotski*, Prince van *Transsylvania*, en Vader van de genoemde *François Ragotski*, overgedragen.

Arad.

ARAD, een voorname plaats in Koophandel, is geleegen aan den oever van de Rivier *Alaros*, niet verre van *Lippa*, 12 mijlen van *Temeswar*, en *Siget*; wiert A°. 1685, door de Keizerliche Generalen *Heusler*, en *Mercy*, overrompelt, en na een heeve slijt bemachtigt, uitgeplundert, en in't laift van de maant December, des zelven jaars, verbrandt.

Temeswar.

TEMESWAR, een groote vermaarde, en sterke Stadt, is geleegen op de grenzen van *Seevenbergen*, aan de Rivier *Temes*: is het hoofd van het haare naamdragende Graafschap. Is by de Turken ten tijde van *Sigismundus Battory*, Vorst van *Seevenbergen*, 2 maalen te vergeefs aangestaft geweest, dog naderhandt, benefens de omleggende Landsdouw, onder der zelver macht geraakt, van dezelve merklijk versterkt, en daarom by haar voor onwinlijk gehouden.

Waradijn.

WARADIJN, groot Waradijn genaamt, behoorde wel eer onder *Dacia*, dog nu onder *Seevenbergen*, legt in het Graafschap *Zatmar*, in een vlakte aan het Riviertje *Keuvres*, by andere *Sobiskeres*, en by de oude *Criș*, genaamt, dat zijn begin aan de voet van het Carpatize gebergte heeft, en van waar het onder het zant, enige goudvezeltjes schijnt meede te sleepen, is zonderlinge versterkt door een Rots, die haar byna ontegankelijk maakt; van waar het zig wijder, met grote Voor-steden, Zuidwaarts uitstrekkt. Aan de Noort-zijde heeft men het Riviertje, en ontrent het zelve verscheiden met wijnstokken wel-beplante Akkeren, en wijnbergen. Deeze Stad die een sterke Citadel heeft, is met een muur omvangen, met wallen omringt, en met vijf goede bolwerken, en een goede gragt, die men met water uit het Riviertje kan gevult houden, voorzien. Binnen deeze wal, en bolwerken is nog een andere ringelmuur met vijf bolwerken gemaakt, dog is deeze wat hooger als de buitenste, en dient in tijt van Oorlog tot een wijkplaats, en in Vrede tot vermaaklike oeffeningen voor den Adel.

In't jaar 1242. wierd deeze plaats van de kleene *Tartaren* overrompelt, gruwelijk gehandelt, en des zelfs Inwoonders, zonder aanzien van geflagt, of jaren, voor het meerder gedeelte neergezabeld.

A°. 1290. deed Ladislaus, de III. Koning van Hungaryen in deeze Stad bouwen de schoone Kerk, de H. Maria toegewijst, en tegenwoordig een Bischoppelijke Zetel.

Dee-

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 19

Deze Stadt by de *Turken* voor een plaats geagt zijnde die haar in het voortzetten van hun wapenen na de kant van *Transylvanië* merkelijke dienst zou kunnen doen; zonden in den jare 1598. voor de eerste maal, een magtig Leger onder het beleid van *Omar* derwaarts, die het in de maant September formeel belegerde, dog wiert zoo ruw gehandelt, en clapper afgewezen, dat hy uit het sneuvelen van zijn volk wel ziente, dat dit geen kat was om zonder handschoenen aan te tasten, gedwongen wiert van zijn voorneemen af te staan, en op den 3 November daar aan volgende van voor de Stad op te breeken. Dog A. 1660. zijnzy op het onvoorzienst in een tijt van een weederzijtze Vrede, en als men het minste verwachte, daar meeester van geworden. Zedert welke tijt zy het tot een wapenhuis tegen Christenrijk, hebben gemaakt en gehouden.

Deze Stad is ook de gewoonelijke verblijfplaats van een *Sangiac*, die onder den *Landvoogt* of *Beglerbey* van *Temiswar* staat: en uit deeze was het dat den *Tekkely* met een moy praatje ingelokt zijnde, door den *Basha* verrast en gekluistert, onder een goed geleide, na den *Grooten Heer* tot *Adrianiapolei* gezonden wiert. Waarlyk een groote verandering voor een Man die in zijn *Vaandel*, in de maant September 1684. in de slag van *Espires* door den Generaal *Schultz* veroverd, zijn wapenen omvat van 2 Goude en 2 Zilveren Leeuwen, met de zabel in de pooten, waar mee-de zy den Keizerlike Arent, midden door kloofden, en boven de zelve een Hartooglijke Kroon met de woorden, *Protektor van Hungarien*, in de Latijnse en Sclavoenze taal, had doen afnalen.

Maar eilaas!

Quem *Veniens Superbum*
Dies vidit
Hunc *Fugiens Facientem.*

GUTTA, is een welgeboude, en sterke Vesting, legt aan 't einde *Gutta*, van de Rivier de *Waag*, daar zy in den *Donauw* valt: is zedert de laatste Oorlogen gebout, in een moerasachtige plaats, tusschen een arm van den *Donauw*, *Waag*, en *Swatuz*. Legt een Duitze mijl van *Nienhuzen*; het welke men van de Kerk-tooren dezer plaats, en zelfs de huizen daar in zeer onderscheidelijk kan zien.

SCHINTA, een Vesting die voor bezonder sterk werdt gehouden, *schinta*, is niet lang gebout geweest, dient om de Rivier en het omleggende Land onder haer macht en gebied te houden, in 't midden is een *Footen*, en

van buiten is het met vier goede Bolwerken, en verscheiden stukken Ge-
Ichut voorzien.

Tirnaw.

TIRNAW, is een plaats die in het midden van een effen en ruime
vlakte legt, en over zulx van alle kanten zeer ver gezien kan werden; is
zedert 7 Jaren, wannereze ten tweede maalen door de Keizerre ingenomen,
zijnde, en geheel in asse wierdt geleit, by na gansch herbout; de nako-
melingen van Stephanus Illishaf, die in den Jare 1501. Palatijn van Hun-
garyen wiert, zijn'er de erf Heeren af. Is vermaart door de hooge School,
waar in de Philosophie, Wiskunst, en Geneeskunst wert geleert, en wiert
in den Jare 1621. door Bethlehem Gabor, den Keizer afgenoem.

Topolchan.

TOPOLCHAN, een Sreedtje gelegen aan den oever van de Rivier
Nyira, is in de laaste Oorlogen, benefens des zelfs Kerk aangebrant,
en tot noch toe onherbouw bleeven.

Leopoldstad.

LEOPOLDSTADT, is een Vesting, aan de West-zyde van de Waag, over
Vrystadt, zedert dat Nieuheuzel, A. 1653. in handen der Turken was
geraakt, en na het 10 jarige bestand 1664. door dezelve met den Keizer
gemaakt, door bevel van den laatste, tot vergoeding van de eerste plaats,
en om daar door het stroopen der Tartaren te beletten, en Oostenrijk
Merben, en Silesien, benefens een gedeelte van Hungaryen te dekken,
gebout; op den 19 September 1665. wiert door den Rys-Cancelier de
eerste steen van de zelve geleit, en het begonnen werk door den Primas
Regni de Heer Lipay, gewezen Aardsbisschop van Gran, op den 24 De-
cember daer aan volgende plechtelijk gezeegent: is by na van de eigenste
geftalte als Nieuheuzel, heeft les welgemaakte, en welgedekte Bolwer-
ken, en legt niet ver van de weg, waar door de Tartaren in deze laaste
oorlog het Landt in vielen, verwoeften, en langs welke zy, behalven
veel bewoonders van Moravien, een meenichte van andere menschen
in slaverny weg voerde.

Vrystadt.

VRYSTADT, een schoone en vermaakelijke plaats, by de Inwoon-
ders Colgoz genaamt, is zedert eenige tijt door de Turken aangebrant,
hoort aan den Graave Forgatz, die'er een heerlijk Slot, en dertig huis
heeft, en de Capucijnen een Klooster.

Trenschin.

TRENSCHIN, is een schoone Stadt, die haar naam het omleggende Landt
meede deelt; wert veel gezocht om de warme mineral waterbaden, en
32 diergelijke schoone bronnen, die'er zijn; legt aan den oever van de
Waag, over de welke men langs een houte brugge gaat; de marktplaats
is ruim en schoon; de kerk der Jesuiten zeer aardig en beknopt; en het
Kasteel zeer verheven, waar door men het ook van vry vertreken kan zien;

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

22

is een erfelijk eigendom van de Nakomelingen van *Stephanus Illyricus*, in zijn leven *Palatinus des Rijx*, die het eerst de naam van *Graeve van Transcbyn*, heeft gevoert. Het omleggende landt is meede wel van mineraale waterbronnen, en warme baden voorzien.

Den *Prince Ragoski*, als recht van Souvereiniteit over deze Stadt hebbende, stond dezelve in den jaare 1671. volgens den inhoudt van zijn *Genade-brief*, aan zijn *Keizerlyke Majestiet* af.

By deeze Stadt was het, dat de *misnoegde* van de *Keizerlyke* benden. A. 1680. wierden geslagen, en een goet getal van de hare, met verlies van verscheide Vandels, waar in deze woorden *Comes Tekelii, qui pro, Deo, & Patria pugnat* gescrewen stondt, lieten zitten.

SERNOWITZ, is een Stadt, aan den oever van de Rivier *Gran* gelegen, met een sterk Kasteel, dat op een Rots is gebout, voorzien, dog den *Turken* tot noch toe Cynsbaar.

NEUZOL, een geneuglijke Stadt, is gelegen aan den oever van de *Neuzol*. Rivier *Gran*, alwaar het een schoone Tooren heeft; het Kasteel is wel beziens waardig, vermits men binnen het zelve, een Kerk ziet, die geheel en al met kooper gedekt, van binnen met verscheiden houten figuren voorzien, en met enige overblijfselen van Heiligen vereert is. Men passeert de Rivier uit de Stadt langs een brug, die van onder zoodanig gemaakt is, dat al wat van boven af komt drijven, hier kan opgevilt worden; gelijk men dagelijks een groote menigte houts, dat in de kooper-mijnen van deze Stadt gebruikt wort, doet; dit hout smijt men ontrent 10 en meer mijlen boven de Stadt, daar het zelve overvloedig waft, in het water, en komt alzoo, zonder dat het vrachtloon kost, met de stroom van zelfs in deze Stadt aan landen. Ze wierd door *Bethlehem Gabar*, 1619. in de Boheemse beroerte, en als ze hem tot hun Bontgenoot hadden verzoegt, ingenomen. Voor deeze Stadt was het, dat den dapperen Grave *Karel van Bucquoy*, Ridder van het Gulde Vlies, na dat hy als Generaal van het *Keizerlyke* Leger, de Steeden *Presburg*, *Tinna*, *Altenburg*, en andere had hernomen, voor deze Stadt gerukt, op den 11 July 1611. in een heevige strijt, en met 16 doodelijke wonden, het einde van zijn leeven, en 't bedde van eere vond. Deeze plaats wierdt 1678. door de *misnoegde* in bezetting genomen.

ALTZOL, is een Stadt, aan de Rivier *Gran*, tusschen *Neuzol* en *Altzel*. Cremmits gelegen, wiert in den jaare 1678. neffens meer andere door de *misnoegde* bemachtigt.

Hengrondt, is een kleen Steedje, en op een genoegzaame hooge- *Hengrondt*, wel.

wel tusschen twee bergen geleegen: is op zeekere Landstreek van gelijke naam als zy, en ontrent een mijl van *Neuzol* gebout.

Schemnits.

S C H E M N I T S, de grootste der Bergsteeden, en waar in men alteoos gewoon is vergaart Zilver uit de Mijnen te vinden, is zeer wel gebout, en bezonder sterk. Heeft drie schoone Kerken, en voor het meest der gedeelte Lutherſche Inwoonders. Daar zijn ook 3 Kasteelen, waar van het eerſte het oude, in de Stad gelegen is: men hoort daar 2 maal daags, nāmelijk des morgens, en des avonts ten 6 urenen, een door konſt gemaakt Muzykſpel. Het tweede is het Nieuwe Kasteel, wel eer door een voorname Vrou, als alvoorens de Galg van deze berg weg genomen was, heerlijk gebout. Het derde is op den top van een zeer hoogen berg, en wert altoos door een uitziende wacht bewaart, die het aannaderen der *Turken*, door een kanonschoot, de Steedelingen moet bekent maken. De straten gaan, alzoo de grond in en om Stadt heuvelachtig is, open neer. In deze Stadt is een openbare of Hooge School, wiert A°. 1678, voor de eerſte maal, en 1679, voor de tweede maal door de *Misnoegde* ingenomen, en van een groote rijkdom berooft.

Cremnitz.

C R E M N I T S, een bezonder kleen Steedtje, is groot van Voorsteden, en op een uitſteekende hoogte gebout: men is van gevoelen dat de St. Jans Kerk, die dicht by het zelve staat, op de hoogſte plaats van gantsch Hungaryen is, gebout. Het is de oudſte en rijkſte van de feven Berg of Mijnſteeden, welker namen zijn *Schemnits*, *Cremnitz*, *Neuzol*, *Koningsberg*, *Boohandz*, *Libeten*, *Tin*: wiert in den jare 1679, van de *Misnoegde* ingenomen, en van haar gereedte middelen berooft.

Virovitz.

V I R O V I T Z, een zeer geachte plaats om den geurige Wijn, en aangenaame Druif die ontrent het zelve valt, is gelegen beneden het Eilandt van *St. Andries*, niet ver van *Vaccia*. Men ziet niet ver van het zelve, aan den oever van het genoemde Eilandt, een ingestort steene gebouw, alwaar men wil dat voor deeze een steene brug zoude geweest zijn.

Maros.

M A R O S, is gelegen aan de andere zijde van *Vicograd*, niet zeer wijt van het Eilandt *St. Andries*. Men ziet' er een schoone Kerk: en dewijl de plaats haar voormaals gewillig aan de *Turken* heeft overgegeven, zoo werden de Christen die'er in woonen, zoodanig zacht gehandelt, dat ze jaarlijx maar een kleene erkentenis of geringe ſchatting aan den *Turken* Keizer betalen.

Pesth.

P E S T H, een Stad in 't vierkant, in een ruime Vlakte gebout; is gelegen aan de Ooſt-zijde van den *Donauw*, recht over *Buda*, oude Hofstad van Hungaryen, geeft door haar Muren, en Toorens der Kerken

een

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

23

een aangenaam gezicht wanner ze van de kant van Offen, wert beschouwt. Het omleggende Land dat een Graaffchap is, wert na haar *Comitatus Pesthensis* genaamt. Tusschen deeze Plaats en *Buda*, legt een schoone Schipbrugge ten lengte van ontreent een vierendeel van een mijl; is, door het dikwils in, en herneemen zeer verwoest; en legt zoodanig onder den dwang van *Buda*, dat op een hooge, en dit in de laagte geleegen is, dat men het gemaklijk uit het selve aan alle kanten plat kan schieten, alleen zoo zou het gedeelte dat by de Poort van *Agria* legt, by gelegenheit als dit geschieden, door de andere Huizen beschut zijnde, vry gaan. Deezē Plaats wiert in den jare 1684. van de Keizerze als ze *Buda* belegert hadden, bemachtigt, doch de belegering opgebrooken zijnde, verlieten ze deeze Plaats, tot dat ze op den 18 Juny 1686. wanner *Buda* andermaal door den Heer Hartoog van Lottaringen berent was, op nieuws door de Keizerze in bezetting wierd genomen; gelijk ze tot noch toe ook gebleven is.

SEGEDIN, is een Stad, aan den oever van den *Tibicus* gebout, en segedin, in het Graaffchap *Bodrog*, tusschen *Colocz*, *Zolnok*, *Giala* en *Temeswar* geleegen, is A°. 1552. van de Turken ingenomen. Wiert in de maant December 1685. door de Keizerze uit geplondert, en in de maant October 1686. met verlies van den Generaal *Auvergne*, na een beleg van weinig dagen, en het slaan van 8000 Turken, die het wilde ontzetten, door de zelve bemachtigt.

HADWAN, gelegen aan de Rivier *Zagyn*, benoorden, en 6 mijlen *Hadwan*, van *Pesth*, wiert eertijds door *Gazon* merkelijk versterkt: doch evenwel zoo niet dat de Turken haar daar geheel en al op dorsten verlaten; wiert A°. 1596. van de Christenen bemachtigt; doch 1603. wederom verlaten, en aan de Turken ten besten gegeven; en nu in October 1686. door de zelve verlaten zijnde, by de Keizerze bezet.

Dus veel, waarde Leezer, gezegt zijnde van de Steden in Opper-Hungaryen geleegen, zullen wy over gaan tot die van het Neder-Hungaryen, en zien wat ons daar van valt te zeggen, en beginnen met

BUDA, eerzy onder de macht der *Turken* wiert gebracht, was de *Buda*. Hooftstad deses Rijx, is na zommiger meening zoo geheeten na haar Fondeur *Buda*, Broeder des Konings *Attila*, of als andere schrijven van de *Budini Schijtice Volkeren*, welker *Herodotes* gedenkt. *Appianus*, *Irenicus*, ende *Athamarus* maaken gissing dat het is *Ptolomæi Curta*; doch andere willen dat het is *Ptolomæi* en *Antonini Aquincum*, alwaar de tweede *Legio Adjutrix* logerde! De Situatie dezer Stad is eendeels Bergachtig, en met sterke bolwerken verzien, zoo dat in gantsch Hungaryen

gen

geen sterker noch genoeglijker plaatze gevonden wert. De Stad wert verdeelt in boven en onderstadt, welk laaftse aan den Donauw legt: men gaat uit de zelve over een Schipbrug in het Steedeken *Pesth*. Men ziet ook in het zelve noch verscheide overblijzelen van voorname Gebouwen, wel eer by Matthias Corvinus, Koning van Hungaryen, en des zelfs Voorzaaten geslacht, dog deeze en meer andere door slofheid der Turken reets vervallen, zijn voorts in den jare 1635. en 1669. wan-neer deeze Stadt by na gantsch afbrande, het gezicht der beschouwers ontstroot.

Deeze Stadt, hoewel groot, vermaakelijk en welgebout, is niet zeer bevolkt, gemerkt des zelfs meeste bewoonders uit *Spahis* en Janitzeren, die in groot getal, als bezettelingen zijn, bestaat.

Solimanus de vierde, Turkze Keizer, bemagtigde op den 20 Augustus, 1526. deeze voorname Stad, en de bloem van gantsch Hungaryen, dog wiert in den jare 1527. (den Koning *Ludovicus* de II. door de Turken ver-slagen zijnde) door Ferdinandus de I. Koning van Bohemen en Broeder van Keizer Karel de V. (by het meerder gedeelte, en de voornaamste Adel, tot Koning van Hungaryen verkoren,) uit het zelve wederom gedreeven, stellende *Thomas Nadashi* tot Gouverneur over het zelve.

Soliman, door het verlies van deeze Plaats, en nog meer door het afferderen, door de Gezanten van Ferdinandus van de Vesting *Griekweizenburg* en andere Plaatzten van Hungaryen dien hy bezat, geweldig verwoed, rukt alles wat hy konde by malkanderen, en komt in den jare 1529. met een byzonder talrijk Leger op Hungaryen af zakken, deed Offen niet alleen aanslants berennen, maar zelfs formeel belegeren; het geen door de zwakheit van het Garnisoen, en de weinige apparentie van ontzet, hoewel in 't eerste dapper verdeedigt, hem kort daar na andermaal in handen viel.

In het zelfde jaar wanneer hy met deeze zijn by na onnoemelijke magt, zijn hoofd deerlijk voor de Stad *Weenen* had gestooten, herstelde hy *Jan-nes Zapolia*, Waiwode van Seevenbergen, en door *Paulus de Varda*, Aards-bisshop van Gran, tot Koning van Hungaryen, na de dood van den Jongen en gesneuvelde *Lodewijk*, gekroont, weder in zijn Koning-lijke waardigheit, waar uit hy door Ferdinandus was gedreeven, laatende *Buda* onder den Renegart *Gritti*, met 3000 Janitzeren bezet, om het zelve voor genoemde *Sapolia* in cas van Attaque te beschermen.

In den jare 1530. deed Ferdinandus, Koning van Bohemen, het andermaal, door zijn Generaal *Rogendorf*, belegeren, dog te vergeefs.

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

25

Dus is Johannes de Zapolia, in de bezitting van deeze Plaats gebleeven, tot zijn dood toe, die in het jaar 1540. geviel, waar meede de Plaats, of het regt op gantfch Hungaryen, aan Ferdinandus kwam te vervallen, volgens zeeker verdrag A°. 1538. tusschen hem en de voornoemde *Zapolia* gemaakt.

Ferdinandus, ingevolge van het hem nu aanbetslorven regt, deed dan 1540. andermal door zijn Generaal *Leonard van Velzen*, na dat *Vicegrad*, *Weitzen*, en *Pesth*, by hem bemachtigt was, de Plaats belegeren, dog na dat de zelve zijn uiterste vlijt, en een goede tijt daar meede verfleeten had, mocht hy nogmaals van zijn voornemen af staan.

Elizabeth, Weduwe van den overleeden Koning, Johannes de Sapolia, en Dogter van Sigismundus, Koning van Polen, haar Hof in deeze Stad, met haar jonge Zoon, van d'Hungaren *STEPHANUS*, dog van de Turken *JOHANNES* genaamt, houdende, en had aan het gemaakte verdrag van wijlen haar Gemaal en *Ferdinandus* gantsch geen lust, des zy met raad en advijs van zeekere Munnik, *Juriaan* genaamt, zeekere geschenken aan den Turkzen Keizer zont, met verzoek dat haar Zoon mogt Koning van Hungaryen blijven, en als zulx door den zelven werden beschermt.

Hier op komt Soliman A°. 1541. wederom af zakken, belegert Pesth; en bemachtigt het zelve, na dat hy ontrent de 25000 Mannen daar voor had laten zitten, waar na hy met zeeker looze streek, de Stad Offen in zijn gewelt kreeg, de Koninginne na Sevenbergen zond, de Stad met zijn Volkeren deed bezetten, onder voorgeeven, van de zelve zoo lang alzoo te willen bewaaren, tot dat de Jonge Vorst, Johannes Sigismundus, Zoon van den Overleeden *JOHANNES SAPOLIA*, meerder jarig zou wezen.

A°. 1542. maakte den Markgrave van Brandenburg, de mine van Buda te willen aantaften, toog ten dien einde derwaarts, Attaqueerde Pesth te vergeefs, en trok zonder iet verregt te hebben na huis.

Den Grave Swartzenburg, na dat hy Javarin of *Raab*, met een Stratagem den *Turken* in de maant Maart 1598. had ontweldigt, floeg zich in de maand October des selven jaars, onder het opzicht van den Aarts-hartog *MATTHIAS*, voor de Stad *Buda* neer, en belegerde het zelve, doch wiert na 30 dagen tijts daar voor verplicht te hebben, door de gedurigen reegen genootzaakt op te breeken, gelijk de Turken, die de Stad *Wara-dijn* in Sevenbergen, op de zelfde tijt belegert hadden, om de zelfde reden't zelfde te doen, meede gedwongen wierden.

D

De

De Christenen hebben in den jare 1602. onder den Generaal *Ruyfswert* in deeze Plaats nogmaalen aangetaast, doch na dat ze de Brug die over den Donauw legt, verbrooken, en Pesth bemachtigt hadden, moesten zy, door het ruwe en strenge weer genoodzaakt zijnde, onverregerter zaake af trekken.

Den Hartoog van Lottaringen, als hy A. 1684. het Kasteel van *Vi-
cegrad*, *Véitzen*, en Pesth had ingenomen, en de *Turken* tot dry maalen geslagen, rukte in der yl, voor deeze zoo voorname Plaats, doch moest niet tegenstaande zijn goet beleid, kloekmoedige dapperheid, en onwrikbare stantvaertigheid, de tijt van 't jaar verloopen, en een goet getal Menchien gefneuvelt zijnde, onverrechter zaake van voor de Stad op breekten.

Eindelijken ten laatsten, zoo heeft evenwel de eenigheid der Duitse Vorsten, en de onverzaagde dapperheid van een goet getal Krijgshelden, zoo veel vermoeg, dat deeze genoegzaame onwinnelijke Stad, op den 2 September 1686. stormenderhand onder het beleid van den Heer Hartoog van Lottaringen, zijn Keurvorstelijken Doorluchtigheid van Beyeren, de Heer Generaal Schooning, en meer andere voornaame Persoonch is ingenomen, en, na dat ze 157 jaaren onder de Turkze heerschappy of der zelver Tributarissen had geweest, wederom onder de macht van de wettelike Koningen van Hungaryen gebracht.

Deze Stad is by de Schrijvers boven de menichvuldige belegeringen, die ze heeft uitgestaan te meer bekent, om het Concilium aldaar in den jare 1279. onder de regeering van Ladislaus de III. Koning van Hungaryen, en den Paus Nicolaas de III. onder het beleid van Philippus, Bischop van Fermo, gehouden.

Oedenburg.

Oedenburg, is geen onsterke plaats, en gelegen in Neder-Hungaryen, even aan geene zijde van de Rivier Leitha, die Oostenrijk en dit Koninkrijk van malkander scheit; is vermaat, door de verscheiden Rijx vergaderingen die daar in gehouden zyn; ze stoot ten Zuiden en Westen tegen Oostenrijk, en ten Oosten tegens't Graafschap Raab. De Duitzers noemten Oedenburg, de Hungaren *Sopron*, en de Latijnen *Sopronium*, is de Hoofdstad van het Graafschap *Sopron*; in deeze Stad is het, den Keizer behoorende, dat op den 23 Mey 1680. een by een komite, tusschen de Commissarien van zijn Majestet, de Gedeputeerde van Hungaryen, en die van de *Alsmoegde*, wiert gehouden; en in de welke de tegenswoordige regeerende Keizerinne, *Maria Magdalena*, *Theresa Eleonora*, van Beyeren, *Palts-gravinne van Nienburg*, op den 9 December 1681. tot Koninginne van Hungaryen wiert gekroont.

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 27

FURSTENVELT, is een klein Steedje, voorzien met zes kleine, en Furstenvelt met Baksteen ommuurde Bolwerken; legt op de Rivier Laufnits, heeft smalle ondiepe Grachten, en is zonder eenige Buitewerken.

RAKELSBURG, is een Stad, die op een Eiland dat van de Rivier Rakelsburg, Mure wert omringt, is gebout; aan de zijde van het vlakke Land is ze met eenige Bolwerken, en halve Maanen, die met goede Borstweerlingen, van Zooden gemaakt, zijn verzien; des zelfs Grachten zijn breed, diep, en vol van Water. De Rivier heeft aan de slinker zijde zijn loop een weinige meer van de Stad af als aan de rechter kant; doch aan dees laatste zijde en is de plaats zoo wel niet gesfortificeert, behalven dat ze aan dees kant, door een hoogte die dicht aan de Stad legt, en daar eenige Werken en een Kasteel op zijn, wort gecommandeert.

ALBA-REGIA, by de Duitzers Staelweissenburg, van de Slavoenen Alba Regia Stolni-Biograd, en door de Hungaren Ekebes-Feierwar genaamt, is gelegen in Neder-Hungaryen, en vermaart om de Krooningen, en Begraafenisser der meeste Koningen van Hungaryen; wert rontom bewaert door de Rivier Sarwits, die de daar omleggende Landen met een zoo moerassig maakt, dat men geenzins over de zelve waaden kan; maakt met de Steden Buda, en Gran, genoegzaam een Triangel uit; Amurath de II. in Hungaryen geroepen zijnde na de doot van Albertus van Oostenrijk, belegerde deesa plaats te vergeefs. A. 1456. na dat Mahometh de II. drie jaren te voorren hem meeester van Constantinopelen had gemaakt, quam den zelven de zaak van zijn Vader hervatten, doch den Stadhouders Corvinus in de belegerde Stad door een bezondere list geraakt zijnde, deed op den 6 Augustus zoo geweldigen uitval, dat den Turkzen Keizer, zelfs in zijn oog gequest zijnde, de belegering met achterlating van een bezondere groote buit, deed opbreken; A. 1543. is deeze sterke Stad voor de eerste maal in de macht der Turken geraakt, en zoude 1565. door middel van den Grave van Salms, Gouverneur van Javarin, die de Hoofdtrechter van Staelweissenburg had omgekocht, weder onder zijn Keizerlijke Majestet zijn geraakt, doch deeze vreezende dat dit den vrede die hy tot Constantinopelen door Georgius Hozzuhofis deed voorstellen mocht verachteren, deed dees onderneeming staaken, die echter de zaak ontdekt zijnde, noch aan 40 Inwoonders Complice van den Rechter, die na Weenen geweeken was, een smertelijke dood, alzoo ge-empaleert wierden, kosten. Omtrent den jare 1600. wiert deeze plaats door de Christenen ingenomen, doch het jaar daar aan door de Turken wederom bemachtigt, zedert welke tijt ze tot noch toe onder de zelve is gebleeven.

Canischa.

CANISCHA, is gelegen op de grenzen van Stiermark, dichte by de Rivier Draw, en het Slot of de Schans Serin; deeze Stad wierd A°. 1600. door de Turken bemachtigt. Matthias Aardshartoog van Oostenrijk quam ze het volgende Jaar daar aan, geaffisteert mer enige Pausselijke en andere Italiaanze benden, belegeren; dog moest na twee maanden tiids daar voor gelegen te hebben, onverrechter saake opbreken. In 't jaar 1664. den Grave Serini in de maant January in Hungaryen getoogen zijnde, ging het zelve, na dat hy *Vijfkerken* en enige andere plaatzen ingenomen, en *Siget* verbrant had, belegeren, wanneer hy ook zeekerlijk meester van het zelve geworden zou zijn, indien men hem het beloofde onderstand had toegezonden; dog most op de aankomst van den Grooten Vizier, die met een machtig Leeger het zelve quam ontzetten, met zijn Krijgsknechten opbreken.

Vicegrad.

VICEGRAD, by de Latijnen *Visszegradia*, en by de Duitzers *Plindenburg* genaamt, is een voorname en sterke Stadt, gebout op een bezondere hooge Rots, en aan de oever van den Donau, boven *Buda*, en beneden *Strigonien* of *Gran* gelegen. Heeft een oud, vast, en sterk Kasteel, op de spitze van een berg, alwaar men ook de Abdy van *Pity* ziet. De Koningen van Hungaryen hielden hier wel eer, om haar vermaakelijke stand, en d'aangename lucht, hun Hof. Van de verwoeste Paleizen, is er onder andere noch een overgebleven, dat van Marmer en kostelijk gehouwen steenen is gebout; is voorzien van een stallung voor meer als 60 Paarden, waar uit men afneemen kan dat het zelve wel eer een heerlijk stuk werkx geweest is. Deeze plaats wierd in den jare 1529. door den Turkzen Keizer *Soliman*, als hy mer een onnoemelijc getal Krijgsknechten de Stad *Weenen* quam belegeren, by accord ingenomen, doch wierd elf jaer daar na, A°. 1540. door den dapperen Krijgsoversten, *Leonard van Velzen*, weder bemachtigt, en onder de Keizerlijke gehoorzaamheit gebragt. A°. 1600. geraakte zy door de trouloosheit der Heidukken wedderom in handen der Turken; als Karel, Koning van Napels, neffens een ander tot Koning van Hungaryen verklaart zijnde, door Forgatz aan zijn Hooft gewont was, zoo wiert hy in dit Kasteel gebracht, en onder schijn van een hoof-verbant, in het zelve verworcht. De Koninglijke Kroon van Hungaryen wiert certijts in deeze plaats bewaart, doch is naderhand, door dien de Turken van tijt tot tijt dit Rijk dieper indrongen, na Presburg, om te beter bewaart te zijn, gebracht. Dees Kroon is van een bezoender maakzel, ze is laag, en van boven met een kruis bedekt, heeft vier bladen in 't ronde, waar van het eene zoo groot is als de andere drie,

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 29

of ten minsten twee van de zelve. Deeze Kroon is in een byzondere hooge waarde en achtig by de Hungaren, vermits de zelve willen dat ze aan hun eerste Koning, Stephanus, door een Engel zou zijn behandigt.

St. MARTENS BERG, is een bezonder vermaakelike, en zeer sterke Stad, gelegen op den top van een zeer hoogen Berg, waar door men uit het zelve, een aangenaam gezigt heeft in de daar ontrent gelegen Con- treijen; legt tusschen de Vefting *Raab*, en de Stad *Dotis*.

Dotis, of *Totis*, legt niet meer als 4 mijlen van *Comorra*, tusschen *Dotis*, *St. Martensberg* en den *Donauw*, heeft een Kasteel dat met goede Grachten omringt is, en na by het zelve vind men verscheide natuurlijke warme baden: is tot verscheide maalen gewonnen, en hernoemen, wiert in den jare 1565. door den Grave van *Salms*, Generaal van het Keizerlijke Leeger, den Turken ontrukt, heeft zig in den jare 1683. vrywillig onder het hoofd der misnoegde, den Grave *Emericus Tekely*, benefens andere plaatsen gegeven, doch is tegenswoordig zijn Keizerlijke Majestet onderworpen.

VE SPRIN, in het Latijn *Vesprimum*, en in't Hoogduits *Weisbrug* *Vesprin*, genaamt, is een kleine doch sterke Stad, gelegen by de Waterbronnen van de Rivier *Sarwitz*, en by het Meer *Balaton*, elf mijlen van *Gran*, en 5 van *Stoelweissenburg*, heeft een Bisshop die onder den Aardsbisshop van *Gran* staat: ze is de Hooftplaats van het Graafschap dat de naam van haar draagt, heeft een bezonder sterk Kasteel, dat op den top van een Heuvel gebout is; wiert in den jare 1565. door den Grave van *Solms* be-machtigt, en onder zijn Keizerlijke Majestet gebracht; waar onder het noch is, alleen zoo heeft het zig 1683. onder den *Tekely* gegeven, dog is na het ontzet van *Weenen*, in het zelfde jaar door den *Hartoog van Lottaringen*, weder onder de macht van zijn wettige Heer gebracht.

Papa, een klein doch sterk Steedje, is met een Kasteel voorzien, en *Papa*, gelegen in het Graafschap *Vesprin*, op de Rivier *Mauhatz*, en onder de macht van zijn Keizerlijke Majestet. Deeze plaats is in den jare 1683. neffens *Dotis*, *Vesprin*, en *Lewens* den misnoegde Grave *Tekely* onderworpen geweest, doch neffens de zelve door den *Hartoog van Lottaringen* onder haar ouden, en wettige Vorst wederom gebracht.

SARWAR, is gelegen aan de Rivier de *Raab*, tusschen *Papa*, en *Sabaria*, is in den jare 1567. onder de macht des Keizers gebracht, waar onder het tegenwoordig noch is.

NEWSIDL, is een klein Steedje, dat beoosten de Rivier *Leith*, en *Newsidl*, aan het Meer *Newsidl*, 't welk de lengte van 7, en de breedte van 3 duitze.

mijnen heeft) legt: in dit Steedje is niet meer als een Straat, en eenige weinige Huizen buiten de zelve, met een klein Kasteel, dat op een Berg geboutis, van de welke men gemakkelijk het gantsche Meer kan overzien, dat ontrent in 't midden van Weenen, en *Sabaria*, (geboorte plaats van St. Marten) legt.

St. Godard.

St. GODARD, is een klein, en verwoest Steedje; legt ter plaatze daar de Rivieren *Rab*, en *Lanfnitz* in malkander vloeijen; doch is vermaart door de groote neederlaag, die de Turken by dit Steedje in den jare 1664. door de Keizerlike Benden wiert toegevoegt.

Sabaria.

SABARIA, is een oude Stad, in het Graafschap van 't Kasteel *Fer*, gebout ter plaatze daar de Rivieren *Gums* en *Regnits*, samen vereenigen, eer zy in de Rivier *Raab* vallen. Men houd voor een zeekere waarin dat dit de geboorte plaats van den H. Martinus is, en daar zijnder die zeggen, dat den vermaarden dichter, *Ovidius Naso*, in deeze Stad is gestorven en begraven. Men wil dat hy zeeven jaaren tot *Tomos*, by de zwarte Zee, als balling hebbende geleefd, weder ingeroepen wiert, en dat hy in zijn te rug reize na Italien deeze plaats aandoende, aldaar fierk geworden en gestorven zou zijn: en men zegt dat men 1508. zijn Graf met het volgende opschrift, door hem zelfs gemaakt, en in een steen gehouwen, heeft gevonden.

FATUM NECESSITATIS LEX.

Hic situs est vates, quem Divi Cæsaris: ra
Augusti, Patria cedere possit Humo
Sæpe miser voluit Patris occumbere terris
Sed Frustra, Hunc illi Fata dedere locum.

Dat is te zeggen:

HET NOODLÖT, IS EEN NOODZAKELYKE WET.

Hier rust den Digter, die door de gramschap van den Goddelijke Augustus, wiert gedrongen zijn Vaderlant te verlaten. In zijn ballingschap wenste hy verscheide malen in zijn Vaderland te mogen sterven, doch te vergeefs. Het noodlot heeft hem deeze plaats gegeven, om zijn Graf te zijn.

En ontrent het jaar 1540. deed *Elisabeth*, Dochter van *Sigismundus*, van Polen, Koninginne van Hungaryen, aan *Petrus Angelus Bargé*, een zilveren Penne ziken, waarvan *Ovidius* zig bediende, als hy iets

schrij-

schrijven wilde; was weinig tijt te vooren, onder eenige oude overblijf-selen van *Tearunum*, nu *Belgrado* genaamt, in de mond van de Rivier *Saw* gevonden. Deceze pen was met de woorden, *Ovidii Nasonis Calamus*, omschreven. De Koninginne maakte veel werkx van de zelve, en hield ze by na voor een heiligdom.

GRAN of *Strigonium*, een Aardsbischoppelijke Stadt, is gelegen Gran. 5 mijlen beneeden *Comorra*, aan den *Donauw*, op een hoog en steen-
rorzig gebergte, soo sterk en vast bebolwerkt, datmen wanneer de plaats
genoegzaam is bezet, van vier kanten, een vyandelijken storm kan af-
keeren, is ten naasten by driehoekig, heeft twee zware Toorens, en is van
een zijde van goede Wallen voorzien, het voornaamste gedeelte legt boven
op een berg, en't overige van de plaats aan des zelfs voet, van waar men
langs een brug in Barkan komt, in de Voor- of Neder-stadt heeft ze een
swaare sterke Water-Tooren, van waar het eene gedeelte gevoeglijk het
ander kan secondeeren, en met schieten malkanderen bevrijden; zelfs
kan men van de *St. Tomas-berg*, die achter het Kasteel leit, het over den
Donauw leggende Steedeken *Barakan* defenderen. Het Aardsbisdom van
Gran plege jaarlijx 150 duizent Kroonen op te brengen.

In deze Stadt zijn verscheide natuurlijke warme baaden, die niet te
heet zijn, in deze plaats is Stephanus, de eerste Koning van Hungaryen,
gebooren, en Stephanus de III. gestorven. Des zelfs voornaamste pronk-
gebouwen zijn de Kerk, den H. Stephanus toegewijd, het Aardbischo-
pelicke Paleis, en d'andere huizen der Kanunniken, de omleggende Ber-
gen zijn vruchtbaar in Wijntokken, warme baden, schoone landsdou-
wen, welke zamengvoegt zijnde met de sterkte van de plaats, de Ko-
ningen van Hungaryen voor dezen bewoogen heeft haar Hof aldaar te
houden. Daar is by na geen plaats, die zoo meenigvuldige, en bloedige
belegeringe als deeze heeft uitgestaan.

A°. 1440. kwam *Uladislaus* met een aanzienelijke macht uit Polen,
voor deeze plaats, belegerde de zelve, en kreeg die in weinige dagen by
accoord in zijn gewelt, trok van daar na Offen de Hoofdstad des Rijx,
en wiert aldaar, dewijl de wettigen Koning *Ladislaus Posthumus*, maar
4 maanden out, met zijn Moeder, tot den Keizer was gevlycht, tot Ko-
ning van Hungaryen gekroont.

Naderhant isze door *Johannes de Zapolia*, Koning van Hungaryen te
vergeefs beleegert zijnde, A°. 1542. door de trouwloosheid van eenen
Lijeanus en *Salomonda*, beide Spanjaarts, aan den Turken overgegeven.

Zedert hebben de Turken, deze Vesting tot het Jaar 1595. vredig
blij-

blijven bezitten, wanneer Graaf Karel van Mansvelt, onvoorzien voor deeze plaats trok, de Turken die her meende te ontzetten versloeg, en de plaats op den 25 Augufty, onder de macht van den Aardshartoog Matthias, of wel zijn Keizerlijke Majestieit, bracht.

A C H M E T, Turks Keizer, niet konnende in zijn kruin verdragen, dat zoo voorname plaats in de handen der Christenlen langer zou blijven, beval zijn Veldheer *Mahometh Baffa*, op straffe van de dood, deeze Vesting, wederom te vermeesteren; gelijk hy dan in den jare 1605. met een groot Leeger daar voor getoogen zijnde, het met bestormen, en mineeren zoo ver bracht, dat de bezettelingen tot de overgaaf zoo genegen waren, dat zy den Grave *Dampiere*, hunne Commandant, die zulx wilde beletten, in hechtenis namen, en de Stadt, tot een zeer groote vreugde van de Turken, en eeuwige schande van zulke laf hartige menschen, aan de algemeene vyandt van Christenheit inruimde.

Dus is deeze zoo voorname Vesting onder de macht der Turken gebleeven, tot op den 27 October des jaars 1683. wanneer het zelve door de Legers van den Keizer en Polen, weder onder haar oude, eigen, en wettige Heer is gebracht, waar onder het tot noch toe is gebleeven; niet teegenstaande de Turken het A. 1685. in de maant July en Augufty, meende weder onder haar gewelt te brengen, dog wierden na een beleg van 16 dagen, door de nederlaag, haat in een Veldflag toegebracht, geg noozakaar van hun begonnen, en ondernomen werk af te staan.

Barakan.

Barakan, is een kleen Steedje, dat recht over *Gran*, en aan de andere zijde van den *Donauw* legt. Is met een Schipbrug aan de onderstadt van *Gran* gehecht, en nu vermaart, en voornamelijk kenbaar geworden door de heerlijke Victoria, ontrent het zelve A. 1683. op den 10 October, door zijn Koninglijke Majestieit van Polen, en den Heer *Haftoog* van *Lottharingen*, na dat *Weenen* ontzet was, op de Turken bevochten, mitsgaders her ongelukkig afbranden van het zelfde, kort na deze voor de Christenheit zoo gelukkige Veltflag.

't Eiland Schut, wert by de Latijnen *Cittorum*, en by eenige ook *Có-mora*, na de voornaamste plaats die daar op leit genaamt, behelst onrent 15 Duitze mijlen in zijn lengte, en 6½ in zijn breete, heeft onrent 300 Dorp en gehuchten, en 15000 Inwoonders in zig. De beste en meest voorname plaats op het zelve na *Comorra* is *Samarijn*, waarom het Eiland van *Munsterus*, *Samaria* wert genaamt, even als of *Schithien*, en *Camaren*, zoo veel was als *Schut*, en *Comorra*. Dit Eiland is van den *Donauw* ömringt, alzoo dezelve zich beneden *Presburg*, in vier bezondere takken verspreit, en door

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 33

door dat middel verscheide boomrijke Eilanden, waar van dit het voor-naamste is, komt te maken; beneeden de Stad Comorra, en beoosten dit groote Eiland, daar verzaamen haar deeze uitgebreyde takken weder in een, en vervolgt zoo wijders haar loop.

RAAB, by de Latynen *Javarinum* genoemt, is by de Oostenrijke Raab-Vorsten, en voornamelijk 1550. door den Koning Ferdinandus, na dat Belgrado 1520. door de Turken ingenomen was, gefortificeert, en tot een sterke, en genoegzaam onwinlijke Vesting gemaakt, is geleegen op een punt daer de Rivieren Raab en Rabnits, in den Donauw vallen; heeft twee bruggen, over de eene gaat men in Oostenryk, en over de ander na Stoelewijenburg, en is een van de welgemaakte Vestingen van Europa, is voorzien met vier goede Bolwerken, vier welgemaakte Pasteyen, en zeer goede grachten; op of binnen het eerste Bolwerk is het Kasteel of de wooning van den Gouverneur gebout. Het tweede legt aan den oever van den Donauw; het derde op den Heiligen Berg, 't geen eens door de Turken ondermijnt zijnde, vloog zeeker Ruiter met zijn Paart, het kruid aangestoken, met het zelve op, viel in den Donauw, en kwam onverzeert met zijn Paart uit dezelve weder in de Stadt. Het vierde legt in 't midden, en heeft zijn uitzicht over de landen, aan de Oostzijde. Het vijfde werdt het Nieuwe Bolwerk genaamt; het zesde het Keizer-lyke; het zevende leit aan de oever van de Rivier de Raab, na de kant van Hungaryen. By dit Bolwerk was het, dat den Turkzen Gouverneur zijn leeven verloor, als in den jare 1606. deze plaats by nacht van de Christenen overrompelt wierdt. Is niet wijt van het Eiland Schut geleegen, aan een groot ruim vlak velt, dat van den Donauw en de Rivier de Raab omringt wert. Een weinige buiten de plaats is een Tooren daar men wacht kan doen houden, om het aannaderen der vyanden waar te neemen. Den omtrek van deeze Stadt zal ontrent 300 schreden zijn, op yder punt is een opgetrokken hoogte, daar het Geschut op geplant is, om de Wallen die met gebakken steen omtrokken zijn te beschermen.

Heeft verscheide malen zeer sware aanvallen van de *Turken* moeten uitstaan. *Sinan Baffa* kwam het zelve onder de Regeering van Amurath III. belegeren, verloor veel volk, en zelfs 12000 mannen in een storm voor het zelve, en most alzoo onverrechter zaake vertrekken. A° 1566, raakte het by ongeluk in de brand, en vermits'er een heftige wind onder speelde, geheel en al in de asche. 1591. wierd deeze plaats door de lafhertigheit van den Grave van *Hardek*, Gouverneur van het zelfde, aan de Turken ingeruimt, en hem in recompense van dit misbedrijf het hooft

voor de voeten gelegt. Wiert weinig jaaren daar na, namelijk 1606. den *Turken* onder de regeering van *Rudolphus de II.* door de Graven *Swartzenburg* en *Palfi* by nacht, door overrompeling, en met een swaar verlies van de hare, weder afhandig gemaakt. Daar is noch een gedeelte van die Poort die men in deze gelegenheit, om in de Stadt te komen, door een Petard had doen springen, in de Hooftkerk van deze plaats te zien, die men als een werktuig van deze victorie in dezelve bewaart; ook lost men eenmaal des jaars al het Geschut dat om de Stadt legt, ter geheugenis van deeze zoo welgelukte aanslag. Terwijl dat de *Turken* meester van deeze plaats waren, dedenzy een drooge en bellooten gracht maken, om te dienen tot een gevankenis-plaats van de Christenen, is gantsch duifter, en ontfangt maar een weinig licht op de markt door middel van een rooster, dog is nu meest altoos van gevangnen *Turken* bezet, die de voorbygaande man om een aalmoes bidden, en voorts wat rijsgaarden, diecze in dees hun ellendige verblijfsplaats maken, verkoopen. *Georgius Drascovits*, Bischop van deze plaats, hield 1579. een Synodus in het zelve.

Zijn Keizerlijke Majestieit al te lastige aanval gedurig hebbende uit te staan, van de Chiauxen, die door den Vizir van Offen aan hem werden afgevaardigt, en die niet gaarn zonder vereering te rug keerde. Heeft deze Vesting tot haar verblijf-plaats gestelt, om haare expeditie af te wachten, en niet nader aan Weenen te komen, zonder zijn particulier consent. Den Heer Prince Louis van Baden is Gouverneur van het zelve.

Komora.

COMORA, *Crumenium* of *Comoronium*, is een groote en zeer schoone Stadt, gelegen aan het Oost-einde van het Eiland *Schut*, heeft haar uitzicht op den *Donauw*, en de *Waag*, is wel bewoont, en vast in zijn Veltingen: men heeft het zedert eenige jaaren noch merkelijk vergroot, door middel van een graft die men uit den *Donauw*, tot in de *Waag* gegraven, en dezelve met vier Bolwerken tot des zels beschutting versterkt heeft.

Tortosa.

TORTOSA, werdt voor een sterke plaats gehouden, en is alzoo genaamt om dätzee eenigermaaten na een Schildpad, in 't Latijn *Tortos* genaamt, gelijkt. *Sinan Basla*, na dat hy Raab in den jare 1591. bemachtigt had, kwam met een Vloot van 60 Scheepen en Vaartuigen, neffens een groote meenicheit van *Turken* en *Tartaren*, deze plaats belegeren; dog moest na dat de meeste *Tartaren* gesneuvelt waren, onverrechter zake wederom vertrekken.

PETRO-

PETRONEL, Hooftstadt van opper *Pannonien*, legt 6 mijlen van ^{Petronel} *Weenen*, tusschen die Stadt en Presburg, daar de Rivier *Mark* in den *Donauw* valt. Men meent dat dit de plaats is, die men voor dezen *Car-nuntum* noemde, en de welke als een sterke plaats zijnde, 170 jaren voor de geboorte van Christus door de Romeynen te vergeefs beleegert, dog onder de regeering van den Keizer Augustus van dezelve vermeestert, die het met de Romeinen, en de benden die eenige *Legio decima quarta gemina*, en andere *Classis Istrica* noemde bezette; is in gevolge van tijdt merkelijk vergroot, en tegenwoordig een plaats die niet verwerpelijk en is; en heeft een deftig Kasteel dat den Grave van *Thun* toekomt. Het was ontrent deze plaats dat den Hartoog van Lottaringen, de Malcontenten in de maant July 1683, dog met verlies van den Ridder van Savoyen, broeder van den Grave du Soiffons, den jongen Vorst Tomas van Aremberg, en den Grave Mellini, die daar in sneeuwelde, floeg.

ALTENBURG, of Oudenburg, is een Stadt gelegen na by een arm ^{Altenburg} van den *Donauw*, en omringt van het Riviertje *Leith*, 8 mijlen van *Presburg*, en even bewesten het Eiland Schut. Was eerlijts een open plaats, dog is naderhant van de *Hungaren* bewalt, die het *Ovar* noemde, dat zoo veel als Oud-kasteel is, en bezoender wel met de Duitze naam van *Altenburg*, over een komt. Wert van den Keizer bezeten, en wiert in den jare 1646. door den zelven, aan Nicolaas Draskowigh, Graaf van Dra-kesteijn, als hy tot Palatijn des Rijx verkoren wiert, geschonken.

SIGET, is een voorname, wijtberoemde, en zeer sterke Vesting, ^{Siget} gelegen aan dees zijde van den *Drauw*, in den poel van den vloed *Alma*, versterkt met een *Citadelle*, die omringt is met drie Grachten, en drie byzondere muuren. Wierdt in den jare 1566. onder de regeering van Solimanus, van de Turken belegerd, dog daar benefens door Nicolaas Esdrin, Grave van Seryn, zoo dapper en klockmoedig verdedigt, dat de Turken na verlies van veel van de hare de moedt lieten zakken; dog na de dood van Solimanus door hun nieuwe Keizer Sultan *Selim* weder aangeport, mattede de bezettelingen zoodanig door hun gedurig stor-men af, dat zy genegentheit begonden te krijgen om tot een verdrag te komen; dog als den Grave Serin dit vermerkte, deed hy zoo gevoelige aanspraak aan alle de Soldaten, datze op nieuw wederom in moed en dapperheit opgewekt wierden, en daar in zoo lang volstandig bleven, tot dat dezen dapperen Oorloegsheld, na het winnen van zoo veel Veldslagen, 't veroveren van zoo veel Steeden, en de onvergelijkelijke bescherminge van deze, hem van den Keizer, aanbetrouwde plaats, in een uityal, met drie

drie schooten in zijn hoofd gewond zijnde, quam te overlijden, waar na de bezettelingen, en de Inwoonders, by gebrek van moed, de Stad aan de *Turken* over gaven. Is A°. 1664. op den 13 February, by accoort weder onder zijn Keizerlijke Majestetie gebracht.

Wifkerken.

V Y F K E R K E N, by de Latijnen *Quinque Ecclesiae*, by de Hungaren *Otegiazac*, en by de Hoogduitze *Fünf kirchen* genaamt, is gelegen aan de Beek *Keoris*, dicht aan de Rivier *Draw*, vier mijlen van *Sigeth*: is een sterke plaats, en 1543. van den Turken bemachtigt, en vermits de nabijheid van *Siget*, zoo wiert A°. 1566. *Soliman*, Turks Keizer, in het Leger dat voor deeze laftte plaats lag, onpaßelijk geworden zijnde, hier gebracht, alwaar hy het einde van zijn leven vond. In den jare 1664. als den dapperen *Grave Serini*, Zoons Zoon van *Nicolaas Serini*, die 1566. *Siget* zoo wel verdedigt heeft, die zoo roemruchtige en vermaarde Brug van *Essek* verbrant had, zoo deed hy deeze Stad, niet machtig genoeg zijnde om het Kasteel te vermeesteren, af branden; weinig tijds daar na liet hy zijn onverschrikkelijke moed en wijs beleid blijken in de voor de Wapenen der Christenen, zoo voordeelige slag by *Raab*, die de Turken zeiden alleen door de schrik van zijn naam by de haaren verlooren te zijn. Zedert is deeze Stad onder de macht der Turken gebleven, tot op den 16 October 1686. wanneer den Prince *Louïs van Baden*, Generaal van zijn Keizerlijke Majestetie, deeze Stad berende, met gewelt in nam, om de brand die de bezettelingen daar in gestoken hadden te bluschen, 't geen zoo wel gelukte, en uit viel, dat hy (zijn Volk door den buit, en gevonden proviant aan gemoeidt zijnde) den brant niet alleen dempte, maar zelfs het Kasteel na een beleg van 6 dagen, op den 22 October mede in zijn macht, neffens 2000 Turken, als krijsgevangenen kreeg. En alzoo is deeze plaats, na dat ze 120 jaren door de *Turken* bezeten was, weder onder de heerchappy van haar wettigen Koning gebracht.

Offek en des
zelfs Brug.

E S S E K, of *Offek*, is die plaats die men meent dat men vanouds *Murisia* noemde, ten minsten en is ze niet ver van de plaats daar het zelve lag, gelegen; legt op een lage grondt, en des zelfs straten zijn met boomēn beplant; op d'ēene zijde van de Poort ziet men een Romeins opschrift, beginnende *M. Aelius*, &c. en aan de andere kant het hoofd van een jonge Dogter in steen uitgehouwen; men ziet'er ook een aardige en zeltzame Sonnewijzer, die aldaar van *Serinwar* is gebracht. By dees plaats is het dat men wil dat *Constantius*, de Zoon van den Keizer *Constantinus*, den Dwingeland *Maxentius* in het jaar 359. versloeg. Is een genoegzaam groote en welbewoonte Stad, heeft vijf hondert Winkels in zig, verscheide Moskeen,

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

37

Moskeen, en *Hachands*, of verblijfplaatzien voor de reisende Man.

Doch 't geen het voornaamste van deeze Stad is, is des zelfs wonderlijke Brug, gebout door den Turkzen Keizer Soliman, ontrent het jaar 1521. kort na dat hy *Belgrado* of *Grieksweissenburg* had bemacht, legt ten deelen, over de Rivier *Drauvs*, en de rest over de moeraffige grond van des zelfs Oever, is van onderen meſ zware boogen, en yder der zelve met 10 à 12 zware boomen tot stutten voorzien, des zelfs lange wert ontrent op 9000 schreeden, of 45000 voeten, en de breedte op 12 schreeden of 60 voeten geschat, is langs heen ten weder zijden met goede leuningen, en veel wachtoorens voorzien, des zelfs breedte laet toe dat'er drie Turkze wagens naast malkanderen over konnen rijden; het gedeelte dat over de Rivier *Drauw* gebout was, is in den jare 1664. door den Graaf *Serini* af gebrand, doch naderhant by forme van een Schipbrugge, (een weinige beneden de onder water staande stijlen van de oude) die op 16 schuiten rust, door den grooten Vizier wederom herstelt.

A°. 1685. op den 15 Augustus deed den Keizerlijken Generaal Lesle, deeze Brug ontrent 1200 schreeden verbrande, vermeesterde Essek, en deed al wat hy in de wapenen vond, door de scherpte des zwaarts sneuvelen. Liet het Wapenhuis, dat van Oorloogs behoeftens, en Levens-middelen voorzien was, springen, en stak de Stad in brand.

Eindelijk is deze voorname pas der Turken, waar overzy gewoon waren, in Hungaryen te trekken, en de Christenen van die kant te bestoken, ten lengte van 8000 schreeden, onder het beleid van den Generaal den Prince Louis van Baden, na de verovering van *Segedin* en *Vijf kerken*, op den eersten November 1686. dier voegen, met pekkranſen en andere brandstof verbrand, dat ze niet ligt, of mooglijk noit te hermaken zal zijn.

W A L P O, is gelegen aan de West-zijde van de Visrijke Rivier *Walpo*, Walpo. of *Vulcanus*, wiert in 't jaer 1543. van de Turken ingenomen, en A°. 1685. door den Generaal den Graaf *Lesle* hernomen en uit geplunderd.

M E T R O N I Z A, is een geneuglijke schoone Stad, van genoegzame Metroniza. groote om een Jaar-markt in te houden; en legt aan den oever van een Meer, dat aan de Stad stoot.

S I R M I U M, de Hooftplaats van het Landschap na haar *Sirmium* of *Sirmium*, wel *Szeremnia* genaamt, legt in 't zuider gedeelte van Hungaryen, aan de de vloed *Bosneth*, by de Rivier *Saw*, in de welkezy vlooid, heeft voor dezen een Bisshop gehad: zy ontleent deeze naam van *Sirmius*, Koning der *Tribalianen*: dit is dat oude *Sirmium* wel eer zoo vermaart in de Historien, en dat tegenwoordig zoo weinig wert geacht; echter zijn de Wij-

nen die hier ontrent vallen vry geurig, en men wil dat het in dit Landschap is geweest dat den Keizer Probus, op den Berg *Almus* of *Arpataro* de eerste Wijnstokken heeft geplant. Dees Keizer wiert van zijn eigen Soldaaten gedood, om dat hy haar al te wel de wapenhandel deed leeren, en om dat ze vreesde naderhand als ze alle de vyanden des Rijp hadden gedempt, voor onnute knechten verjaagt of gehouden te werden: doch naderhand hadden zy berou, en poogde haar begaane misflag; met dit volgende *Epi-taphium* op te rechten, te vergoeden.

Hic Probus Imperator
Et vere probus situs est
Victor omnium gentium Barbarorum
Victor etiam Tyrannorum.

Dees Keizer genaamt *Marcus Valerius Probus*, was de Zoon van een Boer uit Dalmatiën, en wiert jammerlijk van zijn eigen Soldaten, als gezegd, om dat hy als een wijze Huisvader, deze onbesuisden hoop wat meer, als haar lief was deed arbeiden, in den jare 282. aan kant gemaakt. Daar zijn verscheide Roomze Keizeren ontrent deze Landstreek gebooren, want zonder van *Trajanus*, *Caracalla*, *Gallienus*, *Constantius* en verscheiden anderen, te spreken; de Keizeren *Flavius Claudius*, *Aurelius Quintillus*, *Marcus Valerius Probus*, *Gratianus*, zijn in Sirmium gebooren, en *Claudius Gothicus*, is'er in of niet wijt van geftorven; *Fovianus* en *Valentianus* wierden in Pannonie gebooren, en ten tijden als *Phortunis*, Bisshop van deze Stad was, wiert'er een algemeen Concilium in gehouden.

Zemlin.

St. Job.

ZEMLIN, is een Stad, gelegen in het Graaffschap *Sirmium*, aan den oever van den Donauw, niet zeer ver van *Belgrado*; in het Kasteel van deze plaats was het dat Stephanus, Ufurpator van de Kroon, na bekomen nederlaag, zich verstak, en in den jare 1173. quam te overlijden.

ST. JOB, is een Stad en Vesting, gelegen in Opper-Hungaryen, niet ver van groot *Waradijn*, tusschen de Rivieren *Tibiscus* en *Marikus*, wiert in de maand January 1686. door den Keizerlijke General, den Graaf *Caraffa* aangestaft, en na dat den *Tekely* en den *Bassa*, van Waradijn met 1500 Turken te vergeefs de plaats hadde poogen te ontzetten, door het inwerpen van Bomben (waar door het Magazijn in brand geraakte) en anders zoodanig benauwt; dat de bezettelingen, 500 sterk, de plaats by verdrag aan zijn Keizerlijke Majestie over, en 8 stukken Geschut en ander voorraat ten besten gaven.

BESCHRYVING
 VAN HET VORSTENDOM
ZEEVENBERGEN,
 Of
TRANSILVANIA.

ZEEVENBERGEN, is het middelgedeelte van oud *Dacien*, wiert Naam, van ouds door de Romeinen *Ripenzen* genaamt; nu by de Latijnen *Transylvanien*, als of men wilde zeggen *Overwondt*, om dat het behalven een menigte van Bergen daar het meede omringt is, vol geboomte en Boschagien is; de voornaamste van deze bergen, is den Berg *Carpathus*, en van de Boschagien, 't geene men *Hercynia Sylva*, of *Swartswalt* noemt; de naam van Sevenbergen, wil men dat dit Landschap bekomen heeft, van zeekere Hooftlieden, die zeven in getal zijnde, haer in den Jare 744. met een groot getal *Hunnen* uit *Schytien* hier needer floegen, en yder een bezondere Burgt of Kasteel tot hun bezonder verblijf maakte; zulks dat deze naam van *Zeevenbergen*, eigentlijk van *Zeevenburgen*, afdalende zou zijn. Van de Hungaren werdt het *Erdely* genaamt.

Des zels Palen zijn ten Oosten *Moravien*, ten Noorden *Polen*, of het *Palen*, *groot*, *Carpatische Gebergte*, ten Westen *Hungaryen*, en ten Zuiden *Walachien*, *te en gedaan*, *te*. Heeft ontrent 68 mijlen in zijn lengte van het Oosten na het Westen, en 62 mijlen in zijn breedte, is van gedaante byna ruitsgewijze vierkant.

Is in alle dingen zeer vruchtbaar, inzonderheit van Koorn, 't welk *vruchtbaar*, boven de dagelijksche ervarenheit, door zeeker penning van *Trajanus*, ter gedachtenis dat dit Landschap door hem onder de macht der Romeinen was gebracht, met het opschrift *Abundantia Dacia*, geslagen, wert bevestigt. Brengt ook zeer schoone Wijnen voort ontrent *Alba Julia* of *Weissenburg*, *Deva* en andere Steeden; ook alderhande Oost, als Pruijen van Damaft, *Queen*, soete Kerzen, en zeer treffelijke *Meloenen*; is van Kruiden, ter gezonheit noodig, niet ontkloot: Mijnen zijnder verscheiden, en buiten die van het Zout, onder die van de Metalen,

zoodanige die rijk van Goud en Zilver zijn, ja zoodanig dat men ontrent *Rimuli Dominords*, anders Heerenbeexkens, zoodanige vindt, waar uit men zoo zuiveren Goud houdt, dat het zelve, zonder gerafineert te werden, voor goet, en gangbaar Gout kan uitgegeven worden. In Vee, Ge-vogelte, en wilt Gediert van allerleye flag, vloeit het zoodanig over, dat men 'er somtijts een goede sware Os voor een gulden kan koopen.

Oude be-
woonders.

Dit Landt is voortijts van veele, en verscheide Volkeren bewoont, als de *Faziges*, welker overblijfzelen men noch heden ten dage in Hungaryen vindt, de *Metanasta*, welke Plinius schijnt gekent te hebben; de *Getæ*, *Bastarne*, *Sarmaten*, *Grieken*, *Romeinen*, *Scythen*, *Saxen*, en de *Hungaren*, de Romeinen zijn laftst meeester daar van geworden, want de Keizer Trajanus, als hy den Koning *Decebalum* had overwonnen, heeft des zelfs Rijk *Dacië* tot een Provintie gemaakt, en de Stadt *Zarmisegethusum*, na zijn naam *Trajanum* genoemt. Galienus die ontrent de 200 jaren na hem Rooms Keizer was, heeft het zelve Landschap wederom verlooren. Zedert welke tijt de Inwoonders haar vanouds eigene woestheit en ongebondentheit weder hebben aangenomen, en al het goede dat zy ten opzichte van den Romeinen taal en tucht hadden geleert, met de voet geschopt. Na de Romeinen hebben de Scythen, of wel de Hungaren onder den Geweldigen *Atilla*, dit Landt onder haare gebracht, en in het zelve zeeven vrye Woonsteeden, of Burgten, als boven gemelt is, gebouwt; deeze zijn ten tijden van Karolus de Groot de Saxen gevolgt, die hun Vaderlant verlatende, dit Landt innamen, en na het voorbeelte der Scythen meede seeven Steeden in het zelve bouden; waar na de Hungaren, door de nabijheit van dit Land aan hun Rijk aangelokt, en door eenig aangedaan ongelijk geterpt, het grootste gedeelte van dit Landschap onder het beleid van hun eersten Koning *Stephanus*, toegenaamt de Heilige, hebben bemachtigt, en by de voorgaande Steeden noch eenige andere gebout.

Deeling.

Tegenwoordig wort dit Vorstendom, door de genoemde verandering door drie bezondere volkeren, waer van yder zijn bezondere Taal, en gedeelte van het Landt heeft, bewoont. Te weten in *Ciclers*, *Saxen*, en *Hungaren*; de eerste die afkomstig zijn van *Scythen*, hebben hun wooning aan de kant van *Moldavien*; leven na hun bezondere eigen wetten en manieren, en deelen alle Amtten en bedieningen die onder haar zijn, en open vallen, door het lot uit. De Landen die zy bewoonden worden in 7 deelen, die zy zitplaatzten noemen, verdeelt, als *Sepzip*, *Orbai*, *Kysdi*, *Czyk*, *Gyngio*, *Marcus-zeek*, ende *Aranias-zeek*; de *Saxen*, hebben gelijk alle andere

Duitse

ZEEVENBERGEN, of TRANSILVANIA. 41

Duitze Volkeren haer bezondere wyze van spreken, gaen alle d'andere Natien te boven, en woonen in vaste Steeden en Kasteelen, welker namen zyn Zarvarien, Zabofsen, Millenbach, Reusmark, Segesburgh, of Schesburg, Olezna, Schenkerstul, ende Reps; de Zeevenbergze Hungaren, en den Adel van de zelve, komen in manieren, zeeden, spraak, kleeding en Wapenen, meest met de Hungaren over een.

Na dat dit Vorstendom, in den jare 1541. van het Koningrijk Hungaryen, onder de Regeering van *Elisabeth*, Dogter van Sigismundus Koning van Polen, door een lozen Munnik was gerukt; en in den jare 1552. door dwang van den Koning Ferdinandus door de Koninginne Elizabeth aan den zelven was afgestaan, wierdt het zelve twee jaren daar na voor het meerder gedeelte door de Turken ingenomen. Deeze die gewoon zyn, de geene die belijdenis van de Christelike Religie doen by oogluiking te dulden, zonder te zien van wat Secte dezelve zyn, gaf aan de Lutherianen, en Calvinisten gelegenheit, om haarlieder gevoelen 1561. in dit Land-schap voort te planten, en onder die aan eenen *Georgius Balandrata*, Geenesheer van *Johannes Sepusius*, die de jongen Vorst, door middel van *Denis Alexis*, het gevoelen van Lutherus deed omhelzen; dog de laast genoemde niet naukeurig genoeg zijnde, in de beveelen van den eersten waar te nemen, wiert verftoten, en een *Francois Davids* in zijn plaats gestelt, die den Vorst van *Lutherisch*, Calvinisch, en van *Calvinisch* tot het gevonden van *Arius* over bracht, waar in hy door een ander Italiaans Geenesheer, genaamt *Francois Stancardo*, t'eenemaal wiert bevestigt. Hier op ging *Francois Davids*, A°. 1566. in de Kerk van *St. Pieter* binnen *Segevar* opentlyk in zijne Predicatie, het gevoelen van de Drie-eenigheit, en de Godheit van Jesu Christus wederleggen, waar door de Calvinisten met dezen *François Davids*, en zijn toestemmers in een zwaar dispuut geraakte; de eerste wilde dat men de verschil-poincten tot *Alba Julia* of *Weissenburg* zou zien te beslissen, dog de laastte dreeven boven, en verkreegen van den Vorst dat dit geschil binnen *Waradyn* zou beslegt worden. De Vorst *Sepusius*, na partyen ten wederzijde te hebben gehoort, verklaarde hem zelfs voor *Davids*. Waar op dit gevoelen, (want de Onderdanen volgen voor het meerder gedeelte in 't gemeen hun Vorsten) zoo door drong, dat Transilvanien te eng zijnde, het zich onder de *Poolen*, en *Hungaren* meede ging verspreiden. Ook heeft men dit gevoelen noit gantschen al uit deze Landen kunnen doen; want alhoewel *Stephanus Bathory*, Vorst van Zeevenbergen, en naderhandt Koning van *Polen*, de beginzelen, met zelvs de Misse in zijn Hof te laten celebreren, tot den aanwas van de

Godsdienst.

Rooms Catholijken leyde, en 't zelve door *Christophorus Bathori*, zijn Broeder en die hem in de heerschappy was gesuccedeert, met het oprechten van een Collegie der Jesuiten ernstig was achtervolgt, zoo zag men evenwel onder *Stephanus de II.* Zoon van deze *Christophorus*, de andere gevoelens boven drijven, en dier voegen zeegenpraalen, dat de Jesuiten zelfs beschuldigt zijnde van de Inquisitie te willen invoeren, wierden verjaagt. Dog 2 jaren daar na weder ingeroepen zijnde, wierden de meeste Ingezetenen tot de Roomze Godsdienst door deze Geestelijke, immers voor het uiterlijke overgebracht. In *Waradijn* evenwel heeft 't noit zeer willen opnecemem, gemerkt men daar een volkommen vryheit genietende, zedert noit boven de 2000 zoo genaamde Rooms Catholijke Inwoonders heeft gevonden.

Vorsten.

De Vorsten die geheerst hebben over dit Vorstendom, nadat het den Turken Chijnsbaar is geworden, zijn als volgt: te weten A°. 1561. *Johannes Sepsius*; *Stephanus Bathory*, naderhand loffelijk Koning van Polen; *Christophorus Bathory*, gestorven 1583. *Sigismundus Bathory*, A°. 1583. tot Vorst gekoren, en 1603. op den 17 Maart binnen Praag overleden; *Stephanus Bodskay*, die zich met gewelt in dit Vorstendom drong, en eerst door de Turken, en naderhand door den Keizer onder enige voorwaarden daar in bevestigt wiert, storf van vergif 1606. *Sigismundus Ragotski*, die na een jaar regeerens deze waardigheit 1608. aan *Gabriel Bathory*, Broeders Zoon van *Sigismundus Bathory* opdroeg; stierf in het zelfde jaar van 1608.

Gabriel Bathory, verkooren tot Vorst van Zeevenbergen 1608. en van den Sultan Achmet daar in bevestigt, wiert tot Valence 1613. vermoort.

Bethellem Gabor, die het zijne tot deeze dooit had gedaan, nam dit Vorstendom in bezitting, en wiert 1613. voor zulx uitgeroepen, waarin hy by Traataat van den Keizer 1622. bevestigt wierdt, storf op den 15 November 1629.

Georgius Ragotski, wiert in den jare 1631. tot Vorst verheven, troude de Erfgenaam van 't Huis Bathori, en stierf op den 14 September 1645.

Georgius Ragotski de II. volgde in de regeering zijn Vader, nam ten Gemalinne de Dochter van *Stephanus Bethellem*, en storf aan zijn ontfangen wonden, in Juny 1660. binnen Waradijn.

Achatius Barchay, door de Turken tot Vorst in de plaats van Ragotsky ingevoert, stond eenige tijdt daarna van dees waardigheit af, en wiert in het laatste van 't jaar 1660. onthalst, en in wiens plaatze

Johan-

ZEEVENBERGEN, of TRANSILVANIA. 43

Johannes Kemeni, tot Vorst wierdt verkoren, die 1661. in een slag
sneuvelde.

Michael Abafii, door de onderstant der Turken 1661. tot Vorst verkoren, is de geen die tegenwoordig heerscht, en in 't begin van 't Jaar 1686. by Traetaat Chijnsbaar aan zijn Keizerlijke Majestiteit is geworden.

In Zeevenbergen zijn acht Parochiale Capittelen, die zy, in een getrokken zijnde, een Universiteit noemen. Het Bistrienscher Capittel heeft onder hem *Bistricam* en 23 Koninglijke Dorpen. Het Capittel te *Regen* heeft meer dan 30 Dorpen. Het Barcense Capittel heeft *Kroonstadt* met 13 Koninglijke Dorpen. Kisdense Capittel heeft *Segesburg* en 48 Dorpen. Duarum Sedium Capittel heeft de Stadt *Midwisch* en 36 Dorpen. Dat der Cibinenzen is twee, het een heeft Cibinium en 23 Dorpen: 't ander *Surrogativa* genaamt, ontrent 22 Dorpen, en eindelijk dat van *Zabesium*, de Stadt van die naam en 17 Dorpen.

De Bergen die naast aan *Valachia Cisalpina* ende *Moldavien* leggen, ge- Bergen en
ven veel *Agaricum* en *Terpentijn*. Bosschen.

Daar zijn verscheiden Bosschen, waar onder de *Hercynia Sylva* of *Swartsvalt* geen van de minste is, en waar in men Offen, en Paarden met *Manen* vindt, en onder de laatste zoodanige die de lengte hebben, datze langs de aarde sleepen.

Dit Landt heeft ook visrijke Meeren, Vyvers, ende Moeraffchen, Meeren en
mitsgaders acht naamkundige Rivieren, namelijk den *Aluta*, *Morossius*, Rivieren.
Samus, *Chocel*, *Sabesus*, *Chrysus*, *Chrysolores*, en *Stringis*, waar van wy de Beschrijving, op dat den weetgierigen Leezer een beter begrip van dezelve mocht hebben, beknopt en in 't kort laten volgen.

De Rivier *Aluta* neemt zijn oorsprong uit het Scytische Gebergte, vloeit *Aluta*.
voorby de Steeden *Cziok*, *Kysdi*, *Mergenburg*, *Fogaras*, en stort zich eindelijk in den *Donauw*.

De *Morossius*, anders *Marisius* of wel *Merisch*, neemt zijn begin uit *Morossius*.
het Carpatize Gebergte, bestroomt de Oevers van *Regen*, *Byrke*, *Alba*
Julia of *Weissenburg*, en andere plaatzen, en valt eindelijk in den *Tibiscus*
of *Theis*.

De *Samus* heeft zijn bronnen in de Bergen *Calota* genaamt, vlied voor- *Samus*.
by *Burglos*, en *Clauenburg* tot in den *Tibiscus*, in welkerboezem zy haar water loost.

De Rivier *Chocel* neemt zijn aanvang ontrent het Schytische Gebergte, *Chocel*.
vloeit voorby de Stadt *Scespurg*, en vermengt zich niet wijt van *Weissen*
burg met de Rivier *Aluta*.

D'anderen.

De vier andere Rivieren, die niet zoo groot zijn als de voorgaande, nemen alle hun begin in dit Vorstendom van Zeevenbergen, en haer einde in een van de bovengenoemde Rivieren; deeze en voornamelijk de *Chrysus*, *Chrysolores*, en *Striguis*, zijn behalven datze niet minder Visrijk zijn als de anderen, zeer rijk van Gout, 't geen men by grove korels, ja somtijts by stukken van een pondt, en meer uit dezelve vist, en waar van de Vorst jaarlijks voor zijn deel 50000 Rijxdalders ontfangt. Het water van deeze Rivieren, vermits het over veel mineraalachtige gronden van Aluin, Vitriol, en Quikzilver moet vloeyen, is gantich niet gezont.

In Zeevenbergen zijn zeven voorname Steeden, dog wat wijt van malkanderen gelegen, en waar van dat

Harmenstad.

Z E B E N, *Cibimum*, en by de Duitze *Harmenstadt* genaamt, de Hooftstad is, is de Residentie-plaats van een Waiwode, en gelegen op een effen Plein, met een weinig Gebergte rontsom, en behoeft in groote voor *Weener* in Oostenrijk niet te wiken, en in sterkte, zoo door Natuur als Konst, overtreft het de zelve Stad verre, want door de menigte van Vyvers en Moerasen, waar mee de omringt is, kan geen Leger het zelve genaken; is met zwaare Muuren omtrokken; van deftige Bolwerken voorzien, en met diepe, en water rijke Grachten omringt. Des zelfs Inwoonders zijn voor het meerder gedeelte, gespraakzaam, edelmoedig en heusich ontrent de Vreemdelingen. De publike Gebouwen, en de particuliere Huizen zijn wel op getrokken, en des zelfs Kerken, daar onder den *Dom* wel de voornaamste is, byzonder prachtig gebout. Is altijt van Oorlogs-behoef- tens en Levens-middelen wel voorzien, en die om in tijt van noot te kunnen aangetast worden, in onderaardze Kelders werden bewaart; tot de welke niemand toegang heeft als de Beampten die daar toe gestelt zijn. De daar omleggende Landsdouwen zijn zeer vrugbaar, en voornamelijk ontfant het Dorp *Silsburg*, van waar den Vorst een groot inkomen uit de Zout-bronnen jaarlijks geniet.

Kroonstadt.

B r a s s a v i a, ofte *Corona*, van de Duitze Kroonstad genaamt, heeft wel eer de naam van *Vulpa Trajana* gedragen, en is gelegen tusschen geneug-lijke Bergen, aan den voet van den Berg *Crapach*, is met oude Muuren omringt, van goede Wagt-toorens aan, - en diepe Grachten buiten de zelve voorzien. Des zelfs Kasteel is gebout op een genoeglijke Heuvel, 3 mijlen van de Stad, en omringt van 3 vermaakelike en dicht by den anderen gelegen Vlekken, die zonder onderscheit, van Hungaren, Saxen en Bulgaren bewoont werden. Dit Kasteel dient om op de invallen der Turken,

en

ZEEVENBERGEN, of TRANSILVANIA. 45

en Tartaaren, dat groote stroopers zijn, te passen. *Corona* is zeer Volk-rijk, en daar wert jaarlijk een groote Jaar-markt gehouden, op de welke een menigte van Moldavize, Walachize, Bulgarize, Griekze, en Armenize Koopluiden verschijnen, om hun handel te drijven; de Burgen zijn bezonder neerstig in hun Thuinen te bebouwen, geslepen in hun handel, heusch in omgang, goetaardig in Vrede, dapper en onvermoeit in tijdt van Oorlog. In deze plaats is een hoge School, en deftige Bibliotheek. *Wassekeli* is de plaats daar de Ciklers hun vergaderingen houden.

BISTRICIA, of Nozenstadt, legt op een effen plaats in een groote Valeije, die aan beide zijden met Wijnbergen is bezet, deze plaats is vermaart door zijne Goud-mijnen, heeft een schoone steene Brug over de Rivier *Bistricia*, die midden door de Stadt loopt, tot dienst van de Inwoonders; dees Rivier valt wat beneeden de Stadt in de *Samus*, een van de voornaamste Rivieren van *Transylwanien*.

Segeswar, of *Schespurg* is ten deelen, beneeden aan een Berg, en ten *Segeswar* deelen op de zelve gelegen, zulk datmen van het oppergedelte, als van een schoutoneel, over alle de Huizen van het nedergedelte kan heen zien. Wert van een kleen Riviertje langs den voet van den Berg besproeit, langs welke men dees plaats het noodige toe voert, dewelke na een kromme bocht gemaakt te hebben, zig zelfs in den *Morossus* verliefst.

Coloswar, of *Clauzenburg*, legt in een aangenaame effen plaats *Coloswar* op de weg na Opper-Hungaryen, op de Rivier *Samos*, is van buiten met zware Muuren en van binnen met schoone Gebouwen voorzien. Des zelfs Voor-steeden zijn zoo groot, datmen de zelve voor een andere Stad zou nemen; de omleggende Landsdouwe wert naastig bebout en is zeer vruchtbaar, de Inwoonders zijn vreedzaam onder malkanderen, schoon datze van bezondere af komsten zijn, en men draagt de Burgerlijke Bedieningen, zonder onderscheit of zydigheit op, aan de geenen die men oordeelt de meeste bequaamheit te hebben.

Megis, of wel *Midwisch*, is een kleen Steedje, gelegen in het mid- *Megis.* den van *Seevenbergen*, heeft niets dat aanmerkelijk is in zich, als dat de levensmiddelen, daar door de omleggende Inwoonders in grooten overvloet worden gebracht. De omleggende Landeryen zijn byzonder vruchtbaar, en aangenaam van uitzicht, de Wijnen dieze geeven, uitstekende geurig, en over zuiver van smaak. De naam des plaats is te meer bekent, om dat *Loris Gritti*, zoon van den Senauteur *Andreas Gritti*, alhier ongelukkig zijn leeven eindigde; wanneer men hem, na dat hy de *Gunsteling van Solimamus*

*Bistricia of
Nozen-
stadt.*

limanus de II. was geweest, en het Ottomannise Rijk eenige jaaren na malkanderen mer een onbepaalte macht had bestiert, alhier het hooft deed afslaan.

Sebestia.

S E B E S T A, of *Zabesus*, is de eerste stad daar de Saxen haar ter neder hebben geslaagen, ook isze meer aanzienlijk door hare oudheid, als aangenaam door haar gebouwen, of sterk door haar muuren, die na by het vervallen zijn, heeft gantsch geen vesting bouw, of buiten werken; het Graaffschap dat zijn naam daar van ontleent, heeft 17 zeer volkrijke Dorpen of Gehuchten. De omleggende Landen zijn zeer Vyverrijk, die niet minder vermaaklijk door de frisheit van hun water zijn, als voordeelig en gedienvstig, door de Vis, dien zy uitleeveren.

Alba Julia.

A L B A J U L I A, of *Weissenburg*, een zeer oude stad, is behalven dat den Vorst alhier zijn Hof houd, een Bischooplike Residentie-plaats. Ongleent haar naam van Julia, Moeder van den Keizer *Antoninus*, bygenaamt de *Wysbegerige*; leit aan het hangen van een Berg, in een schoon vlak Velt; wert ten Zuiden van de Rivieren *Marisus* en *Ompay*, met de bygelegen Landen by na omringt, die daar door ook zeer vruchtbaar zijn. Deze Stadt is eertijds *Tarmus* en *Appullum* geheeten, en was ten tijden van *Trajanus* des Konings *Decebalus* Hof. Men wil dat *Alba Julia* eertijds den Romeinen, aan dees kant tot een uiterste Grensvesting heeft geweest, was doemaals veel grooter als zy nu is, gelijk men uit de overblijfelen van haar oude Muuren ook kan zien. Men vind als men daar ontrent graeft noch verscheide oude gedenk-penningen, van Goud, Zilver en Kooper, ook Marmersteenen beelden, welke beiden den weetgierigen grooten dienst ontrent de History-kennis kunnen doen.

Hella en
St. Michiel.

H E L L A, is een Kasteel, daar men Zeizens en Cikkels maakt van een wonderlijke tempering. *St. Michiel* is een onwinnelike Vesting, gebout op de hoek van een Rotz, die op den top van den Berg *St. Michiel* legt, en waar in de Boeren gewoon zijn met het bestre datze bezitten, te vluchten, wanneer zy de Itrooperyen van de Turken, en de Tartaren te gemoet zien.

Rooden
Tooren.

Behalven deze voorname Steeden, en plaatzen, heeft men noch een Kasteel, en dat zeer sterk is, in 't gemeen den Rooden Tooren genaamt, leggende in het Gebergthe, aan een kleen Riviertje, waar by maar een eenige, en enge ingang is om in het Land te komen: dit Kasteel is genoegzaam een voorburg, en bolwerk van het gantze Landt, zulks dat niemand van die zijde in het zelve kan komen, als den Gouverneur van het zelve deze pas sluit.

Daar-

Daar-en-boven, zoo vind men, beweften den Berg St. Michiel noch de kleene, doch om hun Goudmijnen vermaarde steedjens *Nagibania*, daar men gelt munt; *Slatimbania*, van Hungaren bewoont, en *Chresbania* door de Walachers en Saxen zonder onderscheit bewoont; benefens het sterke Kasteel *Harach*, dat den weg van *Mosien* dekt. D'andere kleender steedjens zonder gewag te maken van de gene die de Turken bezitten, zijn *Hust*, *Samos*, *Oivaro*, *Coivaro*, *Forgaratz*, *Devin*, *Lippa*, *Somlio*, Vaderland van *Stephanus Bathory*, Koning van Polen, en *Sigismundus Bathory*, Vorst van *Tranfylvanien*; *Erschet*, dat noch aan het geslachte van de Bathory behoort; *Dez*, daar men het Berg-zout graft. *Horda*, alwaar men noch overblijfelen en speuren van de Roomze groothet en moogenheit ziet. *Barthelon*, vermaart om haar Wijnen; *Naschem* en verscheide andere.

B E S C H R Y V I N G

V A N

W A L A C H I E N.

Dit Landschap wiert eertijts *Flaccia*, of *Falaccia*, na *Flaccus*, een Naam. Romeins Oversten genaamt; want na dat de Romeinen de Geeten overwonnen en uitgeroeit hadden, zoo hebbenze onder den voornoemde *Flaccus* een Colonie van 30000 Menschen in dit Land geplant. En is alsoo door verloop des tijts deze naam van *Falaccia*, in die van *Valachia* verandert; in den Oorloog dien de Romeinen tegens de *Scythen* en *Sarmatters* voerde, was het zoo vruchtbaar en wel bewoont, dat Zy alcen voor een groot gedeelte aan zoo machtigen Leger Levens-middelen verschafte. Het heeft ook den naam van *Transalpina* bekomen, om dat het van *Hungaryen*, en *Transylvanien* gescheiden wort door de zeer hooge Alpen, of Bergen.

In 't Oosten paalt dit Landschap aan het visrijke Meer, uit het welke de *Grenzen*, Rivier *Hierasius*, van de Inwoonders *Pruth* genaamt, zijn beginzel neemt; in 't Zuiden wert het met den Donauw bepoelt; in 't Westen grenst het aan *Transylvanien*, aan de Stad *Severinum*, alwaar noch tegenwoordig 34 Pylaars van de wonderlijke en vermaarde Brug van *Trajanus* gezien

worden; in het Noorden wort het bepaalt met de Rivier *Hoina*, of wel het Vorstendom Moldavien.

Groote.

Dit Landschap begrijpt in zijn lengte, van Oosten na het Westen, of van Polada tot de Bergen die het van Transylvanië scheit, ruim 64 uuren, en in zijn breedte van het Zuiden, na 2 Noorden, ontrent de 50 uuren gaans.

Aart der Inwoonders.

De Walachers zijn hart, en ruw van aart, beminnen gantich geen geleertheit, zijn lui en traag in 't bebouwen van haar Landen, flordig in hun Huizen, volgen de Griekze Godsdienst; hun taal zweemt een weinig na her Latijn, noemen 't Water Apa, en Broot Pai, waar uit men ordeelt datze van de Romeinen af komstig zijn.

Vruchtbaarheit.

En alhoewel dat dit Land zeer bergachtig is, gelijk alle de andere Landschappen van deze Contreyen; en dat de Inwoonders, lui, traag, en verzuimelijc zijn ontrent den Akker-bouw; zoo zijn de geene die bebouw werden, zoo vruchtbaar, datze overvloedig het noodige van Wijn, Oly, Kooren, en alderhande Vruchten, aan de Ingezetenen verschaffen. Is daar-en-boven rijk van Goud, Zilver, Ysfer, en Zout-mijnen, die door de gedurige invallen der Turken, en Tartaren, niet bearbeid kunnen werden; brengt ook veel schoone en kostelijke Paarden voort, die men Tellen noemt, vloeit over in alderhande tam Vee.

Mijnen.

De voornaamste handel die by de Inwoonders des Lands met de Armeniers, Jooden, Saxon, Hungaren, en Raguzensen wert gedreven, bestaat in Koorn, Wijn, Wasch, Honing, Huiden, Vellen, Leer, Erten, Boonen, en Botter, &c. dat door de zelve voor het meeft gedeelte na Constantinopelen wert gebracht.

Kegering.

Dit Landschap staat onder den Grooten Sultan, of Turkzen Keizer, en wert door een van hem gestelde *Watwode*, of *Hospodar* geregeert: deze zijn gehouden, behalven, een jaarlijkze tribuit van 70000. en somtijts 100000 Ducaten, den zelven Keizer met 1000 Vuur-roers, en 1000 Paarden by te staan; werden om een haverstro van hun bediening afgezet, voornamelijk, als een ander maar grooter tribuit beloofd te geven, weshalven zy om met Gelt haer in hun staat, en in de gunst van de Grooten aan het Turkze Hof te houden, gewoon zijn van de Ingezetenen jaarlijks voor de tiende van hun Honing en Wasch 10000 Rijksdaalders te ontfangen; bebalven dat, ontfangen zy veel gelts voor den tol, die men van de *Candize Malvezzy*-wijnien, als ze door dit Land na Duitflant en Polen wert gevoert, moet betalen. Deze contributie heeft dit Landschap jaarlijks moeten betalen, zedert het jaer 1588. wanneer het zelve daar op voor deerste maal door Mahometh de II. wiert gestelt.

Zedert

Zedert dat dit Landschap met dat van Moldavien een Provincie van Da-^{Verdeeling} cien was, en Opper- en Neder-Walachien wiert genoemt, is het in twee gedeelt, waar van een de naam van Walachien bebouden, en het ander die van Moldavien heeft aangenomen; het tegenwoordig Walachien wert in 13 bezondere Graffschappen verdeelt, welke alle zonder onderscheit door Saxon, Hungaren, en de eigen Landaart werden bewoont.

Des zelfs voornaamste Rivieren, zijn *Aluta*, *Teltz*, *Falonicza*, Rivieren, *Missovo*, *Bordolach*, *Pruth*, *Damboviza*, *Bisfrica*, die alle by na lijn-recht nederwaarts lopende, haer in den Donauw onlasten.

De Steeden van dit Landschap zijn 3 in getal, en genaamt *Tervis*, dat steeden de woonplaetze van den Waiwoede of Hospodar is; *Braila* en *Targard*. Het overige Land wert met Dorpen en Hoeven bewoont. By de Stad *Targard* wert een zwavelachtige, en leemachtige arde gegraven, daar men Kaarzen af maakt, die zoo wel branden als of ze van Smeer gemaakt waren.

Voorname Gebouwen, zijn' er geen of weinig, de gemeene Huizen, zijn meest alle van Teen, en Klei gemaakt, en met Ried, en Biezen, Gebouwen, die'er overvloedig zijn, gedekt.

B E S C H R Y V I N G

VAN HET VORSTENDOM

M O L D A V I E N.

Het Vorstendom *Moldavien*, eertijts groot *Walachien* en *Walachien* Naam. *Cis Alpina* genaamt, en voor dezen, een gedeelte van *Dacien*, en als zulks naderhand een deel van het Koningrijk Hungaryen; ontleent zijn tegenwoordige naam van een van hare Rivieren of welde *Burgt Moldavien*; die in het zelve gelegen is.

Des zelfs lengte van het Oosten na het Westen is meer als 60, en de Grenzen en breete van het Zuiden na het Noorden, 50 duitzende mijlen; stoot ten Oosten, grote aan de zwarte Zee en den Donauw, die het van *Bulgarien* scheit; ten Noorden grenst het aan *Podolien*, waar van het door den *Nießter* werd gescheiden; ten Westen paalt het aan *Walachien*, en *Transylvanien*; en ten Zuiden wert het van den *Donauw* bestroomt.

Dit Vorstendom, is bezonder vruchtbaar, in Kooren, Erten, Bonnen, Honing, en Wasch, welke twee laaste voor tiende aan den Vorst jaarlijks wel 200000 Rijxdalers op brengen. Leevert ook schoone en wel

wel gemaakte Paarden uit; het Land is van Moldavien Heuvel- en Dalachtig, en cierlijk met Rivieren doorsneeden.

Inwoonders.

De Bewoonders dezes Lands, zijn gelijk de Walachers, beter Soldaten, als Boeren; ook hebbende van oude tijden veel van de Polen, en Turken moeten uit staan; in Godsdienst volgen zy de Griekze Kerk, en staan onder den Patriarch van Constantinopelen, hoe wel men'er ook andere Secten vindt.

Regeering.

Dit Vorstendom is eerst door zijn eigene en bezondere Vorsten beheert, daar na door Landvoogden, die onder de Protextie van Polen waren; bestiert, waar op het in den jare 1485. als Bajazeth de II. *Besâriën* had bemachtigt, onder de macht van eenen *Stephanus*, doemnaals Landvoogt van *Moravien*, en die men wil dat een Soldaat van fortuin was, nadat hy de daar in zijnde Tartaren, Turken, en Polen had t'onder gebracht, is geraakt; zijn opvolgers zijn in't gemeen ongelukkig geweest, veel van de zelve zijn ter oorzaak van hun wredeheit, door haar Onderdanen omgebracht, en 't is bedenklyk dat er onder een groot getal van deze Vorsten, die de naam van Waiwode hebben aangenomen, geen twee zijn geweest, die hun Staten, aan haare Kinderen na gelaten hebben; *Sigismundus* de I. Koning van Polen, zond zijn Veldheer *Carnowski* tegens de Moldavers, dien hy versloeg, wanneer *Johannes* tot Waiwode verkoren wiert, en den Oorlog door dat middel 1595. eindde. *Sigismundus Bathori*, Prince van *Transylvanien*, nam *Aaron*, Waiwode van Moldavien, Bontgenoot en Onderdaan van Polen, gevangen, stelde eenen *Stephanus Radul*, die hem de voornoemde *Aaron* in handen had gelevert, in zijn plaats; doch deze wiert van *Samoiski*, Pools Veldheer, wederom verdreeven, en *Seremia Mohila* in zijn plaats gestelt; hy versloeg de Tartaren, en dwong haar lieden, als meede de Turken, den *Mohila*, voor Waiwode te erkennen; kort daar na wiert *Mohila* door *Michaël* verjaagt, doch wiert van de Polen andermaal herstelt; zijn Zoon *Constantijn* na hem Waiwode geworden, wiert van *Stephanus Tomza*, een Man van fortuin, en die van de Turken beschut wiert, uit deze zijne waardigheit gestooten. *Stephanus Potocki*, Pools Edelman, poogde 1612. den wettigen Waiwode met Volk te onderschragen, alzoo het zijn Schoon-broeder was, doch wiert door *Tomza* verrast, vast gehouden, en na Constantinopelen gezonden; *Constantijn* door d'Tartaren gevangen genomen, eindigde zijne dagen in een onbekende, vuile en straffe gevangenis, en des zelfs Broeder, *Alexander*, wiert in het Seraïl van Constantinopelen op gesloten; het bloed kruipende volgens het bekende spreke-

sprekwoort, daar het niet gaan en kan, deed in den jare 1616. *Samuel Korecki*, en *Miguel Wisniowieski*, bloedverwanten van de genoemde Constantijn, onderneemden, den voornoemde *Tomza*, van de Moldavers al reeds niet zeer bemind, op hunne beurd en met hun eigen Benden te verdrijven. Ze winnen 15 bezondere Veldslagen, doch *Wisniowieski*, in een van deze gesneuveld zijnde, verkeerde de zaken zeer, gemerkt hun Volck by gebrek van Gelt niet wel betaalt wordende, de zelve aanflots na zijn dood deinsde, en eindelijk het Veld verlieten; *Korecki* echter niet moedeloos, houd zig met 500 Mannen te Paard in het Veld, wert door Skinder *Bassa* geslagen, gevangen, en na Constantinopelen gezonden; *Tomza* eindelijk den Turken niet meer aangenaam zijnde, wert *Gaspar Gratianus*, door haar in zijne plaats 1618. tot Waiwode aan gestelt; dog naderhant by het Turkeze Hof verdacht zijnde, om dat hy kundschap met den Keizer en den Koning van Polen hield, wierd hy in den flag van *Cicora*, op den 20 September 1620. door zijn eigen Volk dood geslagen. Zedert dit geval hebben de Turken de volle dispossitie over dit Landschap behouden; gelijk dan 1658. door Mahomethe IV. *Georgius Gisca*, na de dood van Mathias, tot Waiwode is aangestelt; en alzoo is dit vruchtbare Vorstendom onder de macht der Ottomannen gebleven; alleen heeft zijn Koninklijke Majestet van Polen, *Johannes Sobietzki*, in deze zijne Veldtugt van 1686. het den *Moldavers* zoo bang gemaakt, dat hy de Stad *Jasz* in zijn macht heeft gebracht, die by ongeluk afgebrand zijnde, ook wederom by den zelven verlaten is.

Moldavien wert in tweeën gedeelt, waar van het grootste deel de ei-verdeeling. *Moldavien* behoudt, en het kleenste dat aan de monden van den *Danauw*, waar door de zelve in de Swarte Zee valt, grenst, wert *Bes-Arabien* genaamt. Dit laatste is geheel en al onder de macht van den Turkzen Sultan, en zelfs door veel van de *Budiakze* Tartaren, dat grote Landstroopers zijn, bewoont.

De voornaamste Rivieren deses Vorstendoms zijn de *Sereth*, waar aan *Rivieren*. de Stadt *Soczana* of *Sockow* legt; de *Pruth* waar aan *Jasz* en *Lapuzna* zijn gelegen. De *Niesler* een vermaarde Rivier in Polen, en roemruchtig, of over bekent, door de nederlaag van de Polen 1621. maar voor al door de overwinning op den Turken behaalt, doen deze tegenwoordige Koning *Johannes de III.* noch Veldheer was. De *Missovo* die de Rivier *Bardolag* ontfangt, en de Stadt *Vafny* bevolcet: alle deze Rivieren hebben hunne waterloping in den Donauwstroom.

De Steeden van het grootste gedeelte deses Lands, en dat de naam van steden.

Moldavien hout, zijn maar 7 in getal, als *Sokow*, de Hofstadt van het Vorstendom, *Fasz*, *Targerod*, *Waslo*, *Niemez*, *Czarmucz* en *Choczim*; geen van alle dezelve is van die sterkte, of ze moet heedendaags voor de geene die meeester te Velde is bukken: In voegen dat het heyl der Vorsten of wel Waiwoden, en de bewoonders desz Lands, dat in zijn kring, behalven de genoemde Steeden, ontrent 3000 Dorpen en gehuchten in zig heeft, alleen bestaat, datze een machtig Keizer, en dieze met een jaarlijkz schatting van 1800 00 guldens kunnen te vrede stellen, tot hun beschermer hebben: Het gedeelte dat *Bes-Arabien* wert genaamt, en door de Turken en Tartaren voornamentlijk bewoont, leggende tusschen den *Donauw*, *Pruth*, en de *Niester*, heeft 9 Steeden, als *Tarista*, *Tekin*, *Moncasro*, *Kilia*, *Kibia Nova*, *Bialogrod*, *Orikan*, *Braigka*, en *Swil*, dog die wy zonder daar iets verders van te zeggen, op deze plaats zullen overlaan.

Beschrijving van SCLAVONIEN.

Naam.

SCLAVONIA, heeft de naam van de Slavische Volkeren, die eertijds ontrent de Meotize Moeraschen woonden; is wel eer van Plinius *Iliricum*, na *Illiricus*, Zoon van Cadmus, (of wel zoo andere meenen) van Polyfemus, genoemt; Ptolomeus noemt het *Illyris*, en Stephanus *Illyria*.

Palen.

Dit Landschap dat een gedeelte van *Illyricum* en van het oud *Panomen* is, legt tusschen de Rivieren *Draw* en *Sauw*; en grenst overzulks, ten Zuiden aan *Bosnia* of wel *Croatien*, ten Noorden en Oosten aan *Hungaryen*, en ten Westen aan *Stiermark*.

Landt, en
Vruchtbaar-
heit.

Dit Land heeft op zommige plaatzen, een gezonde Lugt, is in 't algemeen vruchtbaar, in Wijn, Koorn, Fruiten, Mijnen en Mijneralen.

Inwoonders.

Julius Florus, zegt van de Slavoenen, datze in de eerste Oorlog van *Carthago*, met rooven, haar niet vernoegende, maar by dit quaat noch een boozer stuk hebben gevoegt, wanneer ze de Gezanten die van de Roomse moogentheit tot haar waaren gezonden, niet als Menschen met een zwaart, maar als beesten die men slagt, met eenbijl gedood hebben; de afkomste van de zelve, gelijk meede de meeste van hare nabuuren is uit de *Scythen*; Volkeren die niets lievers deden, als plunderen, roven, en als het mooste wezen, vechten en slaan; waarom men zegt dat deze Volkeren hedendaags God noch bidden, dat hy haar die genade wil doen, datze met het zwaart in de vuist, en hun Vyanden als lafhertige op hun bedden mogen sterven.

Van

Vander zelver regeering valt weinig te zeggen, vermits zy in het begin Regeering van haar neer planting wel Koningen van hun eigen Landaart hebben gehad; doch dit heeft niet lang geduurt, maar zijn in korten tijt onder de macht der Hungarize Koningen gebracht, aan wien zy Cijnsbaar, zels by het leven van enigeen van hun Vorsten zijn geweest; evenwel hebben zy aan de Keizeren *Julianus* en *Phocas* getoont, datze lieden waren die hun vryheit met goed en bloed zogten te verdedigen.

Rivieren en heeft dit Landschap niet, als alleen die twee voornamen, en Rivieren by gelegenheit van den tegenwoordigen Turkzen Oorlog, dijkwils ge- noemde Rivieren, den *Drauw* en *Saw*: waar tusschen het gelegen, en waar van hier vooren gewag gemaakt is.

Van der zelver Steeden zullen we weinig zeggen, gemerkt die alle bui- Steeden.
ten, *Zagabria* en des zels Graafschap, onder de macht van den Turkzen Keizer staan, de namen daar van zijn *Posega*, dat de voornaamste is, van al de geene die den Grooten Turk bezit, en Hoofdstad van een Graaf- schap, *Zagabria*, *Kopraniis*, een voorname Vesting, by de Christenen opgeworpen om de Ottomannen te wederstaan; *Gradisca*, *Dovenbach*, *Volkowarz*, *Soppia*, *Zanko*, *Valpo*, *Bonmonster*, *Jasseng*, *Sopplonka*, *Petrowiha*, mitsgaders enigeen weinige anderen van weinig belang: behal- ven 2 à 3 Steeden, die onder een Gouverneur staan, en die by de Inwoon- ders van het Land *Ban* wert genaamt.

B E S C H R Y V I N G VAN HET HARTOOGDOM CARINTHEN, en CARNIOLA.

CARINTHIA, als ook *Carniola*, heeft zijn naam van de Volkeren Naam, en
Grenzen. *Carnis*; paalt ten Noorden aan Oostenrijk; ten Oosten, aan *Sclavonia* en *Croatia*; ten Westen tegen Beijeren, en der Venetianen Grenzen; en ten Zuiden tegens *Istria*, wort van de Duitzers *Karndten* genaamt.

En al hoe wel dat dit Land zeer Bergachtig is, gelijk alle de andere Pro- Vruchtbaar-
heit.
vintien van deze Contreijen: zoo en heeft het evenwel geen gebrek, aan Wijn, Oly, Koorn, en alderhande Vrugten.

Het wort in twee deelen onderscheiden, te weten in 't drooge, al waar Deelen gantsch geen water en is; en in 't natte of waterachtige, in het welke de Rivier *Savus* zijn oorsprong heeft, als mede de *Nasportus*, die men he- dendaags *Labatus* noemt.

Meeren, en
Beeken,

By de Stad Zirknetz is een Meer, rontsom met Bergen besloten, van onrent tweeuuren gaans in zijn lengte, wert na de Stad daar het by legt, Zirknitzer Zéé genaamt; deze Zee heeft dat voor vreemts, datze eenige tijt van 't jaar gantschelyk uit droogt, menigte van Visch aan den Inwoonders verschaft, en daar na overvloedige Vruchten, van Tarw en Gras voort brengt, ook zoo, dat men den twintigste dag, na haar droog wezen, het Gras kan maaijen.

Het Graaffschap van Cilley is onder of in Karndtengelogen, en stoot met zijn Oostelijcke palen, tegens Slavonien, en wert van wederzijden door de Rivieren Draw, en Saw bevochtigt, des zelfs voornaamste Stad is Cilley, en de Steeden Saxonfeldt, Tiser, Ligewald, Keizersberg, en anderen zijn daar onder begrepen.

Steden.

De Hooftstad van Karndten wert Labach genaamt, gelijk ook de naaste Rivieren daar by. Op de slinker zijde van de Rivier Soutio, opwaarts, leggen twee Fortressen, eertijds door de Venetianen tot bescherming van de zelve Rivieren, tegens der Turken overloop en stroperyen, die van te vooren dikwils geschiede, gebout. Van de andere Steeden, en Plaatzen zullen wy geen verder gewag maaken, om dat de zelve alle onder den Keizer staan.

Beschrijving van F R I U L.

Naam.

H Et Land van F R I U L, by de Oude genoemt Foruin Julii, na de Hooftstad, van de welke de Inwoonders de naam van Foro Julienis droegen, is een Deel of Province van Aquilea; heeft de naam gekregen van de Italianen door corruptie van haar spraak, Frioli, of Friuli, en door de Venetianen haar gebuoren die van Patria, als zijnde 't Vaderland van die geene die ten tijden van Attila 't zelfde verlieten, en zig op de Eilanden retireerde; wort van de Hoogduitzen F r i u l genaamt.

Grenzen.

Wort bepaalt ten Noorden door Carinthia; ten Oosten door Carniola en een gedeelte van I I r i a; in 't Zuiden met de Golf van Venetien en het zelfde I I r i a; en ten Westen met het Treviaenze Land; is rontsom omzingelt en besloten in 't Gebergte, behalven aan de West-zijde. Is onrent 64 mijlen lang en breed.

Lugt.

De Lugt des Land is open en vry, doch veranderlyk, als zijnde tusschen de Alpes en de Zee, en daarom de veranderlykheit der Winden zeer onderworpen; heeft drie vorname Rivieren, die Lunino, Lizzino, en d' Anza worden genoemt, waar meede de Landen werden besprengt en bevochtigt, ja zelfs zijnder warme Baden, waar van de wateren ryzen en daalen, gelijk als de Zee by Monfalcon.

Rivieren.

Het

Het Lând wert verdeelt in Heuvelen, en plat Land; onder het welke vruchtbaar-
en goet deel onvruchtbaar is, draagt derhalven weinig Koorn, vloicit heit,
echter over in Moerbei-boomen, die dit Landt in de Zy-handel doet flo-
reeren; op de Heuvelen waft ook goede Wijn, inzonderheit op de Bergen
Buri, Badia, Rofaccio en Eneé; wijders zijn de Boom-vruchten en Moes-
kruiden alhier van een goede smaak.

Dit Landt verschaft den *Venetianen* veel Yser, Quikzilver, Vermil- Mijnen,
lioen, Vitriool, en Smeer om Kaarzen te maken; gelijk mede veel Meel,
Aard en Boomvruchten.

De Steeden deses Lands zijn *Aquilée*, *Udine*, *Palma*, *Montefalcon*, Steeden.
Pontafella, en eenige andere; waar van *Aquilée* en *Palma* de voornaam-
ste zijn; het eerste om zijn naam zijnde een Stadt, die wel eer door den
Romeynen op deze Frontieren tot tegenstant van de Barbaren gebout,
en die doenmaals ontrent 3 Duitze mijlen in zijn omtrek, en 120000 zie-
len binnen haer Wallen begreep, gelijk men uit de overblijfzelen hedens-
daags noch wel kan zien; dog gelijkt nu meer een Dorp als een Stadt;
is na een 3 jarige belegering van Attila verwoest, waar door den oor-
sprong van *Venetien*, gelijk wy elders gezeght hebben, is geboren: *Palma*
is nu de voornaamste Plaats deses Lands, waar in men ontrent 20000
zielen telt, waar van 20000 bequaam zijn om de Wapenen te dragen.
Deze Plaats werdt met 80 stukken Geschut van des zelfs Wallen beschut,
met 1200 Mannen bezet gehouden, en in het zelve over de 600 stukken
Canon in voorraat gedurig bewaart.

Beschrijving van ISTRIA.

ISTRIA, voor dezen *Lapidia* genaamt, heeft zijn laatste naam bekomen Naam.
van de *Colchiers*, welke gezonden zijnde door den Koning *Ætas*, Vader
van *Medea*, om hem zijn Dochter, die de Argonauten weg gevoert hadden,
weder te brengen, doch na dat deze een geruime tijt langs de Swarte Zéé,
Donauw, en Saw gezworven hebbende zonder het geene zy zochten te kon-
nen geven, floegen, moedeloos van reizen, en beſchroomt om zonder het
begeerde wederom te komen, haar in deze Contreijen ter neer, waar na men
haar de naam van *Iſren*, na een der monden van de voornaamste Rivier Do-
nauw, heeft gegeven.

Dit Land dat niet van de Golf van *Trieste* is gelegen, grenst ten Westen *Palea*.
en Zuiden aan de Golf van *Venetien*; ten Noorden aan *Carniola*, en ten
Oosten tegens d'Eilanden, die in de Adriatische Zéé, en over den Øver van
Morlachia leggen. De omtrek van het zelve Landschap, wert op 200. de *Groote*,
lengte

lengte op 120. en de breete op 40 Italiaanze mijlen gestelt; en is omtrent 100 gelijke mijlen van Venetien gelegen.

Bergens,
Rivieren,
Wateren.

Vrugten.

Steden, en
cerst Capo
d'Istria.

Citta Nuova.

Parenso.

Dit Land heeft in 't Noorden het Gebergen van *Karst*, die het van Carniola scheiden; de Rivieren des zelfs zijn, *Timavo, Rijasfo, Dragogra, Quieto L'Arfa*, en de *Lierre*, behalven deze zijn'er verscheide goede Wateren; gelijk men'er, onder anderen een by *Sdregne* vindt, dat altijt kookt, en heet zynde, de Schurftheit en diergelyke qualen tot verwonderens toe geneest.

Het Land van deze Provincie is redelijc vruchtbaar, geeft veel goede Wijnen uit, en onder die zoodanige welke men Muscate Wijn noemt, veel Oly van Olijven, Koorn, goede Meloenen en meer andere Vruchten; men maakt'er ook van Zee-water heel goed Zout; en men vind omtrent *Rovigno*, zeer goede, en in Italien zeer geachte Marmer-steen; behalven dat het veel en bequaam Hout, tot het bouwen van Scheepen aan de Venetianen verschafft.

De Hooftstad deses Lands, welke men de naam van *Capo d'Istria* heeft gegeven, was wel eer van de Grieken *Aegida*; en na dat het door den Keizer Justinianus herbout was, *Iustinopolis* genaamt, is gelegen op een Klip, die 700 schreeden van het vaste Land legt, en begrijpt in zijn ommegang 1½ mijl, en binnen haar Muuren 10000 Zielen; heeft onder haar jurisdictie 42 Dорpen, waar van'er 12 met Kasteelen voorzien zijn. Deze Stadt gaf haar vrywillig op den 5 February, 1278. onder het gebied der *Venetianen*, waar onder datze ook noch is.

Citta Nuova, is gebout na de verwoesting van *Demonia*, van welks ruine ze 4 mijlen is gelegen; is gantsch niet Volkrijk door de quade Lucht die men daar heeft; gaf zig onder de magt der Venetianen op den 9 Novemb. 1270.

Parenso, van Plinius Parentium genaamt, legt 7 mijlen van *Citta Nuova*, op een Eiland dat by na van de Zee rontsom wert omcingelt, is omringt van verscheiden kleene Eilandekens, waar van des Winters en by onstuigmig weer bedreeven Lootslieden is gewoon te halen; de Stad heeft eenige voorname Gebouwen, en onder die een schoone Dom: is op den 15 July, 1267. onder de Venetianen geraakt.

De andere Steeden, die uitgezondert enige weinige alle onder de macht der Venetianen staan, en daarom, als daar omtrent in de laatste eeuwen niet aanmerkelijks is voor gevallen, weinig van te zeggen valt, zijn *Puola, Muggia, I'ola Piran, Humago Orsera, Rovigno, Fasano, Dignano, Valle, Albona, Fianone*, en eenige anderen, dit gantche Landschap wert door een *Provediteur*, eenige *Capiteinen*, en *Raadsheeren* die de Republijcq van Venetien bestelt, geregheert.

Beschrysting van
C R O A T I E N.

CROATIEN, by de Duytzers *Krabatin*, Latynze, *Corbavia*, en Naam en
Palen, by andere *Liburna* genaamt, is een gedeelte van *Illyricum*, en gelegen tuftchen, *Bosnia*, *Sclovonia*, *Duißlant* en *Dalmatië*, en wordt door de Rivieren *Calpa*, en *Dravo* van dezelve gescheiden.

De bewoonders deses lands, dat met den Tytel van Koningrijk wel Bewoonders eer plagt te Pralen, zyn bezoeder strytbaar, zynde van zeeden en om-megang als de Duitzers, Hungaren en Sclavoenen; waarom men den Adel hunnes lands ook de naam nageeft, dat in Dronkenschap de eerste; in Opgeblazenthedt de tweeden, en in Overlastigheid de derde gelijk zyn.

Dit Landtschap voor deezen een Koningrijk geweest, en naderhandt Regeering. onder de magt van de Hungarise Koningen gebragt zynde, heeft evenwel den schyn en de forme van haar Voorouderlike regeering behouden; hebben wel geen Koning maar evenwel een Gouverneur die haar onder den Titul van *Ban*, als Koninglijke Steedehouder, en gelijk den *Palatinus* de Hungaren regeert.

Men onderscheit Croatië gemeenlijk in het Koninglijke of Oosten-rijkze, en in het Turkze Croatië, om dat deeze beide Vorsten de Heerschers over het zelve zyn; in het eerste gedeelte zyn begrepen St. *Vit* op de *Fiume*, Hoofdstadt van het Koninglijk *Croatien*, *Karelstadt*, *Petrina*, *Mosirish*, *Kerstua*, *Lablonetsa*, *Segna*, *Affingrad*, en *Sisik*, &c. en van het andere *Bigihon* Hoofdplaats van het Turkze gedeelte, mitgaders *Costanovitsa*, *Udune*, *Dubluza*, *Lira*, *Nowzgradec b.*, *Dobrani*, *Kamergrad*, *Sternissa*, *Obroazo* en *Suomgard*. Van yder dezer Steeden in 't byzonder, en zullen wy alhier geen beschryving maken, gemerkt de meeste der zelver van geen zeer groot belang zyn, alleen zoo staat ons niet stilswygens voor by te gaan, de groote nederlaag die de Turken niet wyt van *Sisik* (een plaats gelegen 8 mylen van *Zagabria*, op de Grenzen van Sclovonië, daar de Rivier de *Sau de Calpa* ontfangt, en voor dezen een onderhorig Bisdom van den Aartsbisschop van *Colocza*) door den dapperen *Georgius Basta* (van wien de Graven van *Mouscron* afdalen) Generaal van den Keyzer Rudolphus de II, in het jaar 1593 met verlies van 10000 Ottomangen wiert toegevoegt. Dit Landschap

Verdeeling
en Steden.

53. *Beknopte Beschrijving van 1590 X T 11*
dan door de veelvuldige invallen, mitgaders de dappere wederstand der inwoonders zeer bekent geworden; wiert in den jare 1592. van den Turkzen Keizer, of wel uit zyn bevele door des zelvs Baslaas, om dat het hem om Duytslant en Italien te beoorlogen zeer dienstig was, in ernst aangetast, deede een maghtig Leger in Croatiën brengen, waar door de bezettelingen die hier en daar in de Steden gelegen waren, zeer begonden te vrezen, te meer, om dat den Bassa van Bösnia, in korten tyd de sterke Vesting *Hraslonitzam* door verraadt in gekreegen had. Waar meedener vernoegt, deed hy aantonts de sterke Stadt *Wijhls* belegeren, die haars als geen ontzet voorhanden zynde, na een kort beleg meede over gaf, wanneer de besettelingen tegens woort en beloofte, alle neder gezaelt wierden. Op deze overgiving zyn duysende van andere ellen-digheeden gevolgt, die ik alhier niet swygen voorby ga. De Turk dus door het veroveren van zoo veel Steden en Sterkten, zeer aangemoedigt, had een bezondere lust en begeerte, om hem meester van de sterke Stadt *Sisek* te zien, dien hy derhalven in hoop van dit zyn verlangen te erlangen het volgende jaar van 1593 met een maghtig Heyr deed belegeren: Dog de Duitze merkende wat overgrote schade en leed, niet alleen Duytslant, maar gantsch Europa stondt te lyden, indien dees onderneeming wel kwam te lukken, voerden ute alle plaatzen hun Krygsvolk by een, waar mee zy de Riviere de Drauw passerden, in wil, om met den Vyandt te slaan, en de Stadt ontzetten. De Turkze Ruytery in getal van onrent 10000, om der Christenen aankomste te verhinderen, passerden terftondt in allerbaast de Brugge die zy over de Rivier geslagen hadden, daar zy haer flag vaardig stelden, en kwamen voorts met de Christenen te slaan, die hart indringende en met zonderinge couragie den Vyandt aantastende, dezelve na datze niet langer standt wisten of konden houden, op de vlugt gebragt, en na de Brug gedreeven; Dog deze ondertusschen door de bezettelingen uit Karelstadt beset zynde, vonden zy de weg voor hun afgesneden, en de Pas gesloten, om weder by het resterende van han Leger te komen. Zulk datze alle geheel en al wierden verslagen, en die haer meenden te salveeren, verdronken in den *Culpa* en de *Saw*. De rest van het Turkze Leger, ziende dat hun Ruytery verslagen was, begaven haer op de vlugt, en wierdt alzoo dees voorname Stadt *Sisek* op den 22 Juny 1593 van een genoegzaam strenge belegering bevryt.

Beschryving van

MORLACKIA en de MORLAKKEN.

Morlackia, is het zuidelijksche gedeelte van *Croatien*, een Land-schap vol van gebergte, met geen of immers zeer weinigh Steden ver-sien, en gelegen na de kant van Dalmatiën en de Adriatische Zee; desselfs inwoonders werden by de Selavoënen *Moroulachi*, dat zoo veel geslegt is als *Swarte Latynen*; van de Italianen *Li Morlachi*, en door de Duitzers *Morlakken* genoemt, dees naam hebbenze eigentlijk van den Berg *Morlak*, die voor het grootste gedeelte van deeze volkeren bewoont werdt, gekregen, zy gaven haar door aansturing van den Prie ster *Stephanus Horianus*, een man die met den deegen, immers zoo wel als met het Cruicefix wist om te gaan, in het jaar 1647 vrywillig aan de Republiek van Venetië over. Ze zyn de Turken een pynlijke doorn in de voet, en maaken dezelve over maaten mad en moedeloos, door hun geduurige strooperijen nemende met geweld alles weg datze ontmoeten; en datze niet kunnen meede dragen, zynze gewoon evenwel t'eenemaal te vernielen, waar na zy dus met buit geladen; gewoon zyn haart in 't gebergte te versteken, alwaar het veel moeyelijker valt haar te vinden, als te overwinnen, om datze alle de toepaden en de minste fluipholen die'er in zyn, op het nauftre weeten. Behalven het byzondere gevoel datze noch hebben, over 't vermoorden van hun medege sellen tot *Kuin*, door *Tekeli* en den *Bassa van Bosnia*, Ao. 1647, en de verradelijke ontrouw, aan *Horig* die door de veelheid van 't pynigen storf, bewezen, zoo heeft het belang van een *Secquin*, die haar voor yder Turk heeft, door de Venetianen wert betaalt, haar diervoegen verbittert en zoo verre ingewikkelt, datze buiten alle hoop zyn van oit of immers hun met de Ottomannen te kunnen verzoenen. Waar mede de Raadt van Venetië besonder wel is gedient, dewyl zy door dit middel dit braave Krygsyolk t'eenemaal tot hun wil, en van derzelver trouw en yver tegens d'algemene Vyandt geheel en al verzeekert zyn. Deeze menschen die men moet agten, ten opzichte van de bestendigheid van hun verblyf als vliegende voogelen, gemerkt zy als *Vyanden van der Steedelingen* vryheid en d' Burgerlike ommegang gewoon zyn haart in huren dieze zophier en daar in de *Valeyen* neder-slaan te onthouden, zyn namers zoo veranderlijc van sinnen als van woonplaats, ge-woon

Beknopte Beschrijving van
lijk men in de jare 1648 na de verovering van Clissa niet dan al te wel
gewaar wierdt, want deze luyden die niet en weeten wat verdrag, 't ge-
ven van quartier, of een Krygsmans woort is, en konde haar niet ont-
houden van het Ottomannise Garnisoen, dat de Stad uitrok van einde
of capot te maaken; 't geen zeerlijck na datze alreede 1200 man zoo
hadden neder geveld, tot de laatste man toe zou geduert hebben, in-
indien de Venetaenre Bevelhebbers niet tuiffchen beide waren gekomen
om dit bloedbadt te doen eindige.

Beschrijving van

B O S N I A.

Naam.

DAt gedeelte van *Liburnien*, dat hem strekt na het Oosten, wert
hedendaags *Bosnia* geheeten, na de *Bessien* volkeren van Neder-
Moesien, welke van daar door de Bulgaren verdreven, dit *Opper-
Moesien* hebben ingenomen, ende door de veranderinge van de Letter
E in een O, in plaats van *Bessi*, *Bossi*, en het lant *Bosnia* hebben ge-
naamt; hoedanige veranderingen in veel andere namen is geschier, als
in *Melita*, 't welk nu *Malta* genoemt wert, item *Scania* nu *Sconia* &c.

Falen.

Dit Landschap heeft *Servien* ten Oosten, *Dalmatië* ten Zuiden,
Croatien ten Westen, en *Sclavonien* ten Noorden, leggen; wert door
de Rivieren *Una*, *Sav* en *Drina* bewaterd. Was van orts een gedeelte
van *Panonien*, en bezonder *Koningryk*, dog wanneer de *Gothen* en
Sclavonen den *Hungaren* onderworpen geraakte, wiert dit *Koningryk*,
neffens meer andere Landschappen, dezelve mede Chynsbaar gemaakt.

Deze Provincie heeft vyf bezondere Koningen gehad, die na malkanderen van 't Jaar 1357 tot 1463 over het zelve geheerst hebben. **M**A-
HO M E T H de II bragt het zelve A°. 1463 onder zyn gewelt, wan-
neer hy *Stephanus*, delaaste Koning van *Bosnia*, levendig het vel deed
afstroopen; en wiens *Gemalinne*, genaamt *Catarina*, na *Romen* ge-
weeken zynde, aldaar in den Jare 1478 storf. De Inwoonders deszes
Lands zyn in het algemeen liefhebbers van den Oorlog, goede Soldaten,
en 't eenemaal tot het steelen, roven en suypen overgegeven. Een yder mag
in het zelve na zyn verstant en conscientie leven.

Steden.

De voornaamste Stad van *Bosnia* is nu ter tyt *Jaitza*, geleegen op
een hoogen berg; zy wort met twee rivieren omringt, die haar met
hunne steyle Klippen ende hooge oevers zeer sterk maken; aan de voet
dezses

dezels bergs loopen deze twee wateren tezamen, en storten haer in de Sauw; deze Stad was wcl eer het hooft van 't Koningryk *Bosnia*, hebbende een onverwinlijk Kasteel, daar niet wel by te komen was. In dit Land zyn nog eenige andere goede Steeden, als *Schwonica* en *Warbosans*, dat men wil dat tegenwoordig al een zeer voorname plaats is, hoewel datze onbemtuut is, werdende door de Rivier *Milliartska* in tween verdeelt.

Beschrijving van

S E R V I A . I A.

SERVIA van Lazijs *Mesia Superior* of Opper-Moesien genaamt, is een Landschap tusschen *Bosnia*, *Bulgarien*, den *Donau* en de *Adriatische Zee* gelegen, veel zyn van gevoelen, dat dit Land der Triballen oude woonplaats is geweest: want deeze volkeren na dat de magt van 't Roomscche en Griekze Ryk begon te verswacken, alhier uit het Noorden zouden aangekomen zyf.

De lugt is' er zeer gernagt, de Landslouwe door de verandering van Heuvelen, Bergen en Vlakten vermakelijk, en het aardryk vruchtbaar, dog blyst voor het grootste gedeelte meestentyd onbebout leggen, door dien de Turken in 't gemeen de arme Huyslieden, en Dorpelingen, van alles datze met swaren arbeydt verzamelt hebbent gewoon zijn te berooven; by Monte Nigro zijn treffelijke zilver mynen.

De bewoonders deszes Lands, zijn voor het meerendeel Griekze *Bewoonders*, Christenen en Joden, welke laatste de voornaamste handeldryvers *hun Godtsdienst*, en zijn, hebbent verscheide Sinagogen; de Mahometanen die' er weinig zijn aart. woonen in de Vlekken en Dorpen. De Roomsc Catholijken zyn' er elendig genoeg; de Servianen zijn wreed, roofigierig van aart, ende de dronkenschap zeer toegedaan; voeden hun kinderen ruw op, verkopense daar na zonder eenig mededoogen aan de Turken, dewelke zy na dat eerst hun eigen Vorsten hebbent gehad, naderhand van de Hungaren beheest, onderworpen zyn gemaakt.

De Steeden van Servien zijn, *Belgrade*, *Pirot*, *Novibazar*, *Procupia*, *Semandria*, *Scopia*, *Sabatz*, *Ianibazar*, *Orach*, *Colubaz*, *Navigrad*, *Viddina*, *Berrouza*, *Foskean*, *Nice*, *Stratoria*, *Nouwardo*, *Siabino*, *Prissnia*, *Fochia*, *Belina*, *Zenobuz*, mitsgaders noch eenige andere, onder deze alle was *Semandria*, wel een der voornaemste, dog

Semendria. dog tegenwoordig half verwoest zynde werdt Belgrado nu voor het hoofd deser Provintie gehouden; de Stadt *Semendria*, van de Hungaren *Zendrano* genaamt, legt aan den Donauw, en niet zeer wyt van *Belgrade*; wierdt door den Turkzen Keizer Amurath A° 1438 ingenomen, en met des zelfs omleggende Landen tot een *Sangiacat* onder den Baffa van Buda of Offen gemaakt.

Viddina.

VIDDINA, van de Turken Kiratorum genaamt, en gelegen by den Berg *Argentato*, is na datze mede bemagtigt was van den zelven Turkzen Keizer, naderhand tot een *Sangiacat*, of *Gouvernement* gemaakt onder den Baffa van *Temiswar* in Hungarien.

Novograd.

NOVIGRAD, van andere ook wel genaamt den *Nieuwen Berg* of *Novomonte*, legt op de Grenzen van *Servia*, als men uit *Macedonia* komt, aan de Rivier *Drino*, wert voor zeer sterk gehouden, om dat het voorzien is met een by na onwinlijk Castel

Prisdena.

PRISDENA, van eenige ook *Prissina* genaamt, legt aan de Rivier *Drin*, eenige mylen beneden *Novomonte*, en is vermaart om de geboorte van die naamkundige, en onder de regts geleerde zoo wel bekenden Keizer *Justinianus*, die in deze Stadt het eerste daghlyt quam te ontfangen

Belgrado.

BELGRADO, van de Hungaren ook *Saurimum*; by den Latynen *Alba-Graca*, en door de Duytzers *Griekz-Weissenburg* genaamt, is een voorname oversterke en zeer volckryke Stad, daar groote handel in werdt gedreven, is gelegen in *Servien* of *Oppermäsiën*, ten plaatze daar de Rivier *Sauw* in den *Donau* stort, welke eerste aan de *Oost-zyde*, en de tweede aan de *Noordt-zyde* van de Stad hun loop hebben. Den *Donau* is neffens deze Stadt zeer breedt en zoo snel in zyn afvlietingen datze de *Sauw* schijnt dwers door de snyden; daar zyn twee Kasteelen, waar van het eene aan de waterkant, en het ander in de boven Stadt op den Top van een Berg is gebout; beide zyn de zeer groot en sterk, door de menigte van tooren waar mede ty voorzien zyn. De straaten waar in men de meeste handel dryft, zijn overdekt met houdt, gelijk men zulx in andere handel plaatsen mede vindt, en aldus zyn de *K. opliedea* en de *Koopwaren* beyden beschut voor de *Zon* en den *Regen*. Daar zyn by na in de gantsche Stadt niet anders als *winkels*, en die zelfs noch zeer klein, men ziet in de zelve niets voor de handt, en niet anders als een bank daar de meester des huys op zit die zyn waaren aan de geenen dieze begeeren, zonder datze eens binnens huys komen, verkoopt. Men heeft er ook twee zeer ruyne plaatzen gemaakt, van steen gebouwt, die byna

byna van gedaante zijn, als de Beurs tot Londen. Dog door de overvloed en menigte van Coopmanschappen, waar meedezy bezet zyn, zoo kan men van der zelven schoonheid niet wel oordeelen; daar en boven zyn'er nog twee andere plaatzen die zy Bezusters noemen, daar men de kostelijksf en duurste Coopmanschappeii verhandelt; deze zyn van buiten als een Cruis-kerk, en van binnen gelijk de oude Beurs te Londen. Den Grooten Vizier heeft in deze Stadt een over deftig en kostelijks Paleys, en dicht by het zelve een Moské of Turkze Kerk doen bouwen, en in yder een schoone Fonteyn doen maken; hy heeft ook een Metresek of School, om de jeugt te doen oeffenen, opgeregert. De Armeniers die allerweegen in de Koopsteden verstrooit zyn, hebben in deze Stad een Kerk. Alle de omleggende Landen, Steden, Dorpen, en Vlekken hebben, en dryven hun handel in deze Stadt, want die van Ragusa, zenden hunne Koopmanschappen derwaarts, en de Oostere Compagnie tot Weenen, hebben alhier een Commis woonen, die hun dingen verregt; 't is zeeker dat'er in Europa geen Stadt werdt gevonden die bequamer legt tot den Handel, als even deze; want zy legt aan Sauw en Donauw, en zeer na by daar de Rivieren *Dravus* en *Tibiscus*, of *Drauw* en *Theys* in den Donauw vallen, behalven dat men van dees plaats na wens den *Donauw* af in de zwarte Zéé kan komen; welke Rivieren en Zee gewenste gelegentheeden verschaffen om de Goederen en Koopmanschappen die men alhier verhandelt, met vaartuygen te zenderwaarts men wil.

Dees plaats is voor deez'en een van de voornaamste en sterkste van Hungarien geweest. Is A°. 1064 door Koning Salomon den Grieken afgenoem, en aan de Kroon gehegt. Den Turksen Keizer Amurath de II. kwam A°. 1441 met een over groore magt te Velde, rukte voor deze Stadt in meening van deeze vesting in korte tydt te overweldig, maar na de zelve op het hevigste bestormt te hebben, wiert van de daar doenmaals in zynde Commandant *Johan van Ragusa*, een dapper en moedig Held, Ridderlyk af gewezen.

De Bloed-dorstige Turken ziende datze met geweld niets konden uitregten, zogten hun voordeel door list te verkrygen, derhalven onderstonden zy van agter een heuvel, de Stadt tot in zyn middelpunt te ondergraven, om alzoo van onderen in te kruypen, daar zy van boven niet konden inbreken. De belegerde, deeze haer onderneming vermerkende, groeven op het alderspoedigste haer Contra-myne, volleden die tot boven toe met Buskruyt, Swavel, Salpeter en Pek, en stopten.

stopten het hol van achteren wel digt, latende alleen maar een kleene opening blyven, om de Myn van verre met een loopend vuur te kunnen aansteeken; gelijk den Commandant zoo daer deed doen als hy zag dat den Vyandt met een groot getal na genoeg was: Deeze Myn deed zijn werking zoo wel, dat'er behalven de Ezelen en Kameelen 17000 Turken, alhier het einde van haar leven en hun graf vonden. Waar op Amurath na een vergeefze Belegering van 7 Maanden de Stadt met schande en schimp moest verlaten.

Daar na wilde Mahometh bygenaamt de Groote, de saak hervatten dog dese wierd mannelijk door den dapperen *Johannis Huniades*, Veld-Heer van Hungarien afgewezen, zels geuest, en na een over groote menigte van zyn volk en meer als 200 vaartuygen in een Scheeps stryd te hebben verlooren, gedwongen te keeren van waar hy gekomen was. Eindelijk is deze voorname plaats, na datze lange tyd een Schans en Bolwerk van gantsch Christenrijk tegens der zelver algemeenen Vyandt was geweest, door den Turkzen Keizer Soliman, A^o. 1521 onder de magt van deze Barbaren gebragt, gelijkz zedert dien tyd tot nog toe ook is gebleven.

Beschrijving van

R A S C I A.

RASCIA, dat zijn naam ontleent van de Rivier *Rasca*, die dit Landschap bestroomt, is geleegen tusschen de Rivieren *Dravus* en *Sayus*, grenzende ten Zuyden en Noorden tegen dezelve, ten Oosten stoot het aan den *Donauw*: en ten Westen, aan het hedendaagse *Sclavonien* is in vruchtbareidt, Landen, Bergen, en Steeden, immers zoo goet en groot als het zelve. Heeft voortyds Koningen gehad uit het geslacht van *Nemania*, is t'eenemaal onder het gebied der Turken, en deszelfs voornaamste Steeden zijn, *Eslék*, aan den *Dravu*, *Valkowar*, en *Walpo* aan den Rivier van *Walpo*, welke laatste in den jare 1685, door de Keizerse bemachtigt en uitgeplondert wierdt. Noch vindt men in het zelve de Steeden, *Garra*, *Posega*, aan de Rivier *Oriava* en *Uywar*, aan de *Saw* gelegen.

Beschrijving van

B U L G A R I A.

Deeze Provintie die wel eer met den Titel van Koningrijk heeft ge- Naam.
pronkt, heeft haar naam ontleent van de *Valgaria*, volkeren die
ontrent den jare Christi 566, de *Volga* haar oude woonplaats verlieten,
dat Land innamen, en sich alhier ter nederzettten. Zommige meen en
dat het van de oude schrijvers *Moesia Inferior* is genaamt geworden; is
tegenwoordig gantschelijc den Turken onderworpen.

Dit Landchap wert ten Westen door de Rivier *Morana* van *Servien* Grenzen.
gescheiden; ten Noorden en Noord-Oosten, door den *Donauw* van
Walachien en Moldavien afgelondert, ten en Zuiden door een lange reek
van Bergen van *Macedonia* en *Romania*, wel eer *Tracien* genaamt, gesche-
pareert zynde, stoot het selve ten Oosten, tegen den *Pontus Euxinus*,
of swarte Zee.

Dit Land is doorgaans rouw en bergagtig, strekkende langs den Berg Gestalte des
Hemus tot aan den *Donauw* en *Romania*, in het midden is het alder- Lands.
rouwft, de laage plaatzen zyn meest alle met Bosschen en Wildernis-
sen bezet en overtrokken. Men ziet in het zelvē, van *Silistrien* af te re-
kenen tot *Tomis* toe; (een plaatz by de oude over bekent door de Bal-
lingschap van den Poet *Ovidius*) hedendaags noch de overblyffelen van
een Muur die de Griekse Keiseren van Constantinopelen voor deesen
deeden maaken, om den Barbaren het invallen in hun Landen te belet-
ten. Niet ver van dit *Tomis* is *Proslaviza*, daar de Dobrukze Tartaren
woonen, die de Turken gewoon zijn voor een gering loon in hun
krygsdienst te houden: welke loon alleen bestaat in het geven van ee-
nige Stofjes een Saltamin, en de vryheid van op den buit te moogen
loopen.

De eerste bewoners deses Lands zijn geweest, zoo men agt, de Oude be-
Geeten en *Gepiden*, waar tegens dat wel eer Trajanus heeft geoorlogt, woonders.
van welke Oorlog men nog tot een gedachtenis eenige overblyffelen van
een Brugge ziet, die den voornoemde Trajanus ten dien einde niet wyt
van Nicopolis over den Donauw liet maken, om zijn Krygs-volk in de-
ze Provintie te doen trekken.

De Bulgaren hebben ten deelen A°. 866 door de vlyt van Paulus Bis-
chop van *Popeloniu*, en ten deelen A°. 970, het Christen gelooft aan-

genomen; zyn meestendeels de Griekse Kerk toegedaan, dewelke zy in hun plegtigheden, en Kerk gebruyken volgen. Evenwel zijn'er twee Latynse of Roomse Bisschoppen in het zelve Landschap, en den Koning *Calo Johannes* wierd in den jare 1209 door den Cardinaal *Leon*, van den Paus Innocentius de III derwaarts als zijn Legaat gefonden, tot Coning van Bulgarien gekroont.

De Steeden van Bulgarien, zyn *Sophia*, *Nicopolis*, *Varnes*, *Ternova*, *Apparia*, *Silistrien*, *Dragomeus*, *Rasgrad*, *Rossi*, *Tutracan*, *Dorofero*, *Axiopoli*, *Dionsiopolis*, *Mesenezie*, *Cavarne*, *Margalia*, *Tomi*, *Drimago*, *Cursone*, en eenige andere, waar van wy maar kortelijck de stand, daarse gelegen zyn, en de gedenkwaardigste dingen die ontrent eenige van deseelve zijn voorgevallen, zullen aanwijzen.

SOPHIA, de Hooft-Stad van deeze Provintie, welke Niger *Tibiscum* *Piolumei* rgt te welen, is gelegen in een aangename vlakte, of wel ruime valey, die tusschen twee Bergen is; ontrent 42 duytse mylen van Adrianopelen, en 25 gelijke mylen van Philippoly, en op de ordinaer weg die de reysende Turcken gaande van Constantinopelen na Griekxweiffenburg of Belgrado, gewoon zyn te gebruyken. De toppunten van die daar omleggende Bergen zijn altoos, en zelfs in het midden van den Zomer vol Snée, waar door het in deze Stad, alhoewel de ligt daar subtyl en doordringende is, gezont is te woonen; is overvloedig en wel versien van gesonde en lige waters, die van deze Bergen af vloeyen, en die de Stadt van alle kanten door kleene Breekjes beftroomen; daar zyn'er die meenen dat het van dese wateren is, dat Orpheus voor dezen zoo zeer gekweelt heeft. Daar sijn ook warme Badstoven daer de Turken hun in baden. Dese Stadt van den Turksen Keiser Amurath de I, den Christenen ontweidigt, is roemrugtig en over bekent, door den groten zegen die *Johannes Hunniades Corvinus*, met zijn Bontgenoot, den Vorst Schanderberg, in den jare 1448, digt onder dese Stad bevogten, waar in binnen den tydt van 3 dagen, over de 34000 Turken, en 8000 Christenen quamen te sneuvelen; Corvinus wierdt evenwel alzoo den kans op den laasten dag verkeerde zoo als hy meende te vlugten, door twee Barbaren aangegrepen, dese begonden onder malkanderen te twisten om het goude kruys dat Corvinus van Veld-Heer Stadhouder van Hungarien geworden zynde, op zijn borst had hangen, des neeme Hunniades zyn flag waer, wringt den eenen strijker over de sabel uit de vuist, slaat den gewapende daar meede ter neder, jaagt een ongewapende van hem weg, en ontkwam alsoo dit gevaar.

HET KONINGRYK HUNGARYEN &c. 67

NICOPOLIS of Nigeboli, is gelegen aan den Donauw, niet zeer Nicopolis, verre van de plaats daar de Rivier Telch, aan de andere zyde van deselve, komende door Moldavien loopen, in den Donauw valt, ontreint 8 Duytse mylen van Silichia, dat op de Rivier d'Isen legt, die door dese Stad vloeit; dese Stadt is vermaert door de nederlaag die de Christenen alhier in den jare 1396, op den 28 September in een Veldflag tegens den Turkse Keiser Bajazeth bequaemten, en waar in zy over de 20000 maten verlooren. Het lust ons alhier van wat hooger op te halen, den oorsprong van desen Veldflag, en de oorsaak van dese zoo grooten nederlaag.

Den Turkse Keiser Bajazeth, na dat hy de Grieksche Keiser de Landschappen *Tracia*, *Macedonia*, *Nedermoesien*, en byna geheel *Griekeland* tot Athenen en Morea toe afgenoem, veel Steeden in *Sclaronien*, *Rascia*, *Servien* en *Bulgarien*, en zelf den Bulgarischen Vorst en *Adel* verslagen had; kwam in den jare 1395 het Koningrijk *Bosnia*, met stroopen en roven, plagen; des resolverseerde Sigismundus, Koning van *Hungarien*, en onder wiens voorhoede Landschap behoorde, een gesandschap aan Bajazeth af te vaardigen, en hem te doen vragen: *Uit wat oorsaaken dat hy zijns Rijks Onderdanen, die hem nooit beledigd hadden, zuiken Vyndschap kzaam betonen.*

Bajezeth hield desen gesant zonder hem antwoort te geeven zoo lang op, tot dat hy gantsch Bulgarien vermeestert had, wanneer hy de Muuren van het Koninklijke Paleys rondom met Turkse Wapenen deed behangen, die aan den gesant toonende hem zeide. *Zo lang wij decze instrumenten kunnen dragen en voeren, zoo hebben wij Rechts genoeg, niet alleen over Bulgarien, maar ook over de gantsche Werelt.* Heeft nu Uwen Koning hier over een meerder Recht, en onder brieyen, zoo mag hy ons die komen toonen; hy willen hem dan deze hier aan de wandhangende, spreuken daar tegen zetten, en zien wiens het Proces sal winnen.

Den Koning van *Hungarien* en had dit bescheyt zoo dra niet ontsangen, of hy verlamet een over groot Heir-Leger van *Hungaren*, *Bohemers*, *Oostenrijkers*, *Swaben*, *Beyerze* en *Lutzenburgers* by malkanden.

Koning Karel in *Frankrijk*, gaf na dat hy yder vryheid gegeven hadt, om dese Veldtogt by te woonen, zelf aan zijn Zoon Hertog *Johannes* verlof om als Generaal over de Vrywilligen die wel 3000 in getal, en alle van *Adel* waren, dese Oorlog tegens de Turken by te woonen. Zond daar en boven den Koning Sigismundus tot onder-

stant nog 8000 Ruiters; en 400 voetknechten toe; de t'huys blyvende Adel fourneerde tot dese Oorlog 6000, de Borgondische Standen 125000, en die van Vlaanderen 200000 florinen.

Alle dese volkeren tot Offen aangekomen zijnde, brak Sigismundus zeer verheugd den 4 July met een Heir van over de 100000 strydbare mannen op, passeerde den 8 dito over den Donauw, floegh, na dat hy op Vyandts bodem gekomen was, den Hertog Johannes en 300 van zijn Edellieden tot RIDDERS.

De voorhoede van dit Leger, bestaande in 20000 Ruyters, en 10000 voetknechten wiert door den Hungarische Generaal; de Battalje door den Fransen Generaal, die over alle uitlandse volkeren comandeerde; en de agterhoede bestaande in Duyfers en Bohemers, door den Stadhouder van Bohemen aangevoert.

In dese ordre trokkenzy gedurig voort, en belegerende Stadt Nicopolis, daar even van hebben gesproken. Onderwyl dat men voor dese Stad lag, viel Hertog Johannes met 500 Franse Ruyters, 1000 Hungarische Speerruiters, en 1000 Engelse Hakkenchutters, in der Turken gebied, deed over al waar hy kwam, met zengen en branden, roven en plunderen, groote schade; waar op de Turken om dit te beletten met 15000 man hun niet ver van het Leger nederfloegen, en wel sterk beschante. Den Hertog van Couey hier van verwittigt, doet haar behendigh door 300 Ruyters, en 500 Muskettiers, onder het beleid van den Grave van Roy en St. Piat ute haer voordeel lokken, waar na zy haer door dese Krijgslift van vooren en achteren beset ziendoen, ten beften dat zy konde de vlugt namen, na dat er 3000 van de haren gesneuveld waren.

Bajazeth uitsinnig dol over dese nederlaeg rukte in der yl een Leeger van 250000 koppen by een, verlaat Constantinopelen doenmaals van hem belegert, en trekt regelregt met dese magt na Nicopolis, op het Leeger der Christenen aan, (welx toestant hy op het nauoste en mogelijk beter als zy zelver door het berigt van zijn verspieders, en de overloopers wist.)

De aankomst van dese vyandijke magt, was wel haast door hun gewoon geschreeuw in het Leger der Christenen bekent; men roeft de hoofden t'lamen, en na gehoude Krygsraat besluyt men dat de Bohemers en de Hungaren, als der Turken manier van Oorlogen best bekent, den eersten aanval zouden doen. Dog Hertog Johannes de beeldschap tot den strydt hebbende doen blasen, en Philippus van Aragon, een Frans Oyersten, den Hugaren dese eer niet willende laten toe-

komen

HET KONING RYK HUNGARYEN, &c. 69

komen, riep met een luyde stemme, *Wie Koning Karel van Vrankijx eer, en welstandt lief is, die volgt my na!*

Hier op liet hy de Koniglijke Hoofdvaan vliegen, en rend ver geselschap van Hertog *Johannes*, en alle andere Fransen, den Vyant te gemoed. Waar op den Generaal tot den Hertog van Coucy zeyde: *Zullen wy ons dan tegens raat en reeden van dezen vertrouwen eerzugijs laten geleiden? t' Zaa!* laten wy dan om van onsen Koning weegens onaigzame verzaagheydt niet beschuldigt te werden, klokkenoedig volgen; daar moet dog eindelyk hier of elders gestorven werden!

Koning Sigismundus, ziende ondertusschen dat den Vyaendt met groote schreeden vast naderde, stelde het overige volk fonder eenige tyd te versuymen, in flag ordening gerezet; en seide tegens zijn Oversten. *Ik vrees dat de Franse dwaase eerzugi ons heeden een bloedige nederlaag zal veroorzaaken:* 't geen men by de uitkomst van den strydt maar al te waar bevonden heeft. Want de Turken quamen seer uitgebreydt langs een groote vlakte, halvemaans gewyse den Christenen tegen trekken; de Fransen greepen dese middelhoop met een over groote furie aan, deedien de Turken in 't eerst eeniger inaten deynsen, dog wierden kort daar na de beyde hoornen van de Halvemaan by een getrokken zynde, gantschelijk van de Vyanden omringt, en indiervogen aan alle kanten aangetast, dat sy haer moesten doodvegten, of hun aan hun gesworen Vyanden over te geeven.

Wanneer nu de Janitsaren, der Turken beste Krygslieden, de Fransen van achteren op den hals quamen, zoo sprongen de Fransen van hunne Paarden, en vogten een wyle tyds staande voets, als krankfijnig en wanhoopige menschen. Maar ag lacy! den Vyandt veel te machtigh, behield de overhand, ook soo dat den *Coring sigismundus* het ternauwer noot met twee Scheepen langs den Donauw ontvlugte, de meeste Fransen Capot raakten, en van der Christenen sijde 20000 mannen sieuvelden; evenwel wil men dat dit machtige Leeger van de Turken, na gedane stryt 60000 mannen was vermindert; waar uit men kan afnemen hoedanig dat hier gekampt moet sijn; en besluyten indien de Veldflag op den beraamde voet waar begonnen geweest, dat de Victoria sekerlijk aan der Christenen kant soude geweest zijn.

VARNES, is een Stadt gelegen aan de Oost-syde van *Bulgarien*, op *VARNESE*. de Rivier *Varna*, aan een inham van de Swarte Zee, uit de welke sy met vaartuigen kan beset werden; dees plaats is niet minder in naam bekent als *Nicopolis*, door de sware Veldflag en de Nederlaag die de

Christenen alhier op den 11 November 1444 van den Turksen Keiser Amurath de II hebben ontfangen. Dese Keiser in den jaren 1442, en 43 door *Johannes Hunniades Corvinus*, tot tweemalen met verlies van verscheide duyfende uit het Velt geslagen, en daar en boven beducht voor het gewelt der Asiatise volkeren; nam sijn toevlucht tot de voor-sigtigheid, en kreeg door een besondere behendigheit den Vreede daer hy soo seer na haakte van den Hungarianen Coning Vladislaus. Hy sand eenige gesanten na *Hungarien*, met last om in schyn over de vryheid van Carambo te handelen, maar inderdaat, om den Blixem die hem dreigde kragteloos te maaken. Dese die wist hoe grooten ingang dat het woort van den Despoot in den Raadt des Conings, en het ge-meet van *Johannes Hunniades Corvinus* had; waaren van gevóelen, dat als sy hem gewonnen hadden, alles dan wel wyders volgen sou. Zy ta-sten hem dan door twee middelen, daar in't gemeen de sterkeste voor bui-gen, aan, námtelijk de liefde, en eigen belang. Zy booden hem de wedergeving van sijn kinderen en staaten aan, indien hy van Vladislaus het geen sy begeerde, te weeten, den Vreede op billijke voorwaar-dens voor haar konde verwerven. Dit voorstel dat den Despoot wel-geviel, wist den Veld-Heer hy *Johannes Hunniades Corvinus*, so smaak-lijk te maken, dat hy met desselfs hulp den Coning haast tot de Vreede had gedisponeert; den Vreede wort gemaakt, de besettingen worden uit de Steeden van *Misien* geligt, den Despoot herstelt en alles wat be-dongen was door de Turken op het nauftje volbragt. Terwijl men nu dus besig was, met het weder sydse beloofde te volbrenghen, kwamen 'er brieven uit Griekenlandt, met tyding dat dese volkeren die van het fluiten der Vrede niets en wist, gereet stonden, en na den aan-vangh van het spel wagtede niet gesint stil te blyven zitten, en verzeekert dat de afwezigheid van den *sultan*, die in Asia was, haar gewenste gelegenheit verschafte, om haar oogwit te bereyken. De vloot die uyt Italien vast in aantogt na de Swarte Zee was, ver-zoght ernstelijc het zelfde. Dees brieven in den Raadt gelezen, wiert'er niemandt in dezelen gevonden, of hy hadt be-rouw dat de Vreede gesloten was, maar evenwel was'er nie-mandt die van het verbreken van dezelve, als alreeds door Eede op een plegtelyke wyse gestadigt zynde, sprak. Hier op ondernam den Cardinaal *Julianus*, Legaat van den Paus *Eugenius*, magtig in overredeningen, van groot aanzien, en welsprekenheit door een ongeregeld yver, en geleerde aanspraak de vergade-ring

rlag en Standen des Rijx tot het verbreken van den nieuwlykx gemaakte Vrede te beweegen. Hy toonde een brief van den Paus, waar in gezegt wierdt dat men niet gehouden was zijn woordt ontrent deeze ongelovige Turken te presteren; *Johannes Hunniades Corvinus* oordeelde daar en tegen dat dewyl het schandelyk was voor een Onderdaan zijn woort niet na te komen, dat het voor alle dingen een Koning niet en paste een be-eedigde Vrede te verbreken. Dog den Koning geelyft door den Legaat *Julianus*, verfmaade den Raadt en het Adys van *Corvinus*, en trok op.

Men vergaarde in alle haast het Leger by een, *Johannes Hunniades Corvinus*, trok vast met de voorhoede voor af, terwyl den Koning *Vladislaus*, met het gros van't Leger hem volgde. Op wegh zynde, ontmoet de Waiwode van *Walachien*, *Duacul* genaamit, deze Vorst zeght hem, verwondert te wezen over de stoutheit dien hy had, van met zoo kleenen Krygsheir zoo magtigen Vyandt die daagelyx met zoo veel volks als hy had, ter jaght reed, tegen te trekken; ried hem derhalven wederom te keeren, dog't moght niets helpen; 't was voor een doofmans deur geklopt, de resolutie lagh daar, des den Waiwode, nadat den Koning 4000 man te paard, onder het geleyde van zyn eygen Zoon hadt by gezet, terugge na zyn Landt trok.

Amurath verstaande hoe den Hungarisen Koning meyn-ee-digh was geworden, verlaat Asien, komt in Europa, en trekt den zelven in alle spoedt met 100000 mannen tegen, disponeert de Genueze Schippers en Stierlieden, door middel van gelt, hem met zyn maght over de *Hellespont* te zetten, en komt ontrent *Varna*, by *Vladislaus*, die hem waande nogh wel verre van hem af te zyn. Dus geraakten de Turken met den Christenen op St. Martens avond, zynde den 11 November, 1444, aan malkanderen, en de Christenen hevig in dringende, begosten de Turken de vlugt te kiesen. Dies *Amurath*, den Turkzen Keizer, ook vliedende, zagh onderwyl in zeeker Vaandel een Cruycifix, rukt het gemaakte Vredens-verdrag uyt zyn boezem, en riep ten verscheden malen met groote ernst deze woorden uyt. *Ziet hier o! Jēsus Christus, het Verdrag dat de Christenen met my gemaakt, en by uwe Godhelyt beswooren hebben, en dat zy tegenwoordig genoegzaam u ten spot, nu Zoo schandig verbreken: Wilt dan voor het*

tegen-

72 Beknopte beschrijving van

regenwoordige, o Christus, indien gy God zyt, gelijk als zy belyden, die ongelijk U, en my aangedaan, wreken, en toont aan de geenen die uwen Naam nog niet en kennen, dat gy den geenen die de heylighett der beloftens, die door de aanroeping van uwen Goddelijken Naam bevestigt zyn, verbreken, na rechtveerdigheit weet te straffen.

Wat gebeurt hier op? De Turken al vliedende, geraakten haar vol schatten geladene Kameelen zeer verstroyt; dies de Bisschoppen van Eylau en Waradyn hun tot den buyt gevende, lokten zy al de Christen Soldaten tot het plunderen: maar den Hungarisen Koning zyn zelfs veroorzaakte vyant nog verder willende vervolgen, of schoon den Oversten Corvinus hem het gevaar van dien vertoonde, en zulx ernstig afraede, veragte deeze raad, en vervolgt met eenige Paarden zyn vliedende Vyand; maar daar toe, meerder uit verwoede drift, dan door wyze voorzigtigheit bewoogen zynde, gaf zig te wyt bloot: Dies een der Janizaren hem kennende, schoot zyn Paart ter neder, en zoo haast den Koning ook ter aarde storte, heeft dien zelven Janizier deezen meyn-eedigen Koning door schooten, zyn hooft afgekapt, en op een lange Spies gespeeken. Ziet aldus wedervoer het dezen Vreede-breukigen Monarch van Hungaryen: een deftig exemplel voor alle Vorsten, hoogmagtige Potentaten, en zelv den tegenwoordigen Turkzen Keyzer Mahometh de IV. Zyn Lyf-schutters meende hem wel te ontzetten, dog quamen te laat, en hun vlyt te vergeefs.

De Turken en hadden dit zoo haast niet vernomen, ofze staakten haar vlugt, keerden te rugh, en omringden al de plunderende Christenen, wel tot 30000 ingetal, die zy alle nef-fens den aanrader van dezen Oorlogh, Julianus, nog op dien zelven dagh ter neder zabelden; en het hooft van den Hungarisen Koningh nogh maar 20 jaren oudt, wierdt tot een teeken van een volkommen overwinningh, in verscheyde plaatzen van Asien, en Griekenland omgedraagen, ter gedachtenis van de treurige doot van deezen jonge, losse en al te onbedachte Koningh wierdt hem het volgende Graffschrift gemaakt:

Romulidae Canivas, ego Varnam clade notavi

Discite mortales, non temerare fidem.

Me nisi Pontifices Jussissent rumpere Feedus

Nou ferret Scythicum Pannonis Ora jugum.

Alzoo

HET KONINGRYK HUNGARYEN, &c. 73

Also wy ontrent de beschrijving van deze drie voorname Steden, om de gedenkwaardige Veltflagen die er by zijn voorvallen wat langwyliger zijn geweest als wy gedagt hadden; zo zullen we alle d'andere kort overlopen, en alleen zeggen, dat *Ternova* aan de Rivier *Isaura*, *Silistria*, aan de Ister, en beyde ontrent 10 Duytse mylen van malkanderen gelegen zyn: *Hafgrad*, legt in het gebergte ontrent 10 mylen van *Ternova*; gelijk mede *Drageman*, 5 groote mylen bewesten *Sophia* doet; *Dorostero*, *Drimago* en *Axiopoly*, zyn op, of digt aan den Donauw geplaaft; *Margilia*, *Cavarna* en *Mesemerie*, zijn gelegen niet wydt van malkanderen, aan de Swarte Zee, de anderen als van klein belang zynde, zullenwe hier met swygen voor by gaan, behalven

Tomis, door Ptolomeus *Tomis*, en door Plinius *Tomos* genaamt, legt in *Tomis*, Neder *Moesien*, aan de Swarte Zee, niet zeer ver van de mondt van den *Ister*, tuschen *Istropolis* en *Callaria*. Daar werdt noch heeden ten daage by deeze plaats een Meer gevonden, dat van de inwoonders des Lands *Oridouva Tisero*, dat is te zeggen, het Meer van *Ovidius* werdt genaamt, want in deze plaats was het, dat *Ovidius* onder de Heerschappy van den Keizer Augustus in Ballingschap wierdt gezonden. Deze volkeren werden *Tomitae*, *Tomitani* en *Getæ* genoemt, van welke laaste men wil datze af komstig zyn. Uit deze plaats was het, dat *Ovidius* lib. 1. de *Pontus* schrijft, *ad Brutum Romanorum*.

*Nasū Tomitanæ jam non novus incola terrea,
Hoc tibi de Getico littore mittis opus.*

De zelfds *Ovidius* wil dat de naam *Tomis*, haar oorsprong bekomen heeft, uit het bedryf van *Medea*, wanncer zy ontrent dees plaats haar Broeder verscheurt heeft.

Beschryving van het Koningryk

D A L M A T I E N.

DALMATTIA, Zoo men zegt, heeft zijn naam van *Delminium*, Naam en Grenzen. Hoofd-Stadt deses Landts; behelst tegenwoordig een gedeelte van *Liburnia*, dat wel eer neffens haar een gedeelte van *Illyrien* was, Grenst ten Westen aan *Istria*, ten Noorden aan *Croatien*, ten Oosten aan *Albania*, en ten Zuiden aan de *Golf van Venetien*, of de *Adriatize Zee*.

Vruchtbaar-
heidt.

Bewoonders.

Regeeringh.

Dit Coninkrijk is rijk in Mynen en Bergwerken, van Gout, Zilver, als andere Metalen, in aard gewassen, en koorn is het greenfints schaars; waarom de inwoonders van het zelve wel eer moedig, en zelfs trots genoeg waren; doch dese is in de nakomelingen wel wat gezakt, door de menighvuldige Oorlogen, die het zelve heeft moeten uitstaan.

De bewoonders van het zelve, zijn in 't algemeen strydtbaar, en door dien het ten deelen onder het gebied der *Venetianen*, en ten deelen onder de *Turken* staat, by die gelegenheidt gelijk van oudts haar Voorouders ook waren, zeer genegen tot den roof, daarze ook snel en meesterlijk op afgericht zijn.

Dit Landschap is langen tyd van Coningen beheerst en geregert geworden; wierdt in den jare 1076, door den Paus *Gregorius de VII* van die naam, die *Gebizon*, *Abi van St. Bonisatus en St. Alexis*, en *Falcius*, Bisshop van *Fossombrano*, als zijn Legaten derwaerts zond, met de Persoon van *Demetrius*, Hartog van het zelve, tot een Conink te Kroonen, en den Scepter en het Swaart te vereeren; tot een Coningrijk gemaakt. *Dalmatius of Delmetius*, Zoon van den Keizer *Constantius Chlorus*, en *Theodora*, geweezene Gemaline van *Maximilianus Herculii* Zoon, was Broeder van *Constantinus de Groot*, en een perzoon het Purper en den Adeldom waardig. Hy had twee Zoonen, waar van den eenen, gelijk als hy *Dalmatius*, en den anderen *Annibalius* was genaamt. De eerste die men voor Cesar uitgeroepen had, ontrent A. 335 of 336; wierdt door bevel van zijn Neef *Constantinus*, Zoon van den Groote *Constantinus*, (hoewel men zijn dood de mytery van eenig Krygvolk toelchreef) vermoort. Den Coning van Dalmatië geforven 'zijnde zonder Erfgenamen, kwam dit Rijk aan *Adaljaus*, Koning van Hungarien, by versterf recht (dewyl desselfs Suster den laaste Coning tot haar gemaal had gehad) ontrent 't jare 1082 te vervallen. Dese *Adaljaus* van de Christen Vorsten, met eenparige stemmen tot hoofd van het Christen Leger, dat in dees tyd na het heylige Land en Jerusalem stont te gaan, om de Vyanden van de Christelijke naam uit het zelve te verdryven, verpande dit Coningrijk aan de *Venetianen*, voor een somme van 100000 Ducaten, het welk oorzaak is geweest, dat er om het zelve naderhant veel Oorlogen zijn ontstaan, gemerkt den Keizer, als Coning van Hungarien, gelijk meede zijn Voorzaten altoos hebben gesustineert, dat dit Vorstelijk Landschap of Coningrijk maar beleent, en de *Venetianen*, dat het door het verloop van den tydt aan haar genoegzaam verkogt was. Den eersten Oorlog

log die hier over ontftont, was Ao. 1103, tusschen Colimanus, Neve van den genoemde Ladislaus, als Koning van Hungarien, en de van zelvs opgeworpen Hartog Petrus; waar in d'eerste, een gedenkwaardige Victoria bevocht, den neuen Hartog verwon, en voorts van kant hielp. De Venetianen om haar recht zoozy meenden te handhavēn, vielen in 't jaar 1164, in dit Koningrijk doch wierden door den Koning Stephanus, zoo wel wederstaan, dat zy dat zelfde jaar de wegh langhs welke zy gekomen waren, wederom mochten kiezen, om in hun Vaderlandt te geraken. Na een tienjarige rust hervattede, zy de kans onder de Regering van den Koning Bela de III, van die naam, en vermits het niet wel wilde gelukken, en echter hardnekkigh bleven, zoo was'er gedurigh Oorlog en weinig of by na geen stilstand tusschen de wederzydse naastreevers tot Ao. 1198 toe; wanneer de Venetianen de Hoofd Stadt des Ryx, doen *Faders*, en nu *Zara* genaamt, in hun gewelt kreegen, en tot den jare 1345 behielden, als wanneer haar deze Stadt door de Koning Lodewijk weder ontwrongen, en zy Ao. 1350 en 51, geheel en al uyt Dalmatië wierden gedreven, en het Ryk door dit middel tot een soete rust gebracht; waar in het egter niet lang is gebleeven, maer is naderhandt van tydt tot tydt onder de magt der Venetianen en Turken geraakt, en tot noch toe gebleeven;

Ao. 1199 wierd'er in dit Coningrijk, en zulx binnen de Stadt Antivari, (die tegenwoordig onder de magt van de Turken is) wanneer Innocentius de III van die naam, de Pauffelijke waardigheid bekleede, een Concilium onder het beleid van St. Johannes de Matha, eerste Patriarch van d'ordre der Trinitaren, en eenen Simon, als Legaten van den Paus gehouden. Dit Ryk; ofwel dat gedeelte van het zelve, dat onder de Republyk van Venetien, staat werdt geregeert door Graven, Kamerlingen, Caſteleynen, Provedeur, Bifſhop en Podeſta; de eerſte vindt men in de Steeden Zara en Spalatro; de derde, in Traon en Zebenico; de vierde, in Clissa en Cataro; en eindelijck de twee laaste, in Budua, (doch werden deze alle wederom door een Provedeur Generaal beſtift) een voorname plaats, en die de Turken dees voorleeden Zomer de Venetianen geern ontrukt zouden hebben. Dit Ryk kan men heedendaags bequaam in opper en neder, of in hoog en laag Dalmatië verdeelen, waar van het eerſte, neffens de Steeden Antivari, Dulcigno, Sdrigna, Tribigna, Mefarla, la Vragna of Laurano en Narenta de Turken bezitten; en het andere dat zigh langhs de Adriatice Zee in zyn lengte uytstreckt, met de Steeden Zara Sebenico, Spalatre, No-

76 *Historie van de beknopte beschrijving van de Zee- en Land- en Steden van Dalmatië*
ra, Novigrad, Clissa, Scardone, St. Nicolas, Budoa, Veschio, Caro, Almisa, Durazzo en Starigrad, wordt van de Venetianen bezeten.

Spalatro.

De Stadt Spalatro genaemt, Spalatum, Spalatum en Aspalatum, schijnt zijn naam ontleent te hebben van het Latynse woort *Palatum*, om dat het voortyds maar een Paleys van den Keizer Diocletiarus was, na dat hy de Keizerlijke waardigheit afgelegt hebbende, d'overige tyt van zyn leeven, alhier, en tot Salone, dat ook zyn geboorte plaats en maar een myl van malkanderen gelegen was, doorbragt. Dees Stad is van $\frac{1}{3}$ goede en met een muur van bartsteen omvangen, Bolwerken van de Landzyde, en twee diergelijke aan de Zéé kant voorfsien. Dogt geen deze Stadt onsterk maakt, is de hoogte des omleggende Lands, en den heuvel die aan de Westzyde van de Stadt is, daer de Voorburgt van deselve opgebouwt is, en die over de gantche Stadt door zyn hoogte comandeert. 't Aankomen van de Zéé kant, aan deze plaats is zeer vermaaklyk, als zynde gelegen in het diepste van een halve maans gewyze Oever: De Haven is groot, heeft een goede en vaste Ankergrondt, hoewel een weinige te blootd voor de Zuyden en Zuyd-weste wind; aan 't binnenste einde van de Haven is een schoon en ruym *Lazaret*, naam die Italiaanen gewoon zijn te geven aan de verblyfplaatzien daar men Quarantaine moet houdēn. Den Dom was wel eer een kleine Tempel in het midden van het Paleys van Diocletianus; is van buyten schekant, en van binnen rond, geheel en al van schoone hardsteen opgetrokken, behalven het Gewulf, dat van gebakken steen gemaakt is; onder het zelvē is een Galdery, die op 8 pilaren van Porphir, na de Corintzen regel gemaakt, rust. Ontrent een mutsketschoot buyten de poort, die aan de Oost-zyde van de Stadt is, is een fortresse op een verheven hoogte gebouwt, die de Stadt gantfchelyk kan dwingen, heeft vier Bolwerken, doch dewelke niet voltrokken noch regelmatigh zyn. De Venetianen houden weynig Soldaten in het zelvē, alsoo zy haer op de Vesting Clissa verlaten, die men onvermydelijk moet passeren. Als men van het Turke gebied komende, na dese Stad wil.

Sebenico.

SEBENICO is de sterkste plaats van Dalmatië, heeft 4 goede Citadellens, waar van de eerste St. Nicolaas genaamt, aan de Haven gelegen is; de tweede behelst, die werken waar in de Stad is begrepen; de twee anderen zijn gevestigt, op twee nabij gelegen punten, en werden St. Andries en de Baron genaamt. De Stad heeft tegenwoordig onrent de 8000 inwoonders, en het daar om gelegen Land, wert zeer

HET KONINGRYK HUNGARYEN, &c.

77

zeer wel bebout, is vruchtbaar in Muscate Wyn en Olyven. De Dom is gantich en al van marmer, en na een bezondere goede bou-regel gesftigt; d'Goudklip, die recht over de Stadt, en niet ver van dezelve legt, is een vermaaklyk en wel bewoont Eyland.

T R A O N, is een Stadt by de oude bekent, onder de naam van *Fragurium* Ptolomeus en Strabo spreken' er af, als of het een Eyland waer geweest. Johannes Lucius, toont dat het niet anders dan een *Peninsula*, of byna Eyland is, en dat het Canaal, waer door het van 't vaste land is gescheiden, een werk van komst, en niet van de natuur en is. De Stadt is van een aangenaam aanzien, en voornamelijk het Voorburg, dat op het Eyland *Bua* gelegen is: deze Stadt heeft ontrent 4000 inwoonders. Den Dom is niet verwerpelyk, en de Haven is opgetrokken met de overblyvzelen, en uit de na gebleven puynhopen van *Salone*, dat 12 mylen van deze plaats gelegen is.

Traon.

D U L C I G N O, eertyds *Ulcinum*, is een Stadt die oander de Turk'en staat, is tamelijk groot; van goede neering en koophandel, en van ontrent 8000 menschen bewoont; de Christenen hebben' er een *Consul*. Deze Stadt is, A^o. 1571, de Venetiaanen door den Turkens Keizer Zelim de II, van die naam, ontrukt.

Dulcigno.

D U R A S S O, was wel eer het *Dyrrachium* van de Romynen, doch tegenwoordig is het tot een klein Dorp geworden, waar in men nogh tot een gedenkteen van zyn oude luyfter, een verwoeste Vesting of Schans ziet.

Duraso.

C L I S S A, is de plaats die Ptolomeus *Andecrium*, en Strabo *Andetrinum* noemt; is een plaats van groote aangelegenthedt, en wierdt in den jare 1648, onder het beleid van *Fosculo*, Provediteur van Dalmatië de Turken ontnomen; heeft wel eer onder de Duytze Keizer als Koning van *Hungarien* gestaan, en men wil dat deze Vesting wel eer door een Koninginne van dat Ryk is gebout: Terwyl de Republyk van Venetië dees plaats in haar magt heeft gehad, heeftzoe van vooren een gedeelte doen springen, om ze alsoo te vaster en lichter om te bewaren, te maken; ze legt op den top van een heuvel, tusschen twee zeer hooge bergen, aan de weg die van Dalmatië in Turkeyen gaat: Ze heeft echter geen Bolwerken, nog enige buyten werken, als alleen een weinig aarde, de steylte van de klip, mitsgaders desselfs hardigheitt verstrekt haer tot een muur; water is hier schaars, en het is' er des winters over maaten kout. De oorzaak van het oyergaan desselfs, wiert uit de hevige en gedurige aanvalen die men'er op déé, en door

Clissa.

het inwerpen van Bomben, waar van' er een in der Turken Moskeen viel zoo alſſe bezig waaren in hun devotie en aandagt, neffens de non aparentie van ontzet voor haar, alzoo het geene dat tot haar onderſtant in aantogt was, door de Venetianen al was verſlagen, waer door *zy* gedrongen wierden haer behoudens goet en leven over te geeven; doch de Morlakken hun onverzoenelijke Vyanden, namen haer aan zekere weg waer, en hakten het meerder gedeelte van de bezettelingen ter neer.

Salone.

SALONE, een zeer vermaerde Stad van de Oudheit, legt ontrent in 't midden tusschen Spalatro en Cliffz, en van yder dezer plaatze ontrent vier mylen, of anderhalf ure gaans. Den Keizer *Diocletianus*, wierdt in deze Stad geboren, en vermits hy altoos een bezondere zugt tot dezelve had gehouden, zoo verſleet hy d'overige dagen van zyn leven, na dat hy de Keizerlijke waardigheid afgelegd had, gelijk wy in de beschryving van Spalatro gezegzt hebben, in deze plaatse en in Spalatro, daar hy een Paleys had gebout. Tegenwoordig vind men' er maar een kerk, vier a vyf molens, en eenige weinige overblyſſelen, en speuren van dſſelfs voorgaande heerlijkhedt; Lagh wel eer in een aangename voor het gezigt zeer geneniglijke vlakte, ontrent twee mylen van den Berg *Morlak*, die benoorden dese plaatſe legt; strekt zig met het eene einde aan een kleine Golf van de Adriatische Zee, die met een haer tot een Haven verſtrekte; midden door het zelve liep een klein Riviertje, zynde het zelfde waer door de boven genoemde molens werden omgedreven.

Zara.

ZARA, Hooft-Stadt van *Dalmatia*, en een Aarts-Bischoffelijke Stoel, was vanouds *Jadera* genaammt; legt op een smalle, (buiten het vaste Land, daar het ontrent met de breeten van 25 Schreeden, aangehecht is) uitſteekende strooke Lands: was gemaklyk tot een Eyland te maaken, en rondom van de Zee te doen bevloeyen: aan de kant daar den weg na het vaste Landt gaat, ifſe met een goede, en sterke Ciradelle, die drie ondermynde, en tegengemynde Bolwerken, mitsgaders die daar toe hoorende, Halvemanen en Contrefcharpen heeft voorzien: Heeft wel eer het regt der Romeynen, als een volk planting van dezelve genoten; is noit van de Turken aangetaſt, of genadert geweest, zonder merkelijk schade en verlies onder de hare te lyden en weg te dragen: Was vanouds van een merkelijke wyder ommetrek als tegenwoordig, zynde nu een plaatſe die niet meer als 2 Italiaanze mylen in den omloop van haar muuren begrypt.

Budua.

BUDUA, is de laatſte of uytterſte Stadt, die de Venetianen in *Dalmatien*

matien hebben; is de verblyfplaats van een Bisshop, en legt aan de Adriatische Zee, digt onder het gebergte, en op een uythoek. Voor dese plaats was het, dat de Turken weinig tyds geleeden, hun hoofd leelijk hebben geschooten, gelijk zulk omftandig uit een Brief van den Grave St. Pol, aan den Doge van Venetië geschreven, en voor in dit werk ingelaft, kan geziën werden. *Antivari*; is voor dezen schandelijk door den *Podefta*, Alexander Donat, aan de Turken overgegeven. Gelijk *Antony Balbi*, met het Eyland Curzola, meede dagt te doen, maar de vrouwen de Wapenen van hun mannen, die met den *Podefta* waren gevlugt, opvattende, keerde den aanval der Turken zoo klokmoedig af, datze gedwongen wierden te keeren, van daar zy gekomen waren.

De Republyk van

R A G U Z A.

IS een Stadt, en Republyk van *Dalmatië*, gelegen aan de Adriatische Zee. Eenige willen dat deze Stadt het oude *Epudaurus*; in haar tyd zeer vermaart zoude weesen, andere meenen dat deze Stadt uit d'overblyfelen van een andere plaats genaamt *Ragus Vecchio*, is opgetrokken; wat' er van zy of niet, deze Stadt van de Slavoenen *Dubronich*, en van de Turken *Dabronika* genaamt, is zeer wel gebouwt, heeft een sterk Kasteel, zynde klein van begrip, sterk van stand, door dien het van de Landzyde op een steyle klip, en van de andere kant, op een smalle strook Lands, langs de Zee legt; daar en boven volkryk, en in Koophandel, de voornaamste plaats van gantsch *Dalmatië*. Dese Republyk heeft onder haar gebied, ontrent 30 mylen Lands in de lange, en 20 in de breedte, werdende het eerst door de *Venetiaanen*, en het laatste door de *Turken* bepaalt.

Haar regeering is eeniger maten die van de Republyk van *Venetië* gelijk: werdt geheel en al van Adelijke persoonen bestiert, en werdt een yder die zulk is, wanneer hy den ouderdom van 20 jaren bereykt heeft in den groten Raadt om zyn stem en advys te geven, toegelaten: Niemandt van den Adel vermagh buyten de Republyk te Huwelijken, of een buyten haar gebied wonende Juffer ten Gemalinne nemen, op peene van ontadelt, en van der zelver voorregten verstooten te werden. Deze Republyk is met zoo groten vrees aangedaan, van t'eeniger

niger tyd haar vryheid te zullen verliesen, en de Regeerders der zelve in een gedurige wantrouw, ontrent haar voornaamste Amtelingen en Dienaren van Staat: Hier om werdt' er alle maanden een neuen Hartoog of Opper bestierder by haar gekooren, en de Commandaren van hunne Vestingen, werden by beurte in hun Vestingen zes weken lang opgesloten: Ja niemand van de Adel vermag een deegen te dragen, of buyten hun huys te slapen zonder toelating en kennis van den Raadt: en de vreemdelingen, en wel aldermeest de Turken zijn des nagts in hun verblyf of slaap plaatsen opgesloten; de poorten van de Stadt staan op de lange Zomerze dagen niet meer als 3 a 4 ureen, en des winters anderhalf uur open. Dees Republyk betaaldt gemeenlyk jaارlyk 12000 Ducaten voor tribuit aan den Turkzen Keizer die zy vreezen; aan de Venetianen dien zy haaten; aan den Paus, Keizer, en Koning van Spanjen, uit inzichten van Staat; zijn nu voor weinig weken met zijn Keizerlike Majestet verdraagen, hem 10000 Ducaten jaارlyk te geven, om onder zyne bescherming te staan; behalven de Stad *Ragus*, daar de Republyk haar naam van ontleent, vind men in de zelve nog de Steeden *Stagno* en *Sabionello*, mitsgaders eenige burchten en gehugten, wyders is dees Hooft-Stadt de Aardbeeveningen zeer onderworpen, gelijkze dan in den jare 1634 en 1667, zeer schadelijke schuddingen ondervonden, en gehad heeft.

Beschrijving van

R O M A N I A.

Naam.

R O M A N I A, eertydt *Tracia* genaamt, heeft zyn naam van de wyt-beroemde Stad *Constantinopel*, die eertyds *Roma Nova* geheeten wierd; de naam *Tracia*, heeft het voortyds gekreegen, of van *Thraco* de Zoon van Mars, of van de Nymph *Traca*, of mogelijk van den aard van desselfs inwoonders, die voor het meerder gedeelte in oude tyden, wreed, wild, en ongestadig waren.

Grenzen.

Dit Land wordt in't Westen van *Macedonia*, door de Rivier *Strymon*, en in 't Noorden door den Berg *Hemus* van *Bulgarien* gescheyden; werdt wyders aan de Oost en Zuidzyde van de Zee bespoelt.

Lugt.

De lugt is in het meerderdeel van het zelve gantsch niet gesont het lant ook voor het meest dor, schraal en onvrugbaar, doch langs de Zee-kusten is het beter, en vrugbaar in koorn, vrugten en aard-gewas-

gewassen. Wynstokken vind men'er genoeg, dog zelden druiven die de vereyste rypete bekomen, die tot het maken van goede Wyn in dezelve vereyst werden. Evenwel ter plaatze daar men dezelve voor de koude winden beschut, vind men'er zoodanige die ryp wordende, niet onaangenaam van smaak zyn.

Dit Landschap staat geheel en al tegenswoordig onder de magt der Turken, die het op den eigenste voet, als de andere Landen en Koningryken, die zy onder hun gebied hebben, regeeren en bestieren.

Dit Landt heeft weinig Rivieren, maar evenwel zoodanige die al te zamen vermaat zyn, als den *Hebrus*, *Mariza*, *Thearus*, *Arsus*, *Babyonia* en *Nefla*; de voornaamste Bergen zyn, *Hamus*, *Rhodope*, *Orbelus*, *Pangeus* en *Messapus*, en van deze valt niet veel te zeggen, als die voor het meergedeelte, maar tot grenscheydingen van andere Landschappen, aljeenlijk wil men, dat het op den Berg *Rhodope* is geweest, daar *Orpheus*, het streelende gespeel van zijn Harp zou hebben doen hooren. Op het hoogste of den Top vaa dezen Berg, zijn zeven Fonteynen, die by de inwoonders des Lands nog heden ten dage de Fonteynen van *Orpheus* werden genaamt, en die zy door een Poëtize overlevring wanen, dat hun begin uit de tranen die hy alhier om zijn Gemalinne *Euridice* stortede, hebben genomen.

De voornaamste Steeden van dit Landschap, zyn *Constantinopelen*, *Nicopolis*, *Philippolis*, *Adrianopolis*, *Trajanopolis*, *Abdera*, *Selimbria* *Perinthus*, en meer andere, zynde de eerste die men ontmoet, als men uyt Bulgarien, en over de Bergen *Hemus* en *Rhodope* komt.

PHILIPPOLIS: by de Turken *Philib* genaamt, en gelegen op de Rivier *Mariza*, ter plaatze daarze de *Mariza minor*, en de Rivier *Stanucha* ontfungt, onrent 35 a 36 ureen reisens van *Sophia*, de Hoofd-Stadt van *Bulgaria*. Dees plaats heeft wel eer de naam van *Bostres* gedragen, en schijnt naderhand onrent het jaar tweec hondert vier-en-veertig herbout, zynde door den Roomsen Keizer *Philippus*, de naam van *Philopolis* bekoren te hebben, ten ware datmen zulx den Keizer *Philippus de III* van die naam, wilde toeschryven, die A^o. 1198 tot de Kroon kwam, en welx broeder *Hendrick de VI*, toegenaamt *Aspar*, groote oorlogsdaden heeft verregt, die hem de Dogter van de doenmals regeerende Oosterze Keizer tot een Gemalinne, en mogelijk dees Stadt tot een bruidschat deed hebben. Deze Stadt is in't jaer 1360 door den Turkzen Keizer *Solimanus*, de eerste van die naam, by verdrag onder de heerschappy van de Ottomannen gebragt.

82 *Historie der A. A. Beknopte beschrijving van*

Adrianope. **ADRIANOPOLIS**, van ouds *Oretto* genaamt, en in deze van *Adrianopolis* of *Adriaanstadt* verandert, heeft dezelve na allen schyn ontfangen van *Ælius Adrianus* de X V, Keizer van Romen, en die ontrent dees landstreek als Veldoversten van den Keizer Trajanus wiert gefonden, om de stroopende Tartaren te bedwingen, en in hun moedwil in te tomen. Deze Stadt legt ontreit 28 uren gaans van *Philipopolis*, aan de groote weg die men gewoon is langs te reyzen, als men van *Griekx-Weyffenburg* of *Belgrado* na *Constantinopolen* wil, ter plaatse daar de Rivieren *Tinro* en *Harde* in de *Marissa* vallen, en hun naam verliezen; is geplaatst in den top, en het hangen van een heuvel of kleyne berg; is van een geneuglyk uytzigt, tamelijke gezonde lucht, immers van de beste die men in *Romania* heeft, ryk van inwoonders, overvloedig in levensmiddelen, en vol gewoel als den Grooten Heer zyn Hof aldaar houdt, gelijk dezen tegenwoordigen Keizer Mahomet, de IV van die naam, zedert eenigen tyt herwaarts al veel gedaan heeft. Deze Stad is van den Turkzen Keizer Soliman A°. 1360 door verraat den Christenen ontrukt, en t'zedert onder de magt der Ottomannen gebleven.

Eermen van deze Stadt, wanneer men uyt Hungarien komt, tot *Constantinopolen* kan komen, zoo moet men een gehugt passeren daar *Selim*, de zoon van den Turkzen Keizer Bajazeth, de flag tegens zyn vader verloor, en dat *Chisali* wert genaamt; en vier mylen van deze plaats vindt men nog de beginzelen van een gracht, by de Griekze Keyzers ondernomen, om den *Donauw* in de zee *Marmora* te doen vloeyen, en door dat middel den hoek, daar de Stad *Constantinopelen* op legt, en enige weynige Landen daar om in 't ronde gelegen, tot een Eylant te maken.

*Constanti-
opolis.* **CONSTANTINOPOLEN**, of wel *Constantiumstadt*, by de Turken *Stampolda* genaamt, heeft haaren naam bekomen van *Constantinus* de *Groote*, de eerste Christen Keizer, die schijnende meer vermaekt te hebben in het Oosten als in Romen; hoewel eenige willen dat hy zig zelven maar zogt een naam te maaken. Deze plaats dat eigentlijk het oude *Byzantium* is, dat door *Pauzanias* was gestigt, dog in zyn tydt zeer verwoest leggende door de menigvuldige aanstooten dien ze had moeten uistaan, zoo ondernam hy, (na dat hy eerst in *Phrygien*, ter plaatse daar men meent dat wel eer *Troyen* heeft gestaan, een nieuwe Stad dagt te bouwen,) deze plaats te vergrooten, en zodanig door nieuwe gebouwen te vercieren, datze voor *Romen* niet zou behoeven te wyken, waar toe hy ook niets en heeft verzuymt, maar alles wat tot voltoying van deeze zyn onderneeming kon dienen, in het werk stellen-de.

de, deed hy van alle kanten al wat deftig, vermaart, en heerlijk was, zelfs uyt *Romen* na deze Stadt voeren. De Reeden waarom dat dit door hem wierdt gedaan, meent men te zyn, om dat den Roomzen Raadt het Heydendom toegedaan zynde; hem als een Christen zijnde, of een die het Christendom geheel en al toege- daan was, niet wel mogten zetten, 't geen in hem nadenken veroorzaakte, en deed resloveeren zyn Hofhoudig te nemen, op een plaats daar hy niemand had te vreezen, en waar in yder inwoonders als van hem gestigt wesende, afhing.

Dees Stadt is niet zeer sterck van wallen, werd in 't ronde van een enkelde muur omvangen; invoegen dat de kragt, en de on- winnelykheid van dezelve, alleen in het getal van de inwoon- ders, die men op 700000 menschen begroot werd gestelt; eg- ter heeftze evenwel onder de magt van Mahometh de II, van die naam, moeten bukken, alzoo in den jare 1453, op den 28 Mey, na datze 1122 jaren en 3 maanden had gestaan, door den zelven stormenderhand wierdt ingenomen, en ten spiegel gestelt van de buytensporigste, en dolste wreedheid die men kan bedenken, dien hy aan de inwoonders van deze zoo magtige Stadt, en onder die aan de daar in zynde Keizer *Constantinus Paleologus*, dede weer varen.

Deze Keizerlijke Stadt legt op een uytsteekende hocklants, wordt ten Zuyden en Oosten door de *Helleportis* bevloet, en ten Noorden door een naauwe engte, die uit de Swarte Zee op *Pontus Euxinus* komt, en voorby de Stadt lopende, in de Hellepon- tus valt. Beyde deze wateren of dees Zee en Canaal, werden wel beschut, d'eerste, door de twee Kasteelen by Galliopolus, die men de Dardanellen noemt; en het laatste door twee andere Kasteelen die op het zelve leggen; door de Stadt vloeyen twee Rivieren, by de Turken *Machleva* en de *Charavaricor* genaamt.

De Haven van deeze zoo vermaarde en magtige Stadt, gelegen tusschen *Galata* en *Constantinopelen*, is zoo veilig gerustte, en diepe reede voor de Scheepen, dat zy gemeenlijk geen ankers hebben uyt te werpen, maar maken dezelve met hun kabels en touwen aan eenige palen, daar toe aan de Oevers in de grondt geslagen vast.

Binnen dese Stadt zyn veel oude gedenkteeken te zien, zo van de geenen die daar opgerect, als uit Romengebragt zyn;

waar

waar onder men de Kerk of Tempel *Sophia*, van den Keizer Justinianus gebout; het Paleys van *Constantinus*, St. Lucas Kerk, het Wapen-huys, de Timmer-werf, het nieuwe Castel, het Vrouwen getimmer, de Renplaats, en eenige aanmerkens waardige Zuylen. De meenigte der Huyzen die meest van hout zyn, is af te neemen uyt de brandt, die'er het jaar 1633 binne deze Stadt was, en waar door men telde dat'er 60000 vernielt waren.

Deze Stadt is van binnen ongemakkelijk te bewandelen, door dien dat de grondt bultig en oneffen, en de straaten, eng en nauw zyn, invoegen dat men beswaarlijk met een Caros door dezelve kan ryden, waarom men daar ter plaatze weynig van dezelve vindt, en in 't gemeen te paerde verregt, dat men anders met Carossoen zou doen.

Aan de Zuytzyde van deze Stadt, en genoegzaam aan de kant van dezelve is het Castel, dat men de zeven torens noemt. In het zelve werden een groot gedeelte van de schat des Grooten Heers bewaart. Het strekt ook tot een gevangenisse van personen van aanzien, gelijk de *Bastille* tot Parys, en den *Tour* tot Londen; van buyten aan de Waterkant is het met een enkelde muur, en van de Landzyde met drie muuren omringt; evenwel willen de Turken niet toelaten, dat het zelve van Vreemdelingen mag werden, zedert dat zeeker Malthees Ridder, in het bella in hechtenis zynde, den dans wiist selven te ontspringen, om datze vreefen dat desselfs swakheid, en onsterke aan dezelve te veel mogt blyken, en liever dat het onbescien blyvende, by de buytenlandze magten, neffens zyn beroemde naam, ook de agting van een voorname en sterke plaats behoudt.

E Y N D E.

BESCHRYVING Van het Koningrijk M O R E A. EERSTE DEEL.

Waar in men toont, dat het byna een Eiland is, de verscheide namen
dien het gehad heeft: deszelfs uitgebreidheit, groote, en gestalte.

Neffens een verhaal, hoedanig, of in hoe veel Landschappen
het de oude, en de hedendaagze Schryvers verdeelen: mits-
gaders van des zelfs nabuuren, en Grenspalen, zamen
gevoegt, met een Naukeurig verhaal van de dingen,
die daar toe behooren.

Mndienmen aan een gedeelte van 't Aardrijk, 't geen
maar met een geringe breedte Lants, aan het vaste
Lant gehegt, en anderzintz rondsom aan de Zee gele-
gen is, oit de naam van *Kersonee* of *bij na* Eiland,
heeft mogen geven. Zoo zal buiten alle bedenken,
't Rijk Morea, daar onder behooren, als dat in 't
ronde van de Zee bespoelt zynde, alleen in 't Noor-
den, door de Corinthese Landstreek, of Arm aan Achayen wert gehegt.

Dit vermakelyke, en *uitstekende* gedeelte van Grieken-Land, en heeft
van aaloude tyden, de naam van Morea, die men 't hedendaags
gemeenlijk geeft, niet gedragen: maar 't heeft wel eer, met de na-
men, van *Argos*, *Apia*, en *Peloponeſus*, in de Wereltgepraalt, haar
gestalte, dat eeniger maten, na een Moerby, gelijkt, was aan
de laaste Turkie Keifers, grondslags genoeg, om het de
naam van *Morea* te geven: alhoewel eenige van dit gevoelen niet en
zijn. Ze meenen, en geven voor dat dese naam af komstig is, van
het woort *Romea*, 't geene door een verzetting van Letters in *Morea*
verandert zoude zijn, steunende in deze hunne waan, op de naam van
Romcene, in plaats van Romanen, die men de Grieken gaf, soo
lang zy onder het Oosterse Keyserrijk, of Constantinopelen, 't geen
niet

Beschrijving van het Koningrijk

nieu Romen wierd genoemt, stonden. Doglione is van gevoelen dat het zijn naam van *Aorea*, ten tyden doe het van de Moren besprongen en verovert wier, heeft bekomen. Strabo, zegt, dat het van Ouds *Argo*, of *Argos*, na een de voornaamste Steeden die het in zig behelsde; en *Egialus* van *Egiales*, die een voornaam Koning vande Sycionensen was, wiert genoemt. Volgens 't getuigenis van *Apollodorus* en *Plinius* wiert het zelve Appio genaamt, na eenen *Apis* derde Koning der Agarenen, die in het Jaar der scheppinge 2307. tot het Jaar 2342. en alsoo 1647. Jaar voor de geboorte van Jefus Christus heerschte. Deze *Apis* was een Zoons Zoon van *Egialus*. Tagtig Jaren daar na bequam het de naam van Peloponnesus, van Pelops Zoon van *Tantales* Koning van Frigien en Tagete, over bekent, door zijn elpenbenen schouder, en bloedschandig bedrijf met zijn eigen Dogters. Deszelfs uitgebreidheit, die wy hebben gezegt, 't blad van een Moerbeyboom te gelijken, is gelegen tusshen de 35, en 37 graad noorder breete.

Wat deszelfs omtrek aangaat, daar ontrent en zijn de Schryvers niet eens gevoelende, maar in verscheide meeningen verdeelt, gemerkt het den een veel groter a's den anderen maakt. *Isidorus* geeft het zelve 363 mylen in zijn Kring; *Bourdon* wil dat de zelve 563 mylen begrypt, *Porchacchi* vermeerdert die met nog 10. ons verzekerende dat het 573 mylen in zijn omloop behelst. *Blau*, *Sagredo*, en *Vianolo* schryven het 600 mylen toe. *Baudrand* eindelijk een Land-beschryver van onzen tijt, en maakt deszelfs omtrek niet meer als van 550 mylen.

Strabo schryft het zelve 1400 Stadien voor zijn lengte toe, werden de daar in van *Sagredo* gewolgt, die 170 mylen telt tusshen den Arm en Modon. *Baudrand* maakt het zelve vijf mylen langer, beginnende van de *Kaap Schili* tot aan *Castel Tornese*: en hy neemt deszelfs breedte, die volgens zijn meening niet meer als 150 mylen is, tusshen *Corinthen* en de *Kaap Matapan*.

De best geoeffende Werelt of Land-beschryvers dese uythoek, of byna eiland, in hun gedragten beschouwende, hebben hun uytterste vlijt aangewent, om het zelve in zijn schoonste, en meestwaardige deelen, naukeurig te onder scheiden, ten einde dat die deelen, die van de natuur de meesthe heerlijkhed hadden, hunne acting op de Vlerten van de faam te beter door de werelt mogt gedragen werden. Volgens 't zeggen van *Pausanias*, zoo wiert het zelve eenigen tijt verdeelt in

Wanneer we
in die werk
van mylen
spreken,
zoo moet
men zuiks
van Ita-
liaanze ver-
staan.

in vijf deelen, als Achayen, Arcadia, Doria, Laconia en Argolis. Ptolomeus en andere hebben 't zelve in agt besondere Landschappen, als Achayen, Arcadia, Argenia, Corinthen, Elis, Laconia, Messenia en Siconia begrepen.

Achayen grensde ten Noorden, aan den Boezem-Zee van Lepante; ten westen aan de Joniſe Zee; ten zuiden aan Elis, en Arcadia; en ten Oosten, aan Siconia. Patras was doenmaals deszelfs Hooftstad.

Arcadia, leggende meer Landwaarts; was gevogelijk wyder van de Zee gelegen: 't zelve wiert bepaalt, ten Oosten door Argenia en Laconia, met den berg Oronio, ten Westen door Elis en den berg Ifora; ten Noorden door 't eigentlijke Achayen, en den berg Stinfali; en ten Zuiden door Messenia, en den berg Tageta. Deszelfs voorname Stadt was Megalopolis (dat zoo veel gezegd is, als Groot Atta) gelegen aan den Voed van den berg Coronio die men hedendaags noemt, *E. Casal Londari*.

Argolis stiet ten Oosten aan de Boezem-Zee van Napoli de Romania, en aan de Egische-Zee; ten westen aan Arcadia; ten Zuiden aan Laconia; en ten Noorden den Zee-boezem van Engia. Deszelfs Hooftstad was Argos.

Corinthen 't geene het noorderlijkste gedeelte van Peloponesis was, had zijn uitstrekking ten westen aan Siconia, ten Oosten aan Argolis: Was afgescheiden van Achayen, door de smalle Landstrook en den Zee-boezem van Lepante. Deszelfs naam was ontleent van Corinthus Zoon van Jupiter, of van Epipeus die zijn naam ook aan de Hooftstad gaf.

Elis was ten Noorden, bepaalt door het eigentlijke Achayen ten Oosten door Arcadia; ten Zuiden door Messenia, ende ten Westen door de Joniſe Zee. Polibus en Strabo, noemten dit Landschap ook *Ebera* en Cauconia, deszelfs Hooftstad was meede Elis genaamt.

Laconia had tot zijn Palen, ten Zuiden, de Zee-boezem van Colchos, en ten deelen die van Coron; ten Oosten die van Napoli de Romania; ten Noorden Angolis, ende ten westen Arcadia en Messenia. Sparta was deszelfs Hooftstad.

Messenia was gelegen, ten Zuiden, tusschen Laconia ten Oosten, en Elis ten westen. Hebbende Arcadia ten Noorden en besloeg de plaats die 'er tusschen de Zee-boezems van Coron, en Zonchio is. Messene was deszelfs voornaamste Stadt.

Siconia dat wel het keimste Landschap was, ontleende zijn naam

van deszelfs voornaamste Stadt, Siconia genaamt, 't zelve grensde ten Oosten aan Corinthen; ten westen aan Achayen, ten Noorden aan den Corinthice Zee-boezem, en ten Zuiden, aan Arcadia.

^{Libr.} ^{*C3} Pomponius Mela, verdeelt geheel Morea in ses Landschappen, als, Argolis, Laconia, Messenina, Achaye, Elis en Arcadia.

Hedendaags wert het volgens de beschryving van Moreris en Baubrand, slegts in vier Landschappen verdeelt: en deze verdeeling, wort door den geicerten Cantellius, in zijn Land-beschryving, die van een ider, met een algemeene toejuighing is aangenomen, voor goet-gekeurt.

Het eerste van deze vier Landschappen, beslaat het gantsche eigent-lijke Achayen, Siconia, en Corinthen, en is bekent onder de benaming van het Harroogdom van *Chiarenza*. Deszelfs Palen zijn ten Noorden de Lepantise Zee-boezem, en ten Zuiden, het Landschap Belvidere. Dit Landschap heeft verscheiden Steden, en eenige gehugten. Patras is onder de Steeden de voornaamste, waar van men in het tweede deel (als waar in men een omstandige beschryving van alles zal doen) wyder zal spreken.

Deszelfs voornaamste Zee-punten, en uitsteekzeis, zijnde *Kaap Rio*, waar van wy te gelijk met de Zee-boezem van Patras zullen spreken.

d'Andere is de Kaap die Bourdon noemt, *de Kaap de Chiarenza*, en Ptolomeus en Strabo *Araxus Promontorium*, die zig in de Jonise Zee uitsprekt, tot by de mond van de Rivier Larissus, tusschen de Golven van Patras en Chiarenza.

De laaste tegen 't Zuiden is de *Kaap Torneso*, dien Strabo noemt *Chelonates Promontorium*, Thevet de *Kaap Thorice*, en Sophianus, de *Kaap Chlumutzi*. De deze strekt zig meede in de Jonise Zee uit, tusschen de Zee-boezems Chiarenza en Arcadia.

Het tweede Landschap Belvedere genaamt, strekt en behelst in zig Elis en Messenina, 't grenst ten Noorden aan de Rivier Carbon, die het van het Landchap Chiarenza scheit, en is ten Zuiden bepaalt door den Zee-boezem van Coron: ten Oosten stoot het tegens den Arm van Maine, en ten westen volgt het de Zee-boezems van Arcadia en van Zanchio; 't behelst verscheide Steeden in zig, waar van Modon en na het zelve Coron, Calamata, en Navarin, wel de voornaamste zijn.

Deszelfs meest vermaarde Zee-Hoofden zijn, de *Kaap Jardan*, by Ptolomeus *Ichtus Promontorum* genaamt zijnde, de Noordelijkste van alle.

De Kaap *Zonchios*, die Pausanias noemt *Coryphasium Promontorium*.

De Kaap *Sapienza*, of de Kaap *Gallo*, dien Ptolomeum *Acritas Promontorium*, noemt.

Hei derde Landschap is *Saccania* of *kleyn Romania* genaamt, en behelt net in sig het Oude Argolis. Deszelfs bepaling ten Noorden zijn, de Zee-boezem van *Lepante* en *Engia* benefens den Arm; ten Zuiden den Arm *Maina*ende de Zee-boezem van *Napolia* de *Romania*; ten westen door een gedeelte van her *Hartoogdom Chiarena* en *Tzaconia*. *Napolide Romania* is, en na het zelve, zijn, *Argos* en *Corinthen*, deszelfs voornaamste Steeden.

Het *Moeras van Lerna*, waar in *Heracles* den *Hidra* met zijn Zee-venhoofden versloeg, is een aanmerkens waardige plaats in dit Landschap.

Dit gedrogt is niet anders als een loutere verzierung geweest; maar wel is waar, dat zig ontrent deze plaats eerstijds seeven broeders hebben onthouden, om de gaande en komende Man, te beroven, en het Landt te verwoesten, tegens de welke *Hercules* gaarne had gefree- den; en hebbende den eersten zoo als hy hem quam te ontmoeten ver- flagen, zoo heeft hy de andere ses by twee t' seffens, zoo als ze in zijn handen vielen gelijke *Lot* doen smaken. Hier uit hebben de *Dig- teren* gelegenheit genomen, om hun *Hydra* met sevenhoofden, en deszelfs dood, te verzieren, in de plaats van die, van seiven broeders, die *Hercules* aan zijn granschap, en aan de *Regtvaardige* wraak des Lants op offerde.

Dit Landschap heeft maar een Zee-Hooft, dog het zelve is zeer roemrugtig, en heeft verscheide bekende namen. Het wert genaamt de *Kaap Scilli*, in *Plinius Scyleum*, in *Pausanias Plethon Promontorium*, Ptolomeus noemt het *Scillium*, *Savolius Sygille*, *Sophanus Scylli*, *Villanova Damala*. Dit Zee-Hooft te zamen met zijn tegen- gestelde, 't geen het Zee-Hooft *Colonne* in *Attica* is, maaken den ingang of mond van de Engiefe Zee-boezem.

Het vierde Landschap dat zijn naam van *Ruonia* in die van *Zaconia* verwisselt heeft, is een Arm van *M. ma*, en weit hedendaags, zoni der onderscheit de beide bewonungen gegeven. In groote gaat het

ider der andre drie in't bezoender, te boven, gelijk het ook het meest, uitgestrekte ten Zuiden langs de Zee is. Deszelfs eerste naam was *Eugia* na *Lelix*, die als Koning over het zelve heerschte. *Virgilius* en andere digteren noemen het *Oebalia*, na *Oebanus* die Heer over 't zelve was, en volgens de meening van *Strabo*, zoude het ook *Argos* genaamt zijn geweest. Hier werd ten Zuiden door de Zee-boemens van *Calamata* en *Colochina* ten Oosten door die van *Napoli* de *Romana*, bevogtig: en ten westen grenst het aan de Landschappen *Belvedere*, en het *Hartoogdom Chiarenza*.

Dit Landschap heeft een menigte van yselijke Klippen en schrikkelijke stcltens, waar door het veel Aard-bevinge onderworpen is. Het meeste getal van deszelfs diepe Kelder Kolken, werden ontrent den berg *Taigete*, hedendaags na de kant van *Misitra*, *Vounitis Misstras* ende aan de zyde van de Maine *Voutritis Portois*, genaamt, gevonden.

Daar werden in het zelve ook honden van agting geworpen: Den *Zaman Bachi* of groot Jager-meeester van den Sultan, kiesterjaarlijcx een goet getal uit voor 't vermaak van den groten Heer: en daar wert geen *Turck* gevonden, van eenig vermogen of hy heeft 'er eenige van dezelve in zijn Huis.

De voornaamste plaatzen in dit Landschap zijn, *Malvasia Misitra*, *Zarnata*, *Chielefa*, *Viticlo*, *Paslava*, en andere, waar van men op zijn plaats omstandiger spreeken zal.

Deszelfs Zee-Hoofden zijn, de Kaap de *Matapan*, waar van men, ter plaatze daar men van die van *Mayne* spreeken zal, een omstandig berigt zal doen. De Kaap *Onugnato* of *Ezels Kakebeen*, ontrent 200 Stadien van de Kaap *Rampani* gelegen: men zag daar eerst den Tempel van *Pallas* die *Agammannon* had doen bouwen. De Kaap de *Malea*, strekende aan de Zuid-zyde tot in de andere Zee. De zelve is vermaart, zoo door de Keurlijke Wynen dieze geeft, als door de schrik die haar droogtens en banken in den geenen die derwaarts varen baart. *Ptolomeus* noemtze *Malea*, *Plinius Maleum*, *Heschius Promaleum*, *Sophianus Capo Malo*. Het Zeevarend Volk, volgens het getuigenisse van *Bredebachius* noemen ze de Vleugelen van *St. Michel*. *Briktio*, *Capo Matiodi Sant Angelo*. Zijnde volgens de meening van *Baudran* 10 mylen van *Cerigo*, 90 van *Napoli*, 70 van *Sparta*, en 60 van *Kandia* gelegen. In de werken van *Virgilius*, *Ovidius*, en in de oemeene Land-beschryving van *Baudran*, en in't Grieken van *Laurembert*, wert gewag van dezelve gemaakt.

Van

Van de Bergen

M O R E A.

Onder de Bergen, van dit byna eilandze Rijk, telt men die van *Foloe* by de welke eertyts de Stadt Olimpia (waar van de Poëten zoo veel hebben gesprooken, doende dezelve voor het Lant der Centaure doorgaan) was gelegen: 't geene aanleiding tot deze naam gaf, was, dat Hercules na dat hy den Leeuw Nemeen, ter Aarde geveld, en over de Hydra van Lerna, en 't Swijn van Evinant, overwinnaar was gebleven, by geval, by dezen Berg komende, zijn Wijkplaats in het Hol van den Centaur *Foloe* nam, die hem met groote heuscheit ontfing en zeekere uitstekende Wijn die hy verborgen hield, uit vreeze dat imant van zijn Zoort die anderzints mogt ontdekken, deed proeven. Het gebeurde dan, dat de andere Centauren, terwylen dat zy hun lust dus zamen voldeeden, daar voor by gaande, door de Reuk van de Wijn wierden aangelokt: waar op ze ook aanftonts hun loop na het Hol van Foloe namen, en poogden met gewelt daar in te dringen. Foloe was nergens meer mede bedugt, als hoe dat hy zig best op het spocdigste versteeken zou, gelijk hy dee; invoegen dat Hercules zijn zelven ten buit, aan deze Centauren ziende over gegeven; hem ten besten doenlyk beschermde, en haar zulke vervaarlyke slagen van zijn gramschap dee gevoelen, dat eenige van hun verslagen zynde, de reff om niet het zelve Lot te erlangen, de vlugt namen. Denstryd ge-eindigt zynde, quam Foloe uit zijn schuilhoek weder te voorschijn, zig verwonderende over de Dappere kloekmoedigheit van zijn gast; dog willende de Pylen waar mede Hercules den Hydra had gedood, handelen, en van naby beschouwen, zoo liet hy by ongeluk een van de zelve in zijn voet vallen, die hem diervoegen questen, dat hy daar van aanftonts storf. Hercules had een besondre ongeneugten in dit toeval, en in erkentenis van 't goet onthaal dat hem door den Centaur was aangedaan, zoo begroef hy

Beschrifving van het Koningryk

hy hem in het eigenste Hol, en gaf dien Berg zijn naam van Foloe; De andre heeft vermaarde Bergen zijn, den Berg *Cyllene*, *Licee*, *Partenien*, *Menale*, en *Sepia*. Van alle deze Bergen is de genaamde *Cyllene* de hoogste, ze is niet wijt van die van Calidoria gelegen, op welkers top men nog Speuren ziet, van den Tempel van Mercurius, om de nabijheid van deze Berg, *Cyllenius* genaamt. Nogtans zynder die willen dat deze naam afkomstig is van *Cyllene* Soon van Eleates. Den Berg *Licea*, die zijn beginseelen heeft in *Tzaconia*, heeft dat voor gedenkwaardig, dat hy de plaats is, alwaar den Dwingeland *Aristarcus* aan de openbare woede, der *Lacedemoniers*, die hem stee-nigde, opgeofferd wierd. Hy legt aan den Berg *Menelaus* den walken met groen en digte Boschagien bezet zijnde grootelijks dient, tot het graafen en weyden van het Vee: ook wierde ter oorzaake van haar verfrifing, schaduwen, ende zoetheit van de Lught die men daar inademt; den Godt *Pan* toegegewijt, gelijk ook den Berg *Cyllene* welkers naam Maagdelijk beteekent, ook wierdt gedaan. Den Berg *Sepia* is die geene, waar op volgens de meening van *Pausanias*, *Epites* de Soon van *Eleates*, van een Slang gescheven zijnde, storf. Het Vlakte Veld van het Hartoogdom *Chiarenza*, is ten Noorden bedekt door den Berg, hedendaags *Poglizi* genaamt, ter oorzaak van den Tempel van *Diana*, die er voormaals was: men noemden het eerst *Geronte*, daar na *Stinfala* na de naam van een Dogter van *Arcadus*, of ter oorzaak van zeekere grote roofvogels *Stinfaliches* genaamt, die hun in die Landstreek met grote hoopen onthouden: Ze verscheurde de menschen, waormez door *Hercules* verjaagt, of geheel en al uitgeroet wierden;

Aan de Ooft-zyde tuschen *Saccania* en *Tzaconia*, siet men den Berg *Cronia*, die men gemeenlijk *Grevenos* noemt, op welkers uiterste na het Noorden, den Tempel van *Lucina* en *Fefipoli* was, alsoo genaamt ter oorzaak van den Afgodt aan de welke de Eleenens gewoon waren te offeren. Daar is het dat men den Steen *Cylindre* vint die men uit de Rots kan rukken, wanneer den donder in de Wolke rommelt, en beweging in de Lught maakt.

In het Landchap Belvedere verheft zig den Berg *Mimia*, hedendaags *Olonos* genaamt: ten zuiden heeftze haar uitzigt op den See boezem van *Corion*, en ten Noorden op den stroom *Alfee*. Ze heeft haar naam ontleent van een byslaapster van *Pluto*, vermits *Proserpina* door nayver aan gevoert haar hier ter plaatse ontmoetende, haar in *Mentha*.

Mentha, of Munt deede veranderen, van welk kruid deze Berg, in een overgrote menigte is bedekt: en ter gedachtenisse van deze daat der Helsche Godinne, zoo waren hier eeryts de Pragtige Tempelen van Pluto en Proserpina.

Den kleynen Berg *Neris*, strekt zijn hoogtens in Saccania uit, en die van *Nonacris* in 't Landschap Tzaconia, aan welkers voet de wateren vloeyen van den stroom Stiks, die niet tegenstaande datze helder en klaar zijn, zoo schadelijk zijn voor de geene dieze drinken. De Digters hebben deze stroom de Heltoegewezen. Den stroom *Inacus* neemt zijn oorsprong in dit zelve Landschap. Daar en boven vint men den Berg *Artenisius*, die men agt dezelfde als den Berg *Parthanius*, in het zeive Landschap, men heeft hem de naam van *Artemisia* gegeven, ter oorzaak van de menigte van *Byvoedt*, waar meede dezelve is bedekt.

De meest voorname, en beroemste Berg, onder al de Griekze, en die Polibus met die van de *Alphes* vergeijkt, is den Berg *Taigete*, heeden ten dage *Orta* genaamt, zy strekt haar uit, in het Landschap Tzaconia niet verre van de Rivier *Tenare*, en na by de *Eurota* die door Misitia loopt. Ze is overvloedig verzien, van Harten en Hinden, Beeren, wilde Swynen, en ander Rosgedierte. Zy ontleent haar naam van *Taigete* aangenomen Dogter, van Lacedemonius, dewelke door Jupiter gefchonde zijnde, zoo veel schaamte, smart en spijt daar over had, dat ze haar zelven het Leven benam. Dezen Berg is ten byzondre tyden aan Bachus, Ceres, Apollo en Diana toegewijd geweest; en men vind in deszelfs ingewanden zeer goede steenen om te flypen.

B

Van

Van de Rivieren en Stroomen
in het R Y K
M O R E A.

DE Bergen afgehandelt hebbende, zoo dunkt het my ooirbaar, de Rivieren en Stroomen, eens over te lopen, die de Landen van dit Rijk besproeyen.

Onder deze Stroomen telt men die van het Hartoogdom *Chiareza*, die men gemeenlijk *Carbo* noemt, en die van Sophianus *Orsea*, van Strabo, *Albus*, van Ptolomeus *Alpeius*, en van andere *Strumphalus* en *Nyctymus* stroom, wert genaamt: in dewelke 140 Beeken hun water uitstorten, welkers deugden zoo zeer beroemd zija van alle wratten en andere vlekken van het Lighaam weg te kunnen neemen. De Digters hebben van deze stroom een menigte van wonderen gezongen: ze willen beweeren, en doen geloven dat deszelfs Wateren onderaardse Aderen, die zelfs onder de Zee geleegen zijn, zoude hebben, dewelke zonder haer met de Areadize Zee-boezem te mengen, voor by de Eilande, Strofales gaande, in de Fontein Aretrise die ontrent *Soracusa* in Sicilia is, zouden eindigen. Deze Stroom ontfangt andere die kleinder zija in haar schoot, onder dewelke zija, die men *Celadon*, *Dierimant*, en de *Amarinthe* noemt. Hy heeft zijn naam ontleent van *Alpheus*, afkomeling van *Tebba*, na de dood van zijn Broeder *Cerafe*, dewelke hem meenende voor de Woede van 't Arcadise Volk te verbergen, dog ziende zijn Vyanden hem zoo kort op de hielen, dat hy de moed om het te ontkomen verloor, zig zelven in deze Rivier verdronk. Men noemtze eertijds *Strimpel* na de naam van een Zoon van de Godt *Mars*: en men mag ze mer regt de naam wel geven van de ge-ente alder Stromen, dewijl hy na zig tot versehiede malen, door geringe engtens onder de Klippen te hebben verschoolen, eindelyk met meer heerlykheit en luister in zijn Boezem vloeyt.

De Rivier *Eurotas*, is meede van grote agting, men noemtze heendaags *Vafli Potamos*. Niger noemtze *Iris*, *Plutarchus*, *Hemerus* en *Marathon*. Zy heeft haar loop door 't midden van *Misitra*, en heeft zijn Mondt in den Zee-Boezem van *Colchos*. Deszelfs oorspronk is op de eigenste plaats daar de Riviere *Carbone* d'zijne heeft. De naam van *Eurotas* onder de Oude zoo vermaart, heeft ze bekomien van *Euritas*, de derde Koning, der *Lacedemoniers*, 't zy om dat den zelven, na het getuigenis van *Pausanias* een ruimen Boezem voor de zelve Rivier deed maken, om daar deszelfs Wateren, die somtijts het Land tot groote schade overdekte, te vergaderen: 't zy, om dat dezen Koning volgens de verhaling van *Plutarchus*, een Veldflag, die hy voor de Volle-Maan, tegens de gewoonte der *Lacedemoniers* hadde aangevangen, hebbende verlooren, sig uit wanhoop in deze Rivier verdronk, en door dit doodlijk geval, deszelfs naam van *Hemerus*, in *Eurotas* heeft doen veranderen. Wat aangaat de naam van *Vafli Potamos*, de bewoners des Lands zeggen dat zulks Keiserlijke stroom beteekent, en dat haar dezelve van de Despoten van Morea is gegeven, die van Keiserlijke Bloede waren, en hun Hof heeft in *Misitra*, om de Jagt langs den Oever van deze Rivier te kunnen neemen, hielden. De *Lacedemoniers* om hun Despoten, en Despoenus, Eer naem, die men aan de Vorstelike Vrouwen van deze Vorstengaf, te vleyen en te verheffen, noemden ze de Keiserlijke stroom. Deze Rivier behout van haar Oude hoedanighede nog d'ze, dat er dikwils grote hoopen Swanen komen in haar Wateren Waden, en spelen, en ze zijn te wonderlijker en zeldzamer om dat ze behalven een overschoone witheit ook van een meer als gemeene fwaartē en schoonheit zijn. Mogelijk hebben de Dichter oorzaak genomen van dezelve *Olfer* te noemen, waar op stare schijnt te zien, als hy zingt.

Targetique Falaux en Oliferi Eurota, om dat deszelfs oevers overvloedig met Laurier Boomē zijn bezet, en hierom is 't oock dat de Poēten, dezelve Apollo toe wyen, gedurende den Somer verdient ze de naam van Rivier niet; want ze heeft als dan zoo weinig water, dat ze beter na een heldere, en Waterrijke Beek gelijkt. Des winters door den Regen opgeswollen zijnde, verwydert zy haar Vlakte, en komt somtijds haar oevers te overvloeyen, eerstijds hadze aan haar slinkter-oever het Lant *Ormoas* by *Strabo*, en *Plinius* *Acria* genaamt.

Insgelyks heeft men in Tzaconia de Rivier *Inacus*, die zijn Bron, en begin in den Berg *Crovia* neemt: Hedendaags is ze *Planissa*, genaamt, voormaals *Cramavor*, daar na Haliacmon en eindelijk *Inacus* na de naam des Soons Oceanien *Theti*. De oorzaak was, dat *Inacus* niet kouende verduwen, dat Jupiter zijn Dogter had verkragt, in murmeratie en scheldwoorden tegen deze God-Schaker uitvoer: tot straf van het welken hy van 't Ros of Jagt-dier zoodanig wiert geplaatgt, dat hy uitsinnig wierd en zoodanig zijnde, uit Wanhoop zig in deze Rivier verdrong, en alzoo door zijn doodt haar met zijn naam bedeelde.

Tusschen de Rivieren *Inacus* en *Saccania* vint men de Rivieren *Lincos*, *Astoria* of *Hella*, en *Erafis*, die hun water met een byzondere snelte langs den Berg *Stifale* voeren.

Men moet de Rivier *Spirnafza*, die geen van de minste is, niet vergeten. Niger noemtze *Stomius*, Strabo en Plinius *Pamylus*, en Ptolemeus *Pansus*, die zig zelfs in den Zee-boezem van Coron, by Calamata ontlucht.

Van de Grens-Palen en aangelegene

LANDEN Van 't Rijk MOREA.

Morea heeft tot zijn grenspalen, de Jonife, Sapienze en Egeefse Zee; die verscheiden namen bekomen gelijk wy met een behoorlijke schikking, vervolgens in ons tweede deel zullen toonen.

Men moet deze Zee, die Strabo en Plinius de Jonife, en ook de Griekze wert genaamt, voor een gedeelte van de Middel-Landze Zee aanmerken, dezelve stoot ten Noorden aan de Mondt van den Venetiaanze Zee-boezem, ten westen aan de Oevers van Calabrien en Sicilien, beginnende van de Punt Ste. Maria, en voortgaande tot

de Kaap Passare, ze heeft ten Oosten, tot haar Palen, de stranden van Epire en Morea beginnende van de Kaap Lenguetta tot den Kaap Matapan; en ten zuiden de Africaanze Zee.

Deze Zee in zijn uitgestrektheit, aan de West-zyde, dat de geene is waar mede zy Morea bepoelt, behelst de volgende Golven, of Zee-boezems in zig, als die

Van Lepante.

Patras.

Chiarenza.

Arcadia.

Souchia.

De Zee Sapienza die ook een gedeelte van de Middel-Landze is, ontfangt zijn naam, van de bygelegen Eilanden by Modon, en stoot ten Westen aan de Jonische, ten Oosten aan de Egeesche Zee, en loopende langs de zuider gedeelten van Morea, begrijpt de onderstaande

Zee-boezems in zig. Als die van *Coron*,
Colochina,
Beatico.

De Egeesche Zee die insgelijks, een deel van de Middel-Landze Zee is, besluit in zijn uitgestrektheit een groot getal van Zee-boezems; dog we zullen alhier alleen maar van die geene spreken, waar mede zy Morea bevloeit, dewelke zijn. De Zee-boezem, van Napolia de Romania. De Zee-boezem, van Engia.

Daar is geen gedeelte van Europa, dat men met dit by na Eilandze Rijk kan vergelijken, 't geen door de Natuur met zoo veel zeldzame hoedanigheden is verciert. Ze verzamelt in 't midden van haar Vrugbare Akkers neffens den overvloet van alle dingen, de vermakelijkheden, van een welgeschikte verscheidentheit. Men vindt in hun Bergen, die men byna onvrugbaar, en onbebouwt zoude agten, zeldzame Planten, en Keurlijke vrugten. De volkeren die 't bewonen, hebben een aangeboren neiging en bequaamheit tot verheven zaaken, en gantsch strijbaar gemoedt, deszelfs Steeden, hebben alle vermaarde fighters gehad. Deszelfs Ligt gestel, is van een overzoete, en overzuivere matiging.

Aan haar is 't dat men als een bezondre voorregt toe-eigent, van het Hooff, en Bolwerk van gantsch Grieken-Lant te zijn. Duisende

van doorlugtige gedenk-tekenen stellen ons , deszelfs schoonheit ; groote , uitstekentheit , luister en heerlijkheit , voor ogen . Van de eene kant ziet men deszelfs pragtige , en verhevene gebouwen ; aan d'andere ziet men de Keizerlijke Zee-tels der Miceniente , Corinthers , Lacedemoniers , Sicioniense , Elianen , Arcadianen , Pilianen , en Messeniensers . Van alle tyden hebbende Wapenen , en de geleertheit , de twee voornaamste en meest vermaarde Pilaren van 't *Non plus ultra* van deze volkeren geweest . Daaraan de Schole van Athenen haar Grondflag , in welkers Pronkgegel de woorden *Mater Sermonum* hier is de Moeder der welsprekentheit , met een hand van de eeuwigheid zelvs , waeren gegraveert .

Daar als in het waare ttrijd-velt van Mars , hebben de dapperste Hooft-mannen van Grieken-Lant hun Bloet vergoten . De Oorlogen begonnen , om noyt , of na een lange reeks van Jaren eerst te eindigen . De Atheniensers betoonde haar de sterkste te zijn , om haar staanden te houde , want ze wederstonden altoos , zedert het Jaar 223 in den 87 Olimpiade tot het Jaar 350 toe , schoondatze al iets van hun gebied verloren hadden . Dees kleine Republyq , een weinig in de Vorm van haar Regeering verandert zijnde , is eindelijck na het verloop van enige eeuwen tot een magtig Koningrijk geworden , en onder verscheide Koningen zulks gebleven , tot dat het zelve eindelijck onder den Griekze Keizer *Emmanuel* , de welbronnen ende waare Oorzaken van zijn ondergang heeft ontmoet . Want dees Keizer onkundig zijnde van deeze *Staa- -Reegel* , dat de magt van een Monarch niet anders als door de eenigheit der Vorsten , kan gehandhaeft werden , by derving van 't welke , men den gewislen ondergang van Koningen , en Koninkrijken heeft te verwagten , als een onbedreven Staat-kundige verdeelde zijn Staten en Landen , in gelijke deelen , onder SevenZonen , dien hy had ; door welk middel het Zaat van oneenigheit , en inlandse Oorlogen gezait zijnde , eindelijck de oorzaak van den ondergang van dit gantsche Keizerrijk is geworden .

De Vorsten , dwelke men de bestiering van dit Landchap aan betroude , wierden *Despoten* genaamt , en niet tegenstaande , dat 'er ontrent deze Landvoogden dijkwils verandering , en ten opzigte van haar afkomste groot onderscheit was , zoo lieten ze egter niet na haar in deze haer voorspoet te handhaven ; vermits de kieping altoos aan den Keizer staande , en van deszelfs wil , af hangende , hy in 't gemeen niemand met deze uitstekende bediening belchonk , als zijn Broeders , Zonen ,

Zonen, Bloetverwanten, of wel d'een of d'ander van zijn Vrienden, die zulken vereerlyking voor gedane diensten waardig waren.

Constantinus, toe genaamt *Dragares*, Broeder van Theodosius de tweede, was Despoot over 't zelve, ten tyden als den Turkzen Keizer Amurat den eersten in Morea viel, en geweld in 't zelve, quam te pleegen, men stuite den voortgang van dees vervaarlyke en magtige Vyant; maar hoe? onder voorwaarden by den voorzigtigen en loosen Keizer hem voorgeftelt van een Jaarlijks tribuit aan hem te betalen, op welke voorwaarden hy den Vreeden kogr. Eenige tijt daar na, hebbende de Keiserlyke Kroon in Constantinopelen ontfangen, verdeelde hy *Morea* onder zijn twee Broeders, Demetrius en Thomas. Thomas had tot zijn deel het Depotaatfchap van Corinthen, en Demetrius dat van *Sparta*. Daar wiert een tweespalt, verdeeling, en onverzoenlyke Vyandschap tusschen deze twee Broeders. Moegelyk dat ze beide van eenen zelve heimelijke en quade oogmerk zijn gedrevengeweest, namelijk om door het berokkenen van Werk aan den Keiser, hem zijn luister te onttrekken, en door deszelfs geheelen ondergang hun zelven tot onbepalte Landvoogden en Vorsten te maken. Thomas had de Albanoise en Latynen, die beide tot zijn dienst zeer genegen waren, aan hem getrokken. Demetrius was onderschraagt van de Turken, en Turchan, Beglerbey van *Romania* had geen ander inzigt, als om den ondergang van dit Keiserlyk te bevorderen.

Deeze ongelukkige en qualijk bedagre Vorsten, deeden yder hunne klagten, aan Mahomet de II. Ze verzoegten zijn hulp, en deede hem Hulde, zonder dat ze bedagten, datze met dit te doen veel van haar magt verloren, en haar zelfsgenoegzaam in de handen stelden, van de geene die maar verlangde haar dezelve geheel en al te ontroven. De eyrareathet, deed hun, hunne misslagen wel zien, dog te laat; want Thomas ziende dat de Turken tot in zijn Landt quamen strophen, en vermoedende met reden, datze van voornemen waren om hem te verrasschen, vond zig genootzaakt zijn heil in de vlugt te zoeken. Demetrius wiert ook een voorbeelte van den Turken wreede ontrou, en hy zou het als een groot geluk aangemerkt hebben, indien hy een schandelijke gevangenisse door een roemruggige dood had konnen voort komen. Den eersten nam zijn toevlucht na Romen, alwaar hy zoo om dat hy van Koninklyke Bloede was, als om de vereering die hy van 't Hooft van den Apostel Andreas deed, middelen, en een Onderhouder ont-

ontfing. Den anderen door een bedrieglijke verrassching van de Ottomannen na Adrianoplen gevoert zijnde, wiert gedwongen, het Trouwen van zijn eigen Dogter, niet als zijn uiterste ongeluk te anschouwen, om haar het gevaar, waar in zy was, van beide eer en vryheit te verliezen, te doen ontgaan.

De vermogens die Grieken-Landt zoo vermaart hebben gemaakt, hebben wel hun begin in haar selven genomen; maar zouden tot hunne volle wasdom noit zijn gekomen, indien de Republyk van Venetien, haar niet had geholpen, met die te voeden, en te onderfchragen: Want dezelve is vanalle tyden een goede Moeder geweest, en heeft haar teere gevoelighet aan het zelve altoos betoont, door de nauwe verbinding en eenigheit dienze met het Grieken-Land heeft gehad en bewaart. Het is een waarheit die door de Geschigt-Boeken der Venetianen onweder-spreekelyk wert gemaakt, en daar van een yder ligt is te overtuigen, dat 'er geen Koningryk, heerlijkhert, of Landschap in Grieken wert gevonden, dat niet t'ecniger tijt de heerschappy en het gebiedt der Venetianen kenbaar is geweest. In den afgang van het Keiserrijk, wanneer er verscheiden deelen, en Leden van wierden gerukt, waren de meeste der zoodanige die geene die den Venetianen onderworpen waren; want zy hadden onder hun magt, als die van haar geheel en al afhingen, de Steeden, *Arcaidopolis*, *Rodes*, *Andrinople*, *Gallipoli* in *Tracien*, en neffens dezelve, de omleggende Landen van *Preveza*, en *Aria* een gedeelte van *Macedonia*, het Landschap *Lacedemonia*, en een groot gedeelte van *Morea*: wat meer is, zy waaren voor Souvereinen, in verscheiden Eilanden van de *Archipelagos* erkent, zulks dat de Republyk van Venetien, in haar gebiedt ter regt in de Persoon van haar Doge, met de eernamen van *Dux Venetiarum*, *Dalmatia*, *Croatia*, *Dominus quartae, dantis & dimidie totius Imperii Romania*, Praalde. En indien deze getuigenisse niet genoeg deeden, om Middag helder te doen zien, de wyde uitgestrektheit van 't gebied der Venetiaanse Republique, in Grieken zoo had men maar beknoptelijk by te brengen, 't geen de Geschiedenis-Schryvers in groote en verfcheide Boeken hebben gedaan.

Denkonstige of wel, listigen Turk, hebbende het bezit genomen van de Landschappen der twee Broeders, na dat hy ze verjaagt had, haakte en verlaagde met zijn uiterste vermogen, na het veroveren van het gantsche Landt, om alzo den alleen gebieder over het zelve

zelve te zijn. De Venetiaanen waar d'eenige, alleene die deze buiten-sporige Heerszigt stondt te dempen; de zelve was geheel en al on-regtmatig, voor al toen, doe door de zelve de goede trouw, en de vrede verbonden, waren verbrooken. Maar het is onder de Barbarise Volkeren een grond-regel van staat, van geenige de zelve ongeschonden te bewaren, als die van hun belang door allerlyce flag van middelen, ze zijn dan zoo als ze willen, voort te zetten, en zelfs om een Oorlog te beginnen, dan wanneer men meent dat men met haar op het nauftje, door een vaste, en bestendige Vrede verbonden is. Dus de Turken haer niet langer onder het Momaanzigt van de Vrede konnende houden, namen met verrassing *Argos* in, waar na zy haar als openbare Vyandengedroegen. De Republiq bezefte wel, aan deze eerste inbreuken der Vyanden, de dringende nootzakelijkeit die er was, om op haar verweering te denken: en gelijk dees onderneeming van groote aangelegenhheit was, en dat men van den Hemel, de voornaamste hulp, en een gelukkige uitkomste moet verwachten, zoo besloot men eerst en voor af, dat het teeken van onze verlossinge, ook dat van hun vaandelen en baniere zou zijn. Vervolgens dedenzy Volkeren werven, en wiert het algemeen gebied over de zelve aan *Bartoldus de Efti* gegeven. Dees groote Hoofstman, wapende zig met al zijn Dapperheit en kloekmoedigkeit, om zoo gewig-tigen onderneeming, doe een goede uitslag te doen hebben, en zijnde zeil gegaan, zette hy het regt op Morea aan, doende zijn Leger tus-schen de Golf van *Engia* en *Lepante*, aan Lant gaan. 't Eerste van zijn verregtinge was, op het nauftje kennis te nemen van de staat der plaatzen, en na middelen uit te zien, om de gedurige inbreuken van den Vyant te beletten, ten dezen einde floeg hy de hand aan een zeer gedenkwaardig Werk, namelijk de muur *Eximile*, die by hem in weinig dagen wiert opgeregerd: waar na hy vervolgens zijn magt ge-brukte om die te verdedigen, toonende in een menigte van voorval- len, zijn onwaggelijke kloekmoedigkeit, en vol-leerde ervarenheit in de Oorlogs *Wapenkorf*, hy arbeide, en met gedagten, en met hande. Hy was de voorste in de gevaarlijkeste ontmoetingen, en ontzag zijn Leven niet meer als die ten dienst van zijn Vaderlant over ge-geven zijnde, niets ontstiet, nergens na vraagt, als het maar tot dienst van 't zelve en tot afbreuk van zijn gesworen Vyant mag strekken. Hy was in het schoonste van zijn hoop, en zijn benden die door zijn voor-beelte meer tot den strijt aangemoedigt wierden, hadden reets zoo

veel op den Vyant gewonnen, dat 'er geen twyffel meer aan de geheele overwinninge, ende gantsche nederlaag der Vyanden scheen te zijn; wanneer Goet wiens gedagten, onze gedagten niet en zijn, en die zelvs in 't midden, wanneer hy wil, middelen weet te vinden, om de grootste overwinnaars ter plaatze daar ze dagten te Zeegepralen, neder te vellen, en door de doodt weg te nemen, ook tocht door de verborgene schikkingen van zijn voorzienigheit, of uit kragte van de gewrochte van zijn regtvaardigheit, dat deze onder verscheide eer verkrygende wonderen, most buigen, en de doodt quam te smaken. Het Hooft doodt zijnde, begonnen de Leeden te quynen, en de Vyant door de weinige wederstant dien men hem deed, te moediger zijnde geworden, streed mette meerder kragt, en bequam de overwinning; waar na den lossen Toom aan zijn onregtvaardige Heer-
zigt, gevende hy zig Meeftter van het gantsche Landt, dat onse zoo Vorstelijke Republicq, zoo veel Jaren wettig had bezeten, maakte.

Zedert, heeft men in of over het selve, een aanzienlijk Landt voogt met den naam van *Sangiac*, of anders *Morabegi*, zoo veel als Heer van Morea gestelt, den welken Jaarlijkx Hundert Duisent Afpers, (mits dat hy Duisent wel toe geruiste Paarden, ten dienste van den Beglerbey, van Grieken altoos vaardig most hebben) wiert toegelegt.

De voordeelen evenwel die aan deze bediening van Sangiac te zijn, vast zijn, beletten niet, dat het zelve zijn moeielijkheden heeft: want hy heeft dikwils verschil met de Dins, den Beglerbey of Bassa van de Zee, ter oorzaak van het regt dat hy waant in alle Zee Steeden te hebben, op de Koopmanschappen, die in deszelfs Haavens gela-
den, of gelost werden.

Modon is gemeenlijk de verblijf of woonplaats, van den Sangiac. De Republicq van Venetiën, die alleen om 't regt dat het zelve op 't gemelde Rijk heeft, dapperlijk den Oorloog tegens 't gewelt der Turken voert, is ook de eerste geweest die gepoogt heeft het zelve te herwinnen: en deszelfs Wapenen hebben in den Jare 1685. zodangen voortgang gehad, dat ze by na van alle de plaatzen tegen 't zuiden gelegen, Zeege-pralen, onder de veroverde plaatzen meede tellende de Stadt en sterke van *Coron*, de Plaatzen *Calamata*, *Zarnata*, *Passa-vaen* en *Chielefa*: behalven de tochten ten verscheiden malen in 't vaste Land gedaan, met in der haast, hulpbenden te brengen, in een sterke die niet gevaar was aangetast. Het Venetiaanze Leeger zal in de Veld-
togen

togt van dit Jaar nog voordeeliger voortgang maken: en ze mag haar te beter in deze Hoop Vestigen, om datze haar Wapenen gebruikt tot eer van de Catholijke Religie, en om de ondergang der ongelovigen te bevorderen.

Beschryvinge van 't RYK M O R E A.

T W E E D E D E E L.

Waar in men in 't bezonder handeld van de Zee-Steden, Golffen, Klippen en Eilanden, niet alleen van de geene die in deszelfs Zee, en aan dees zyde, maar ook van die, die in de Jonise Zee gelegen zyn.

NA dat ik in het eerste Deel van dit Werkje, heb gehandelt van die dingen, die Morea in het algemeen aangaan, zoo onderneem ik in dit Deel, in 't bezonder van alle Zee-Plaatsen, Golffen, Klippen en Eilanden, zoo in deze, als in de Jonise Zee gelegen, te handelen. Ik verwittig mijn Lezer dat ik de verscheidene verdeeling van dit Rijk, in 't voorgaande aangewezen hebbende, my in dit alleen, aan het gevoelen der geenen, die het in vier Landschappen hebben verdeelt houden, zulks dat ik altoos de plaatsen daar ik van spreek, een van dezelve zal toe-eigenen.

Den Corinthize Isthmus, of Hals.

DEn Corinthize *Isthmus*, of *Hals*, anders de engte van Morea, of Argolis genaamt, is een scherp en zeer steenagtige strook

Lustre is
den tijc van
vijf Jaren.

Istrook Lants, gelegen tusschen de Golf van Lepante, en die van Engia, en hegt Morea aan Achayen.

Dees Isthmus is beroemt door de Spelen *Isthmien* genaamt, en by These ingestelt, die men yder Lustre hield: gelijk ze ook vermaatt is, door deszelfs Schouw-Toneel, de witte steenen Renbaan, den Tempel van Neptunes, en 't Maat-Bomen bosch, welkers bladen, diende om de stijders te Kroonen.

Men zoud de Zee-vaart een besondre voortganig gemak en zeekracht doen hebben, indien men dese *Hals* met een vaarbare Gragt, van de eene Zee tot de andere quam, te doorsnyden. En 't geen tot deze verregting iers zou kunnen toe brengen, en imant tot de onderneming te meerder kan aanmoedigen, is dat diergelyke gedagten, en deses onderneming in verscheiden Vorsten, als den grooten *Alexander*, *Pitta*, den Konink *Demetrius*, *Cesar*, den Keizer *Caligula*, *Nero*, en d'Athenize *Herodes* plaats hebben gehad. Wel is waar dat dees Vorsten, of gestoort in dit hun oogmerk door dingen van meerder gewigt of afkeerig geworden, door de langdurenhet van het werk, 't voleindigen, dat haer eer veel vermeerdert zou hebben, hebben geslaakt: dog indien Vrou *Fortuna*, in hun plaats een grooten *Lode-wyk*, Koning van Vrankryk had gestelt, zoo zoude die onderneming immers zoo voltoide uitvoering hebben gehad, als dat die, dien hy in weinig tijt, aan dat vermaarde Canaal in *Langedoc*, waar door men uyt de Middelandze Zee, in den Grooten Oceaen kan komen, heeft gegevep.

Een Stadie
begryp ¹²⁵
treden of
625 voeten.

Corinthen
is de eerste
Stadt die
grootte
scheepen ter
Zeevaart
heeft uitge-
tuft.
Sabel.

Histor. de
Vener.
Dece. 3.
18.

Om eniger maten 't gebrek dat aan de volvoering van dit Canaal, was, te vervullen, zoo heeft den Keizer Emanuel in 't Jaar 1413. een muur doen optrekken die Voluteraan en Niger *Hexameli*, *Hermolaus*, *Heromilion* en *Nischius Dioclos*, noemen, nemende zijn begin in de Haven *Leches* 16 stadien van Corinthen, en 50 van de Saronise Golf, zijnde volgens 't gevoelen van Baudran, die daar in met Lauremberg verschilt, de geene die men hedendaags *Leste jocors* noemt) gelegen aan het Wester gedeelte van den Corintize Golf, ze eindigde na zes Italiaanse mylen lengte in de Haven van Corinthen, gelegen aan de Oostzyde by de Eugraenze Golf: de goede gelegenheit van deze beide Havens, bragt den handel op Oosten veel voordeel en gemak, toe.

Amurat de II. na de Belegering van Constantinopelen in den Jare 1424. deed, niet tegenstaande den Vreede, die hy met den Griekzen

Kei-

Keizer had, deze Muur Eximile slegten; De Republicq van Venetië was over deze Vreedebreuk, en dit gewelt van Amurat bezonder gevoelig, vermits ze daar uit zag, dat dees Vyant door dit middel hem zelven een vryen ingang had bereydt, om de nabuurige plaatzen, t'allen tyden te kunnen overvallen. Hier om gafze aan *Luigi Loredano* Generaal ter Zee, bevel om zijn gantze Leger, ter dezer plaatze te doen Landen, en zich vervoegende met *Bartoldo d'Este*. Zoo stelden-
se t'zamen 3000. mannen aan de hermaking van dit Werk, waar toe
zy zodanigen yver en vlyt aanwendede dat het zelve in 150 dagen tyts
in het einde van het Jaar 1463. voltrokken was, voegende by het ge-
ne dat'er voormaels was geweest, dubbelde, breedte gragten; tief-
fens 136 Torens, 't geen dien Muur veel sterker en beter om te ver-
dedigen maakte, als zy te vooren was geweest. Om den Hemel een
bezondere onderschraging aan dit geboude, en een gelukkige voort-
gang voor de wapenen van de Republyk af te bidden, zoo deed *Bartoldo*
op 't midden van de Muur een Altaar op regten, alwaar het ge-
heel Leger den Lofzang, en den openbare Dienst der Misericorde
bywoonde.

Den Generaal ter Zee, benefens *Bartoldo* met zyne benden, na
datze bequame bezetting om de Muur te beschermen by de zelve hadde
gelaten, quamen hun Leger aan, onder de Stadt Corinthen,
en bezig zijnde met hun geschut voor het zelve te planten, zoo wiert
haarlieden door Bëspieders geboodschapt, dat Amarbei Flambucar
van Morea, met 12000. man de haer bygelegen Landen door liep.
Zoo draen haddenze deze tyding niet, of ze vaardigde een goet ge-
deelte van het Leger af, om den Muur *Eximile* te beschermen,
van dewelke men met geschut als elders, zoodanig vuur op het Leger
van den Turksen Bevelhebber gaf, dat hy genoodzaakt wiert, te rug
te wyken, en zig buiten deszelfs bereiking ter neder te slaan: egter
evenwel zoodanig dat hy zig ten Zuiden van de Venetianen liet zien,
en zijn Quartier niet verre van het hare nam. *Bertoldo* nam de onder-
neming en bewegingen van Amarbei waer, terwijl den Generaal
ter Zee de Belegering voort zette. Dog'ziente dat den Turkzen
Bevelhebber van zijn voornemen scheen af te staan, en geenige ande-
re gelegek te hebben, door de overgrote moeyelijkhert en geværlij-
keit, die'er was om dezelve uit te voeren, zoo ging *Bartoldo*, (zelfs
onagtzaam ontrent de Turken geworden zijnde, zig weder met de
zyne, om de Belegering te beter voort te zetten, by den Generaal

Volgens
Sagt, zouw
den 'er
36000. man
nen zijn
geweest.

Rettino da
Calcinate.

voegen. [Het gebeurde't geen doen ter tijt verscheide andere weder-voer, dat hy zoo dra niet in't Leger was gekomen, of hy wiert dier voegen, door een steen geuest, dat hy aanstonts storf. Dusdanig was het einde van dezen Grooten Hooftman: en de geen die hem in het gebied opvolgde, vond de benden van dit doodelijk toeval, zoo moedeloos geworden, en liet zig zelven, door de aannadering van den Beglierbei, en zijn Leger dat in 80000 mannen bestont zoodanig bevreesd worden, dat hy niet alleen zijn Leger van voor Corinthen opbrak, maar zelfs de bescherming van den *Eximio*, die de Republyke, zoo buiten gemeene groote Somme geldts hadt gekost, verzuimde.

Corinthen.

DE Stadt van *Corinthen*, die Strabo en Polibus, *Corintus*, *Laurenberg Ephyra*, de Bewoonders *Coranto*, en de Turken *Grama* noemten, heeft zijn begin en stigting uit Aletes, die ten tyden van *Cecrops* Koning van Athenen, in 't Jaar der Werelt 3066. leefde, genomen. Ze legt, als in't midden van den *Isthmus*, ter plaatze daar de Jonise en Egeeze Zee zig zamen mengen. Ze voert de Aardbisschoppelijke naam, en is 80 mylen van Patras, 50 van Athenen, 85 van *Misitra*, en 25 van Argos gelegen. Ze wert beroomt en ook beschermt, door de sterke *Acro-Corinthen*, haar naby geplaat. Haar stand is zoo voordeelig, dat dezelve aanleiding aan enige heeft gegeven, om haar het Oog en den Band van Grieken, en aan andere, het Bolwerk van *Peloponeses* te noemen. Plutarchus oordeelde haar, de uitstekenste, en Cicero de schoonste Stadt en Luster van Griekenlant: en stieg tot dat top-punt van heerlijkheid en groote, dat Siracuse en Corfu, het haar een eer agten te zijn, datze haar onderhorig waren.

De Romeinen, onder voorgeven, van wraak van deze Stadt te willen neemen, over eenig gewelt haar Burgeren aangedaan, zonden in den Jare 3818. hun Burgermeester *L. Maminus* derwaarts, om zoo als zy zeiden, deszelfs fiere stoutheit wat te vernederen, en met uitdrukkelijk bevel van haar ten gronde toe te verwoesten, en na de Stadt vernield en ten roof te hebben gegeven, de Vrouwen en Kinderen der Inwoonders voor Slaven weg te voeren.

Door

Door de mildheit, en den vlyt van *Augustus* wierdze herbout, bevolkt, en erlangde wederom haar eerste schoonheyt en rykdom. Dogzy heeft, door de strafheit van den tijt, en de Oorlogen, die geen dingen ongeschonden laten, eindelijk niet als eenige weinige, ellen-dige, overblyfzelen van haar verwoesting behouden; die flegs dieren tot een schuilplaats van eenige seer weinige Inwoonders, die meer door noot als iet anders haar daar onthouden. Ze is tot tweemalen het Schou-toneel van Barbarien, aan Amurat de 11. en Mahomet zijn Zoon, geweest: en de woeste uitzinnigheit der Turken heeft haar zoo weinig verschoonit, dat' er heden ten dagen, niet meer als 20 huizen, of liever overblyfzelen van dezelve, droevige denktoeken-en van deszelfs voorgaande Luyster, werden gevonden. Men ziet 'er hedendaags, (dog dat het beelt van droefheit vergroot) nog 12 ongeschonden Colommen van 5 voeten in hun Diameter, die niet als een enkelt Randje tot hun Hooft hebben, staande 15 treeden van malkanderen, op een klein Schou-toneels gewys-Heuveltje, ontrent een myl van de Zee, waar uit men de groote heerlijkheit die deeze plaats van ous heeft gehad kan afleiden. Van dit Heuveltje gaat men langs een gemakkelyke weg tot in de Haven *Leches*, alwaar men nog een Tooren ziet, die voortyds tot een vuurbaken diende.

De Corinthers, omhelsde het Katholyke geloof door de Predicati van de Heilige Apostelen Petrus en Paulus, en wierden door de vlyt, en wakkerheit van den Heyligen Denys, Bischop van deze Stadt, in het Jaar 169, in het zelve bevestigt, waar in sy hebben volhert tot die tijt toe, dat de Griekze Keisers, hen de gehoorzaamheit van de Roomze Stoel wilden ontrekken.

Rogier de Norman, Koning van Napels, overweldigde dezelve, en hy zou zijn Luyster besonder hebben doen uitschitteren, voegende dees schoone Bloem aan zijn Kroon, en de gemoederen der Corinthers, die hem gewillig Hulde hadden gedaan, en de gehoorzaamheit dienzen den Keizer Emanuel schuldig waren, toedroegen, met der tyd hebben gewonnen, indien het Leger der Venetianen, zamengevoegt, met de overgebleeven, overwonnen Griekze Benden, niet tegens zijn overwinning en voortgang, doen hy meende zijn hoop op het beste gevest te hebben, hadden gestelt. Na dat veele, en by na alle, zijn Krygsbenderen waren verslagen, wort hy gedwongen, zijn zels zeekerheit en heil, in de vlugt te zoeken. De nederlaag van het Leger van dezen Vorst, en het nadecel dat by die

die gelegenheit ontfing, waer van een overgroot gewigt van zijn Vyanden, als mede zeer aanmerkelyk den over-ryken buit die hy, aan haar ten roof in zijn Legerplaats most laten: men verdeelde dezelve onder de Hulp-benden, gemerkt menze na het inneemen van Corinthen niet van noden had om tot nutter gebruik te besteden. Daar liepen geen twee Eeuwen ten einde of decs Stadt de Heerschappy der Griekze *Despoofen* onderworpen zijnde geworden, of ze waren bereit dezelve aan de Venetianen af te staan, uit insigt dat zy dezelve niet anders als bywyze van Overheersching en gewelt konde bezitten, als, om dat ze na regt om niemand anders als de Republyk van Venetien, die om haar uit de magt der Vreemde te verlossen, haar kragton en het bloed haarder Onderdanen hadden aangelegd, toe quam.

Mahomet de II. en had zulke regtmatige gedagten niet, maar werdende gedurig gedreven, door zijn onbepaalde Heerszigt, die hy of niet wilde, of niet kon wederstaan, bragt hy Corinthen door verrasching in zijn gewelt. Sedert, hoe ernstig dat de poogingen der Venetianen zijn geweest, wat moeiten zy daarom hebben aangewend, zoo en hebben zy dees veroverde plaats niet kunnen hernemen, nog deszelfs Barbarize bezetting kunnen verjagen: welker hartnekkeige en langdurige verweering, haar eindelijk gedwongen heeft, van dit haar voornemen af te staan.

Lyfte van de Corintze Koningen.

Jaren der Werelt.

Compend.
Universi, di
Nicol. Dogl.
mte.

- 2826. *Ailetos*, eerste Koning.
- 2897. *Trion*.
- 2934. *Agilas*.
- 2971. *Primius*.
- 3006. *Bachis*.
- 3041. *Agelastus*.
- 3071. *Eudemeus*.
- 3096. *Aristodemus*.
- 3131. *Egennome*.
- 3147. *Alexander*.
- 3172. *Felebus*.
- 3184. *Anisomene*, was de laatste in zijn Rijk, eindigende in den Jare 3185.

Acro.

Acro-Corinthe.

Acro-Corinthen, dees beroemden, en zoo zeer vermaarde Sterkte, iswaardig, dat men dezelve, niet voorby gaat, zonder eerst en alvoorens te doen gedenken dat dezelve, een zeer lange tijt, 't gewelt der Vyanden niet alleen wederstaan, maar zelfs over dezelve gezegenpraalt heeft, dog eindelijk voor derzelver woede en langdurige, en veeljarige Oorlogen heeft moeten bukken. Deszelfs gelegenheit was byzonder voordeelig, want ze beschutte, en heerschte door haar stant, als zijnde op de hoek van een verheven Steenrots gelegen, te gelijk over de gantfche Stadt. Binnen in dezelve waren verscheiden Putten met uitstekend helder water, oorspronkelijk uit de Fontein Pirenum, waar vanden Grieckzen Dichter *Homerus* gewag maakt; Natuur en konst hadden dit Kasteel over Homer. 10. Od. sterk, en als onwinlijk gemaakt; ten had geen aankomelijken toegang als alleen van de zyde van de Zee-haven Cenchreen; niet te min is het zelve, vermits 't niet wel bewaart wiert, tot verscheide malen ingenomen geweest, en in 't byzonder door de Sicilianen onder het beleit van *Nicephorus Caliosos*, ten tyden van den Keyzer *Emmanuel Comnenus*.

Patras.

BY de Kaap van Rio, ziet men een Berg, en op den Top van de zelve een Kasteel, aan welkers Noord-zyde, de zeer Oude Stad Patras, zetel van een Aards Bisshop is geleegen. De Turken noemense *Badra*, en *Calabutra*; ze is buiten deze nog onder verscheide andere namen bekent geweest, want in de eerste Jaren van haar stichting heeft ze die van *Roas* gedragen, dog naderhant door den goede forg van *Patras* Zoon van Preugenus verbeterd en herstelt zijnde, heeft ze die van haar Weldoender aangenomen. Vervolgens, en ontrent den aanvang van het Roomse Rijk, nam ze merkelijk in het getal van haar inwoonders toe, ook was ze byzonder voordeelig, zoo ten opzigte van haar bygelegen Landsdouwe, als den Koophandel, en Zee-vaardt geplaaft. De Romeinen noemde ze *Augusta Aroe Patrensis*, te anderen tyden droeg ze ook nog de naam van *Neupatria*.

Zy is ontrent 700 Schreden van de Golf, die zijn naam van haar ontfangt, of van de Haven *Panorme* gelegen. Den Keizer *Augustus* had ze als de bequaamste plaats, tot het verblijf van zijn Scheepen uitgekozen: en tot een teeken van de besondre welwillentheit, die hy dien van Patras toe droeg, 200 gaf hy haar het voorrecht, om als vrye Volkeren, zonder eenige Schattingen op te brengen, en als of ze Burgers van Romen waren geweest, te mogen Leven.

Men aanbad in deze Stadt de Godinne Diana, onder de naam van *Diana Latria*, meneerde in haar het Woud, en den Tempel die aan *Diana Triclaria* waaren toegewijt, aan dewelke men Jaarlijks, een uitgekeurde schoone Jongen, en Meisje offerden; en zulk tot uitwifching van de misdaat, door *Melangre* en *Cematon* in de tijt van Diana (in malkanderen tegens wil en dank van hun Ouders te trouwen, en waaromze ook de eerst-geofferde zijn geweest) bedreeven. Dees wreede offering nam haar einde, toen *Euripilus* tot *Patras* quam, en door de wonderdaaden en Predicatien van den Heiligen Apostel *Andreas*, de Christelyken Godsdienst aannam. *Patras* was toen ter tijt zeer volkrijk, en hedendaags is het van bewoonders overvloedig, en onder dezelve van zeer veel Jooden die'er den Koophandel zeer doen bloeyen, voorzien; en het is byna de eenige Zee-Stad aan dees zyde, daar de Grieken van de geburige Eilanden, de Engelze, en de Francoizen komen handelen. De Lutg is alhier niet gezont, om de nabijheid der met Sneē bedekte Bergen, en om de menigte des waters waar mede het is omringt. Het Land datze onder haar Gebied begrijpt, had onder de Griekze Vorsten, de naam van *Hartoogdom*, dan het behieldt, tot in den Jare 1408. als wanneer deszelfs Vorstelyke bezitter niet magtig zijnde, om het te verdedigen, te behouden, en te Beschermen 't zelve voor een voorname Somme gelds aan de Republyk van *Venetien* afstond, van wien de *Turken* het naderhandt hebben genomen.

In den Jare 1533. ondernam den Generaal *Doria* zig meeester van deze plaats te maken, waar toe hy door de veryallen staat van haar Bolwerken, den toegang merkelijk verligt vindende, eindelyk volkomen Meeester, en zelfs van het Kasteel waert, dat over de Stadt gebiedt. 't Geen voor maals een gantich Jaar 't gewelt van *Constantinus Paleologus* had afgekeert.

Den overwinnaar gebruikte een grote goedertierentheit ontrent de bezettelingen, hy deed haar volgens haar eigen verkiezing na Le-

pante,

pante, daarze haar wijk wilde neemen, met hun Wyven en Kinderen, geleiden, zonder dat iemant van haar, het minste leet, van de Zeegeenpraalende Benden, (schoon datze in misnoegen tegens hun Veldheer, uitborsten, als die waanden, dat dezen roof der Ongeloo-
vigen, wettig aan haar afkeer en dapperheit, behoorde) wiert aangedaan.

Chiarenza.

TEr regter zyde van den Vloed *Inacus*, die Ptolomeus *Perthus Fluvius* noemt, en op een nabij gelegen Heuvel, van de Golf of boezem van *Patras*, wort *Chiarenza*, 'tgeen men gelooft het oude Cyllane het Vaderland van Mercurius, en't geene den Dichter daarom *Cylenius Heros*, noemt, te zijne, gevonden. Het was eer-
tijts de Hoofdstadt van het Hartoogdom van dien naam en onder de heerschappy van zijn Vorsten, was ze alzoo doorluchtig, als haar naam betekende. De Venetianen hebben het wettelijk bezeten; alhoewel het in dien tijt in een genoegzaam goede staat was, zoo is het evenwel nu zoodanig verandert, datmen heden ten dage geen overblifzelen van het zelve, als zijn Gragten, en eenige weinige speuren vind. Deszelfs haven, ook *Chiarenza* genaamt, en die nabij de Stadt zijnde, ook zeer bequaam was om verscheide grote Scheepen te kunnen ontfangen, is tegenwoordig met zant gestopt, en vol van deszelfs banken en Platen.

Caminitza.

TEr halven weg, tusschen de Kaap van *Chiarenza*, en *Patras*, aan de regter zyde van de Riviere, die de ouden *Pirus* noemde, vindmen *Caminitza*, 't geen van Strabo, en Ptolomeus *Olenus*, en van Plinius *Olenum*, wert genaamt. 't Legt drie Italiaanze mylen, of een ure gaans van de Golf van *Patras*. *Olenus* Zoon van *Vulca-
nus* hadze gestift; en alhoewel het voortijts een groote Stadt, en de zetel van een onderhorige Bisschop, van den Aards Bisschop, van *Patras* is geweest, zoo zietmen het egter heden ten dage tot een kleen Vlek geworden.

Castel, Torneza.

Castel Torneza is een sterke, die op het laaste Zeehoofd, uistek, of Kaap, van het Hartoogdom Chiarenza is gebout, ter plaatze daar men tusschen de Golf van Chiarenza, en Arcadia die men volgends de getuigenisse van Baudrand Chelonates, zijnde de eigen naam die Strabo aan de Kaap, waarop het gelegen is geeft, plagt te noemen, in het Landschap Belvedere ziet. De Turken noemen het anderzins Clemoutzi. 't Is op een zeer verheven plaats ontrent drie mylen van de Zee gelegen. 't Geen men zeer onderscheidelijk kan zien in het ontwerp dat door den Heer Neovin, die zig by zijn Hoogheit, den Heer Prins Maximiliaan Wilhelmus, Hartoog van Bruns-wijk onthoudt, op de plaats zelfs afgeteekent is.

Z U N C H I O

Of

N A V A R I N.

Op den 21.
Juny 1245.
wieret Sel-
litar Pappa
met een
groot getal
Zeilen, daar
hy Candia
mede meca-
de te vero-
veren in de
haven van
Navarin,
bezet en
gewonnen,
Baudrand
noemt
Navarin,
Albarinus,
Nelea Al-
barinus, &c

ZUnchio, 't geen Ptolomeus *Pylus*, Stephanus van Bisantien *Coryphasium* & *Navarin* noemt, is tien mylen van Coron, op een hoogte, aan welkers voet zijn Haven is, die 2000 Scheepen, Anker grond kan verschaffen, gebout, ter regter zyde van dezen boezem is heden ten dage het nieuw Navarin gelegen. Het oude is een sterke, 't geen bloot leggende voor de oogen van haar Vyanden, ook het voorwerp van hun niet, daar door is geworden, daarom is het ook dat het meer als eenmaal van standaert en Meester heeft veranderd.

In 't Jaar van 1498, wanner het de Republiek van Venetië onderworpen was, weerftont het een zeer verwoede aanval der Turken, en vonden dezelve daar voor zoo veel tegenstandt, dat zy geen kans tot de verovering ziende, gelijk ze gemeent hadde, van haar voornemen afstonden, en haar voornemen uitstelde, tot de tijt datze zulks met ver-

verraffching zoude koren doen. En in der daad ze geraakten eenige *javazin*,
 tijt daar na tot haar oogmerk, want hebbende haar Meeester van *Modon* gemaakt, zoo gaven die van Zunchio hun, zoo'dra sy hun *Leget* voor haar hadden geslagen, over. Niettemin zoo namen het de Venetianen kort daar na den Turkén, door middel van eenen *Demetrius van Modon* die met een *Albinois* zijn Vriendt, om de bezetting ter neder te maken, de Poorten van de sterkte opende, wedertom af. De Turken die deeze plaats zoo omlangs hadden bezeten, wierden door hunne hartnekkeghen gedreven, om waart moogelijk dezelve weder in haer magt te bekomen: ze quamen aan de Land-zyde met *Giovio Hist. del Monda*, een goet getal Ruiteren, en te water met 14 Galyen, en 5 Fusten, onder het gebied van een Turk genaamt *Gamali*, de plaats bezetten. De Republiek had alreede drie Galyen tot bewaring van de haven geschikt. Maar de geene die deze wagt en bewaring hadden waer te neemen, niet denkende dat hun nabuuriige *Vyant*, niet nalaten en zou om de eerste gelegenheit voor de beste te neemen, om zig weder in zijn verloren bezitting te dringen; en alle in twijfel zijnde wat haar stondt te doen, lietzen den vrye ingang voor den Turkzen *Bevelhebber* open, die zig met een bezonstre openhartigheit verklaarde, een beschutter en Patroon te willen zijn, van al die geene, die haar goetwillig aan hem over gaven. Dog de geene die hun gelieten, als of ze van zijn aanhang waaren geheel en al verbaast zijnde over de verandering van hun *Lot*, begaven haar met groot gevaar van haar *Leven*, in kleine vaartuigen, gelukkig zijnde dat met de zelve de boorden van vijf Galyen (die met Koomanschappen geladen, van *Baruti* komende hun in 't gezigt van deze plaats geankert hadden) bequa-men. De tyding van zo vreemde geval, bragt haar in rep en roeren, en deed haar ten spoedigste doenlyk, ziende op haar behoudenis de vlugt nemen. De inwoonders van Zunchio waren aanschouwers van dees Ramp-spoed, en haar te Lande omringt, en besprongen ziende, vonden geen ander middel, als haar aan den *Vyant* over te geven: dog onder welker magt sy zijn gebleeven tot de verleeden Maant Juny 1686. toe, als wanner de gemelde plaats door het dapper bedryf en hoogwijs beleit, van den Heer *Francisco Morosini*, Generaal ter *Zee*, weder onder het gebied der Venetianen is gebragt.

MODON.

On der Grenzen van het schoone en vrugtbare Landschap Belvedere, 't geen zig in dat gedeelte van Peloponesus uitstrekkt, daar het ooit Messenien was, telt men onder de Steeden, die onder den Aards Bisshop van Patras behooren, de Bisshoppe lijk Koop-stadt, die Sophianus *Modon*, de Turken *Mium*, en Plinius *Metone* ter gedachtenis van *Metheia*, Dogter van Eoner noemt, ze is van Coron 10 van Napoli de Romania 120, en van de Kaap Matapan 72 mylen gelegen. Haar zetel die de natuur en de Kunst van verscheide omstandigheden hebben begunstigt, die het sterk maken, is op een uitstek dat in de Zee van Sapienza schiet, hebbende zijn uitzigt na Africa: aan deszelfs voet is een begroeide en veilige haven, waar by den Sangiac van Morea, die aan de Ottomansche Porto, om zijn goede bestiering in groot aanzien is, in't gemeen zijn Woonplaats neemt.

In den loop dertyden, heeft deze Stadt menigmaal den aanval der gene die gaarn Meester van 't gantsche Rijk hadden geweest, en daarom deze Provintie eerst poogde te overwledigen, moeten uitstaan. Hier door is het gekomen dat dien vermaarde muur, die aan deszelfs ingang was gemaakt, en door zijn breete, en valtheit een besonder hinderpaal voor de Vyanden was, ten verscheiden tyden besprongen, en gewonnen zijnde, het Landschap ook verscheiden malen overheert is geweest, en om zig in enige gedaante van gebied te handhaven, Tribut heeft moeten betalen. De Napolitanen masken hen door middel van die van Sparta, Meester van Modon, en om ze te beter hun heersching te onderwerpen, zoo bevolkten zy de zelve met Menschen van hun Landaart.

Eenige tijt daar na de bewoonders van Illiricum by haar zelven een heerszutig voornemen opgevat hebbende om hun gebied, door 't veroveren van andere Landen, uit te breiden. Verkoren een Konink uit den haren, en hebbende een aanzielijk Legertoegerust, braaken zy tot de nabuuriige Landen in. Wanneerze by *Modon* quamen, lieten zy aan de Inwoonders, met geveinsde betuigingen van vriendschap weeten, datze geern van haar levens-middelen, die haar begonnen te ontbreken wilden koopen. Die van *Modon* gelooovende

de zaak zoo als ze haar voorgestelt wiert, stelden aanstonts om deze menichen te verzorgen het noodige te werk, den een bragt Broodt en den ander Wijn en ander Lijftogt. De Illirianen haar in zoo groote menigte buiten de Vesting ziende, en haar maar al te wel verbeeldden dat de overige door het goet vertrouwen dat ze hadden, onagtzaam genoeg zoude zijn, om op eenige bescherming te denken, liepen aanstonts toe, en maakten haar Meester van al de toegangen, vielen verwoet met de wapenen in de handen, de Stadt in, deden een groot getal sieuvelen, maakten de Overige tot haar slaven, en lieten in de Stadt een droevig voorbeeld van hun verradelyke trouwloosheit en heldere speuren van een overgroot verwoesting. Den Keizer Trajanus aangedaan met medelijden over de ellendige rampspoer van deze armen menschen, die, na datze de Woede van deze verraders ontkomen waren weder keerden om de vernielde plaats te bewonen, deed haar, met haar voorregten en vryheden te vergunnen de gewrochten van zijn Edelmoedigheit gevoelen; invoegen datze met malkanderen den rijk van ontrent 200 jaren in een soorte van Aristocratische Regeering leefde. Waarinze ook gehandhaft wierd tot den rijk van den Keizer Constantinus toe, wanneer hy Romen verliet, en zijn Hofs houding tot Constantiropelen bragr. Wanneerze ook nog, schoon datze Onderdaanen van den Keizer waren geworden, uit kragte van de haar eens gegeven Vryheden, deeze wijze van Leyen en Regeeren onderhielden: en door de Hulde dieze den Keizer deeden, waarenze eerder in zijn Bescherming genomen als hem, geheel en al onderworpen gemaakt.

In't jaar 1124. wiert deze Stadt aangetast en ingenomen door den Doge Domenica Micheli, zoo als hy voor de derdemaal Zegenpraalende uyt het Heilige Land, over de veroveringe van *Tyrus* en *Ascalonia* in *Soria*, van *Rhodes*, *Scio*, *Samos*, *Lesbos* en andre, in Archipellago weder keerde; en by deze gedenkwaardige uitvoeringen moet men niet vergeten, 't gantiche verslaan van 't Leger der ongelovigen, die hy uit hun Belegering van *Zaffa* verjoeg. En alhoewel het volgende jaar onder de Heerschappy van het Griekze Rijk geraakte, zoo keerdeze egter, na de verdeeling, van 't zelve Rijk, dat in 't jaar 1204 geschiede weder onder het gebied van de Republiek, uit welkens handt ze wiert gerukt door *Leon Vetrane*, Genues van geboorte, en vermaart Zee-Rover. Hy en behieldze niet lang, want weinig tijds daar na in den Hellepont tot Slaaf gemaakt zijnde, wiert hy

Aristocrate
tize regeera-
ring beftaat
uit de voor-
naamste.

hy van daar na Corfu gevoert, alwaar hem een smadelijke en smerelijke Doot tot vergelding van zijn menigvuldige Roverijen, door Beuls-handen wierd aangedaan. De doot van het hooft bragt al zijn aanhangers in Vrees en Verbaestheit, invoegen dat de Hooftmannen *Dansola* en *Bromarino* haar met weinig moeiten weder Meester van de Stadt *Modon* maakte.

Maar Bajazet de II. aangedreven door de Zugt, om de Palen van zijn Keizerrijk wyder uit te strekken, was vast in overleg, om een Nieu Land te veroveren; wanneer hy in den jare 1498 in eigen Persoon niet een Leger van 150000 strijdbare Mannen te veldt trekkende, de Stadt *Modon* quam te Belegeren, en zeer nau besloot. Zijn geschut maakte zulke breuken, in de Muur van de Voorstadt, dat de Hoofden en Bevelhebbers van de plaats, na behoorlijke overleg raatzaam, en haar gedwongen vonden, in de Stadt te wiken, alles mede nemende datze konden. Dog in de Stadt zijnde vonden zy haar door den Vyant meer benart en gedrongen als oit; en ze waren by na vaardig om een goed verdrag te verzoeken, wanneerze eindelijk de Armade van de Republiek, komende van Zante om haer onderstant toe te brengen zagen naderen. Zoo dra waren deze beide magten niet by de haren gekomen of den strijt ging aan, dewelke zeer scherp en twijfelig was, dog eindelijk bequamen de Venetianen dat voordeel, dat een van haar Felouken hem weg baande om de Belegerde aan te moedigen, datze tog immers gelijkze begonnen hadden, stant zouden houden, met verzekering datze door de Armade wel haast van alle gevaar verlost zouden zijn. 't Geviel ontrent dezelve tijt of kort daar op dat vier Galeyen met allerlei Oorloogs behoeftens geladen, dwars door een Turx esquader, door de Venetiaanse Armade ondersteunt zijnde, in de Haven gelukkig rakte. Dit was het onderwerp geweest van een zeer gelukkige Voortgang; indien het begin minder beweenlijk waar geweest; Want de Belegerde haar geheel en aan de blijdschap wegens het bekomen onderstant datze zoo lang verwacht hadden, over gevende, verzuimde de posten die noit zonder bezetting moesten zijn, te bewaren. De Turken van haare zyde, die gedung een wakend oog hadden, en overleden, hoe datze best tot de overwinning zoude komen, merkende dat 'er geen byzondere hinderpalen waren om in de Stadt te geraken, vielen 'er op aan, quamen 'er in, en gaven aan de zelve de gruwelijke proeven van hunne wredeheit. In de verwoede Mensche-slagting die 'er als doe geschiede,

schiede, zoo sneuvelde den Doorlugtigen Prelaat *Andreas Falconi*, die zijn Priesterlijk gewaat aangetrokken hebbende, in het zelve het Volk om 't gewelt der ongelovige te wederstaan, had aangemoedigt.

Dus is deze Stadt in de magt der Turken gebleven, tot dat dezelve in het verleeden Jaar van 1685, tot een algemeen geluk van de Christenheit, door de magt der Venetianen, onder het beleit van den wwyzen, en dapperen Hooftman, den Generaal Morofini, in 't der zelven standen is gerukt. Waar door een bezondre vasten voet is bekomen, om 't gantze Koninkrijk Morea te veroveren, 't geene regtvaardelijc deze Zeegepralende Republiek toekomt.

C O R O N.

Coron, is gelegen op een zeer voordeelige plaats, in de meest vrugbare en Rijkste Provintie, van dit Koninkrijk genaamt Belvedere, 't geen een gedeelte van het oude Messeniën is, ontrent 10 mylen te Lande, en 20 te water van Modon. Ter slacker zyde van den Kaap Gallo, die Ptolomeus *Acritas Promontorium* noemt. Strabo en Plinius hebben 't zelve onder de eigenste naam gekent, die het ten tyde wanneren men deszelfs fondement ontwierp, heeft bekomen, want ter wylen men bezig was met het zelve te graven, zoo vant men een Zee-swaluw by de Grieken Coronis genaamt, en even als of dit een gelukkig voorteeken van de toekomende welvaart van deze Stadt was geweest, zoo gaf men ze na deze Vogel de naam van *Corone*.

Ze is een tijc lang de zetel van een onderhorige Bischop van den Aards Bischop van Patras geweest, gelijk mede eenige tijt, als een Volckplanting der Thebanen, die de Digteren *Pedafus*, *Lauremberg*, *Nis*, en Pausanias *Epea* noemde; ook hebben al de oude, en hedendaagze Geschiedenis-Schryvers, een Loffelijck gewag van haar gemaakt.

Haar gedaante Vormt een scheefhoeckige driehoek, en met een van haar punten ziet ze op een groten Tooren, die de Venetianen in 't Jaar 1463 op een Klip, om tot Wapenhuis &c. te dienen, lieten bouwen. De twee andere zyden die door Golf, die zijn naam na haar heeft, niet en werden bespoelt, laten ruinate genoeg om bequaam het Kasteel dat met een oude muur van ongelijkte dikte, en

Strab. I. 9.
Plin. I. 4. c.
7. Giov.
Benib.
Giustin fer-
rari: hub. I.
c. Baudrand
Momeri
Hofin.
Verdizz.
Sagredo.

aan de zyden met dikke Toorens voorseen is, te kunnen omgaan: en eenige schreeden van deszelfs Noord-zyde, is een voorstadt van 500 Huizen gebout.

Terwijl het voor den aanval en den overlast der Vyanden bloot lag, zoo is het ook tot verscheiden tyden, genootzaakt geweest aan besondere Volkeren tribuit te betalen. Baudrand heeft gemeent, dat het aan de Republyk van Venerien door de Vorstelijke Despooten van Morea was opgedragen geweest; en Verdizzoti gelooft, dat in de verdeeling van 't Griekze Rijk, in 't Jaar doen dees Doorlugte Republyq, met verscheiden Vorsten een verbond hebbende opgereg't, van voornemen was dit Koningryk te bemagtigen, haar dees plaats voor haar deel is toegeweezen.

Ze wiert in den Jare 1204 door *Leon Veteran*, Genueës van geboorte, en Zee-Rover in zijn bedrijf, overvallen, en met verrassing ingenomen, dog deze was van dees zijn onregtmatige Zeegen, niet lang den bezitter, gemerkt hy kort daarna, gelijk we in de beschryving van Modon hebben gezegt, in Corfu door Beuls handen moest sterven. De mede-makkers van zijn strooperyen, en hadden deze tyding van zijn doot soo dra niet ontfangen, of vervult zijnde met angst, en schrik, zogten hun behoudenis en Heil in de vlugt, waaraan (zy verstrooit zijnde) die van *Coron*, na eenige weinige aanzoeken, haar weder onder de gehoorzaamheit der Venetianen begaven.

Bajazet de tweede, Turkze Keizer van het Oosten, vervult met een driftige begeerte, om de palen van zijn gebied, wyder uit te strekken, quam in den Jare 1498, mer een magtig Leeger, na dat hy eerst Modon had verovert voor deeze plaats, 't geen hy egter hoe Zeegepralend dat hy was, niet kunnen vermeesteren, als door de wegen van een goeden Oorloog.

In den Jare 1533, deed den Generaal *Doria*, die de Spaanze Armade, bestaande in 35 sware Scheepen, en 48 Galeyen onder zijn gebied had, in voornemen van deze Stadt te bemagtigen, een goet getal Spaanze en Italiaanze benden, de Italianen onder het beleid van de Hooftmannen *Girolamo Tuttavilla*, en den Grave *Sarno*, de Spaanse onder 't bevel van *Girolamo Mendoza*, aan Land gaan. Deese drie Bevel-hebbers, deeden volgens de laft, haar door den Generaal gegeven, met 14 stukken kragtig vuur op de Stadt geven, om door dat middel een genoegzaam breet storm-gat, in deszelfs muuren te maken.

Dog

Lexicon.

Geogr. band

Sub Litt. C.

Verdizz.

fatti Ven. 1,

7. p. 152.

Dog deeze onderneming en had zoo gelukkigen uitslag niet als ze wel gehoopt hadden. De Turken verhert in den aanval te wederstaan, deden in dezelve over de 300 Christen Krijgs-knugten sneuvelen. Niettemin zoo volvoerden de Benden ter Zee, 't geen die te Lande niet en hadden kunnen verregten: want kragtig in hun aanval aangezet zijnde, zoo bemagtigde ze de muur van het Eiland, en bragten de belegerde die haar als dappere Mannen aan die kant verdedigde, zoo verre datze een wit Vaandel moesten opsteeken. Waar na men de Turken, volgens het verdrag met Sak en Paš liet uittrekken: wan-ner de Benden van Mendozza mede in de plaats quammen. Eenige tijt daar na ondernamen de Ottomannen, de Stadt door een blokkee-ring weder te winnen; 't quam te gebeuren, dat de Spanjaarden, die onder het gebiet van *Maccian Novareſe*, die in de plaats van *Mendoza* gekomen was, stonden, wat onwillig zijnde in het Vegen, doe het op een nypen aan quam, betuigde gerefolveert te zijn, om als de eerste, den Vyant onder de oogen te trekken, *Novareſe* die haar dit afriet, kon haar egter, schoon hyze met te doen arbeiden, laftig genoeg viel, van dit haar opgenomen voornemen niet doen afstaan, maar was gedwongen, haar in haar ongeduld te moeten involgen. Hy trok dan uit met een kloekmoedig voorneemen, om na Andrusa te gaan, alwaar den Vyant, bestaande in 3000 Vuurroers, waar onder 500 Janitzeren aangevoert door *Casan Aga*, waren begrepen, lag aan te tasten.

De Spanjaarden by het Leger der Vyanden zijnde gekomen, vonden raadzaam, den Brandt in de Paardeſtallen te ſteeken, die verwoed geworden, op den vlam te ontgaan, een overgroot getier, en de Turken gaande maakten. Aanſtonts stelden de Turken, haar in stand van verweering, en ziende dat de magt der Christenen, swak en van geen groot getal was, zoo poogden zy dezelve te omtrekken. Men begon een hevige en zeer bloedige strijt, in welkers heftigste, den dapperen Hoofdman *Maccian*, met verscheide wonden, dood ter Aarden wiert geveld. Na zulken slag, zoude de Spanjaarden zekerlijk hebben moeten beſwijken, indien niet een van hun *Mulquer-tiers*, den Turkzen bevel-hebber, gelijke Lot, als den haren had doen hebben. De hitte der Turken door deze doot verkoelde diervoegen, dat de Spanjaarden middel bequamen, om een eerlijk te rugwyking in *Coron* te doen, alwaar ze resolueerde, haar 't Scheep te begeeven, en de plaats te verlaten. Ook was dit de be-

geerte van den Keizer, dat men hem geen stribbeling of verhinderingen zou maken, om den Vrede in Hongaryen te erlangen. En in dezer voegen is deze ongelukkige Stadt wederom onder het Jok der Barbaren gekeert.

In 't midden van deese stille, en in die tijt, dat de magt van de Republiek met geen hooge onderneming bezig was, zo heeft den *Procurator Francisco Morofini*, algemeen Hooftman van de Republiek aangemoedigt, door een gevoel van zijn dapperheit en groote klokmoedigheit, het Loffelijke voornemen, om zig van de gelegenheit des tijts te dienen, en het Rijk van Morea, dat de Ottomannen, het gebied der Venetianen hadden ontroost, wederom te bemagtigen, opgevat. Met dees gedachten aangedaan, en wel ziende, indien men eens Meester van *Coron* was geworden, 't geen ligt te doen was, dat 'er dan goede gelegenheit zou zijn, om de aanwinning wyder voort te zetten, nam hy in 't verleeden Jaar van 1685, zijn streck met de vloot derwaarts, en beleggeren het zelve. Maar ter nauwer noot waren de Venetianen der plaats genadert, of ziet daar komt een genoegzame magt der Turken, zig op een Pistools scheut na by de onze nederlaan. Door dees onverzaagde daad, moedigde sy de beleggerde niet weinig aan, tot een dappere wederstand, gelijk dezelve ook niet na en lieten, den beleggeraets zeer magtige sware en moeyelijke hinderpalet, aan hun klokmoedig voornemen te verschaffen. Niéttemin deze en stonden daarom van haar een opgenomen bevatting, en van 't geene tot de vordering van deze haer onderneming, en 't veroveren van de plaats kon dienen, geenzins af. Ze staken den Brand in een Mine met 100 Tonnen Buskruit bezet, en hadden hun slag vaardig gemaakt, om, indien dezelve een gewenst storm-gat maakte, gelijk sy hoopten de plaats te bestormen. Egter niet tegenstaande het weinige dat dezelve verregten, lieten sy niet na, met hun Legering te naderen, en de Turken met een groot en over gemeen gewelt te rug te dryven. In deze Post waar in sy gevordert waren, wierdenze door de Dragonders of Roer-Ruiters ondersteunt, en door de *Maltheese* benden versterkt; doch eindelijk na een gevecht van meer als drie uuren moesten sy wyken, en zouden hun gantse ondergang niet hebben kunnen ontgaan, indien ze geen gelegenheit, om den Vyant en deszelfs slagen te ontsluiten, hadden gevonden. Niet tegenstaande dat dit zoo was uitgevallen, zoo en lieten sy niet na, 17 Vaandelen van de Turken weg te dragen, en in Zeegepraal nog eenige andere kostelijke Dingen meede

meede te neemen. Wanneer ze in hun begraving weder waaren gekeert, soo staakenze op den top van hun Pieken, om de belegerde een schrik aan te jagen 136 Turkze Hoofden ten toon. Dit evenwel en verzaagde den yver der Turken niet, schoon datze in een gedurende onrust wierden g' houden, die haar ten nauwer noot vryheit gaf, hun adem te haalen, en ze kondentor geen gedagten, van overgaaf komen, zoo langzy met de hoop, van haast onderstant, te zullen erlangen, waren opgevult. En waarljk daar quamen, een deel verstroide vlugtingen, t'zamen met een deel inwoonders van 't Rijk, of Menschen die uit het Leger afgevaardigt waren, haar lieden by haar voegen, zulkx datze merkelijk in getal vermeerdert waren. Als doen was het ook datzy sterkker middelen beraamde, om een vaardige en haastige verlossing van de plaats uit te werken. Dog hun poogingen, waaren te vergeefs, en 't geen ze andere meenden te doen, daal den op haar eigen Kop; want hebbende ondernomen de belegeraars in hun begraving, en afstrydingen aan te tasten, wierdenze met schrikkelijke afschiettingen van Musketten, en het werpen van een menigte Vuurballen, of Granaden terug gedreeven: en vervolgens door een Regiment, en twee hondert Dragonders, met het verlies van 400 van de haren, vervolgt zijnde, verlorenzy ook den *Vizir Calil Bashi*, die men onder de dooden vond.

Na dezen flag, die geen kleen voordeel aan d' onze had toegebragt, zoo zag den Generaal, dat de goede uitflag van deze zijn onderneming, aan de verjaging van de Vyanden, uit het Veld af hing, want dezelve zoo langzy daar lagen, kreegen dagelijks nieuw, en versch onderstant, waar door hy van de zyne, die te meer hadden moeten uitstaan, ook vele had verlooren, zonder dat' er hoop was, om zijn Leger te kunnen versterken. Deezey zijn bevatting, deed hem alzints zyn gedagten inspannen, om te overleggen wat hem om tot dit zijn oogmerk te geraken, stont te doen, hy moedigde zijn benden aan, nam een goed besluit, gaf zijn beveelen, en deed dezelve zoo net op zijn tijt uitvoeren, dat de Ottomannen niet alleen uit hun Legerplaats wierden geslagen, maar dezelve wierden in een zoo grooten en vreemde verwarring gebragt, dat ze in aller haast de vlugt nemende, en van d' onze op de hielen gevolgt, een groot getal van de haaren in de Peckel lieten, en verloren. Ze lieten den Christenen een genoeg aankerkens waardige buit, bestaande in ses metalen stukken geschut, een menigte van andere Wapenen, en alderhande flag van Oorlogs be-

behoefte, en Werktuigen daer toe behoorende, 300 Paarden; menigte van Tenten en Vaandelen, mitsgaders den Generalen standaart, die door de staarten, waar meede dezelve verciert was, de oppermagt van *Machimout Basa*, over het gantsche Leger, eer dat hy verlagen wiert, te kennen gaf.

Na een zoo gelukkige verregting, de Venetianen, haer van de verhinderingen die de geweken Turken haer gedurig toe bragten, verlost vindende, en Meester van het Velt zijnde, hoopten de belegerden nu haast buiten staat van verweering te brengen. Ze bereiden haer tot een a'gemeenen storm, deeden ten dien einde een Myne springen, welkers gewrogt haar gelegenheit tot den aanval, die over de 3 uuren duurde, gaf. De belegerde wederstonden deze hun aanval met een ongeloofelijke dapperheit, waar van een groot getal van edelen, en wakkere Oorlogs-helden, met daar door te sneuvelen, niet dan al te veel gevoel ontvingen. Dit merkelijk verlies, deed den aanval een weinig verslappen, om eenige oogenblikke adem te halen; maar de kloekmoedigkeit, waar meedezy die hervatte, was haar onderneeming zoo voordeelig, dat de belegerde om het maken van een verdrag dagte, gelijkze met het planten van een witte standaart op het Bolwerk, te kennen gaven. Men leid aanstonts de Wapenen ter neder, om de verdrags Artikelen te ontwerpen; dog ten was niet dan een verraderlijke streek van de Ottomannen, die haer van deze geveinsde schijn wilden bedienen, om door een onverwachte, en wreeden uitval de belegeraars te grooter verlies toe te brengen. Ook namen de Venetianen een vast besluit, om dees belegering die alreede 49 dagen geduur had, ten einde te brengen; en zijnde door de hitte van den strijt, waar door zy Meester van de Bolwerken waren geworden, en alles hadden neder geveld, drongen ze tot in het herte van de plaats, doende door deeze haer verwoede drift, een gruwelijke flagting onder deszelfs inwoonders, zonder Jaren of geslagt aan te zien. Zy vonden in dezelve, 128 stukken geschut, daar onder dat 'er 66 van Metaal waren, behalven een groote menigte van Oorloogs behoeften, en levens middelen.

Geduurende een zoo lange belegering, vielen 'er verscheide gedenkwaardige zaaken voor, die regtmatic stoffe, voor een groot Boek zoude verschaffen: ik zal mijn vergenoegen met eenige van de voornaamste te verhalen; en ten opzigt van die, zoo wilde ik wel datmen geloofde, dat mijn oogmerk minder is geweest, de droevige

geheugenis van deze voorvallen te vernieuwen, als te toonen de verwonderenswaardige daaden, die door een boven gemeene dapperheit, (waar door de Oorloogs-helden haar of door haar geboorten, of door haar bedieningen, boven andere doen uitsteeken, en een Loffelike doodt verwerven) kunnen uitgevoert werden. Onder anderen van deze dooden, was den Commandeur *LaTour*, Generaal te Lande van de Malteeze Ridder-schap, en *Prins van Bronswijk*, en den *Prins van Savoyen*. Dees doorlugtige Oorloogs-helden, gaven aan de Vyanden zoodanige blyken, van de groote hunner kloekmoedigheit, als met de hooge verwagting diemen van haar lieden bewat had, over een quam.

By deze groote en aanzienelijke Mannen, mogen en moeten wy met een buiten gemeene wyze voegen, den voortreffelijken, en uitsteekende Hooftman, *Francisco Ravagnin*, oud maar 34 Jaren, Broeder van *Girolamo*. Wy weten deeze byzondere omstandigheit, van zijn doot, die alleen waardig is, dat zijn naam vereeuwigd worde: op de laaste uitgangen van zijn Leven, na dat hy zijn wil, ten opzichte van de verdeling zijner middelen, by Testamet had doen beschryven, zoo verzogt hy met zeer aanhoudende gebeeden, dat zijn lichaam na zijn dood dog nergens anders als in *Coron* mogt begraven worden, betuigende alzoo het vertrouwen dat hy had, dat men de plaats bemagtigen zou, en niets kon hem oock beter als een zoo kragtig vertrouwen, waar in hy was van een gelukkige uitkomst te zullen erlangen, tot den strijd aanmoedigen.

Na zig een weinig van de vermoetheit van dees Belegering te hebben uitgerust, maakte den Generaal van de Op den vyand gewonnen groeten Standaart een Zeege-teiken, en deed van de woorden die daar in uitgeteekent stonden, een bequame uitlegging: Met een algemeene toejuiching, wiert den zeer voortreffelijke Heer *Lorenzo* zijne Broeder met de Verciering van den gouden *Etole*, van de Republieke in erkentenis en vergelding van deze zijne, en andere gedane diensten vereert. De verovering van *Coron* bragt het volk in een vol-toyde blijdschap, die de zelve aller wegen opentlijk lieten blijken, en wel in 't byzondere door Lof en dankzeggingen dien zy, aan den God der Heirscharen, en de alleen Opper-Zeegpraalder, die hun deze zoo Loffelike overwinninge op de Vyanden des geloofs had doen wegdragen deeden. Den *Dooge of Hertog* gevolgt van den gantschen Raat, en den toe loet; van een oneindig getal Menschen, ging

Beschrijvinge van het Koningryk
ging in de Kerk, den Heiligen *Marcus* toegewijd, alwaarmen na
het pleegen van een Plegtelijke Mis^e, het *Te Deum* zong: gelijk-
men vervolgens, met zoo veel Pragt en Heerlijkheit als doenlijk was,
in alle de Kerken deede.

V E R H A A L

Van den Slag, voor CORON voorgevallen,

Tusschen het Leger der Venetianen en Ottomannen

Venetianen en Ottomannen

Voorgevallen.

Op den 7. Augustus 1685.

Neffens de Beschrijving, en het Ontwerp van den Standaarts.

Mitsgaders de Staten van de Turken veroverd.

Zoo als het Leeger der Venetianen, zamen gevoegt met de Hulpbenden, de Belegering van de Stadt *Coron* begon te vor-
men, zoo quamen van de Landzyde een voornaam en magtig onderstant, van Turken, die haar neffens d'onze neder floegen,
't geen den moet der Belegerde, alreede zeer gemoedigt op de voor-
deelen, die zy in de hoogte en mocielijke stand van de plaats,
overvloet van levens middelen, en alderhande Oorloogs gereed-
schappen, neffens een sterk en talrijkke bezetting hadden, niet wei-
ning deed aanwassen. Zy hoopten datze met de hulp van deeze aange-
komen Ottomannen, die tot op een Pistoolschoot, aan de afshydingen
der Venetianen waren genadert, het voornemen der zelve wel zouden doen verydelen, en haar haast de belegering doen opbre-
ken. 't Is waar, deze zoo buiten de plaats gelegen Turken, deden om dezelve te verdedigen, alles wat men van Dapperen, en wel-
afgeregten

afgeregte Krijgslieden kon verwagten. Ze zogten toe verscheide malen, haer meepter te maken van een *Bonnet*, dat hun legerplaats beheerschte; maar ze wierden 't elkens afgewezen. Dit was het geen de Belegeraars, in den voortgang van hun werk, en in de bevoerding om de plaats magtig te werden, belette; Dog den Generaal besloot een Galdery met 100 yaten Buskruit te doen springen, om alzoo een beginzel aan een Stormgat te geven. Dit wiert op den 24 July, des morgens, hoewel met weinig dienst tot het beoogde, en tegen de opgenomen hoop, uitgevoert. Als doen deden de Turken een uitval op de werken der *Venetianen* om zoo 't moegelijk was, haer Meepter van het *Bonnet*, het voorwerp van hun begeerte, te maken; Dog op die tijt, doen sy meende 't zelve genoegzaam en zeekerlijk in haer magt te hebben, quam' er een magt van Overzeeze Benden en Dragonders, kort daar na, door die van *Malha* onderschraagt, haer aan den ingang van het *Bonnet*, met zulke dapperkeit op het lijf vallen; dat na een gevecht van 3 ureen de onze nogmaals den witte Standaart op het zelve plante. De Turken diemen daar uit verjaagt hadt, poogden haer om 'schoot en flag vry te zijn, onder eenige Bomen te verbergen, dog wierden wel haast verjaagt: en daar bleven van den haaren in deze ontmoeting 400 mannen, beneffens gelijk getal gequeste, verslagen. De onze bragten uit deze strijt, een tamelijke goede buit, en onder dezelve 17 Standaarts of Vaandelen meeide; ende op haer te rugkomste toonden sy aan de Belegerde, van uit haer Loopgraven, tot een zeege teiken, en om haer een schrik aan te jagen 130 Turkze hoofden, die sy op Picken gestoken hadden.

Daar waaren niet bovende 130 Christenen, zoo doot als gequest, onder de welke den Commandeur *la Tour*, Generaal te lande, van de Malteesze Ridderchap, en waardig om van 't gantze Leger beklaagt te werden, zijn gestelde einde vondt. Niet tegenstaande het verlies dat de Turken geleeden hadden, zoo toonden sy haer even en immers zoo hartnekking om haer te beschermen, als oit; en de onze om haer te beter het gewelt en de magt, dience hadden te doen gevoelen, gaven hun de laag van alle hun geschut, een deel Bomben, en een Hagel van Keizelsteen'en. De Turken van hun vlugt weder zamen verzaamt, en met een goet getal Krijgsvolk van den Capitein ^{30. July.} *Bassa*, en voorts van alle kanten uit Rijk Morea by een geraapt, versterkt zijnde, vielen op nieuw en met grooter woede als van te vooren in de

in de afsnijdingen der Venetianen ; maar men gaf op haar zoo dapper vonk met Musketten, en men wierp zoo veel Granaten onder haar, datze gedwongen wierden te wijkeu, en ze wierden van het Regiment van den Colonel Banchi, en door zoo Dragonders tot in haar werken vervolgt. In dit gevegt bleeven'er wederom 400 van den haaren doot; dog 't geen haar verlies, te grooter maakte was, dat den algemeenem gebieder van het gantze Turkze Leger, den *Kalil Bassa Vizier*, door een verlogen geschut Kogel wierd weggemonen; van onze zijde verlorene maar 40 man. Al deeze verliezen die de Turken dedeen, alhoewel datze aanmerkelijk genoeg waren, waren echter evenwel niet magtig om haar tot de overgaaf te brengen, of te doen vertragen: Ze wisten het verloren aanstonts wederom met nieuwe aangekomen Benden te vervullen, waarom zy ook niet op en hielden met de *Venetiaenze* gedurig in hun begravinge te komen bestooken. Deeze gedurige aanvallen hadden het getal van d'onde zeer verminderd, behalven datze door gedurig in de Wapenen, en in hantgebaar te moeten wezen, zeer vermoet waren geworden. Het was buiten alle bedenken wel nootzaakelijk dat den *Generaal* haar aanmoedigde, ook was hy haar altoos een voorbeel van dapperheit en manhaftigheit, hem overal in de voorvallen daar het meeeste gevaar en moeite was, als de eerste vertonende.

Eindelijk dees voorzigtige *Generaal* ziende dat het eenige middel om deze plaats tot de overgaaf te brengen, bestont in het verjagen van den vyant uit zijn legerplaats, zoo stelde hy de onderneming om het zelve te doen, 't geen van de geheelen *Krijgsraats* voor goet wiert gekeurt, ook valt. Hy ligte ten dien einde uit de Galeyen en Galjooten vijftien hondert vrywillige, dewelke haar onder het beleit van den *Luitenant Collonel Magnaini* des middernagts aan land begaven, en den dag zijnde den 7 Augustus aangebroken zijnde, trocken 1200 van dezelve smaldeelender wijze door den ingang van een Dal, dat'er ter slingerhand van des vyants afsnijdingen lag, d'andere voegden haar aan de regter zijde van de zelve, van gelijken had het Zeevolk bevel haar, in haar gangen te volgen, om altoos gereet te zijn, van ter plaats daar het meeest van nooden was, een vaardig onderstant te doen, en alzoo te beter dit voornemen een goede uitflag te doen hebben.

Dus met het krieken van den dag flagvaardig staande, zoo stak men den brand in twee vaten Buskruit 't geen de leuze was, waar op

aanstonts de gantse laag van al het geschut, en een algemeene Salvo van al de Musketten volgden, werdende onophoudelijk vuur op het Leger der *Turken* gegeven. Dees zo verwoede en onverdagte bepringing, bragt de vyanden in een overgrootte verwerring, de voorbaarigste begonnen te kruiken, en te vlugten, zonder datze door het voorbeeld der manhaftigste, nog door de beveelen van hun gebieders, waaren te weerhouden. Alles week, en de *Venetianen* vonden geen wederstant die haar beletten, om een overgrootte flagging onder de *Turken* te doen, en ter nauwer noot ontkwamer een haar handen. Den uitval van deze haar aangrijping was zoodanig, dat de overwinning die de *Venetianen* in weinig tijts wegdroegen, verzelt ging, met de gantse nederlaag van haar vyanden, het aardrijk was geheel en al bedekt met lijken en stroomde van het bloed van deze ongelovigen: daar waaren weinig Christenen verlagen en gewondt.

Men vondin de Legerplaats der *Turken*, een rijke roof van geschut, Wapenen, Oorloogs behoeften, Levens middelen, Krijgstuig, en over de 300 Paarden, Leger-Tenten, Standaarts, ses Metalen stukken geschut, waar van de drie met den H. *Marcus van Venetien* geteekent waren, en boven dat alles den Keyzerlijke Standaart, met staarten, 't geen het teken is van een algemeen gebiet over een talrijk leger, verciert.

Door bevel van den Raat, zoo voegden men dit schone gedenk teken van zoo roemwaardige overwinning, de Kerk der Tolentinen tot Venetien toe, om aldaar tot een eeuwige gedagtenis, en ten toon van een yder, op den Altaar van den H. *Gaetanus* te werden gestelt, en te dienen tot een geheugen, dat op den vierdag van deezen Heilig, de Wapenen van de Republijq, een zoo gelukkige overwinning op de ongelovigen hadden verkreegen. Men maakte ten zelven dagen een Decreet, by het welke men zig verbont en vast stelde, datmen jaarlijks dien dag, met alle moogelijke pragt en luister, gelijk nu quam te geschiede, zou vieren. Den Alderdoordlugtigste *Hertog* met den gantschen raat, gevolgt van een groote en algemeene toevloeying van Inwoonders der Stadt, bragt op den 12 September, dees Standaarts met des zelfs aanhangende staarten in dees genoemde Kerk, alwaar men het *Te Deum* zong, en een plegtijke Mis en Dankzegging dee, tot groote vertroosting en stigting van het volk.

Men heeft geoordeelt de algemeene begeerlijkhiet tot wat nieus, een dienst te doen, mer de Turkze letter trekken, die in de maane en op de knop van des zelvs *Lanci* waar geschreven, alhier in bekende woorden ter neder te stellen.

Ter regter zijde van den Standaart las men de volgende woorden.

In den naam van den Alderhoogsten en Almagtigste God, God meester van alles, van den Heiligen Propheet, verheven boven de andere Heiligen, Mahomet, Abuchir, Homer, Ozman, Ali. En aan de andere zijde. Daar is geen ander God als een eenig God, en Makomet is zijn Propheet. Onze God gy zijt de God der volkeren, gy zijt het opperste goed, en den uitdeilder van het goed. Kalil Bassa, op het vlakke van den Standaart zietmen deze woorden herhaalt. Daar en is geen ander God, als een eenig God, en Makomet is zijn Propheet.

De Turken stellen deze staarten ten toon, tot een teeken datze Krijgsvolkeren meenen te werven, en een groot Leger te doen optrekken: Vervolgens geven sy dezelve aan de geene die het opperste gebied hebben, als een teeken van een goede voorbeduidinge. Deze gewoonte heeft zijn oorsprong onder haer, uit zeeker geval, dat haar, int begin van haer dwingelansche heerschappy, buyten hun geboorteland ontmoete, genomen. In zeekere strijt, nam hun vyant 6000 van de haren gevangen, die gelegenheit vindende om het jok van den overwinnaar af te werpen, haar zelven in vryheit te stelde; en vermits haar behoorlijke Standaarden, waar onder sy haar mochten vervoegen, ontbraken, zoo vonden sy goet, eenige Paardestaarten ten dien einde te gebruiken, en zedert hebben sy zulx tot op den dag van heden toe, altoos agervoegt. Geheel en al vervult met de geheugenis van die eerste geluk, zoo voeren sy altoos de eigenste Wapen Vaandels, en wanen met dezelve magig genoeg te wezen, om den moed van hun onverzaagte vyanden te verneederen, of deszelfs meeft verwoedeit te kunnen wederstaan. Maar gelijk eerijts de *Sabinen*, een opgeblazen en stout volk, den *Romeinen*, omzete tergen, een Standaart met deze woorden, *Sabines Populis quis Resister? Wie zal het volk van Sabina derven wederstaan?* Voortstellen. De Romeinen met gelijke fierheit, antwoorde haer met vier gelijke Letter beginnende woorden *Senatus, Populus, que Romanus*, den Raat en het Volk van Roomen. Zoo zullen de verraderlijke Ottomannen tegens hun ydelen belaghelyk Veldteeken eens gesteld vinden.

den. *Het Veldteeken dat ge-eert is in het Paradijs*, 't geen onst' eeniger tijt hun gantschen ondergang zal doen zien, waar toe wy ons door onophoudelijck te bidden en Heilig te wandelen, behoorden waardig te maken.

C A L A M A T A.

An de slinker Oever van de Rivier *Spirnazza*, die Strabo *Pæmissus*, Ptolomeus *Panißus*, Niger *Stroni*, en Giovio *Tifos*, noemt, strekt zig in't wijde langs het hangen van een heuvel uit, de sterkte van *Calamata*, door Bau'drand *Thelame*, *Theramne*, *Thuria* & *Abia* genaamt, na een voester vrouw van *Helles*, Zoon van *Hercules*. Haar stant is in een opengelegen plaats, in de Provintie *Beloidere*, ze is genoegzaam bevolkt: en 'schoon dat ze geen muuren heeft om haar tegen de aanvallen der vyanden, te beschermen. Zoo wert zulx door een regelmatig en sterl Kasteel, opeen haar na by gelegen berggebout, en dat haar, voor alle schadelijke stroperyen kan bewaren, genoegzaam vergoet. Niet tegenstaande dat *Calamata* maar een korte lengte van *Coron* is gelegen. Zoo legtze evenwel niet aan den Zee-boezem, die men zonder ondericheit den Golf van *Coron*, en van *Calamata* noemt.

In 't Jaar sextien hondert negen-en-vyfig, was aldaar ter plaatze een sterke bezetting, die aan 6000 Magratten, die de Griekze p'eg-tigheeden en Godsdienst volgen, beletteerde haar van het Jok der Barbaren te ontslaan, gelijk hun voornenem was. Zy droegen haar aan den Generaal *Morosini* op, en betuigden den zelven den grooten yver, die ze altoos in haar, tot, en voor de Republiek, bevonden hadden. Den Generaal haar Edelmoedige neiging in agrig meenen-de, beval om alle hinderpalen tot haar verlossing weg te nemen, een gelijk getal van de zyne, onder het beleid van den Ridder *Gremouilte*, aan Land te gaan die haar om het Kasteel aan te grijpen, derwaarts aanvoerde. Het gebeurde ter zelver tijt als onse benden naaderden, dat haar op den weg, een menigte van Turken, die in aller haast tot desfels onderstant quamen aanloopen, ontmoetede: Den Hoofdman *Georgio Cornaro* had het geluk, en de behendigheit van haar alle te omringen en in zyn gewelt te bekomen; en om dit goede

begin, tot een grooter Heil te doen uitvallen, zoo deed hy eenige van dees Turken, vermengt onder de Venetianen als of ze een en de zelve waren, het Kasteel uittrekken. De bezetting en wiert de Krijgs-Lijst niet eer gewaar, als toen zy in geen Staat was, om het voorgenomen te kunnen beletten, en dat ider zijn Heil in de vlugt poogde te zoeken, en dus wierden de Venetianen Overwinnaars, zonder gestreden te hebben. Ze vonden in de plaats, een grooten overvloet van Levens-middelen, en na datze een goet gedeelte daar van ingeschept, en het oversige met een goet gedeelte van het Land verbrand hadden, verlieten zy het Kasteel, en keerde wederom, latende aan de Turken de vryheit om het zelve te bewoonen.

Deeze plaats wiert op nieus, op den dag van de verheffing van 't Heilige Kruis, in het verleeden jaar van 1685. door de Venetianen, onder het beleid van den zelven Hoofdtman en Generaal *Morosini*, her-nomen. Hy stelde tot Gouverneur over het zelve den Generaal, de Baron *Degenfeld*, met laft het zelve tot de grond toe te Slegten.

Z A R ' N A T A.

ZArnata is een sterkte die van de Natuur zeer is begunstigt; dog dat door Konft veel aanmerkelijker is gemaakt. Zy is by na rond van gedaante, en heeft haar Zetel op een over vermakekelijke hooge. In het verleeden jaar van 1685. had den Capitein *Bassa*, vijf Mijlen van deeze plaats hem nedergeslagen; en niet tegenstaande dat zijn Leger magtig en talrijk was, zoo vernoegeerde hy zig, met hem over de dapperheit en de magt des *Venetiaanzen* Leegers te verwonderen, zonder dat hy enige belediging derfde ondernemen: hy wilde de plaats liever zonder haar bystant te doen verlaten, als zijn zelven, met die te verdigen, voor een onvermijdelijk verlies, zoo hem dagt, bloot stellen. In dezer voegen gaf haar de bezetting aan den Generaal *Morosini* onder zecker voorwaarden, die op het nauste wierden waargenomen over, trekkende met Sak en Pak, vry en onverhinderd uit het zelve. Werdende festig van de haren die op den 11 September uit de plaats trokken, op zeekere beteekende plaats door de onze geleid, zonder van de zelve de minste overlast te ontfangen.

Den

Den *Aga* die haar gebood, was niet van zin, uit vreeze van zijn hoofst te verliezen, haar te volgen: Maar wilde hem liever aan de Edelmoedigkeit der Christenen vertrouwen, en zijnde in hun Leeger plaats geweken, verworphy van den grooten Graaf *Angelo Michieli*, in des zelvs Galei te mogen blyven.

Den Generaal schikte als plaats houdende Gouverneur van deze plaat, twee uitstekende vrywillige, genaamt *Bartholomeus Contarini* en *Angelo Emo*, en liet in het zelve een bezetting van hondert en vyftig Man, onder de bestiering van den Lieutenant Collonel *Braffini*.

C H I E L E F A.

Chielefā is een sterkte van een genoegsame aangelegenhheit, 't zy datmen haar voor zulks aanmerkt, ten opzigt van voordeelen der Natuur, of der vergierfelen van de Konft, waar meede zy begiftigt is, haar leg-zetel is op de hoek van een spits, toegaaende rots of klip, een en een halve Italiaanze mijl van de Zee, behelt een mijl in haar omloop, is vierkantig van gedaante, en in't ronde van haar muuren, met vyf dikke Toorens voorzien.

Ze legt niet ver van de plaats daar eerstijds *Vitulō* een vermaarde Koop-Stad was geleegen, van waar de na by gelegen Haven, die nog hedendaags die van *Vitulō* word genoemt, haar naam heeft onfangen, hoewel dat zy niet veel word gebruikt, om datze niet zeer gemakkelijk en gantz niet veilig is.

In de tijt dat den Generaal in aantogt was, om eenige Krijgs-Dadden te verregten, en 't gebied der Republiek wyder uit te strekken, zoo voegden hy hem met zijn Leeger voor dezeplaats, en begon de zelve met eenne Kloekmoedige dapperheit aan te tasten. Dog does bezetting haar niet bestandig oordeelende om zoo grooten Hoofdman te wederstaan, poogden een voordeelig verdrag te maken.

De bloede Turken, deden zeer ootmoedige aanzoekingen aan den Generaal, die haar willende verschonen haar 't levenschenkenden; onverhindert en zonder overlaft van de Christenen aan gedaan te worden, liet uittrekken. *Aßar Baffa*, die aldaar als gebieder zyn verblijf had, was de geene die eerst uittrok, en de sleutelen van de plaats gevolgt zijnde van duisent Mannen, aan de Galei van den Generaal bragt, die hondert en vyftig van de zelve wierden op de Scheepen

Scheepen van *Bisani*; wel eer bestierder van deze plaats ingescheept, die haar met het gene zy van hun goederen behouden hadden, op 't Her-ten Eiland bragt. Na dat men behoorlijke Dankzeggingen gedaan en den Standaart van het Kruis, en van den *H. Marcus* had opgeregert, zoo stelde den Generaal voor ordinaris Provediteur of verzorger van de plaats, *Barnardo Balbi*, en voor extraordinaire *Lorenzo Venier*.

V E R H A A L
Van de Overwinning door het Leeger der
V E N E T I A N E N,
Op dat van de TURKEN
Verkreegen,

Voor de sterkte van C H I E L E F A,

Op den eersten April, deses jaars 1686.

DE Ottomannen hebben van dit jaar voor *Chielefa*, bevonden dat meermaals gebeurt, namelijk van met de pooging van het verlooren te hernemen, nog grooter verlieste doen. Zy meenden in het begin van den Veltogt het Kasteel van *Chielefa*, 't geen de Venetianen het jaar te vooren haar wettelijk afgenoemden hadden, weder te herneemen. Haar vertrouwende op haar Leeger, bestaande in 10000 mannen te voet, 1500 te Paarden, en een goet getal Gravers, begonnen ze de plaats met die gedagten aan te grijpen, en met zes fware stukken geschut te beschieten, dat men haar niet lang zou kunnen, nog derwen wederftaan. Onder-tusschen warenzy al 10 dagen met dees belegering, zonder veel te vorderen, en zonder dat die van binnen om overgeven dagten, doen de geweest. Wanneer de Venetiaanze magt, tot deszelfs onderstant aankomende, met zulken onstuimigheit op de Turken vielen, en dezelve diervoegen aan tastede, dat zy het haze-pad wel haast koozen, en hun heil in het loopen zogten: en ze waren zoo verbaast en haastig

haastig in hun vlugt, dat behalven een groot getal dooden, een rijke roof van haar aan den Christenen ten besten wiert gegeven.

P A S S A V A.

Passava, is een sterkte, gelegen, in het Lantschap *Maina*, niet verre van den *Colochinije* Golf, op de Kaap *Maipan*, tegen over *Chielefa* ende den Haven van *Vitulo*. Haar gedaante is scheefhoekig vierkant. Zy is gebout op een hoogte; dog alzints onregelmatig, en buiten vermogen, om den inbrenk die de vyanden inde Provincien kunnen doen, te beletten.

Den Hooftman Generaal *Morofini*, liet een groot getal *Magnotten* van dees sterkte, terwijl de Turken uit *Chielefa* trokken, om in deze plaetsden Standaart van den *H. Marcus* te planten: Dog hebbende verstaan dat de bezetting gereet stont om het selve te verlaten, alleen vertoevende, na de vervoering van her geschut uit het selve, zoo schikte hy aanftonts den Sargian Major van Overzee, *Gregorevich* met 500 vuurroers derwaerts om de *Magnotten* te versterken, en om de vervoering te beletten. De Turken van verre de Vaandelen der *Venetianen* ziende naderen, vol van schrik, en door dezelve in de uiterste verbaastheit gebragt zijnde, verlieten de plaats, en namen de vlugt. In dezer voegen wierden wy zonder slag of schoot meeester van deeze plaets. Men vond niet raatzaam om daar bezetting in te laten maar beslooten de plaats te slegten: waar toe men te liger verftont, vermits zy gantsch geen nut kan doen, en om dat'er digte by het selve, een enge doorgang was, daar men met weinig volk, een goet getal Krijgsvolk kon keeren en verslaan.

M I S I T R A.

Dewijl deze Stadt verleiden namen heeft gehad, zoo en is haar d'ene eerder gegeven als d'ander. Delsels eerste naam was *Sparta*, daar na *Lacedemon*, en eindelijk *Misra*. Ze is een vande vermaarde steden van Griekenland, en ze is van zoo groen uitbreidig geweest, datze ten tijden van *Polibus* agten veertig

* Dit maakt
5440 Geo-
metrische
Schreeden.

* stadien in haar omtrek begreep; van gedaante is sy by na rond, en ze was voor het eene op een hoogte, en voor het andere gedeelte in 't hangen van dezelve gelegen. Den Berg *Taigeta* geboord de westzijde van dezelve.

Van haare, van ouis grooten en wijde uitgestrektheit dien sy eerstijds had, isze heden ten dagen tot een kleene omtrek gebragt, heb-bende ter nauwer nood enige geringe sporen van haar ouden lui-ster behouden. Alhoewel ze den tijt van agt hondert jaren geen Bol-werken heeft gehad, zoo lietmen evenwel niet na zig wel te verde-digen, en de geene dienzen naderhant heeft gehad, niet tegenstaande datze tot verscheiden malen, nedergeworpen zijn, en vertoonen haar niet anders, als het Kasteel, en den grond waar op men kan zien dat-ze gelegen hebben. Daar zijn maar twee groote Poorten als een aan de noortzijde, waer door men gaat na *Napoli de Romania*, en de an-dere ten oosten aan de kant van *Exokorion*, waar op twee groote we-gen, genaamt *Aphetais* of groot *Bazar*: en *Hellerion* uitkomen.

De inwoonders zijn gedurende den zomer een groote hitte onder-worpen, want behalven dat de Stad regt tegens 't zuiden legr, zoo wert de warmte door de wederom stuit en de Zonnestralen, die de zelve tegens den Berg, aan welkers voet sy legt, doet, verdubbelt.

Den geleerden Heer *La Guilletiere*, zig voor eenige jaaren in deze plaats bevindende, peilde de Pools-hoogte drie dagen na malkan-de-ren, volgende als den 19, 20, 21, Juny, en dat by de Zons-hoogte in de middaglinie, aan de schaduw van een Cilinder, die in 1000 ge-lijke deelen was verdeelt. 't Onderscheid der schaduwe van deze drie peilingen vond hy ongevoelig, en de Lengte der schaduw was 't elkens 211 der voorfsz. deelen, waar uit hy besloot, dat de Zon van het top-punt aldaar af was 12 Graden 56 Minuten, en dat de Breete of Polus-hoogte van *Mizira* was 35 Graden 26 Minuten.

De Stad is vier van den anderen gescheiden, ende op zig zelfs alleen, bestaande, deelen verdeelt; Te weten, het Kasteel, het Bouland, en twee Voorsteeden, waar van het een *Melokorion*, zo veel als Voorstad van 't midden, en het ander *Exokorion*, zoo veel als Buiten-Stadt; ('t geen de Turken somtijts *Marethike* noemten,) is genaamt de Buiten-Stad: *Exoko-rion* is van de andere deelen afgescheiden, door de Rivier *Vafoli Potamos*, en geniet zijn gemeenschap door een steenen-brug die het aan de zelve hegt. Het Kasteel genaamt *Tó Cafron*, is gelegen op een Kegelfaltige hoogte, en des zelfs Muuren zijn niet te misprijzen. Men hield in 't

zelve

zelve voor eenige jaaren 10 Stukken-Geschut, en een bezetting van 18 a 20 Janitzeren, onder het gebied van een *Disdar*, die'er zelden zijn verblijf neemt.

Daar zijn Pak-huizen die altoos met Koorn, ten dienste van het Leeger verzien zijn, want men schikt de zaaken diervoegen, dat ider Turx gezin de zijne versorgt, en ze zijn verpligt allejaaren het Koorn te vernieuwen. Men ziet'er ook enige Regen-balkken, en in't midden van't Kasteel een Mosqué of Turkzen Tempel in, die eertijds een Kerk van de Christenen is geweest.

Dit Slot is in zulken voordeeligen stand geleegen, dat ons de geschiedenis schrijvers verzeekeren, dat het zelve nooit met gewelt, niet tegenstaande, dat Mahometh de II. en de Venetianen't zelve dapper hebben aangetast, is Verovert.

't Is een werk dat door de *Despoten*, op den afgang van het Grieksche Keizerrijk, wiert gemaakt, ter oorzaak dat het andere Kasteel, dat op een heuvel regt tegen dit overlag, ende waar van men heeden-dags maar de overblijfzelen van des zelfs verwoesting ziet, om dat, dat zelve de Stad niet genoeg beschermen en teugelen kon.

Men is niet al te wel verzekert, wie dat den stigter van *Sparta* is geweest, gemerkt de geschiedenis-schrijvers hier in met den anderen, niet over een komen. Eenige zeggen van *Sparte* Zoon van den Koning *Amicla*, andere de Vorstinne Bruid van den Konink *Lacedemonius* die de naam van *Sparta* droeg, en nog anderen meenen den Koning *Cecrops* stigter van de Stad *Athenen*. Eindelijk zijn'er nog andere die ons verzekeren willen datze haar grond-flag en begin, aan *Sparte* Zoon van *Phoroneus* Koning van *Argos* die in de tijt van den Aards-vader Jacob, 1763 jaren voor de geboorte van Christus leefde, terwijl den Aarts-vader Jacob na de reekening van den Pater *Petav* 1876 jaren, voor onze verlossinge wiert geboren, en zoude dan deze Stad na die reekening in dit jaar 1686, 3420 jaren gestaan hebben: en even zulkx 983 jaren ouder als *Romen*; 867 als *Kartago*; 995 als *Siracuse*; 1405 als *Alexandrie*; 1639 als *Lions*, en 1136 *Marzeille*.

Daar was noit volk in't geheel Al, die ten opzijte van haar staatkunde, met de *Lacedemoniers* gelijk zijn te stellen; ook namen ze noit Koningen als uit den haren, en zy alleen hebben op hun Koninklijken *Zeetel*, twee in deugt, en waardigheit uitstekende, *Hoofden*, met een en het zelve * *Diademe* befwagelt, gezien. Men

* Koming.
lyke
Hoofd-
drags.

derheit, in de konst van reegeren: Men dorfde ook elders, niemant voor regt-schapen Staat-kundige aanmerken, als de *Lacedemoniers*. Op zulke goede gronden is't geweest datze den tijt van 800 jaren gestaan en gebloeit heeft. Ze verviel van haar voorspoed ende Luister, met den Koning *Colemanes* de derde van dien naam te verliezen.

Sluitelyk het Oosterse Keiferrijk verdeelde zijnde, in *Temata*, of algemeene bestieringen, zoo wiert *Lacedemonien*, aan de eerst-geboorne Zonen der Keizeren, tot haar Vorstelijk deel geschik. Zedert dien tijt, verlietze haare naam van *Lacedemonien*, en nam die van *Sparta* aan, en haar Vorsten die met of onder haar bestiering, het gebied over gantsch *Morea* hadden, voerdende eer naam van *Despoten*.

Den *Despot Theodorus*, die met de Dogter van *Reinier Vorst van Achene* getrouw, en Broeder van *Andronicus*, en *Emanuel*, die malkanderen in het Keizerlijk gebied op volgde, was, zig zelven niet magtig genoeg zynde, om *Bajazeth* te wederstaan, trad met *Philippe Naillac Prieur van Aquitanien*, en *Groot-Meester van Rodes*, in ondehandeling, om *Sparta* en *Corinthe* aan de zelве te verkopen. Dit verdrag was by na gemaakt en alreede genoegzaam gefloten; wanneer die van *Sparten*, verstaande dat den *Tamerlaan*, over *Bajazeth* Zeegen praalde, haar zoodanig verkloekte, en in zoo veilige rust meende te zijn, datze geentzins begeerde toe te staan dat *Theodorus Tzaconien* zou vervreemdē. Zelfs 't grāu en gemeene volk in repenoeren zijnde, gaven aan twee Ridders, die aldaar van den *Groot-Meester*, om de bezitting van het verkogte te nemen, gezonden waren, te kennen dat men haar als *Vianden* zoude handelen, indienze niet spoedig vertrokken. Ter zelven tijt wiert de gegeven last van *Corinthen*, 't geen zy alreede in bezetting had, vernietigt, waar over *Theodorus* niet weinig gestoort was, vermits hy daar door de alreets ontfangen penningen, weder most uitkeeren.

Hy liet eindelyk dit zijn *Despotat* aan zijn broeder Keizer *Emanuels* Zoon, *Theodorus* gelijk als hy, genaamt. Dees nieuwe *Despot*, nam een Italiaanze Juffer, van het huis *Malesta*, tot zijn *Gemalinne*, waarom het vernoemde huis of *Geflagt* altoos regt van eigendom op het Hertogdom van *Sparta*, heeft gewaant te hebben. *Theodorus* de tweede, verliet zijn *Despotat*, laatende het aan een zynner broeder *Constantin* genaamt, en vertrok na *Constantinopelen*, met gedagten, om zijn broeder *Johannes* in het Keizerlijk gebied te Volgen. Het was in die tijt dat *Amurat* de eerste een inval in *Tzaconien* deed. *Constantin*

stantin tot de Keizerlijke waardigheit verheven zijnde, zoo viel *Sparta* *Demetrius* ten eigendom, den welken het door *Mahometh* de II. die dwreedheit had van den Slotvoogt midden door te doen zagen, wiert ontrukt.

In 't jaar 1473 vermeesterde *Benedetto Colleone* die het gebied over de *Venetiaanze* magt had, deze Stad *Sparta*, en zou ook het slot ten overgaaf gedwongen hebben, indien hetzelvē tot de slot van zijn zegen had behoord. *Sanforino*, doet in zijn geschiedenis verhael zien, dat deze Stad en het gantsche Landschap ten tijden als *Hendrik Dandalius* Hertog van den Raat was, onder het gebied van de Republiek heeft gestaan.

Lyste of Reex der Lacedemonize KONINGEN

Zoo sy malkanderen gevolgt zijn, en de
Jaaren die sy Geheerscht hebben.

Jaaren der Scheppinge.

- 2862. *Euristes*, d'eerste Koning.
- 2904. *Agides*.
- 2925. *Achestrates*.
- 2940. *Labotes*.
- 2977. *Dosistes*.
- 3006. *Agestiaus*.
- 3050. *Archelans*.
- 3110. *Telecons*.
- 3150. *Aleamenens*, wiens Regeering in 't jaar 3187 eindigt.

Compend.
Histor.
Univer de
Nic. Dogli-
oni Parte
Ultima.

M A I N A

Aan de Kaap van

M A T A P A N.

* Plin. Scen-
ce, Proloem.

Onder alle, de in Zee uitsteekende hoofden, van *Poloponnesos*, is de Kaap van *Matapan*, eertijds *Promontorium Tenarium* genaamt, wel het geene, dat diepst in Zee streekt, in deszelfs binneste is het hol van *Tenaro*, welkers schrikkelijke ingang den Poeten stof heeft verschafft, om te zeggen dat het de Mond van de Helle was. Ze voegen daar by dat het uit deze plaatze was, dat den Onverwinlijken *Hercules*, na dat hy over *Cerberus* gezepraal had, te voorschijn quam; waar uit dat hem de naam van *Tenarus* die men onder zyn Eernaamengenoemt vint, schijnt gegeven te zijn, alhoewel andere willen dat hy dees naam van *Tenarus* uit *Elafe*, zoon van *Icarus* die *Erimade*, de Dogter van *Damisicles* ten Gemalinne had, geboren, aangenomen heeft.

* Zenaro
Giovio.

De Zee is rontsom dees Kaap uitermate diep; en men vind volgens de getuigenisse der gene die hier ontrent kundig en bevaren zijn, twee zeer goede Havens, een van deze Havens draagt de naam van Keezelhaven, ten oorzaak van de menigte der Keezelstenen die men vind; en de andere die van de Haven van *Marina*, tusschen deze twee Havens, ter plaatze daar de overblijfzelen van * *Cerapolis* waren, bouden de Ottomannen eertijds, een sterke dienzy * *Turcotogli Olimianas* noemde, 't geen de Grieken met de naam van *Castro de Maini*, en de Turken met *Monige* uitdrukken. Haar oogmerk in dezen was, om door dit middel de bewoners van *Tzaconien* in toom te houden. Dit Landsehaf beslaat hedendaags een Arm van *Maina*, en strekt zig aan de Zuidzijde van *Morea*, al zeer wijd uit. De mannelijke Kunne die daar geboren werdt is Oorloogzugtig, en verlangen nergens meerder na, als dat de eene of andere Christen magt, een toeleg op haar land mogt maken. Ze zouden dezelve met al haar magt en vermogen zekerlijk de hulpende hand bieden; want ze hebben van de regeering der

* Cesare
Compana
Vol. 1. L. 1.
* Gelyk men
in een kaart
van deze
sterke ont-
werpen
ziet.

der *Barbaren* de uiterste afkeer die men kan bedenken, ook zoo datze haar niet ontzien, zig in de Spelonken, 't holle der Klippen, in de digtste, en meest bewaaslen Wouden te versteeken, om alzoo het betalen van den Tribuit te ontgaan, en een weinigje van hun van oud gewezen vryheit te genieten.

In 't jaer 1570 den *Capitan* der *Golf Querini* met 24 Galeyen van *Candia* vertrokken, en onder *Corfu* ten anker gekomen, en aldaar onderregt zijnde, dat dees sterkte om de alreeds gemelde reedenen was gebout; zoo nam hy voor dees plaats te gaan aantasten. Eer hy tot de uitvoering van zijn voornemen toetradt, zoo gaf hy aan de *Magnotten* kennis, van het geene dat hy meende te doen: En waارlijk deze arme menschen gaven by deze gelegenheit dappere blyken van hun yver, en klockmoedigheit. Na een scherp, en heeten strijt, waar in de *Turken* den Nederlaag bequamen, bleef den *Capitan* meester van de sterkte, en wilde ook, om deze welmeenende, en tot de Republiek zoo genegen menschen, van deze dwangpaal te verlossen, niet vertrekken voor en al eer dezelve geheel en al was geslegt, gelijk hy na alles wat dienst konde doen, daar uit genomen te hebben, deede.

M A L V A S I A

of

M A L V O I S I E.

DE Stad in het gemeen *Malvaria* genaamt, en door *Ptolemeus* *Cpidaurus Limera*, en door *Baudan*, agter volgens andere *Monenbasa* genoemt, is gelegen op een Klip van een aangenaam uitzigt, in het Oosterlyke gedeelte van het oude, scherpe, ruwe *Tzaronize Land*; dog evenwel zoo vrugbaar, als eenig ander van *Peloponesus*. Dit gedeelte is hedendaags bekent onder de naam van den Arm van *Maina*, om datze haar ter Slincker zyde van dese Arm alwaar de *Golf* by *Ptolemeus* genaamt *Argolicus Sunus* begint uitstrekkt.

Ze

Ze pronkt met de Eernaam van *Aartsbisdom*, haar stand is zeer voordeelig, want ze is gebout op den top van een in de Zee gelegen Klip, die in't ronde van de *Archeppelinige* wateren werd bespoelt, evenwel zoo bezitze die weldaad van de natuur, datze Bronnen van zoet en helder water in zig heeft, behalven dat de weinige omgelegen velden, met dit water besproeit zijnde, zoo vrugbaar zijn, datze 50 a 60 perzonen die haar bewaken, kan doen leven. Ze is ontzagckelijk van alle zijden, ten ware van een kant daarde met een drievoedige dikke Muur verzien is. Aldaar is een voorstadt, van een goet aantal Huisen, en besloten door een bezoeder sterk Bolwerk, waar door de inwoonders langs een smalle straat, en een houten brug, hun uitgang na het vaste Land hebben. Ze heeft ook een genoegzaam rui-me Haven, die beeter als de sterkte bewaart wert.

Deszelfgeburige omlanden zijn bezoeder vrugbaar in druiven, en dewijnen die men daar uitperft, behoeven in deugt voor die van *Candia* niet te wijken.

Het volk van *Griekenland*, quam eerlijfs van alle plaatzen, in dit kleine Eiland om den God *Esculapius* te aanbidden, en de Godsdienstige plegigheden die de volkeren dezen God alhier quamen bewijzen, maakten het roemrugtig over de gaantze aarde.

Eenige van *Epidavres* van hun gemeente-staat, eens na deeze plaatzafgezonden zijnde, en vertrekende uit hun Land, 't geen onder het gebied *Argos* was begrepen, zoo haddenze op hun Zee-reis enige droomen die haar een goede uitkomste, en bezoeder voordeel scheenen te beloven, indien zy dezelve quamen uit te voeren. Zy dan behouden aangekomen zijnde, besloten haar neder te slaan en een Stad te bouwen, die haar tot een steunzel mogt verstreken, dience *Epidavrus* noemde. De gebouwen van het zelve, en staan niet meer, want ze zijn van de tijt, die alle dingen verslent, niet gespaart geweest, alleenlijk zoo behout de plaats, daarde gestaan heeft, nog de eigenste naam.

't Is een waarheit dat het geval ende tijt alles te boven komen, en men ziet'er een voorbeeld van, in het Lot van *Malvaziza* of *Epidavres*; Want niet tegenstaande dat haar stadt haar by na onwinnelijk behoort te maken, zoo heeftze egter door slagen van het nootlot, tot verscheiden maal van regeering moeten veranderen.

Ten tijden als deze plaats de Keizers van *Conflantinopelen* onderworpen was wierd haar de dezelve, doen de *Fransoizen* en de *Venetianen*

nen haar Meesters van dit Keizerrijk hadden gemaakt, en *Baldewijn* ^{* In 't jaar 1204.} *Graeve van Vlaanderen*, Keizer geworden was, meede ontrukt * ze wiert aan een Frans Vryheer *Guillaume* genaamt, in vergelding van zijn uitstekende diensten die hy in dezen Oorlog bewezen had, ten leen gegeven. Maar *Michael Paleologus* in gevolg van tijt, de Franjen verjaagt, en zijn zels tot Keizer hebbende doen aantellen, nam hy dees *Guillaume* gevangen, en deed hem in hegrenis zijnde, afstand doen van alle de regten die hy op *Epidaurus* mogte hebben. Den Baron door die middel de handen des Keizers ontsnapt zijnde, quam tot *Venetien*, en deed aan de Republique een gifte, van alle zijn geregtigheeden dien hy op deze plaats had, zeggende dat de afstand dien hy aan *Paleologus* had gedaan, als door dwang en gewelt geschied zijnde, van geender waarde was. De *Venetianen* haar ook van deze gift bedienende, bragten een aanzienlijke Vloot in Zee, en maakten haar Meester van *Malvasia*, dat zy zedert onder haar bewind tot in het jaar 1537. hebben gehouden, wanneer *Soliman* begost uit *Tracien* te komen, om het Griekze Rijk te overweldigen, en het Kristendom te verwoesten.

De *Venetianen*, waren die geene die het meeeste gevoel van dees dwingelandy en overheersching hadden, en den *Barbarische* veroveraar niet te vrede met den ingestelden Tribuit in verscheiden plaatzen van haar lieder gebied, beval aan *Caſin* die *Sangiac van Morea* was, dat hy dit volk door een belegering onder hem zou zien te brengen: den *Sangiac* een talrijke magt van gewapende Krijgsknugten by 1.9. ^{Anno 1536.} ^{Paruta p. 2.} een verzamelt hebbende, poogde zijn ontfangen last, uit te voeren; dog *Soliman* de zaak dieper inzinde, bemerkte dat hy met deze onderneming, de gantiche agting van zijn wapenen in de waagschaal zou stellen, en een deel tijts verspillen, waaromme hy dees belegering stakte, en ging elders zijn voordeel zoeken. Niettemin ^{Anno 1537.} quam hy eenigetijt daar na wederom en bemagtigde de plaats, niet door 't gewelt zijnder wapenen, maar door de verzeekeringen, van Vrede.

Terwylen dat de Oorlogen van *Candia*, en *Dalmatië* duurde, en de *Venetianen*, hun zoo veel als in haar vermogen was, tegens den inbreuk en geweldadige Overheerschingen van den Vyant stelde, zoo quam den Generaal *Foscolo*, zig ontrent *Epidaura* met 22 *Galeyen*, 8 *Scheepen* van Oorlog en 6 *Galeassen* bevindende, de Schans die de Ottomannen buiten de Voorstad hadden gemaakt aantasten. Den

aanval was heftig en ruw, zulx dat de Venetianen in een dag meester van dezelve waren. Maar het geviel, dat'er in de eigenste tijt als *zy* den Vyant op het haftigste de vlugt met een groot geschreeu deeden nemen, een Myne in den brandt geraakte, die 150 man doodede, en ruim zooveel queste. De Venetianen namen wraak over de dood van hunne meedemakers, wannerze met de Deegen in de vuist de Stad introkken, en na dat *zy* de Schans geslegt hadden, voerdenze 22 stux Geschut met haar, die de Vyant diende, om haar Vaartuigen, die aldaar, om niet bequame gelegenheit na Canaea haar reis te vervorderen, ten anker quamen te beschutten.

N A P O L I D E R O M A N I A.

M. Span.
Griekze
Reis L. 2.
Herod.
Xenoph.
Strab.

Onder de vermaarde Steeden die van outs de luister, van *Argivia*, hedendaags *Saccania*, of kleen *Romania*, een rijk gedeelte van Morea waren, is *Napoli* de geene, die tot op deze tijt, de overblijfzelen van haar eerste schoonheit heeft behouden. Ze is door Sophianis *Napli*, door de Grieken *Anaplia*, en door Ptolomeus, *Naplia*, genaamt. Dees sterke Koopstad wiert door *Naplio* Zoon van Neptunes en van *Amimonia*, in het meet binnewaartze van de Golf gemeenlik die van *Napoli*, en van Ptolomeus *Argolicus Sinus* genaamt, op de punt van een kleene Kaap, of in Zee uitstekende hoek, die zig ten beiden zyde van deze plaats uitstrekkt gebout. De geene die aan de Zeekant is, verschaft aan haar een ruime en veilige Haven, ende andere beneemt den Reisigers een groot gemak van hun handel, vermits zylieden maar langs een eenig, eng, en gebaant pad, 't geen tuschen den Berg *Palamides* en den Zee oever is, kunnen opwaarts klimmen.

De Stadt is met deszelfs voordeelen die het van drie zyden tegens de baren van de Zee heeft, na by het vooroemde pat geleegen: en deszelfs Oevers zijn hoog, en zoo ruw behouwen, dat *zy* ten tyden van gevaar, aan den Vyant niet alleen het Landen van hun Krijgsbenden belet, maar ook dat *zy* met hun Galeyen de Muuren van de Stad niet en kunnen deeren. De Haven is van binnen ruim, dog aan 't begin ingetrokken, zulx dat de Galeyen daar niet in kunnen komen vaaren aler

aleer zy een Canaal waer in zy voor het Geschut bloot leggen, gepaſteert zyn. De Stad wert beschermt door een welvoorzien Slot, dat op een in Zee gelegen Klip, ontrent 300 voeten van de Stadt, in is, gebouwt, zulx dat het van de Land-zyde niet kan aangetastt werden, gelijk de banken, en het sware houtwerk waer mede het omringt is, het zelve wyders voor alle overvaldingen, of verraschingen verzeekert: invoegen dat men moet bekennen, dat de Nauuur en Konſt van wat kant men dees plaats beschout allics hebben toegebragt, dat een plaats Baudras.
sterk kan maken. Eernamen hebben haar niet ontbrooken, want Hofman. voormaals was het een *Bisdom*, 't geen den Metropolitaan van Corin- Laurens. berg.
then voor 't Hooft erkende, en heden ten dage is het een, en zelfs een van de voornaamste *Aards-Bisdommen*. Ze is 55 Italiaansē mylen van Athenen, 60 van Misitra of Sparten, en 36 van Corinthen gelegen, behalven datze de plaats is, daar den Gouverneur van dat Landſchap, in het welke men buiten een menigte van andere Inwoonders, die volgens de meening van Pausanius van ous Egiptenaren waren, die haar aldaar met Danaüs als in haar eigen Lant ter neder hadden gezet, over de 60000 Grieken telt. *Napoli* heeft het eigenste lot en deel gehad, als d'andere Steeden, van verscheiden malen, van Vorsten en Gebieders te zijn veranderd.

Volgens de getuigenie van *Paulus Ranniss*, wiert zy in het Jaar 1205. van de Venetianen, doenmaals met de Francoisen in verbont zijnde, ingenomen, dog eenige tijt daar na zoo wende den Konink *Giovanniſſa*, zijn wapenen tegens deeze Stad, en alhoewel hy dezelve vont van alles wel voorzien te zijn, en door een Talrijke bezetting verdedigt te werden, zoo tastte hy dezelve egter met zulken manhaftigen daerheit aan, dat hy, dezelve eindelyk stormender hand innam. Hy gaf met zijn intreeding in dezelve de gruwelijke blyken van zijn gramſchap, laatende den Commandant, mitgaders de gantsche bezetting, doodſlaan, en daar na, de gantsche Stad, die doenmaals rijk en magtig was, gelegen in het beste gedeelte, van *Romania*, springen.

Het gevoelen van *Verdizzoni* is dat van deeze Stadt in de dertende eeuw, in handen van *Maria d'Erigan*, Weduwe van *Petrus*, Zoon van *Frederik Cornar Piscopia* zijnde, en haar te swak erkennende om al de Vorsten, en onder dezelve *Bajazet* wel het meefte, die dezelve begeerden te hebben, te wederstaan, dezelve aan de Republyk van Venetien opdroeg. Onder dees nieuwe Heerſchappy, zag *Napoli*, in

in een zoete rust een goet geraet van Jaren verlopen ; dog niet zonder somtijts de tegenspoeden die de Steeden, dewelke het onderwerp van den haat der Ottomannen zijn, onderworpen zijn, te gevoelen; want ten verscheiden maalen door dees Barbaren aangetaast zijnde, heeftze, het gebrek van Levens-middelen, den hongersnoot, en onder dees wapenkreeten, den opstand van verscheiden oproerigen gesmaakt.

Mahomet II. was met een vuurige begeerte en drift aangedaan, omze uit de handen van haar wettige Vorst te roven ; en oordeelende dat er geen andere middelen als de Wapenen waren, om tot zijn oogmerk te geraken, zoo gaf hy bevel aan *Macmut Bafsa*, om het selve met een groote Krijgsmagt te gaan belegeren. Dog de belegering en gelukte hem niet, en hebbende bevonden dat het manhaftige helden waren, door wien de Stad met een besondere kloekmoedigheyt tegens al zijn gewelt en aanvallen wiert verdedigt, wiert hy gedwongen, na verscheyden malen ondernomen te hebben om tot het begeerde te komen, met groot verlies af te trekken, en 't begonnen werk te staken.

ANNO 1537. *Soliman*, de heerzugtigste van al de *Turkze Keizeren*, beval aan *Cafin Sangiac van Morea* dees plaats met een magt, na deszelfs sterke geregelmätig te gaan belegeren ; dog *Cafin* en had in deze zijn onderneming geen gelukkiger uitkomst, als *Machmus* hadde gehad. Na dat hy dan met een groote hartnekkigheit, dees plaats een geenoegzaam langen tijt te vergeefs en met zeer groot verlies, had aangestaft en bevonden wat haar sterkte, en de dapper kloekmoedigheit der belegerde was, zoo brak hy de beleggering op, en vertrok. Niettemin zoo en verliepen'er geen tweejaren, of hy quam weder, taftenze op nieuw aan, en wiert eindelyk Meester van de Stad, waارlijk niet zoo zeer door zijn Wapenen, wantze had haar altoos betoont onverwinnelijk te zijn, maar door een verdrag van de Republiek, die uitermate vermoeit en gedrukt van den Oorlog, en behoeffelijckheit den vrede zogt, om rust te erlangen.

ARGOS.

V Olgens het getuigenis van *Baudran*, vermaart Aard-beschrijver van onzen tijt, zijnder drie Steeden geweest, die de naam van *Argos* gedragen hebben; een dat *Plinius Argos*

An-

Amphilochius noemt, gelegen in *Epires*. Een ander genaamt *Argos* *Strabo*, *Pelagicum*, in *Macedonien*, en het derde *Argos Peloponnesiacum*. Men zal van de twee eerste, ter behoorlijker plaaats, gewag maken, en hier alleen van het derde, 't geen eerlijcs *Foronia* van *Foroneus*; *Hippobote*, om de menigte der Paarden dien het uitleverde; *Fasja* na een dapper Hoofdman, en *Dipos* als mede *Fappa* wiert genaamt, spreken. Ze is de Hoofdstad van het vermaarde *Argiva*, en onder de voornaamste Steeden van *Peloponnesus* begrepen. Haar stant plaats is aan de Rivier *Planissa*, by de Latynen *Inacus Fluvius* genaamt 36 Italiaanze mijlen van *Corinthen*, 60 van *Sparta*, en vijf van *Napoli* de *Romania*. Ze is de Zetel van een onderhoorige Bisshop, van *Corinthen*. Ze heeft ten Westen den Berg *Cronia*. ten Noorden *Cleone*, en ten Zuiden de overgebleven puinhoopen van het oude *Mycine*. Opgetrokken uit de puinhoopen van eenige andere Steeden die daar ontrent wel eer waren, zoo beroemde zy haar van geen weerga in de werelt, ten opzigte van haar uitstekende heerlijkhert te hebben: en daar is zelfs een overlevering die ons verzeekert dat al de Grieken van haar de naam van *Arginen* wel wilden aenneemen, als om te betuigen dat zy alleen magtig genoeg was, om den roem, en de agtinge van hun Landaart, ten hoogsten en wenschelijkssten top te voeren.

Haar Heerschappy begon met die van *Inachus* haar eerste stigter, in't jaar der werelt 2197. en duurde 546. jaren, tot *Acrisius* toe, die door zijn Neef *Perseus* in't jaar 2742 gedood wiert. Verscheiden Schrijvers als *Patenus*; *Clement Alexandrinus*, en andere oude hebben gezegd dat dees *Inacus* ten tijden van *Moses* geleefd heeft; doch *Eusebius*, toont het tegendeel, en bewijst dat dees Koning 346. jaren voor den uitgang van de *Israëlieten* uit *Egipten* heeft geleefd.

L Y S T E

Der Koningen van
A R G O S,

Zoo als zy van tijt tot tijt, malkander in
de heerschappy opgevolgt zyn.

In 't jaar der Scheppingen.		
2197.	Inacus. Regeert.	50
2247.	Phoroneus.	60
2307.	Apis.	31
2342.	Argos.	70
2412.	Ciraso.	54
2466.	Phorbus.	35
2501.	Triopas.	46
3547.	Crotopus.	21
2568.	Sthenolas.	11
2579.	Danaas.	50
2629.	Lincius.	41
2670.	Abbas.	23
2693.	Proetes.	17
2710.	Acrisius.	31
2741.	Persens. &c.	

Was de laaste Koning. Daar is een Schrijver die daar en boven nog gewag maakt van Magaphintas, Anaxagoras, Melampus en Bias, dien hy na de Koningen van Argos, doet heerschen.

NA een genoegzaam lange tijt, de Hooftstad van Morea geweest te hebben, wierze eyndelijc een Republyk, en in dezen stant hadze deel aan alle de Griekze oorlogen, gelijk men in Pausanias, Moreni, en Laurenberg leest. Heden ten dage is het maar een olik nest, met wei-

weinig inwoonders voorzien, en heeft niets van zijn oude luister behouden als alleen de naam. Dat deeze Stad den *Venetianen* heeft toebehoort, is het geen de geschiedenis Schrijvers betwigen en door de besluiten bevestigt wert, en al is 't datze het alle niet op een en dezelve wijze verzeekeren, en in de omstandigheit iets schynen te verscheelen, zoo komen nogtans alle daan in over een, datze het wettig bezeten hebben. *Baudran* meent, dat den *Hartoog van Sparta*, 't zelue hebbede aangeboden, aan den geenen die het wilde koopen. Eindelyk daar voor een groote somme gelts van de Republyk van *Venetien* bekomen heeft.

Het blijkt uit een Decreet van den *Venetianen* Senaat, gedagteekent 16 Maart 1383, dat wy hier onder in 't lange zullen laten invloeden, dat *Petrus zoon van Frederik Cornaro*, in dien tijt de bezitting van *Argos*, en *Napoli de Romania* heeft gehad. *Vendizzotti* verzekert ons van het zelve, en voegd daar by dat *Maria d' Auguien*, of *Enguien* door verbastering van dit Woort, *d' Erigano* genaamt, Weduwe zonder Kinderen van haar Gemaal *Petrus* te hebben gebleven zynnde, keerde zy na *Argos*, om het zelve regt van Heerschappy hebben de, te regeeren. Dog haer in geen staat bevindende, om zoo veel Vyanden, en daar onder den *Magtigen* en *Heerszugigen* *Bajazeth* begrepen was, die na haar Heerlijkheit stonden, te wederstaan. Zoo bood zy de *Venetianen* Raad de overdragt van 't zelve aan. En dees acte van overdragt die *Maria d' Erigano* aan de Republyque dee de, wiert in de maant van December des jaars 1388, gemaakt, gelijk wy doen zien, en bewaarheden met een genomen affchrift uit het oorspronkelijk, bewaarde, in de Boekekas van den Eerwaarden en Edelen Heer *Gio: Babtista Cornaro Piscopia Provediteur van St. Marcus* waardig Nakomeling van *Petrus*, en Vader van die doornluttige *Hele na*, welkers hoedanigheden, Verstand en Geest, meer verrukken de, en verwondering waardig waren, als de trekken der Schoonheit van de Grieke *Helena*. Niet tegenstaande * datze nog in het bloejen van haar jaren was, zoo heeft zy in haar eeuw, in haar perzoon, wonderen van *Ligten*, en heerlijke Kennissen doen zien.

In het jaar 1463 deed de Republyk aan den alsdoen regeerende *Turkzen Keizer Machomet II* haar beklag dat hy zig tegens de beloofdetrou, en het verbont van vrede als vyant droeg, met *Argos* onder de bestiering of het bewind van den *Flanbular of Sanzachei van Corinthen* te hebben gesftelt. Deeze klagte en wrochten by dees *Barbaa*

* Zy is gestorven in het 31 jaer van haar ouderdom, op den 26 July 1684, overleden in de Stad Padua, en Begraven in de Kerk van St. Justinus aldaar,

niet

niet goets uit; waarom men, na een goet overleg door wat middelen men zeiden, van deze inbreuk van de vreden zou kunnen bekomen, eindelyk besloot tot den Oorloog te treeden. *Bertoldo de Este*, die de magt der Venetianen als hun Capiteingeboot, met 15000 man voor *Argos* gekomen zijnde, maakte zig in korten tijt Meeester van het zelve. De geen die het Slot verdedigde, waren d'eenige alleen die hem een dapperen wederstant booden; dogze gaven haar wel haast over. Het geviel niet lang daar na, dat dees Generala quam te sterren, en overzulx viel het *Dauch Bassa* gantsch niet swaar, de magt der Venetianen te verslaan, en te verftroyen, gemerkt zijn Leger uit 80000 strijdbare Mannen bestont. Hy hernam in het voorby trekken *Argos*, en maakte 60. Candische Voetboogschieters tot gevangen van Oorloog, dien hy naderhant door een wreede doot deē sterren.

Afscrift van de Aēte hier boven gemelt, genomen uit het oorspronkelijk, begrepen in de met de hand beschreven geschiedenissen van *Rafaelio Carefni*, Groot Cancelier van Venetien, dewelken tot het vervolg strekken van de Kronijk van den Doge *Andrea Dandate*.

Van de Grenspalen van 't Rijk

M O R E A,

DE Grenspalen van dit by Eilandze Rijk, zijn, gelijkerwijs we zels hebben gezegt, de *Jonische*, *Sapienze* en *Egeesche* Zeen: we zullen de Beschrijving van de *Golffen* in de zelve begrijpen, met een hier laten invloeyen.

De Golffen van de

J O N I S C H E Z E E.

ONder de Golffen, in de *Jonize* Zee begrepen, stel ik als de eerste; *de Golf van Lepanthe* dien de ouden *Crisaeus*, *Strabo Heilcyonus*, andere *Corinthiacus Sinus*, en *Sophiaccus Golfe de Pedias*, hebben genoemt. Hy is hondert Italiaanze mijlen lang, en besproeit ten

ten Noorden, de Oevers van *Achaeen*, en ten Zuiden die van *Morea*.

De Golf van *Patras*, naam dienze van de Moreese Zeestad *Patras*, <sup>Foglietta
Hif. dalla
Sag. Segal,
4. 344.</sup> in 't Hertogdom *Chiarenza* gelegen, ontleent, is ten deele van het vaste Land, en ten deelen van eenige Eilanden aan haar ingang gelegen, omringt, waar door wel een ruym Meer gelijkt. Deszelfs lengte van het noorden zuidwaarts, van het Eiland *S. Maura*, tot aan den ingang van de Corintize Golf is tagtig Italiaanze mylen. Ten oosten, gerekent van de eene kant van Morea, daar haar ingang begint, tot aan de Kaap van *Castel Tornese*, is zy by na van dezelfde lengte. Ten westen ziet men tegens dees Golf over, een engte van twee groote duitze mylen, en de Eilanden van *Cefalonien*, en van *Santa Maura* leggen, waar van het eene 15. en het andere 40. Italiaanze mylen tot zijn lengte heeft. Het uiterste einde van het Eiland *Cefalonien*, strekt tot op 12. Italiaanze mylen Zees, aan het Eiland *Zanten*, en dit is door een breete van 25. Italiaanze mylen, van de laaste Kaap van *Morea* gescheiden.

De Golf van *Chiarenza*, alzoo genaamt na een oude Zeestad van dien naam, heeft zijne lengte van de Kaap *Chiarenza* tot aan *Castel Tornese*.

De Golf van *Arcadia*, die *Tolomeus Chelonates* of *Chelonitus Sinus* en andere *Locardian* noemt, strekt van de Kaap *Tornese*, tot aan de Kaap *Jardan*.

De Golf *Zonchio*, voormaals *Cyparissus Sinus* genaamt, heeft zijn uistrekking van de Kaap *Jardan*, tot aan de Kaap *Sapienza*.

G O L F F E N

Van de *Golfen* van *Morea*.

S A P I E N Z E Z E E.

DE Golf van *Coron*, die de Stad, waar van sy haar naam ontleent, bevogtigt, wert ook die van *Calamata* genaamt, om dat deeze plaats niet verre van deszelfs Oevers legt. *Tolomeus* en *Plinius* noemenze *Meseriacus Sinus* om datze aan het oude Landschap *Messenie* paalt, *Strabo Messenius*, andere *Coroneus*, en *Apineus Sinus*: Ze legt tuschen de Kaap *Gallo*, en de Kaap van *Matapan*.

I De

De Golf van *Colochinus*, of van *Castel Rampani*, of van *Fleos* die *Strabo* en *Ptolomeus* *Laconius Sinus* noemten, besproeit met zijn wateren *Laconien*, en strekt van de Kaap *Matapan* tot de Kaap *Malio*: en alhoewel men dezelve in de *Sapienze Zee* begrijpt, zoo steltze *Baudran* egter in de *Candyze Zee* te zijn.

G O L F F E N

Van de Egeese Zee, aan de zyde van

M O R E A.

DE Golf van *Napoli de Romania*, heeft haar naam van den alzoo genaamde Stad ontleent, hy strekt zig meet in de lengte langs *Morea*, tuschen de Kaap *Angela* en *Sekili* uit: men noemde dezelve voortijts *Argolicus Sinus*, om datze het oude *Argien* bevloeit.

De Golf van *Engia*, is door den *Isthmus* of Hals van *Morea*, van die van *Lepante* gescheiden, ze bevat een groote menigte van Eilanden, en Klippen in zig. Men heeftze voor dezen *Saronicus Sinus*, na de Rivier *Saron* genaamt, *Ptolomeus* en *Plinius* noemtenze *Salaminicus*, van 't Eiland *Salanus*, *Strabo Eleusinas*, en indienmen *Pintianus* wil geloven, zoo heeftmenze ook den naam van *Hermonicus Sinus*; en eindelijc die van *Egina*, na een Eiland, in 't midden van de Golf gelegen, en alzoo genaamt, gegeven. Ze is ten noorden en zuiden tuschen *Attica* en *Saccania* gelegen, door de Kaap *Colonne* en *Sekili* bepaalt, en zou na 't getuigenisse van *M. Spon* 80. Italiaanze mylen in haar kring begrijpen.

Eilanden en Klippen,

Ontrent het R Y K M O R E A en de Jonize Zee, gelegen.

Het Eiland C O R F U.

ONder de, in de *Jonize Zee* gelegen Eilanden die onder de heerschappy der *Venetianen* behooren, is het Eiland *Corfu* wel een

van de voornaamste, het legt aan't uiterste einde of niet wijt van den ingang der Venetiaanze Golf, in de Jonize Zee.

Dit Eiland heeft vanouds verscheide namen gehad, *Homerus* noemt het *Scheria*, *Climacus Drepano*, 't geen in de Griekze taal zoo veel als Sikkel te zeggen is. Andere hebben het *Efida Corintoa*, en de Digters *Pheacia na Macride*. Voedster van *Denijs Macria*; *Porracchi Effiso*, andere *Cassiopaea*, *Argos*, *Ceraunia*, en *Deonijs* in zijn verklarende aanteekeningen *Coryra*, en nog andere *Cercira* genaamt, welke naam eindelijk door het gemeene volk in die van *Corfu* is verandert die het hedendaags draagt. Indien het niet voor het grootste Eiland vande Middelandze Zee kan getelt werden, ten minsten mag zulk van de Adriatize Zee geschieden. De Reuzen hebben het bewoont, de lengte van het zelve is volgende 't getuigenis van *Plinius* 94. en van *Volteranus* 97. Italiaanze mylen: evenwel dees opgegeven groote, en komt met de geene die het hedendaags heeft, als veel kleender zynde gantsch niet overeen, mogelyk datmen eertijts het Eiland *Paxo*, 't geen volgens 't zeggen van *Paruta*, aan *Corfu* voormaals vast was en naderhant door een Aardbevinge 10. mylen van het zelve zoude zijn gerukt (gelijk de Eilanden van *Mauria*, *Cyprus* en *Sicilien* mede wedervaren is,) daer onder mede is begrepen geweest. Tegenwoordig heeft het Eiland *Corfu*, oost en west niet meer als 70. Italiaanze mylen in zijn lengte, twintig aan 't west einde, en twaalf aan 't oost einde, en andere plaatze d'een min d'ander meer in zijn breeke; invoegen dat deszelfs kring in alles maar 120 mylen begrijpt. Het is ten oosten van de Kaap *Otranto*, ontrent 60. van *Venetien* 700. mylen gelegen. Ten noorden, van de uithoek daar de Serpente Klip is, paaltze tot op een myl aan *Epirus*, en van den andere uitstekende hoek, is zeventien 20. mylen van het zelve ver scheiden. Dees twee in Zee uitstekende Kaapen, of Zeehoofden maaken een zekere Zeeboezem, diemien in het gemeen het *Kanaal of het nau van Corfu* noemt. Het Eiland is gelegen op 31. tot 41. graden, noorder breete, ende op de hoogte van 41. tot 45. graden, beginnende de 41. graat met het westerlijxste gedeelte van 't eiland *Fer*. Deszelfs gedaante, swemt na een Sikkel; de daar opleggende Stadt, is op een uitstekende hoek gebout. Dees gedaante heeft den Digeren gelegenheit verschafft, om te verdigten dat *Ceres* van *Vulcaanus* een Sikkel begeerde, om dezelve aan *Titan* te geven; dienzy wannerze die verkreken had, in het meest binnewaarde gedeelte van dit Eiland verborg;

dog dees Sikkel door de gedurige af en aanvloet der Zee, afgeknaagt zijnde, hadze het afgedrukte Beelt van haar gedaante, aan het Lant zelfs gegeven. 't Geene den verklaarder van de History *Tineus* verhaalt, is nog veel meer verdigt, gezogt en verziert, namelijk; dat *Saturnus* de teeldeelen van *Celo*, of wel *Jupiter* die van *Saturnus* met den Sikkel hebbende afgescheiden, dezelve aantonts inde Zee wierp, waar uit twee Bergen wierden gebooren, waar op in volgende tijden, de twee onwinnelike Kasteelen van *Corfu* wierden gebout: en op dat deeze daat, voor eeuwig der menschen geheugen ingedrukt zou blyven, zoo nam het Eiland de gedaante van een Sikkel aan.

Dit Eiland is in 4 deelen afgedeelt, die de Inwoonders van't zelve *Baties* noemen. Het eerste na het oosten is genaamt *Leschimo*, door *Marmora Lenkino*, door *Pacacchi*, *Thucidide Leuonisse*. Het tweede tegen 't westen, is genaamt *Laghoro* of *Agiru*. Het derde *Meze*. Het vierde *Lorus* of *Oros*. Yder van deze deelen heeft zijn engtens, en besondere Landstreek. Men geniet hier allerweegen, een zeer zuivere en gezonde Lught, gelijk men uit de Boschagien van Oranje-boomen en Ceder-boomen, dien men in overvloet in het zelve heeft, ligt kan afleiden: waarom de Digters ook niet buiten reden ons zoo veel wonderen van des Konings *Alcionus* Tuin, die in dit Eiland woonde, hebben nagelaten. Het aardrijk is 'er zeer vrugbaar, en men heeft 'er overvloet van Koorn, Honing, Was en Wynen, en men maakt 'er Oly van een bezondere deugt; men vind in het noorder gedeelte, ook schoone ende ruime, vlakke Landstreeken.

In het eerste gedeelte van dit Eiland genaamt *Leschimo*, alwaar men nog eenige speuren van de oude Bisschoppelijke Stad *Gardich*, twee Italiaanze mylen van de Zee *Garbino*, ziet, vintmen een Fontein dien het zelve vermaart, heeft gemaakt, dewelke na datze een klein Riviertje of Beek, waar door verscheide Molens werden omgedreven, heeft gemaakt, zig eindelijk in de Zee stort. Dees Landstreek behelst 25 Vlekken, *Gebugten*, en in die 10000. Inwoonders in zig. De grootste van die alle wert *Potamos*, ter oorzaak van een Canaal, of Vaart, dien het verdeelt, genaamt, is van bezondere behulpzame, en heusche menschen bewoont, dog kan niet anders als voor een Dorp werden gerekent. Daar is een Haven of Vaart, voor de Schepen die ter Zee vaaren.

De Landstreek *Laghoro Agiru* genaamt, en in het Westen van dit Eiland begrepen, is overvloedig in allerleye nood-druft, en Lijftogt;

togt; men telt 8000 Inwoonders en 20 Dorpen in het zelve, en men zoud' er zeerlijk meer vinden, indien de *Africanen*, de daar in gelegen, en op een by na Eilandze hoek geboude Stadt, niet hadden veroverd, en verwoelt; alwaar men nu een genoegsaam welgebout Klooster, de H. Maagt Maria toegewijst, en *Palio Castrizza* genaamt, vindt. Het Kasteel genaamt *Angelo Castron*, dat den Keizer *Michael Comnenus*, op den in de Zee uitsteekende Kaap *Palaorun* deed bouwen, wert hedendaags *St. Angelo* genaamt.

Het derde deel van dit Eiland *Mezzo* genaamt, en waar in de Stadt *Corfu* gelegen is, hadcertijds een groter Stadt. In den ommetrek van 60 mijlen bezits, vintmen 30 Kasteelen, of Leenroerige Heerlijkheden in Dorpen, dwelwelke te zamen met die van de Stadt 25000 Inwoonders kunnen uiteleven.

Het vierde Landgebied, genaamt *Loros* of *Oros*, behelst in den omtrek van 45 mijlen ende 25 plaatzen, 8000 Inwoonders; *Casiope*, hedendaags *Cassopo* genaamt, een zeer beroemde plaats was vanouds deszelfs Hoofdstad. Het Eiland heeft eigentlijk geen Revieren: Want alhoewel' er aan de kant van *Garbino* een is, die zijn beginzel neemt ter plaatze daar de sterkte *Cardicchi* certijds was en die men *Mesongi* noemt, zoo behoort men de zelve, als ook al de geene die men' er vint, eer de naami van *Beek* als Revier te geven.

De Historie-Schrijvers, en komen in de oorspronken afkomst van de bewoonders van dit Eiland niet overeen, gelijkm en in de Historie van *Corfu* door *Marmorata* beschreven kan zien: Ondertuschen zijn alle de hedendaagze Bewoonders, of de meeftte van de zelve, *Grieken*, en leven in hun Godsdienst na de Griekze wijze.

Zeeker Geschiedenis Schrijver zegt, dat het Eiland *Corfu* voor dezen bezonder magic ter Zee is geweest, en dat het zelve ten tijden ^{Eustachis} *Sopra Di-* van den Oorlog tuslchen de *Venetianen* en de *Grieken*, dertig wel ge-^{rigi.} gewapende Galeyen in Zee bragt. De Griekze Historie-Schrijvers, en zijn 't alleen niet, die een Loffelijk getuigenisje van dit Eiland geven; Want behalven 't geen *Thucidides*, spreekende van de *Moreeze* Oorlogen, waar in de *Corcirenen* verscheide maalen deel hadden, van haer zegt, zoo ziet men in *Titus Livius* dat zy in 't Leeger van *Q. Fulvius Flavus* bevel ontvingen om de grenzen van *Calabriate* bewaren, datze de Gezanten van *Carthago*, die ter verzoeken van *Hannibal*, een verbond met *Philippus Konink van Maacedonien* stonden te maken, agterhaalde, aangreepen, en voor den Capitein Generaal bragten, die dezelve na Romen zond. De

De Bewoonders van dit Eiland, na datze een genoegzaam lange tijt, onder de heerschappy van de Koningen van *Napels* hadden getaan, verdrietig geworden zijnde, om de gedurige en menigvuldige veranderingen van dit Koninkrijk langer onderhorig te zijn, booden haar zelven, om de *Venetianen* te gehoorzamen, der zelver Republieque aan. De *Coryreenen* maakten hun voornemen aan *Gio Benelaco*, die doemaals als Consul der *Venetianen* by hun zijnen verblijf had, bekent, die zulx aan den *Senaat* liet weten: en vermis den Prince van *Tarante* eenige regteisschingen meende op 't zelve te hebben, zoo vaardigden men den *Secretares* *Pietro Comptelli* of *Campitelli* af, om dezen Vorst te vertonen, 't gevaar dat'er stont te volgen indien dit Eiland in handen van den algemeenen Viant quam te vallen, en men vond eindelijc middel om deezen Prins met een goede somme van penningen te vreden te stellen.

Volgens 't getuigenisse van *Porcacechi* maakte het Eiland zig de Republiek onderdanig in den jare 1322, en alhoewel dat *Gio Miani Capitana* van de Golf de bezitting, daar van uit handen van *Riccard Altavilla*, en van *Gio, Alesio Cavalila*, op den 9 Juny 1321 nam; Evenwel zoo wil ons *Marmorata* verzeekeren, dat dit beginzel van de bezitting op den 20. Mey 1386. geschiede. En dees geschiedenis Schrijver zegt zu'x uit de wettige, en oorspronkelijke Schriften, die in de bewaarkamer der Republyk werden gevonden, heeft getrokken. Dit gantsche bedrijf wiert door een Franciscaner Klooster Broeder, genaamt *Padre Maistro Giulio Vanello*, een schrander en geagtman beleit en uitgevoert. Hy maakte de zaak diervoegen te beleggen, dat hy de voornaamste inwoonders en bewindvoerders over de Stadt in de Kerk van zijn Klooster doenmaal *S. Angelo* genaamt kreeg, en de Sleutelen van de Poorten der Stad, in handen van den *Capitana Miani*, neffens afstandt van haar gezag over de Stadt deed stellen. De Steedehouder van de Republyk komen jaarlyx op een diergeleke dag verzelt, zijnde van de voornaamste Amptbedienaaers in deze Kerk, voor dewelken den *Proto Papa*, dezen geschiede daad, in haar geheugenis vernieuwt. Ik moet hier by voegen, dat den Prince, ten bewijze van zijn erkentenis tegens deze Broederschap, aan deze Kerk twee Ducaten jaarlijx heeft toegewezen, welke penningen uit de Fiscaalkamer van *Corfu* werden betaalt.

De *Venetianen* hebben dit Eiland in dezer voegen bezeten, tot in den jare 1401. als wanneer *Lasislans* Koning van *Napels*, en Zoon

van Karel, 't zelve vrywillig voor 30000. Ducaten aan de Republyk afstont.

Het is altoos, onder de bestieringe der *Venetianen*, wel gehant-haft en verdedigt, als hun om 't gebied ter Zee te behouden, be-sonder gelegen zijnde. Want het is van verscheide goede Havens verzien, en de Zee Vloeten kunnen haar zeer bequaam ververschen van 't nodige voorzien, en van 't bechadigde herstellen, behalven dat het een stand heeft, die hun kragtig dient om de andere daar on-trent gelegen Eilanden, beneffens de Steden en Landen, dien zy in de Levant hebben te beschermen, alzoo in een Vyandelike Vloot, het komen in den Venetiaanze Golf te beletten, gemerkt dezelve daar inkomende, hun zelven in een Fuij zouden begeven, die van agteren door een togeruste Vloot uit dit Eiland zou kunnen gefloo-ten werden. Zulx datmen met reden dit Eiland de naam geest van de *Poort der Golf*, en het *Bolwerk van Italien* tegen de *Barbaren*.

In deeze laaste tijden, terwijl de magt der *Ottomannen* zoo merke-lijk toegenomen is, heeft de Republyk ten gemeene besten van de Christenheit bezondere groot kosten, in gebouwen, en versterkin-kingen op dit Eiland om het zelve onwinlijk te maken, gedaan. Waar in men het beoogde ook bereikt heeft. In 't midden van den kring des Eilants, steekt een steenrotze Klip, zig in Zee uit, waar op het oude Kasteel, rondom, uitgezondert aan de Land-zijde (daar het twee Bolwerken met zyne gordijnen, en een goede gragt welkers einden in de Zee uitloopen) van de Zee bespoelt zijnde, is gebout, onder dit Kasteel is de Stad gebout, aan de welke, de op de Berg van *S. Marcus* met groote kosten geboude vesting yaft is, om de Stad voor het quaat dat haar van den nabijgelegen Berg *Abraham*, die men zedert eenige tijt merkelijk vlakker heeft gemaakt, mogt aangedaan wer-dende beschermen.

De Stad heeft de eer, dat *Eneas* in haar geboren, en datze hedendaags met de naam van Aartsbisdom praat. De Republyk zendt 'er na zes Edelen om in de regeering den tijt van twee Jaren, Voorzitter te zijn, wan-neer zy door andere werden afgelost. De eerste draagt de naam van *Bailju*, den tweeden van *Provediteur*, den derden van *Capitana*, deeze met den vierden zijn Raaden, een woont 'er binnen de wallen van de oude Sterkte, d'ander in de Stad, den vijfden dat den Grooten *Capitana* is, heeft zijn verblijf in de nieuwe Vesting, en den zesden is Kastelein van de in de oude Stad gelegen Schans, die men *Della Cam-pa* noemt.

In 't

In't Jaar 1537. quam Barberofse, hem met een Leger van 25000. Turken, daar hy door bevel van Soliman 't gebiet over voerde, voor het Eiland *Della Campana* vertoonen. De Turken waren voorsien met 30 stukken Geschut. Ze wierpen in der yl vier bezondere hooftens op, en plantte hun Geschut op dezelve; dog ter oorsaak van de groote tuschen ruimte die'er tuschen dezelve en de Sterkte was, zoo en konde en haar Kogelen geen stormgaten, in de Muren maken. Ondertuschen zoo en deed het Geschut van de groote Vesting een asgrijfseelike brant en stroop, in het Leger en Vloot der Turken, vijf van hare Galeyen gingen te gronde, en die van Barberofse niet buitenschoots zijnde, en ging niet mis. Gedurende deze beleegering vaardigde de Republyk een Gezant na Roomen af, om den Paus, en door den Paus de Keizer te vertoonen, wat schade het verlies van Corfu, aan het Konnikryk van Napels, de Posillie, Sicilien en gantsch Italien zoude veroorzaken; ende dat hy derhalven wilde bewerken, dat den Keizer, een Vloot van vijftig Galeyen, en vijftig Scheepen, gelijk hy voormaals aan haar tegens de Turken had verleent, nu tot haar onderstant mogt zenden, om by honderd andere Galeyen, Galeassen, de drie Gallioenen, en een goet getal andere vaartuigen die de Republyk in Zee had gevoegt te werden.

Den Paus voegde zig aanstonts, om met yver, een zoo grooten goet voor de Christenheit te bewerken, dog zyne moeitens en vlyt waren zonder Vrugt; Zulx dat de Republyk alleen, hun uiterste kragten inspanden, om den Ottomannen het Hooft te bidden, gelykzy dan dezelve ook tot die staat bragt, datze de Belegering met schande mochten opbreken. Door dit middel zoo bevont het voor de Christenen zoo gewigtige Corfu, zig van zyn vyanden verlost.

Van de Eilandjes of Klippen,

Ontrent het Eiland C O R F U gelegen.

Farrari, of wel Ottanus, is een kleen Eilandje, ten westen van het Eiland Corfu, dien het onderworpen is, 15 mylen van de Kaap Agiria en 15 van de Kaap Sante Maria of wel Ortranto ge-

gelegen, den omtrek van het zelve is 8 mylen, de bewoonders bestaan in 200: en deszelfs Landsdouwe is vrugtbaar.

La Serpa is een klip gelegen in een enchte, by *Cafopo* tuschen *Corfu* en *Epirus*. Het is een rotz die zig boven't water uitspeekt, dog aan deszelfs voet zyn verscheide blinde Klippen, en daarom voor de geen die daar omtrent komen te vervallen zeer gevaarlyk.

Sant Vido, of volgens de benaming der oude het kleene Eilandje *Pitia*, is een Klip, die tegens de Stad *Corfu* over, en maar anderhalf myl van dezelve legt: Ze is geheel en al beplant met Olyfboommen.

Condilonis, is een Klip, west noordwest van *Corfu* gelegen, waar op eertijds rottingen wieschen, die voor schrijfpennen verstrekte. Daar is een Kerk op, de Maaget *Maria* toegewijt.

Sant Demetrio, is een kleen Eilandje, waar in een Lazarus Huis met goede gemakken, is gestigt, 't zelve is ten diensten van die van *Corfu*. Men ziet digte by dit Eilandje een witte Klip, die zijn Kruin boven de wateren uitspeekt, en van verre de gestalte van een Schip met ontflagen Zeilen vertoont. Ook heeft deze gedaante de Heilenden aanleidinge gegeven, om te zeggen, dat dees Klip van het Schip van *Ulissos*, dat te deser plaatza zonk, voortgekomen, en door de Goden tot een Klip gemaakt is.

Paxo, is een kleen Eilandje, en geen van de minste, onder de geenen die ontrent *Corfu* leggen, zoo ten opzigt van zijn vrugtbaarheit, en den overvloedt van Levens middelen, als getal van bewoonders. *Bourdon* noemt het *Paxu*, *Porcacchi* *Pachijo*, *Plinius* *Ericufa*, en andere *Paxu Major*. Dit Eiland is ten zuiden van *Corfu* 100. mylen, van de Kaap van *S. Iffidorus* in *Cefalonia*, en 12. mylen van *Epirus* gelegen. *Porcacchi* meent dat deszelfs kring 10. mylen, dog andere zeggen van 25. zoude begrijpen. Aan de Noordwest zijde, heeft het de Haven van *S. Nicolaas*, daar zelfs het grootste Schip veilig mag inloopen; in het inkomen is een Klip. Van het Westen tot het Zuidwesten is de vlakte van *S. Andrée* zeer bequaam voor de Galeyjen; de andere vlakte aan de Zuidoost zijde, is *Vromo Limione* genaamt. Tegens de Zuidoost zijde over, is het vrugtbaar genoeg, maar verwoest zijnde Eiland *Antipaxu* genaamt, gelegen: die van *Paxu* gaan in 't zelve de inzameling van de vrugten die er gevonden werden doen. Tuschen deze tweetegens malkanderen overleggende Eilandjes, is het buiten gemeen diep. In de doorvaart die'er tuschen deze Eilandjens en het vast Land is, is een vervaarlijke Klip,

by na gelijke Klip 2. mylen van *Paxo* gelegen. Daar zijn lieden die haar zelven willen wijsmaken, dat *Paxo* wel eer aan *Corfu* vast zoude geweest hebben, en door de kragt der Zeebaren van den anderen ge-icheiden zijn.

DE EILANDEN CURZOLAERES.

DE *Curzolarize* Eilanden: van *Strabo* en *Plinius Echiniades* en *Stephanus Echina* genaamt, zijn vijfingetal, en in de *Ionize* Zee inde Golf van *Patras* gelegen. Waar van *Samos*, en *Dulichios* de grootste zijn. Deeze die maar een mijl van malkanderen in begrip zijn, leggen ten Oosten 35. mijlen van *Lepanthe*, ten Westen 45. mijlen van 't Eiland *S. Maura*, en in een regter streek 60. mylen van het Kanaal of de Dooryaart *Guiscardo*. Ten Noorden, volgen sy de streek van het vaste Landt, en ten Zuiden, leggenze regelregt 80. mylen over het Kanaal van *Zanten*. Haar kleen begrip, zoude haar buiten alle bedenken in vergetelheit gelaten, en buiten alle aannerking gestelt hebben, indien de Held-dadige verregting in het jaar 1571. aldaar verregt haar niet beroemt en hadden gemaakt.

De ouden hebben gemeent, dat deeze Eilanden, uit Slijk en Zand dat hier ontrent door de onstuimige vloeying, van den vloed *Archelous* neer wert gezet, gemaakt waren, en haar beginzel bekompen hadden. De Schrijvers der Fabulen zeggen, dat het drie schoone *Nimphen* waren, die aan alle de Goden Offerende, de God *Archelous* niet zulx te doen, niet alleen voorby gingen, maar daar en boven deszelfs Godheit beschimpte en met vuile en scherpe scheldwoorden veragtede. Waarom deeze God, om van deze *Nimphen* een nade grootheit van zijn gevoel geproportioneerde wraak te neemen, haar in de Zee stortede, waar uit sy eindelijc in Eilanden verandert zijnde te voorschijn quamen.

Men leest in *Homerus*, dat ten tijde van 't *Rijk van Troyen* dit Eiland, ende geen die'er ontrend leggen, door de *Megerize Troyanen* wierden bezetten.

Het Eilant LEFCADE

Of

S A N T A M A U R A.

Het Eilant dat wy hedendaags *Lefcade* of *Santa Maura* genoemt, wort van *Ptolomeus*, *Leucus*, van *Strabo* en *Mela* *Leucadiagenam*. Het is in de *Jonize Zee*, ter wytte van 9 mylen van *Cefalonia*, en 25 van de *Curzolarië* Eilanden, gelegen. Het is en wyle tijts aan *Achaien* gehegt geweest, dog wiert van het zelve door de inwoonders gescheiden, dewijl dat zy' er een eilandt afmaakte; dog deze hun verregting was van geen langen duur; vermits de assynding, door de onstuimigheit der wint en Zee, in korten tyt met slyk en zant wiert gesloopt, en alzoo met een flag van *Isthma*, of *Hals* wederom hegten aan het zelve Lant, en ontfin alzoo de naam van een ^{* By na een} *Peninsulan*.

Deze *Isthmus* verwoeft, of vervloeit sijnde, heeft men in plaats van dezelve een houten brug van dit Eiland af, over de tusschen beide leggende Eilandjes die maar met een soort van Kanaalen als of het grachten waren van den anderen zijn gescheiden, tot aan 't vaste Land gemaakt. Dit Eiland begrijpt in zijn Omtrek wel 70 mylen, vloeit over in Koorn gewas, Wijn, Oly, Tabak en allerleye Ooftvrugten. Behalven *Santa Maura* waar aan het gehegt is; bevat het in zig 30 Dorpen, waar van de voornaamste zijn, *Trini*, *Apolpene*, *Sfarchioten*, *Caria*, *Azzani*, *Vurnica*, *Scuiro*, *San Pietro*, *Eugtovi* *Dragano* en *Elemento*; die vervolgens zoo dra zy van de *Turken* zijn verlaten geweest, of verlaten werden door de *Grieken* van het vaste Lant, aantonts zijn, of werden bevolkt. Daar zijn verscheiden havens, die men *Demata*, *Santa Maura*, *Scivota*, *Euglimino*. *Vallono di vasi Lichi* noemt, en waar van de twee eerste de voornaamste zijn. Behalven deze heeft dit Eiland een bezondere vlakke Zeekant die de *Galeyen* en *Galeaslen* der *Venetianen*, in deze tegenwoordigen oorlog tegende *Ottomannen* tot een veilige Reede dient. Daar schieten uit dezelfs begrip, drie Hoofden, of Kopen in Zee, genaamt de Kaap *D'Angusci*, *Englimeno* en *Ducato*. Ontrent haar vindmen de Klippen *S. Nicolo de Sparti*, *Scorpion*, *Figlia*, *Magnisci*, en *Sefola*, in dewelke men een grote

menigte van Rotten vind, en daarom ook wel *Scoglio de Soroi*, of de Rottenklip genaamt.

De Stadt en Sterkte

Van

S A N T A M A U R A.

DE Staden sterkte van *S. Maura*, is met het water van de *Ionische Zee* omringt, en is geplaatst tusschen het Eiland *Lefcade*, en het vaste Land, waar aanze gehegt is, door middel van verscheide kleene Eilandjes, die door middel van houte bruggen aan den anderen gekoppelt zijn, en door zijn eigen brug, beneffens een uitvoerlyk pragtige en een myl lange Steene waterleiding, die van 360 boogen, onderschraagt wert. Aan de oostzijde heeftze een lange regte Lyn, zant-bank, welker tusschen-ruimte en't Lant de Haven van *Damata* maakt. Haar Muuren zijn onregelmatig zeven hockig opgetrokken en met vif sware dikke Toorens* Bebolwerkt.

* Santa
Maura legt
29, mylen
van Proef
en 6. van de
Haven Da-
mata.

Ze heeft verscheiden oorlogen om haar zelve te beschermen uitgestaan, dog heeft evenwel, niet tegenstaande, haar mannelijke tegenstant zomtijds van Heer moeten veranderen, en dan eens onder de dwingelandy der *Turken*, en dan eens onder de Heerschappy der *Venetianen* moeten staan. In 'tjaar 1429 wiertze van de *Turken* aange-
taast, en tegelyk uit de handen van eenige Griekze Vorsten die haar bezaten gerukt.

* De Zeero-
vers van
Santa Mau-
ra zijn de
eerste ge-
weest die
Galeote in
Zee hebben
gebragt, de
vers van
Santa Mau-
ra zijn de
eerste ge-
weest die
Galeote in
Zee hebben
gebragt, de
hun stropen te 'e. Deze verovering maakte een einde van den Oorlog, alle geweld-
haast roem- pleegingen hielden op, en de p'aats wierd in gevolge van het vrede
zugig en verdrag Bajazet, wederom in handen gestelt. * Zedert wiert het zel-
dig waken. ve van zulke, onheusche, en quaatwillige menschen, bewoont, dat
een

een yder na datze den algemeenen haat der Christenheit door haar bedryf op hen Hals hadden gehaalt, verlangde na hun ondergang en verwoesting. De Generaal *Morosini* was de geen die de wens van de Christenheit in't algemeen, heeft vervult, met de zaaken dier-voegen te beleggen, dat hy de besettelingen, en die het wijder mogten verdedigen, tot het aangaan van een verdrag dwong, met Pak en zak liet vertrekken, en de plaats onder zijn gewelt, ende magt van de *Vene-
tiaanze Republiek* bragt. Zedert dat de *Venetianen* de zelve bemagtigt hebben, hebbenze dezelve veel Sterker, en om te verdedigen magtiger gemaakt, als zy te vooren was; want behalven de herstelling van het beschadigde, en vervallene, zoo hebbenze, dezelve in zijn Bolwerken nog merkelijk verbeertert.

't Eiland CEFALONIA.

Het Eiland van de *Ionise Zee*, tegenwoordig *Cefalonia* genaamt, heeft een tyd lang de naam van *Caffo* of *Chieffali* gedraagen, de Grieken gaven het deeze naam om daar door uit te drukken, dat het het Hooft van de andere in deeze Zee geleegen Eilanden was, en ter oorzaak dat het voortijs met vier Steden was voorzien, noemde men het *Tetrapolis*.

Niet tegenstaande de verscheidenheit, der bygebrachte namen, zoo hebben de Schrijvers, 't zelve nog andere namen als *Plinius* die van *Melen*, *Porcacci* en andere *Samo* of *Same*, en eenige *Dulichio* en *Tilebi*, gegeven. Het is gelegen op de hoogte van 38 graden Noorder breete, en 46 graden lengte, beginde altoos in het Westerlijxste gedeelte van het Eiland *Fer*; volgen *Porcacci* reekening zou deszelfs Kring 160 mylen begrijpen: dog men weet zeekerlijk dat haar omtrek 170 mylen bevat. Het is drie hoekig van gedaante, en des zelfs noordelijxste Hoek is de Kaap *Guiscaro* anders *Capo Capra* genaamt, Ten Oosten heeft het zijn uitzigt na *Chiarencia* in *Morea*, en ten Noorden het Eiland *Corfu*. Aan d'eeene zijde maaktze, met den punt *Schniori* van het Eiland Zanten dat 18 mylen van dit Eiland is geleegen, het *Kanaal* uit 't geen men eigentlyk het *Kanaal* van Zanten noemt, en 't geene dikwils zeer gevaarlijke Stormen onderhorig is; en van de andere kant van de Kaap *Guiscaro* af tot aan de laagte van *Alexandrie*, en tusschen 't Eiland *Teach* is het *Kanaal* *Guiscardo*, 't geen op zijn alderengst 3 mylen

mylen breetens heeft. Ze heeft verscheide inwyken, daar de Galeyen veilig kunnen gelegt werden, alwaar het datze uit een goet aantal en genoegzaam Krygsvolk, bestonden; want de vlakte van *Alexandria*, de haven *Agostoli* die van groot belang is, en waar van wy in 't bezonder zullen handelen, de vlakte van *Guiscardo*, en van *Afso* kunnen der 4 Galeyen bergen, en hebben alle gelijk ook het *Kanaal* een goede, en vaste Ankergond.

't Gantze Eiland is in zeven voornaeme deelen verdeelt, als in *Agostoli* *Liscuri*, *Finea*, *Eriso*, *Pillaro*, *Samo*, *Luceto*, in het welke verscheide groote Vlekken, waar van het kleenste uit meer als 50 huizen bestaat, draagende hun benamingen, na den Stam-naam van haare voornaamste Inwoonders: de menschen die'er gebooren werden, zija van een kloekmoedige, en verheeven aard.

Beneeden het Eiland van *Cefalonia* vindmen dat van *Teacchi*, waar van wy in 't bezondere zullen spreken. Leevert een menigte van Druiven waar van de Engel ze jaarlyx haar komen voorzien, dat aan de Republyk een inkomste van belang verschafft: ook komen 'er uit het zelve Citroenen van een booven gemeene groote. Den Tarw die men daar in de Lente Zait wert in de maant July ingeoogst. De Wyngaarden zijn kort van stam, en niet zeer hoog boven de aarde uitsteekende. Men verzamelt de Fruiten in April, en in de maant November, dog dezelaaste zijn kleender als die, die men in April plukt. Het geeft ook een menigte van schoone Bloemen, als *Narcisfer* en *Hiacinthen*, en het is daar 'eenemaal gemeen datmen in 't midden van de Winter geurige Angelieren, en *Roozen* vind.

Wanneer des Zomers de wind uit het zuiden wайд, zoo is het daar overmaten heet; dog dit wort menigmaal door de Noordweste Wind getemperd.

De Republyk houd op het zelve een adelijke *Venetiaan* als Landvoogt, onder de naam van Provediteur, en twee andere Edellieden als Raaden, die van maant tot maand, dog onder de toeverzigt van den Proveditor, de gemeene inkomste ontfangen. Hun bediening duurt 2 jaaren. De Stad is den Zetel van een Bisshop, en haar Kerk een aanhangsel van die van Zanten. In de twaalfde eeuw wiertze door den Marquis *Rizzardo de Tochis* Prince van Achayen en deeze Eiland tot een Bisdom opgeregt, hy gaf aan den Bisshop het regt van Tiende op veel goederen, zoo in Cefalonien, als Zanten geleegen, mitgaders aan de Kanonniken, voor haar lieder inkomste, een menigte van Landeryen van Cefalonia.

Strabo verhaalt dat in zijn tyt, *Cajns Antonius* Oom van *Marcus Antonius*, na zijn Burgermeesterschap, dat hy bedient had nevens *Cicero* uit Roomen gebannen zijnde, zig in het Eilandt Cefalonia onthieldt, en hem als of hy en den eygenaar van was; de gronden van een Stad ontwierp, daar hy zijn verblyf had. Dog hy had de tyt niet; van het ondernomen werk te volvoeren, vermits hy uit zijn Ballingschap herroepen zijnde, zijn tyt in zaaken van meerder belang most besteeden.

Men leeft *Titus Livius*, dat de Burgermeester *Marcus Fulvius de Etolinen*, te onder hebbende gebragt, zijn wapenen tegens het Eilandt Cefalonia wendede; en zijnde genoeg genaadert, onderstont hy door zijn afgevaardigde of de Eilanders haar vrywillig aan hem wilde onderwerpen dan of sy lot der wapenen, in zig te verdedigen wilden afwachten. Zy waaren eenparig behalven die van *Camo*, van verstant te buigen, die kloekmoedig een vier maandige beleegering uit stonden. Dog de Romeinen ten laasten overwinnaars geworden zijnde, lieten in het zelve schrikkelijke speuren van hun Toorn, tegens de *Camianen* blijven, want na dat sy haar Stadt geplundert en van alles beroofd hadden, zoo verkogten zy, alle de Inwoonders aan de meeftbiedende.

In 't jaar 1224 wiert dit Eilandt, * door enkele Edelmoedigheit en Goetwilligheit van *Gajus*, die'er den Landvoogt en Heer van was, aan de Republiek van *Venetien* gegeven.

In den jaare 1479 kwamen uit de Gallipoleze, in de *Ionizen Zee*, een groote *Turke Vloot*, die Cefalonien veroverde, doen maals bezetten, van een magteloze Prins *Tocho Napo* genaamt, in wiens handen het was gevallen.

In het jaare 1499. de Spaenze vloot door bevel van den Koning *Ferdinandus*, met die van de *Venetianen* vervoegt zijnde, geene door den wakkeren *Consalvo*, en deze door den dapperen Generaal *Pisani* beleit zijnde, quamen met de zelve voor Cefalonien ten anker leggen, met voornemen, om de Stad die doenmaals van 60 *Turken* wiert beschermt in haar lieder magt te brengen, 'zy begonnen aanstonts werk, met het opwerpen van een Grooten hoogte, waar tegen die van binnen, een diergelyke maakte, dog de Christenen schooten met zulken voordeel op die van de *Turken*, datze haar dwongen te wijken, wanneer de onzen aanstonts toeliepen om deze verlaaten Post, door de haaren te bezetten. Daar en was niemant, ja zelfs de beide Veldheeren en Generaals, meende niet anders ofze waaren zee-

*Verdi-zotzi fatti
Ven. Liv.
P. 163
en Andre.
Morofini
in een Trae-
taatje van
het hoofd,
zegt dat
het anno
1224 wiert
gegeven.

ker dat de Plaats haar was. Ondertusschen speelde het geichud geduu^rig op de muuren, dog met weining vrugt, dat de Belegering swaar maakte. Dog den Capitein van de *Venetiaane Scheepen*, en een Spanjaart van gelijke dapperheit gevolgt van een goet getal Soldaten liepen toe, beklossen de Stadt met zulken onverzaagtheit en vaardigheit, datze den Standaart van de Republiek op de wallen plantede. Waar op zy in getal gedurig toeneemende, dewijl de *Turken* ziende dat het met haar gedaan was, het Haazepat koozen, de bezettelinge op de hielen volgde, en alle door de scherpte des swaarts deeden sneuvelen. In dezer voegen wiert het gantsche Eiland bemagtigt en het Fort *Della Rocca* dat het nog hield, gaf zig des anderen daags meede over. Voort na het overgaan van de plaats, leid den Generaal *Pefaro*, zonder tyt te verzuimen een goede bezetting inde Stadt, en in de Schans. Hy stelde *Luigi Salomon* tot Gouverneur van de Stadt, *Giovanni Veniero*, tot die van de sterke, en *Francisco Leones*, van het geheele Eiland.

Hy zond ook een groot Schip na *Junco*, om een goet getal men-schen die derwaarts geweken waaren, af te halen, en in dit Eiland over te brengen, ten einde datze dit Eiland bevolken, en het Aard-rijk bouwen mogten. Daar quamen ook verscheide andere men-schen, vrywillig uit andere Plaazen, in het zelve woonen, en dezer voegen, wiert dit Eiland, door de verandering van een harde, en dwingekanze in een zoete en billijke heerschappy, merkelijk verbeert, endeszelfs Landeryen neerstiger' be bouwt.

De Vesting ASSO.

DE voornaame vesting van *Aso* of *Nasso*, legt in het Eiland *Cefalonien*: Ze wiert in den jaare 1595. tot bescherming van de bewoonders des zelven Eilants, die in tyt van Oorlog, niet alle in de Stadt *Cefalonien* haar verblijf zoude kunnen hebben, door de *Venetiaanen* Gebouwt. Se heeft haar zetel op den top van een hoogerots, die rondsom van de Zee wert bespoelt, in voegen dat men dezelve niet als langs, zeer smalle paden kan naaderen. Deszelfs Bolwerken zijn zeer onevenmaatig gebout, gemerkt haar stand Plaats zeer oneffen en bultig is. Ze is met een smalle strook lants, van gedaante als een tong, aan het Eiland gehegt, langs welke men

van

van het zelve, tot in de vesting komt. Men stelde eerstijds voor om de zelve, in het binnen gedeelte, uyt te hollen en een goede Gragt daar over te maaken.

Ze begrijpt binnen haar vestingen 60 huizen de Republiek behoerend en 200 die bezondere ingezeten toekomen.

Aan de voet is een kleene Haaven, die schuilplaats van 3 Galeyen zou kunnen verschaffen; maar daar verongelukken'er in 't gemeen altoos mits dezelve, in tyt van swaare stormwinden, en stort regens, door het waater, dat met gewelt, en een meenigte van Keezelen, en Zand, van de Bergen komt afloopen, zonder dat men het belletten kan, in de grond werden geboort.

De Republiek houd aldaar, gelijxe in den jare 1596. op den 23. Juny voor de eerste maal begonnen heeft, een Patrice met den ce-
naam van *Provediteur*, om het gebied en opzigt over dezelve te heb-
ben, welker stijl van bediening 32. maanden duurt.

ARGOSSTOLI.

WY moeten de Bay van *Argostoli* niet voorby gaan, zonder daar iets van te zeggen, dewijl dezelve van aangelegenhheit voor de Republiek is. Ze heeft haar naam, van de Schepen van *Argos*, en Argoniers die daar gewent waren te landen, ontfangen. Ze begrijpt 30. mylen in haar omtrek, en kan een groote Vloot in haar schoot ontfangen. De Galeyen van *Venetien*, en den Provediteur Generaal, houden wanneer ze om eenige verregtingen ontrent deeze streek zijn, veelijts in dezelve haar Rendevous of Zamelplaats.

Ze heeft geen Schans of eenige sterke, en daarom is ze vry voor een yder in 't byzonder. Men heeft voor dezen voorgestelt om'er een sterke op te werpen, om de Haven en ingang van dezelve te beschermen: 't geen, indienmen het eens komt te voltrekken, van groot gewigt zal zijn, gemerkt men de sterke op een uitsteekende rots die aan de mont van dezelve legt, zou kunnen bouwen. Men ziet'er nog eenige spuren van de oude Stad *Crane*, 't zedert *Cranea* genaamt, alwaar de Corintheren haar onthielden. Daar ontrent, na de Zee-kant is de vlakte diemen hedendaags *Il Cuitego* noemt, alwaar men de Grondvesten van groote Kelders ziet, diemen meent dat voortijds tot d'Wapen-plaatsen van de Haven *Argostoli* hebben gedient.

Het Eiland TEACCHI.

Dit Eiland heeft by na zoo veel verscheide namen als'er be-schrijvers van het selve zijn. *Strabo* en *Plinius*, noemen het *Itaca*, *Porcacchi* en *Dionys Africanus Nericia*, *Niger Val di Compagna*, en *Sophianus Val di Compare*: de hedendaagze Grieken noemten het *Thiacchi*, ende Turken *Phiachi*, en gemeenlijk noemt men het *Klein Cefalonia*, *Cefalonia Picciola*.

Het legt tegens *Cefalonien* over, van het welke het door de tus-schen ruimte *Guiscardo*, een diep Kanaal, lang 20, en breet 5. en 3. mylen, afgescheiden is. Deszelfs gedaante is onregelmatig, en vry langer als het breet is, deszelfs begrip, die in 40. mylen in den om-trek bestont, heeft verscheide openingen en inhammen. Daar zijn verscheide Havens, die van groot nut zijn om Brandhout in te schee-pen, dog onder die, en is'er geen die beter als die van *Vathi*, ver-mits haar diepte, ruimte, en veiligheit vóór de Scheepen, wert gehouden. De anderen, die weinig minder in nuttigheit zijn, als deze, zijn genaamt *Gidachi* en *Sarachnicco*, van de overige make ik geen gewag, om dat zy van zoo kleenen dienst, en kwaade Ankering zijn, dat het de mocieten niet waardig is, datmen'er iets van zegt.

Men heeft geloofd, dat dit Eiland de *Wijk*, en woonplaats is ge-weest vande kusische *Penelope*, en het Vaderlant van *Ulysses*: uit kragt vandeze overleevering, hebben die van *Cefalonien* nog eenige eer-biedigheit ontrent etlyke speuren dienen aldaar ziet, en die zy mee-nem merken ten te zijn, van de woonplaats deezer twee doorlugte Egtgenoten. Voortijts was'er een Stad op het selve die *Plutarchus Alacomeno* noemt; dog tegenwoordig zijn'er maar eenige Dorpen op te vinden, waar vande voornaamste, *Vathi*, *Annoi*, *Oxoi*, zijn. Deszelfs bewoners bestaan ontrent in 15000. menschen, waar van een goet gedeelte luiden zijn, derwaarts uit de Eilanden *Zanten*, *Cor-fu*, *Cefalonia*, gebannen of geweken.

De Burgeren van *Cefalonia*, kiezen jaarlijx een Onderzaat, aan wien zy de eernaam van Capitein van *Teacchi* geven: Dog hy kan in zijn ampt niet treeden zonder de toestemming der Rectoren, die ver-plicht zijn jaarlijx in de maant Maart, wanneer hun regering ten einde loopt, haer om van alles onderzoek te doen, derwaarts te begeeven: en 't

en't gezag van deze dienaar van staat, en strekt zig niet verder uit, als om de daagelijcke voorkomende zaaken te onderzoeken, en te vonnissen.

Andreas Morosini, Zoon van Petrus, die in den Jaare 1622. Provediteur van Cefalonien was, verzeekert ons dat dit Eiland door de Bondgenooten van Michael, Zoon van den Keizer Paleologus, den zelven na dat hy het den Napolitaan Karel Tocco eerst afgenoomen had, wiert ontrukt. Deeze was de Republiek diervoegen toegedaan, dat hy zijn Onderdanen de vryheit gaf, om haer van alle Crimineele en Burgerlijke vonnissen op de Venetianen, als zijn Opperregters te mogen beroepen.

Het Eiland ZANTEN.

Het Eiland van *Zante*, is van altoos vermaart, en doorluchtig in zijn oudheit geweest. Het legt inde Jonize Zee, en is niet zeer groot: Het wiere eerlijcs *Zacinten*, na een Zoon van *Dardanus*, genoemt; maar gelijkerwijs met den tijt alle dingen veranderen, zoo is de naam van *Zacinten* verbaast, en eindeling in die van *Zanten* verandert. Daar zijn egter Schrijvers die meenent, dat het *Zacinte* wiert genoemt, om datmen mogelijk de Bloemen *Hiacintus*, alhier in overvloet, en van een uitstekende geur vond. Andere verhalen dat het Jerusalem *Gerusalemme* wiert genaamt, in deze steunende op de geschiedenis van *Robert Guiscardo Hertog van de Ponilles*, dewelke na dat hy voorgenomen had, het heilige graf te bezoeken, een openbaaring had, als dat hy in *Jerusalem* zou sterven. Zijnde in dit Eiland gekomen, en overvalen van een swaare en gevaarlijke ziekte, vraagde hy, hoe dat de plaats alwaar hy was, genaamt wierd: men antwoorde hem van *Jerusalem*. Als doen was het dat hy begreep, dat hy in vervulling van zijn openbaring zeekerlijk zijn leven alhier zou eindigen: en waarlijk hy stierf' er korts daar na.

Dit Eiland heeft ten Oosten ontrent 80. mylen van zig, het Koninkrijk *Morea*; ten Westen grenst het op 12. mylen na, aan het Eiland *Cefalonia*: ten Zuiden is de Barbarize Kuyst 150. mylen van het selve gelegen: ten Noorden heeftze het gedeelte van *Morea* by *Castel Tornes*, op 16. mylen lengte aan zig: en wat lager legt het te-

gens over het Land Del Dichiamo, alwaar *Natolico d'Urzolaren en Drago Mestre* plaatzen meer als 50. mylen van het zelve gelegen, werden gevonden.

Het gantsche Eiland, wert in drie deelen, namelijk *Montagna*, *Pedimonte*, en *Pianuza* begrepen. *Montagna* neemt zijn begin aan de Ooftzijde by de Haven *Chieri*, en behelst de gantsche Zuid en Westzijde tot aan het Noorden toe, hebbende in het midden, een overschoone gebaande weg, genaamt *Neruli*, in welx midden voor deezen een Meir, door d'zamenvloeying van het van alle kanten zygende water wiert gevonden, tot dat eindelijk den Edelen *Angelo Barbarigo*, middel uit vond om het Water af te tappen, en dezelve te doen uitdroogen. Tegenwoordig is het een schoon en vrugbare vlakte van 10. mylen lengte, en 15 in de breedte. Zegrenst van twee kanten aan de Zee: Aan deszelfs Oever is het Vlek *Chieri*, waar van de Haven de naam draagt, gelegen. Van de wateren waaruit men aldaar pik maakt, is een gevoelen onder het volk, dat daar wel eer een Meer geheelen al van dit Pik, is geweest. Men vind'er ook de Vlekken, *Littachio*, *Pigadachita*, *Sculicado*, benefens 14. anderen welkers namen ik om kort te zijn oversla. In het gedeelte *Montagna*, genaamt, zynde Vlekken van *Ambelo*, *Chilomeno*, *Agelo*, *San Leo*, *Santa Maria*, en anderen ten getale van elf gelegen. Het meest afgelegen van deeze alle na het Westen, is genaamt *Volumes* zijnde een vlek van meer als 1000. Woningen.

In dit eigenste gedeelte, zijn drie Griekze Kloosters, genaamt *San Giovanni in Lancada*, *La Madona Spiliotisa of Anafonitra* en *San Giorgio di Grebani*, dat wel het voornaamste is, en de gemakkelijkste stand heeft. In het gedeelte datmen *Piamira* noemt, vlakte die in het Noorden van het Eiland is, zijn de vlekken *Getani*, *Curculidi*, *San Quirico*, *Farao*, en *San Dimiri*. Behalven de grooten Berg die als een voornaam deel van het Eiland op zig zelven kan aangemerkt worden, zijn'er nog 2. andere, die het gantsche Eiland aan de Oost en Noordzijde beslaan. Op den eersten zijn twee Vlekken, als *Xerocastello* en *Lambetti*; op den anderen zijn'er vier, als *Geracario*, *Belusi*, *Calenzi*, en *Tragachi*. In het gantsche Eiland, en is niet meer als een Rivier *Camura* genaamt, welkers water met de Zee gemeenziende, brak is. Maar daar is beneden het Kasteel, en niet ver van de Zee, een Bron van zoodanigen deugtzaamen levend water, datmen moet bekennen, dat zy boven anderen uitmunt; Ze is zoo overvloedig by alle

alle tijden van het jaar, dat meeft alle de gaande en komende Scheepen na Konstantinopelen en Alexandriën gewoon zijn, haar alhier te verveschen en van water te voorzien.

Ten Noorden is dit Eiland geheel steil en ruw, dog ten Zuiden met overvloet van allerley Oottbomen bezet. Aan de Noordoost zyde is een Kasteel, gebout op een hoogte, dat het gantsche Eiland dekt, in het welke haar den * Bestierder, en Gebieder onthouden. Aan de voet van deze hoogten is het Vlek, 't geen zig 2. mylen langs den Oever van de Zee uitstekende, ontrent een halve myl in zijn breete naden Berg heeft. Men ziet alhier een goet getal Huizen, dewelke de Kooplieden, Ambagluiiden, en 't Zeevarend volk toehooren. Men maakt alhier veel Rozijn, deugzaame en sterke Wijn, mitsgaders schoone en smaakelijken Oly, invoegen datmen jaarlijx het een door het ander gerekent, uit yder deezer verzamelingen, ontrent de 5000. Veneetze Ducaten voor Kooppenningen ontfangt. Daaren boven is het vol van andere aangename vrugten, en de planten diem'er vind zijn zoo goet als elders. Deszelfs Haven, die de naam van *Chiere* na het Vlek draagt, is van een goede Ankergrond, voor alle soorte van Vaartuigen voorzien.

Aan de Noordwest zyde, is de Kaap van *Schinari*, met de Klip *San Nicolo*, waar door geenige Scheepen hier kunnen inloopen, ten ware van de Oostkant, vermits deschaarsheit van water, en't gebrek van goede grond, het aankomen aan de Westzyde belet. Aan de Oostzy zijn de Zoutdellingen alwaar de Scheepen, en andere Vaartuigen hun behoef van Zout komen haalen. Een weinigje meer na de Stad is een Klip genaamt *Fraslippo*, en tegenwoordig *Trente Novo*, en wat verder de Punt of Uithoek *Langun*, die digt onder de Stad legt.

Men gelooft dat de Heilige *Veronica*, het Christen Geloof in dit Eiland eerst zoude hebben geplant, de inwoonders door het toonen van den fweedooek des Heeren, ende 't verkondigen van zijn Dood en Lijden, als een ooggetuige daar van, tot d'aanneming van het zelve bewoog.

De Republiek zend, aldaer drie Perzoonen, waer van d'eerste Provediteur, en de twee andere zijne Raden zijn, hun aller bediening duurt twee Jaaren. Dog de inwoonders hebben hun bezondere Raad, waer in men alles regelt dat tot de Lijftogt, gezondheit, en andere burgerlike zaaken behoort. Ze moogen daar en booven, ook vonnis-

spreken over gelt schulden tot zeekere bepaalde somme toe, waar van den beswaarden zig vermag te beroepen op den Provediteur.

Het meeste gedeelte van deszelfs bewoonders zijn *Grieken*, die na hun Kerkelijck gebruik leeven, daar zijn weinig Roomze, schoon dat men ook zelfs de Soldaten daar al ondertelt. Daar zijn ontrent de 1000 Joden, die den Koophandel zeer doen bloeijen, en boven de vryheit van drie *Sinagogen*, dienzy hebben, heeft alle Rijk worden.

De Volkeren van dit Eiland zijn meer genegen tot de Waapenen, als tot de Letteren, maar in de weinige die haar in de weetenschappen bevlijtigen ziet men de welsprekenheit die van oouts den *Grieken* zoo eigen was, klaar uitligten: en worden, met haar, een weinig tijt, in de wetten en regten te oeffenen, groete Orateurs, en schandre Regtsgeleerden. Ze zijn heeft gedurig, in verschil onder malkanderen; Die van het Land, haaten de bewoonders van de Stad, waar van de meeite van den Koophandel leeven; het geringe Volkje houden haart bezig met het af en aan vaaren, op deze en geene plaatzen, in *Morea*, als elders, om alzoo hun Broot te winnen.

Het Eiland is de Aardbevingen onderworpen die dijkwils op deeze en geene plaatzen alles wat schoon, en goet is, ten gronde toe vernielen. 't Is eenige Jaaren geleeden, dat men na een schrikkelijk gedruisch in een nagt 60 bezondere schuddingen gevoelde. Dit geraas duurt in 't gemeen een half vierendeel uurs door de kragt der beweegingen, vliegen niet zelden een deel Steenen uit de Aarde, die zomtijts van een beimettelike stanck wert gevolg. Wanner de Aardbeving groot is; zoo verwektze een geweldigen wint; en hierom ist datmen de huizen daar niet hoog optrekt, nog van verscheiden verdiepingen boven malkanderen maakt.

Daar is een Bisshop, die zijn verblijf, met de eernaam, van Bisshop van *Zanten*, in het Eiland heeft: al hoe wel hy in zijn brieven van verzorging dien hy van den Raat van *Venetien* ontfangt, Bisshop van *Cefalonien* wert genaamt. Deeze Kerk erkende eerst den Paus van Roomen, tot der tijt dat de Kerk, van *Constantinopelen* tot Patriarchchap wiert opgeregt, wanner den Patriarch ondersteunt met de gunst des Keizers de *Griexze* Kerken, en verscheide van Italien, onder zijne magt bragt.

Ten tijden, als verscheyden Vorsten van 't Westen, een verbont hadden gemaakt, om de geendie het Heilige Lant overweldigt hadden, te beoorlooge, zoo keerden de Kerk van *Zanten* onder de gehoor-

hoorzaamheit van den Roomze Stoel. Ze heeft in haar schoot verscheide vermaarde mannen zien bloeyen, ter oorzaake van de groote inkomsten des Bisdoms die volgens de aantekeningen daar van gehouden, meer als 6000. Kronen bedroegen. Mogelijk hebben doenmaals de Bischoppen de magt gehad, om het gezag van hun Stoel, ende den yver van hunne Predikation, door de kragt der Wetten en den wereltlijken arm, tegens de geene die haar haarder wilden ontrekken, te handhaven. Op het *Consilium van Trenten*, zijn twee van deeze Bischoppen, na malkanderen verscheenen, alwaer zy door hun verdienste quamen uit te ligten. d'Eerste was *Joannes Franciscus Commendon*, die gedurende het *Concilium storf*; de andere *Pietro Delfin*, adelijke *Venetiaan*, die *Commendon* kwam op te volgen. Het getal der Kerken die van de Stad het Slot, en de geene die uit Godvrugtigheit zijn gestigt, daar onder begrepen, is wel 44. Daer zijn'er 15 in de stad, en in yder van dezelve in het Oosten, op een verheeven plaats, een op de *Griekze wijze*, versiert en beschildert, (gemerkt zy geen gehouwen beelden in hun Kerken willen dulden) Altaar. Den Altaar is gemaakt van hardsteen en den Vrouwen en Leeken is verboden, dezelve te naaderen. Zelfs en vermoogen geen Kraamvrouwen, nog mannen van eenige groote misdaat, overtuigt, in de Kerk komen; dog deze gewoonte is by de heedendaagze gemeente verwaarloost.

Wanneer den Aards-Bisshop komt te sterven, zoo verzamelen alle de *Griekze Priefters*, en geven volgens een oud gebruik, by de H. Stoel gewettigt, hun stemmen een yder in 't byzonder, tot de verkiezing, van een nieuwe. Den Bisshop heeft geen vaste inkomste, maar bestaat ten deele uit de giften die van de *Grieken*, zoo in Tarw als ander Koorn en vrugten gedaan werden. En ten deele uit de Kerkelijke gerechtigheden, die hy van deeze en geene instellinge ontfangt. Hebbende alzoo door middel van't een en het ander een tamelijke groote inkomst.

Om tot Bisshop van deeze Kerk verkoren te worden, moetmen de ordre van *S. Basilius* beleest hebben, 't geen dan ook de oorzaak is, datmen veel van deeze Kloosters in het Eiland vindt. Het voornameste der zelve is gebout in de rotzen genaamt de *Strofades*, waar van op zijn plaats breeder. Dit Klooster heeft verscheide inkomens zoo in *Canien* als *Cefalonien*, en de *Grieken* hebben een bezonneren eerbiedigheit voor deeze Munniken om datze zoo zeer buyten 't gewoel van de Weerelt leeven.

De Munniken van deze orde onthouden haar het gantsch jaar door van Vlees, uitgezondert wanneerze swaklyk, of ziek zijn, wanneer het hun toegelaten is; en des Maandags, Woensdags, en Vrydags, gebruiken zy niet, als Melk, Vis, en Oly.

Alle de Vrouwen Kloosters, volgen de Griekze Kerk-gebruiken. Het is de Geestelijke geoorloft, na vereis van zaaken, door de Stad te gaan, en haar ziek zijnde magen te bezoecken.

Gasthuizen en zijn'er in dit Eiland byna niet, alleen zoo zijnder 2. binnen Zanten, als een voor de Mannen, en een voor de Vrouwen, waar op de Burgers de toezigt hebben: eerstis nam men in de zelve de gevonden en onwettige Kinderen aan, maar nu niet meer. Men vindt'er ook eenige, dog meest Engelze Protestantens. Daar zijn 4. Mannen Kloosters, een van de Preekheeren, twee van de kleene Kloosters-ordens, waar van het een in Zanten, en 't ander in Cefaloniën is: en een van de Minnebroeders, behalven de Parochiale Kerk van Argostoli, die een *Patronat* van de Doorlugtige Republiek is, en die zy ten dienste van de Minnebroeders heeft gegeven.

Deze volkeren leven goetwillig onder de gehoorzaamheit van de Republiek, om dat dezelye haar tegen de invallen der Turken met haar Zee-magten &c. bechermt, en de Griekze Kerk gebruiken (waar ontrent zy om deszelfs oudheit bezoonder nayverig zyn) laat volgen.

Men verzaamt uitsteekende schoone vrugten in dit Eiland, en zoo veel als in eenige daar ontrent gelegen plaatzen.

Caroldi zegt dat het Eiland Zanten beneffens andere, in den jare 1350. door Robberti, Prince van Tarante, wiert verkogt.

In het Jaar 1571. wiert de Stad door Ulurzali Passa geplondert, 't lant bedorven, en het gantsche Eiland, deerlijk verwoest.

DE EILANDEN S T R I V A L E S.

DE Strivalen zijn twee Eilanden, by de Zeelieden *Stamfane* genaamt, en by de Schrijvers onder andere naamen bekent. Strabo, Plinius en Apollonius noemense. *Strophades*, *Pausanias*

fanias *Strivali*, Suidas *Stromphides*, en Camerarius *Calydnes*. Ze zijn vlak en by na met het water gelijk.

Ze leggen ontrent 50. Italiaanze mylen van Zanten: zijn kleen van begrip, want het grootste van de twee, is niet boven 3 a 4 mylen in den omtrek.

Evenwel niet tegenstaande deeze hunne kleene, zijnze in Druiven bezondere vrugbaar, en leeveren zeer deugtzaame Wijn uit. Daar zijn verscheiden Bronnen van zoet water, waar in men overvloet van bladen van Haagdoorn vint, niet tegenstaande de naast by gelegen plaats daar men deeze Boomen vint, zijnde in *Morea*, meer als 30. mylen van dezelve af is: zulx datze zeekerlijk door onderaardze water-buizen komen vlieten.

De Bewoonders zijn al te zamen *Caloyers*, dewelke om haar tegens de overvallen der Turken te beschutten, hun Klooster wel voorzien van geschut als een Slot, en voor deszelfs ingang een hek hebben gebout.

De Digteren, hebben de Fabel verziert, dat *Aelo*, *Ocepit*, en *Celene*, Zoon van *Taumante*, en *Teletra*, de afgronden als *Harpinen* bewoonden, om uit dezelve tegens de boosoenders, wanneer het de Goden geboden te voorschijn te komen: haar gedaante malen zy af, met magere dog anders schoone Vrouwen aangezigt, het lichaam als dat van Ichrikkelijke gieren met groote Vleugels, en grijpende Klaauwen. De Fabel voegt'er by, dat *Tinée* Koning van *Arcadia*, hebbende als een onmenschelijke Vader, zijn cigen Kinderen de oogen uitgerukt; de Goden hem tot zijn straf gelijke quaal met zijn gezigt te benemen, deeden hebben, en aan de Ichrikkelijke plagen van de Harpyen overlieten, die allerhanden drek en stinkenden dingen onder alles dat hy wilde eten, mengde. *Fazon* geraakt met medelijden over den ellendigen staat van deezen Koning, en hem daar uit willende verlossen, bragt zoo veel te wege, dat *Zette* en *Celais* deze gedrochten dwongen hem niet meer te kwellen, en in de Eilanden *Strofades* deden te wiken.

Het Eilandt van

P R O D A N O.

Prodano is een kleen Eilandje of wel een Klip, by Plinius en Ptolomeus *Prote*, en by de andere *Proude* genaamt. Legt niet verre van *Morea*, tuschen het welke en haar een doorvaart is, houdende 17 a 18 voeten water, en alwaar de Scheepen een yeilige Reede kunnen hebben.

DE EILANDE N inde
SAPIENS CHE ZEE
geleegen.

In de *Sapiensche Zee*, zijn drie Eilanden geleegen, waar van het eerste, door Bordon *Sphagia* of *Sphateria*, door Porcacchi *Sfragia*, en nu *Sapienzia* gemeenlijk wert genaamt. Dit geeft de naam aan de Zee, die haar Oevers in het lange, en de Zuytzyde van *Morea* besproeit: Het legt regt over *Modon*, en streekt in groote bovende 2 anderen uit.

Het tweede is genaamt *Cabrera*, *Fuscella*, of wel *Tegamia* en *Cauwiera*, en niet verre van het eerste (voor 'twelke het in groote moet wijken) geleegen.

Het derde genaamt *Venetico*, legt tegen de Kaap *Gallo* over, deszelfs omtrek is zoo kleen datmen het eer, een Klip als Eiland, behoorde te noemen. Daar zijn ontrent het zelve verscheide Klippen, alwaar haar de Barbarize Zeerovers onthouden, om op de Scheepen die uit de *Golf van Venetië*, en van *Sicilien* komen te passen.

Het Eiland CERIGO.

Het eerste Eiland in het Westen van de *Archipelles*, is heden daag'sche gemeenlijk *Cerigo* genaamt, Ptolomeus noemt het *Cythera* na *Cythero*, Zoon van *Phenice*, *Aristoteles*

les Porphirusa, ter oorzaak van de menigte der Steenen van die naam diemen in deszelfs Bergen vindt, en anderen *Scithera*.

Het legt regt over de Laconie Golf, en van *Morea* maar 5. en 't Eiland *Kandia* 40. mylen: 't begrijpt 60. mylen in zijn ommertrek: is met verscheiden Havens langs zijn Oevers versien, en rondtom van verscheide Klippen verselt. Tegen't Zuiden, is de Haaven van de Vesting, dog die ter oorzaak van zijn engte, en om dat voor dewint t'open legt, weinig wert gebruukt: d'andere die aan gene zyde van de Dragoniers, 12 mylen van de Schans is gelegen, heeft een goede grond, enge mond, diemen met een Ketting sluiten kan, en zoo ruimen boezem, dat'er gemakkelijk een Vloot van 40. Galeyen in kunnen leggen. Daar is een Kerk die de naam van *San Nicolo* draagt, alhoewelze van niemand wert betreden. Vijf en twintig mylen bevesten deeze, is een andere Haven genaamt, gelijk ook de Kerk *San Nicolo de Modari*, bequaam om verblijf aan Galeotten en kleene Barquen te verschaffen.

In dit Eiland is overvloed van wildbraad, maar men Cogt'er weinig Koorn, Wyn, en Oly, ook zijn'er de leevens-middelen duur: men ziet'er verscheiden Dorpen, dog van weinig, of geen belang. Men heeft'er ook enige Kloosters van de ordre van *S. Hironomus*, en van *Kaloyers*, van dewelken'er een op een rots is gebout, ter regter zijde van het Fort, en kort onder het zelve, datmen *San Giovanni Della Grotta*, noemt. Het is met swaaren arbeit en groote moeite in den Klip gevestigt geworden. En al hoe wel men het niet, als zeer beswaarlijk kan beklimmen, zoo hadden evenwel de Grieken niet na, haardar elkens, wanneer de Geestelijke, hunnen aan God gedanen beloften, willen voldoen, te laten vinden. De boven punten vanden Klip doen de beschouwers de haaren te berge staan, wanneer men die ziet vermits dezelve diervoegen overhellcn, dat men zeggen zou, datze moeten vallen en van het lighaem daarze aanzijn afscheuren, niet tegen staande dat dit zoo is, zoo hebben de Inwoonders evenwel, om datze gelooven dat den Heiligen Joannes alhier zijn Openbaringe heeft beginnen te beschrijven, een bezondere eerbetigheit voor deze plaats.

De Stad die de zelfde naam als het Eiland heeft, praalt daar en boven met de eernaam van Bischoplijken zetel: Ze is gebout op een ruime Klip, en voordeelige plaats; hebbende na de Zeekant een met geschut welyvoorziene Vlakte, alwaer men de wagt houdt.

92 *Beschryving van het Koningryk*

* Andere
zeggen ze-
dert de
Griekze
Delpoten

De Republiek heeft het gebied over 't zelve gehad zedert de * verdeling van het Constantinopole Rijk, en laat het door een adelijk perzoon, dien zy alle 2 Jaren aflossen onder de naam van Kastelein en Provediteur bestieren. *Selim* had het met een magtig Leeger, beleid door *Hali*, gevoegt met *Portau*, gaarn bemagtigt, maar dewijl hy zag dat zijn pogingen te vergeefs zoude weezen, zo verliet hy het zelve wel haast.

De Verdigers der Fabulen, zeggen dat Venus in dit Eiland geboren, of wel haar eerste Jaaren versleeten heeft; ook wiert zy'er als Godinne ge-eert, en men had haar in het oosterlykste gedeelte een schoone Tempel, onder de naam van *Citere* toegewijt. In deze Tempel was zy afgebeelt onder de gedaante van een schoone Dogter, met een Zeeschulp in haar regterhand, en als haar vermaakende met te Vlotten op de Zee: Ze was verciert met Purperroode Roozen, en witte duifjes die rontsom haar vloogen, als ofze haar niet alleen wilden volgen maar zelfs in deze haar beweegingen onderschragen: Drie Jonge maagden verbeeldende de drie gevalligheden, gingen hand aan hand haar voor, twee al danzende, als ofze iets op haar hooft en aangezigt wilden plaatzen, en d'andere gaf agting op het agterste. Den Geblinde Cupido haar zoon was met zyne Boog, en uitgeschoten pyl daar hy Apollo meede verwond ook voor haar, staande afgebeelt.

In deze zelfde Tempel was het dat *Piramus* Koning van Troyen en den overschoone *Griekze Helena* na datze op malkanderen verlief geworden en zy haar minnaar haar wegvoering had toe gestaen, te za men kwamen, waar uit den ondergang van Troijen is gebooren:

Het Eiland is niet zeer groot, gemerkt het niet meer als 60 mylen in 't ronde begrijpt; niettemin zoo is het zelve evenwel voor die van Sparta van groot belang geweest, doen het onder deszelfs gebied stond, want het was haar lieden als een Bolwerk, en diende tot een schuilplaats voor al hun Scheepen dien zy na Egipten zonden. Men zond 'er alle Jaaren een Voorzitter, om de Krijs en Burger zaaken te regelen, en 't bezit van dit Eiland was hun lieden van zoo grooten aangeleegtheit, dat de Atheniensers in het achste Jaar vande Peloponeis Oorlog daar van meeester geworden zijnde, *sparta* zig sonder beschutting, en des zelfs Land, zig open voor de invallen der Vyanden bevond, indien zy hun niet gespoet hadden, hun by gelegen plaatzen te versterken en met een goede bezetting te voorzien.

Het kleene Eiland of eerder Klip genaemt *de Cervi*, heeft zijn lengte,

lengte tusschen de haven *Rapini*, en de Kaap *S. Angelo*, maakende aldaar met het vaste Lant een onbekwaame doorwaart, voor de Scheepen ter oorzaak van de Zand plaaten, die daar in leggen.

De Klippen, naast aan het Eiland *Cerigo* gelegen, werden de *Dragoineres* genaamt, hebben goede ankergrond, men kan met alle winden, van dezelve t'Zeil gaan. De andere tusschen dit Eiland en dat van *Candia* gelegen zijn, *Lovo*, anders genaamt *Eple*, *Ofo*, *Doi*, *Poro*, *Poreffa*, *Cicerigo* of, *Cerigetto* die de ouden anders *Egila*, of *Egiale* noemden: zijnde de grootste van alle, en de naaste aan de Kaap *Spada*. Dog zijn geen van alle waart datmen'er een bechryving van, zou maaken, gemerkt zy maar tot Bakens voor de Zeevaarende dienen.

De Eilanden van de EGEEZE GOLF.

DE Eilanden inde schoot van de Egeeze Golf tot deszelfs cieraat gelegen, zijn van de Kaap *Colon* af te tellen, eerstelijk, dat van *Patrocletia*, by het gemeene volk *Gaidronisi*, en *Maconisi*: en van andere ook *Ebanonisi*, ter oorzaak van de menigte Ebbenhouts dat'er waft genoemt. In het zelfde is op zeekere hoogte, een Steen Kolom opgeregt, dewelke, men ver konnende zien, de Zeevaarende liedaer, tot een Baken verstrekt: aan de Noordwest zijde, digt onder dit Eiland zijn gevvaarlijke Zeebanken.

Wat vorder na *Attiqua*, vindmen het Eiland *Eliso*, 't geen men gelooft 't *Eloessa* van *Strabo* te zijn.

Wyder is de Klip van *Phlega*, met nog vyf aanpalende anderen die men *Cumbonisa* noemt.

Tusschen 't Eiland *Culuri* en *Attlica*, is 't Eiland *Lipso Contalia*, anders *Pijttalce* genaamt, digt by den Haven *Lion*, alwaar men een overgrootte menigte van Haazen en Vossen vindt.

Tusschen *Culari* en *Egina* zietmen 't Eiland *Laufa* genaamt, by het welke men drie bezondere Klippen vindt.

Tusschen 't Eiland *Egina*, en de Stad *Corinthen* zijnde Eilande *Argios*, *Thomas*, *Diaporia*, *Ebreo*, *Agiolani*, *Platonisi*, en eenig andere kleene Klip zonder naam.

Tusschen *Egenia*, en 't begrijp van *Saccania* telt mende Eilanden, *Angistri*, *Metopi*, *Dorosja*, en *Moni*.

Tusschende Kaap *Colonna*, en de Kaap *Sckillii* vintmen 2 Eilanden, die men *Kelevinas* noemt; dog van alle deeze genoemde Eilanden, en is' er geen bewoont als *Egena*, *Culari*, en *Poros*.

Culari is een Eiland dat *Sophianus* onder die naam gekent heeft. De Zeelieden noemen het *Santa Bursia*, en is het zelfde, datmen wel eer noemde *Del Dragona*, na zeekeren Draak, die zig hier onrent onthield, en door *Ceroneus* die Zoon van *Neptunes* en *Salomona* Dogter van *Asopo* wiert gedoopt, dewelke zedert aan het Eiland de naam van *Salamis* gaf, waar onder *Plinius* en *Strabo*, het hebben gekent.

Het heeft een Dorp van onrent 200 Huizen na het Eiland *Culari* genaemt, en in het Zuidelijcke gedeelte van het zelve gelegen, heeft zoo ruimen Haven, als men ergens kan vinden, gemerkt dezelve volgens het getuigenisse van *Spon*, in zijn binnenste 2 Italiaanze mylen breet en 7 lang is: aan deszelfs mond leggen twee Klippen *Camili* en *Praesili* genaemt. *Bandran* die dit Eiland de namen van *Cybrria*, *Scirar*, en *Pityussa* doet dragen, zegt dat het 10 mylen van *Egena*, en twee van *Attica* is gelegen. Daar is overvloet van Koorn, Pek, Hars, Koolen, Spongen en Afsche welke alle men na Athenen brengt om te verkoopen.

Deze Eilanders zijn voor het meeste zeer genegen tot de Visschery, waar mede zy haar te meer bezig houden, om dat zig heeft altijd een groote menigte Visschen, onrent haer Oevers onthoude.

De oude Stad *Salimene*, die de Stoel van een onder de Aards-Bisshop van *Athenen* staanden. Bisshop was, was onrent 4 a 5 mylen gelegen van een kleen Vlek, van onrent de 20 huizen, genaamt *Amabelachi*, met een kleene haven regt over *Athenen*, waar by men een Klooster-daantig gebou en enige andere huizen ziet met de naam van *Mitropolis*.

Den omtrek van 't Eiland is 35 mylen; en heeft meer als 1000 Bewoners.

Megalo-Kira, & *Micro-Kira*, dat is groot en klein *Kira*, zijn twee Klippen tusschen *Culuri* en *Attica*, aan het valte Land gelegen.

Teegens de Kaap *Sumnio*, (anders *Colonna* genaamt,) over, is de Klip *Macronisi*, waar van *Homerus* in het derde Boek van *zijne Iliaden* onder de naam van *Craue*, gewag maakt: Deszelfs eerste naam is *Helena* geweest, om dat dees Schoone Griekinne, haar al die van haar Minnaar en Schaker *Paris* liet omhelsen. Het

Het Eiland EGENIA.

Egenia is een Eiland, ontrent 18 mylen vande Athene Zee-boezem 25. van den Haven *Lion*, 12 van *Morea*, en 21 van *Culuri* gelegen; *Strabo* noemt het *Egina*, na de Moeder van *Eacus* Dogter van *Ajso*, *Baudran Aenone*, *Brietus Myrmidonia*, en de Bootgezellen, *Engi*. Dit Eiland, niet tegenstaande dat het 36 mylen in zijn omtrek heeft, heeft geenige Haven zulx dat de aankomende Schepen genootzaakt zijn hun Ree in open Zee, tusschen *Angistri* en *Dorussate* neemen; of wel tusschen het Eiland en *Moni*, gelijk de *Venetiaanz* Zeemagt, gedurende den Oorloog van *Cardia* dede. De *Parysen*, teelen hier zoo kragtig voort, dat de Eilanders in de Lente genootzaakt zijn, hun Eiren op te zoeken, en te brecken, ten einde dat de overvloet deser Jagt vogelen, hun Koorn geen schade zou toebrengen.

Men vind' en nog twee, zeer schoone over blyfzelen van d'oudheit zijnde 2 Tempelen, waar van den eenen is gebout in het Noorden van het Eiland en zoo *Pausianas* meent de Godinne Venus wel eer toe gewijt; d'ander in een Woud, opeen van aanzien wonderlijke Heuvel, wel eer, door *Eacus* eerste Koning van dit Eiland, ter eeren van *Jupiter* gemaakt. Men ziet' en nog 20 Kolommen na de *Dorise* wijze gemaakt, met hun dwars Balken, en zeer regelmatig geschild.

De Stad diemen van outs na het Eiland ook *Egenia* noemde, en een wijle ijtts de Zetel van een onder den Aards-Bisschop van *Athenen*, staande Bisschop is geweest, en die door de geboorte van *Paulus de Medicis* roemrugtig is geworden, is tegenwoordig maar een kleen Vlek, digt aan de Vesting gelegen, die noit in acht is geweest als om zijn stand, zijnde op den top van een hooge en ruwe Klip, en waar van men verscheide Eilanden, inde Archipelages kan zien, zelfs tot *Antimilio* toe.

Dit Eiland is enige tyt den Hartoog *Galeotto Malatesta*, door zijn Huwelijk met de Dogter van *Anthonius*, Koning van *Beotia*, onderworpen geweest, na wiens tyt het onder het gebied der *Venetianen* is gekomen. Dog *Frederikus Barbarosa*, zijnde doorgedrengen tot aande Archipelagize Eilanden, onderstont zig meeester van *Egenia* te

maaken, buiten bedenken, met oogmerk, dat alle de andere, hem op verre na, zoo veel luister niet zoude kunnen toebrengen, als dit dat talrijk van Inwoonders was, en doenmaals onder het beleid van *Francisco Sorian*, die als Minister van de Republiek, het bewind daar over had, wel wiert verdeedigt.

In 't Jaar 1674. wanneer *Francisco Morsini*, Capitein Generaal van de Venetiaanzee Zeemagt, zijn Coerts na de *Archipelages*, om de contributien in te vorderen, en zijne Galeyroeyers te ververschen, had gestelt, zoo nam hy voor het Eiland *Egenia* met gewelt te bemagtigen; hier toe aangevoert zijnde, door dien de Inwoonders weigerig waren, hen te onderwerpen, en de Contributien te betalen, en om dat het zelve, maar een Leger en Legplaatz was voor de Barbaren, die hun met hun ligte vaartuigen aldaar onthielden, om met bequame gelegenheit na *Canea* te kunnen oversteeken. Hy deed zijn Krijgsbenden dan aan Land gaan, en deed de stoutheit van deszelfs verdedigers wel haast straffen: hy dwong haar, zig op zijne bescheidenheit te moeten overgeeven, en na dat hy de plaats ten roof had gegeven en het geen in stand was geslegt, zoo stelde hy 300. van deze Grieken en 40. Turken, aan het Roeyen.

M E G A R A.

Megara, heeft zijn Zetel op een Berg in *Achayen* 25. mylen van *Athenen*, en van *Corinthen*. Het is tegenwoordig een Vlek, voorzien van Inwoonders, gelijk de Huizen, die ontrent ten getale van 400. kleen, en van een flegt gestel zijn, voor het meerder gedeelte van gedroogde Zooden zamen gezet, en met Takken, en Aarde gedeckt. Al de inwoonders zijn Grieken, yverige onderhouders van hunne plegtigheden. De Turken en derven aldaar niet meer woonen, zedert dat een van hun Waywoode door de Zeerovers van daar wiert weggevoert. Het heeft wel eer de Hoofdstad geweest, van de Landsdouwe van *Megara*, die aan die van *Eleusina*, die van *Atheenen* toekomende, en wel eer het rijxste deel van hun gebied) grenst. *Pandion* komende te sterven, liet het zelve den Koning *Pila* ten erffenis, waar van ons deze twee schoone getuigenisse nog zijn overgebleeven, te weeten het Graf van *Pandion*, dat men in deeze Landstreek nog vind; en dat *Nisus* de heerlijkheit van

Atheenen aan Egées, als den oudsten van deze Stam zijnde, hebbende gegeven den zelven *Megare* met alle deszelfs Landen tot *Corinthen* toe, onder zijn bewind heeft gehad. Waar uit gesprooten is, datmen de kleene Haven die'er aan het einde van de *Egeeze* Golf is, en wel eer tot een schuilplaats van de Scheepen van *Megaro* strekte, nog heeden ten dage *Nisæa* noemt.

Gedurende de Regeering van *Codrus*, die van *Peloponessus*, den Atheniensers den Oorlog aangezegd hebbende, zonder datze met haar onderneemingen iet op deeden, overvielen in hun wederom togt *Megare*, waar door het die van *Corinthen* onderdanig wiert gemaakt, om dat deeze die het bemagtigt hadden het aan de Corinthers en aan andere van hunne Bontgenooten, die daar wilde woonen aftonden. Hier door veranderde de *Megarenen* van gewoontens, en Taal, spreekende naderhand niet als Dorisch.

De Schijvers zijn in de Oorsprong van haar naam verscheiden, daar is een gevoelen, dat zegt datze *Megara* wiert genaamt, ten tyde van *Cares* zoon van *Phorones*, de tweee eerste, die Tempelen aan de Godinne *Ceres* hebben ingewijt. Die van *Bestina* zeggen dat *Megares* zoon van *Neptunes*, die in *Oncheso* woonende, zynde met hun Leeger, ten ondcrstant van *Nisus*, door *Mina* geslagen, gekomen, wiert de zelve in de strijd verlagen, en zijnde in de plaats begraven, gaf daar door de Stadt de naam *Megaro*, te vooren *Nisæa* genaamt. De gedenk-schriften der *Megarenen* maaken de geschiedenis, van deze *Megares* heel anders; want zy zeggen dat de zelue *Nisus* in de regeering kwam op te volgen, vermits hy deszelfs dogter *Finoë* ten gemalinne genomen had. Invoegen dat het aldus zijnde niet vreemt zou weezen, datze *Megarenen* na hun Koning zijn genoemt geworden, gemerkt ze die van *Leligenen* na, *Lelegus*, een ander van hun Koningen, (die aldaar van *Egoto*; gekomen zijnde) tot Koning van hun Stadt wiert gekroont, een geruime tijt hebben gedragen.

Ten noorden van de Stad, vintmen in een vlakte 9 a 10 Kerken, rontsom dewelke voor deeze een Dorp genaamt *Palaeochorio* was geleegen, 't geen men, als onbewoont zijnde heeft laten vervallen. Indien den tijt niet alles wat schoon, en gedenkwaardigh is, had verflonden, zoo zou men aldaar nog heden ten dage, die dingen welker overblijfzelen, den aanschouweren verrukt in hun geheel kunnen zien, die tot pragt, en de luister van

de Stadt *Megaro* waren. Onder deeze alle munteerde een Fontein uit, waar aan den Konfetnaar, alles wat zeldzaam en bedenklyk was, scheen aangeleggt te hebben. Niet verre van deze Bron, was een Tempel, in de welke men de afbeeldinge (door *Praxitels* gemaakt) van twaelf Gooden vond, benefens de Conterfeitzelen der Keizeren, t'geen te zaamen een van de lustigste wandel-plaatzen, der Werelt gaf. Men zag ook wel eer het van Metaal gegooten, levens groote Beelt van *Diana*, door de *Megareenen* tot deszelfs eer, met de naam van *Salvatrice* in erkentenis van de door haar zoozy waande genooten hulp, alszy gevaaerlyk en streng door het Leger van *Maronius*, omringt waren, in hunne Stadt opgeregert. Want het gevield dat dees Veldoverste, des nagts in aantogt zijnde, van de weg geraakte, en dus dolende, een Berg voor zijn Vyanden dien hy zogt, nam tegens dewelke hy genoegzaam al zijn Wapentuigh en Oorloogs-behoefsten, onnuttelijc by het duifter veripilde: waar door de *Megareenen*, het Leeger van den zelven ongewapent vindende, een groote overwinning bekwamen. Niet wijd van dezelve, zag men ook den heerlijken Tempel van *Jupiter Olimpianus*, in den welken men het eerst beelt van deeze God, op een wonderlyke wyze, uit Gout, Elpenbeen, en Aarde zamen gezet, kwam te zien; alhoewel dit opgeregte Beelt niet t'eenemaal, voltoit en was, door dien de *Megareenen* wrevelig zijnde, in het dragen van den *Athenienser* Jok en onwillig zelv's in't betalen van de schatting, haars opgelegt, in den *Pelopenezen* Oorlog geen luf hadden, om iets dat tot lof en luister van *Athenen* mogt strekken te verregen. De sindelijcke en rijxste gevrogten, die tot Cieraat, van dit opgeregte Beelt, waaren geschickt, wierd agter in den Tempel, en ter zelver plaatze daar ten zeegepraal, de Snuit, of het Gallioen, van een Galei, wel eer door de *Megareenen*, op de *Athenienser*, wannerze het van hun afgeweeken Eiland van *Salamino* haar weder onderdanig maakte, gewonnen, was opgehangen, bewaart.

Men zou, als men tot *Megara* was nog de aanmerkens waardige ingang door de Rots *Caria* (alzoo in *Carus* zoon van *Phoroneris* genaamt) na den Tempel van *Bacchus Nitelo* gelijk meede die van *Venus Epistrophia*, diemen het Nagt Orakel noemde, kunnen vinden.

P O R T O L I O N E.

Portolione, is alzoo genaamt na zeekere ter hoogte van 10 voet van Marmorsteen gemaakte Leeuw, diemen in den boezem van de Haven, op den Oever ziet. De heedendaagze Grieken noemt *Porto Draco*, Cicero en Strabo, *Piraus Portus*, ze heeft ook de naam van *Athenarus Portus* gedraagen, ze is geleegen in het Noorder gedeelte van de *Engize Golf*.

Den ingang van deeze Haven is engh, zulx dat'er ter nauwer nooit twee Galeyen t'seffens zouden kunnen inkoomen, dog als men'er binnens is, zoo heeft men aller weegen een goede en diepe grond, uitgezondert in een van deszelfs inhammen, die by na droog ende mogelijk voortijts een byzonder Haven voor de Galeyen is geweest, ze kan aan een menigte Scheepen legplaats verschaffen, *Plinins* zegt voor 1000. *Strabo* 400. en de *Portolano* van de Middellantze Zee 500. geevende die een diepte van 10 vademen, dog *M: Spon*, naukeurig en geagt Schrijver, zegt, dewijl deze Scheepen van onzen tijt veel grooter zijn als van ous, datmen'er niet meer als 40 of te uitersten genomen 50 Plaats zou kunnen geeven.

De voornaamste handel, diemen in deeze Haven drijft, bestaat uit Geiten haars, &c.

Eer dat *Temistocles*, Vorst der *Athenienser* was, zoo leiden sy hun Scheepen niet in deze Havens, maar in die van *Phasere*, om dat dezelve niet ver van de Stad was: En uit deeze Haven was het zoo men zegt, dat *Menebus* met de Vloot na *Troyen*, 't zeil ging: en voor hem *Theseus*, wanneer hy op *Minoe* over de dood van *Androgenus* wraak nam. Maar *Themistocles* tot Vorst verkooren zijnde, en ordeelende dat deeze Haven van groter gemak, zou wezen, om datze drie bezondere ingangen had, zoo deed hy den zelven opmaaken, en hegteze met muren, drie mylen lang aan de Stadt vast; men noemde deeze muren *Macri Teichi*, nadierhant door *Sylla* verwoest, en van de welke men nog eenige spuren ziet. Men sag wel eer volgens het getuigenis van *Pausanias*, op de groote Haven van *Pirée*, verheven Eer-Graf van *Temistocles*, de plaats Pallas en *Jupiter* toegegeigent, een lange huizing daar in de langs der oever van de Zee, woonende ingezetenende ter markt kwamen, en verscheide andere Antiquiteiten.

ATHENEN.

Athenen, is een van de oudste Steeden van Griekenland, de Zetel van een Aard-Bisschop en de Hoofdstad van Attica. Ze is niet ver van de Boezem der Engeuze Golf, die een gedeelte van de Jonize Zee uitmaakt, gelegen. Den Koning *Cecrops* dieze ook de naam van *Cecropia* deed dragen, was de eerste die haar grondflag ontwierp; dog haar voltoying isze den Koning *Theseus*, die haar vergrootede, en de Lant-lieden dwong, daar in te komen wonen, verchuldigt. Het Slot behield lange tyt de naam van *Cecropia*, tot dat het eindelijk die van *Arcropolis* bekwam. Het zelve is gebout op een ruwe en aan alle kanten onbehouwen Rots, behalven aan de Westzijde, daardien ingang is. Ten Oosten en Zuiden zijn deszelfs Muren vierkant, dog overig is zoo regelmatig niet, maar voegt zig na de gestalte en punten van de Klip. Deszelfs omrek bestaat in 1200 schreeden; dog aan de voet van den Heuvel, zietmen nog onderscheidelijk de Fondamenten van een andere Muur, die het by na geheel plagt te omringen, en merkbaar sterker te maken. De Soldaten of bezettelingen, zijn in der daat niet anders als Waartgelders of Stoopen, die hun gezin en woonplaats in de stad hebben. Ze zijn altoos bevreesd voor eenige overval, door dien het zelve menigmalen van de Zeerovers is geschiet. Het Slot is by na even wijd, van zeckere twee hoogtens geleegen: d'eeene die in hoogte het zelve gelijk, en *Museum* genaamt is, legt ontrent een Gooteling schoot ver, van het zelve aan de Zuidwest zyde. D'ander is den Berg *Anchermus*, die zoo ruw en ongebaantis, datmen zeer beswaarlijk geschut op den zelven, om de Staden't Slot daar meede te beschieten, zou kunnen brengen. Behalven datze op haar Top-punt, geen vlakke maar wel een menigte van spitze Rotzen en Klippen heeft, op een van de welke de Kapel van de *Agis Georgies* is gebout, waar in eertijts het Beelt van *Jupiter Anchermus* wiert gevonden. Het nedergedeelte van de Stad, legt aan de zijde na de Zee, benoorden het Slot, en zoo kort onder het zelve, dat'er by nageen Huizen schijnen te staan. Dit is de oorzaak dat veelde moeite niet genomen hebende van aan Landt te gaan, gemeent hebben, dat'er van gansch Atheneen niet anders als het Slot is overgebleven. Deze stand is haar bez

bezonder voordeelig en gezont vor haar bewoonders, vermits het daar warm zijnde, veel beter is, voor het koele Noorden, als hittige Zuiden bloot te leggen.

Men ziet' er na zoo menigvuldige veranderingen die ze onderworpen is geweest, nog heerlijke en in schoonheit uitmuntende gedenk-teeken van de Oudheit, waar van de voornaamste zijn, den Tempel van de *Victorien*, gestigt volgens de Jonize bouw-regelen, en by de Turken hedendaags voor hun *Kruidhuis* gebruikt.

Het Arcenal of Wapenhuis van *Licurgus*, na de Dorise bouw-regelen opgetrokken, waar in men tegenswoordig, de Wapenen en het Geschut, ter bewaring legt.

Het Tempel van *Minerva*, na den Dorise bouw regelen, gebout en tegenwoordig by de Mahomeranen tot een *Moske* gemaakt.

De Lantaarn van *Demosthenus*, die de Capucijner Munniken, tot een verblijfplaats dient.

Den agtkanten Wint-Tooren, waar van *Andronicus Cyrrhestus* het bewerp gaf, en *Virruvius*, de beschrijving heeft gemaakt.

De Tempel van *Thesens*.

De Fondamente van de *Areopage*, &c.

Tegenwoordig zijn binnen *Atheenen*, wel ontrent de 8 a 9000 Inwoonders, waar van drie deelen Grieken, en een deel Turken zijn. Deze hebben 4 *Moskeen* in de Stadt, en een in het Slot. Men en dult aldaar geen Jooden, dewijl de *Athenienser*, immers zoo listig zijn, als zy, waarom men daar te Lande voor een spreekwoort zegt, God bewaare ons voor de Joden van *Salonica*, de Gricken van *Athenen*, en de Turken van *Negropont*.

De kleeding der *Atheense* Gricken, is van der Turken dragt zeer verscheiden, dewijl dat ze maar enge duisterverwige Rokken dragen.

Tegenwoordig is de Stad verdeelt in agt wijken, *Platomata* genaamt, te weeten:

Placa. Boreas *Platoma.*

Sotitas tu. Coraki. Psiri *Platoma.*

Mono Calufi. Gerlada.

Roumbi. Agioi Colymboi of Olympoi.

Desselfs Landstreek is Volkrijk, want men telde voor dezen in dezelve 174 Dorpen en Vlekken, waar van de zommige wel voor Steeden

den mogten gerekent worden. Hedendaags vintmen haar meeste onderhorige Dorpen, in de Vlakte van *Mefoia* of *Mefogia*, 't geen de volgende zijn.

<i>Mitropo.</i>	<i>Phyglia</i> , eertijts <i>Phyea</i> .
<i>Keratta.</i>	<i>Carelá</i> ,
<i>Misochóri.</i>	<i>Alopeki</i> .
<i>Chovárades.</i>	<i>Cocla</i> ,
<i>Eláda.</i>	<i>Balambáfi</i> ,
<i>Marcopoulo</i> , daar is nog een ander	<i>Boura</i> .
<i>Marcopoulo.</i>	<i>Arváio</i> .
<i>Consala.</i>	<i>Agoupi</i> .

En deeze by na verwoest zijnde, geeft men maar de naam van *Zen-* *galata* of *Buurten*.

<i>Pikérni.</i>	<i>Palao Lambrica</i> , zijn d'overblijf-
<i>Báfi.</i>	zelen van 't oude <i>Lambra</i> .
<i>Lecambáfi.</i>	<i>Elimbo</i> ,
<i>Lambrianó.</i>	<i>Egnápyrghis</i> ,
<i>Lambrieá</i> , op de Weg van Athé-	<i>Spitia</i> ,
nen, na de Kaap <i>Colonna</i> .	<i>Uzáona</i> .

In de andere Landsdouwen van Atheneen.

<i>Carámamer</i> , aan den voedt van	<i>Chiourka</i> .
den Berg <i>Thymet</i> .	<i>Grammaticò</i> .
<i>Marousi</i> , by 't verwoeste <i>Penteli</i> .	<i>Calingi</i> , op de Weg van <i>Marathon</i> ,
<i>Calandri</i> , op de Weg van <i>Pen-</i>	na <i>Negropont</i> .
<i>teli</i> .	<i>Varnada</i> .
<i>Stamati</i> , op de Weg yan 't ver-	<i>Limico</i> .
woeste <i>Marathon</i> .	<i>Calafino</i> .
<i>Belousá</i> , verwoest.	<i>Marcopoulo</i> .
	Op den <i>Euripes</i> .

By Atheneen onder de Olifplantagien.

<i>Sepollia</i> of <i>Sopollia</i> .	<i>Ambelokipous</i> , op den Weg van
<i>Mainidi</i> .	<i>Penteli</i> .
<i>Cacovaones</i> .	<i>Callirhoë</i> , dit zijnde by de <i>Fontein</i>
<i>Patjcha</i> .	staande <i>Huizen</i> .
	Deeze

Deeze schoone Stad is het Toneel der wetenschappen en Konsten, mitsgaders de Schoole van de deugt geweest. Ook zijn alle de Vorsten die'er oit over geheerscht hebben begerig geweest om hun naam, in het een of ander gedenkteeken te doen uithouwen, haar zelven wys maakende, datz daar door, een onsterfliche gedachten zouden verkrygen. Men vind met dit opzigt een Griekx vers op een Portaal uit gehouwen, bediedende zoo veel, *Als dit is de Stad van Adrianus, en niet van Thefeus.*

In den omloop der Eeuwen, is sy door ongelukkige toevalen, ten verscheiden maelen van Heer verandert. *Sylla* maakte dezelve in 't jaar 68 na de Bouwinge van Roomen, de Roomscbe mogentheit onderworpen. *Bajazeth* zegepralde over haar, ten tyden doenz van *Aristonica Epicurize* Wijsgeer als dwingeland beheerscht wiert. Naderhant het bewind over dezelve in handen van *Renier Acciaioli* zijnde, stont hy haar aan de Republiek van *Venetien* af, ze keerde egter, evenwel weder onder de zelfde *Acciaioli*, die te gelijk *Attica*, en *Beotia* bezat.

In 't jaar 1455, wiertze van *Mahomet* de II. Belegert, en door gebreke van onderstant ook bemagtigt. Zedert dien tijt is ze altoos het *Ottomannische Ryk* onderworpen gebleeven.

Het Eiland en Koningrijk van N E G R O P O N T.

Het Eiland *Negropont* is het voornaamste onder de geene die in de *Archipelagos* leggen; heeft verscheide naamen gehad, en die van *Negrepon*, is door verbaftering in *Egripont* verandert de *Turken* noemn het *Egribos*, de *Latinisten* *Eubaa*, of na de *Dogter* van *Ajopus*, of door de verschuiling van *Inacus* zoon van *Epafo*, in het zelve, die in een Koe wiert verandert, by de Poeten ter oorzaak van zijn *Geloey Ebaa*, genaamt.

Men heeft het ook de naam doen draagen, van *Macris*, na het Kanaal in de Griekze taal alzogenaamt, *Abantia*, na de *Abantidece* Volkeren *Calcis*, en *Chalcendantis*; *Plinius* voegt'er denaam van *Ajopis* by, en *Sirabo* verhaalt, dat het *Oche*, en een wijle tijts *Ellopia* na de zoon van *Jupiter* wiert genaamt.

Veele

Veele zijn van gevoelen geweest, dat dit Eiland met *Beocia*, een en aan malkanderen gehegt is geweest, en van het zelve door Aardbevingen is gescheurt, andere door de snelle en overkragtige Stroom der wateren, die tegenwoordig tuschen het Eiland en't vaste Lant loopen, en de vloed *Euripus* wert genoemd.

Het Eiland begrijpt in zijn omtrek 365 in zijn lengte, van het noorden na het zuiden 90, en in zijn breedte, 40, en op zijn smalste alwaar het met een Brug aan het vaste lant is gehegt, 20 mylen.

Het is by na als omgort met twee voornaamten hoofden, waar van het een de Kaap *Lithar*, en het ander de Kaap *Dell, Oro* is. De eerste heeft zijn uitzigt na de Golf van *Volo*, en wert van *Strabo*, *Cenem, Plunius, Cenium*; *Promontorium*, en *Niger Canaia* genaamt: by deeze was, den oever van *Arthemia*, zoo genaamt na een Tempel die ter eeren van dezelve daar ontrent was opgerigt: en was dit de plaats, alwaar de Grieken, hun Scheepen, als een veilige Schuilplaats gedurende de Oorlogen, tegens de *Perzaanze* Koningen, bragten. De tweede die zijn uitzigt heeft na het Westelijksde gedeelte van de *Archipelagos*, is door *Ptolomeus Caphareum Promontorium*, van *Sophianus Chymium*, by *Niger, Capo Figera Stephanus, Cathereus, Lycorphon Zarax*, en *Isacius Xylophagos* genaamt. Op het opperste gedeelte van dit hoofd, was het *Nauplius* Koning van *Negroponte*, vuuren deed ontskeiken op dat de Griekze vloot, die van de *Troyaanze* Oorlog weer keerde, door het zien van dit ligt, behoude mogt aanlanden. Daar waaren van oots drie steden in dit Eiland, als *Ellopia, Hifica*, en *Oraens Cittadi* (om hun nabijheid in een getrokken) die het vermaart maakte.

De Hooftstadt van het Koningrijk *Negroponte* wiert eerst in de taal der *Athenienser* *Culcis* genaamt, dog heeft naderhant de naam van het rijk zelfs aangenomen, ze is een wijletijts, de Stoel van een onder den Aards-Bisschop van *Atheenen* staande, Bisschop geweest, en naderhant tot den Aards-bisdom verheeven.

Ze is gelegen op den gever van de *Euripus*, de kring haarder muuren is ontrent van 2 mylen; dog daar zijn meer huisen, en Menschen in de Voorsteeden alwaar de Christenen waren, alsin de Stadt, daard de Turken en Jooden hun verblijf hebben. De Turken hebben twee *Moskeen*, en twee buiten, dezelve, alwaar de Grieken hun Kerken mede hebben. De Jesuiten hebben er een huis, waar in zy de Jeugt onderwysen, het getal van alle de inwoonders zal

ontrent 15000 zijn. De Stad is door een goede diepe gragt van de Voorsteeden afgezondert; beide leggenze op een Vlakke Grond.

In de Stad houd een *Capitein Baffa* zijn Residentie, die Landvoogt over het Eiland en een gedeelte van *Bocia* is, by zijn afwezen, is zijn *Kaja* of Steedhouder het gebict aanbetroout. Daar is ook een *Bey*, die aldaar eenig inkomen heeft, waar voor hy verpligt is een *Galey* te onderhouden; ter plaatse daar de *Euripus* op het engste is, is een steene Brug, met vijf kleene Boogen en ontrent van 30 Schreden lenghte, gemaakt; in welkers midden een Tooren is wel eer door de *Venetianen* gebout, gelijk men uit een *S. Marcus*, die op deszelfs Poort wert gezien, kan afleiden. Tussen de Tooren en de Stad, is een dubbelde en na malkanderen, toelaande Wipbrug, om wanneer men die opligt, de Scheepen en *Galeyen*, te kennen laten dooryaren, dezelve is ontrent 20 schreden lang.

Men ziet'er nog heedendaags de Bisshoppelijck Stad, nu *Caripso*, voor deezen, *Chironia*, door *Sirabo*, *Caristus*, *Caristos*, en van *Se-phianus Kasteel-Roso* genaamt; erkent *Calcis* voor haar hooft, van welke Stad, zy leggende by het Promontorium of Zee hooft *Cefaro* 60. mylen gelegen is. Daar plagt nog een andere Bisshoppelijcke Stad, genaamt *Lietria* teweven, dewelke *Moletius*, *Rocho* noemt, en die door de *Atbenienser* bevolkt, en op den Oever van de *Euripus*, voor de eerste verwoesting van *Troyen* gebout zijnde, in haar tijt niet minder als *Calcis*, vermaart is geweest, beide deeze steden zijn te gronde gegaan, door de ontru van haar eigen *Ingezeerenen*, dat'er niets als de naam van overgebleeven is; Want *Darius* na dat hy dezelve door zijn Heir, had laten beroven, deedze verbranden.

Degrond van het Eiland, is van boven steen, en zandachtig, dog een weinig omgegraven zijnde is ze zeer goet. Men heeft'er Bosschagen, die goet hout, tot den Scheepsbou uitleveren. Ontrent *Caripso* vind men een Berg van dezelve naam, waar uit men goede Marmer blokken bekoomt: en niet wijt van deeze vind men de Zeilsteen, zoo tay dat men de zelve tot draden, als of het vlas was, kan maken, dewelke door het vuur wit geworden zijnde, daar na gebruikt wert, om *Lynwaat* van te maken. In de Landstreek van *Calcis* waaren voortijts verscheide Koper, en Yzermijnen, die men nu niet meer en vind. Het Eiland brengt wel zoo veel Boomwol voort, als'er tot

de Zeilen van een gantsche Vloot van nooden is. Daar zijn verscheide warme Baden. Het wert besproeit van twee Rivieren, genaamt *Fincleo*, en *Cereo*, dat den Poeten stof heeft verschafft, om te verzieren, dat het water van de eene, der Schapen Wol swart, en dat van de andere wit deed worden. Kort om het Eiland is Rijk, en van alles wel voorzien; waarom den *Paus Pins de V.* verscheide groote overftens wel eer Raade van den Oorloog tegens de *Turken* in dit Koningrijk te beginnen, als magig zijnde, om onderhout aan een gantsch Leger te verschaffen, en daar en boven, van goede Havens voorzien. Wel is waar als men' er eens in gekomen is, zoo kan men der niet ligt weder uitraaken.

In de tijt dat *Pietro Zani Hartoog* was zoo strekte de Republiek haar Heerschappy, over dit schoone Koningrijk uit, door een afstand die den Keizer van *Constantinopelen*, in erkentenis en tot vergelding van de ontfangen dienste van het zelve, aan de Republiek deed. Den eerste *Baillu* die men aan deszelfs Hof zond, was *Pietro Barbo*, toegenaamt *Zancho*.

In het jaar 1469, als de *Turken*, voorneemens waaren, het zelve te bemagtigen, kwamen zy met een Vloot van 300 Zeilen op't zelve af. Ze maakten aanftonts een brug over den *Euripus*, om door dit middel de vryheit te hebben van hun benden, ten platten landen van het Eiland te doen ververschen; dog de Bewoonders stelden haer daar diervoegen teegen, datze de *Turken* dwongen, weder na hun *Galeyen* te keeren. Kort daarna en binnen de Maant, kwam *Mahomet* zelv in perzoon, met een Leger van 120000. weerbare Mannen, om de Belgering te vervatten. Hy deed een nieuwe Brug over de Vloed, ter lengte van een Mijl, van de *St. Marcus* Kerk af te rekenen, maaken. Door deze Brug baande hy zig zelv een weg, om *Negroponte* aan te tasten. Deze Stad was Bebolwerkt en gesterkt na de wijze van dien tijt; en met 24000. Mannen, onder het bevel van de Bevelhebberen, *Giovanni Bondulnicre*, *Ludovico Calbo*, en *Paolo Errizzo*, bezet. Dees laatste was Steedcwoogt geweest, en wilde niet tegenstaande den tijt van zijn bedieninge verstreken was, met Raad en Daat in 't helpen beschermen van deze plaats, toonen deliefde, zugt, en genegentheit, die hy zijn Vaderlant toe droeg. De *Turken* deedene verscheide Batteryen opwerpen, van de welke zy onophoudelijc op de Muuren der Stad schooten. Viermaalen beftormden zy de zelvē, in de welke zy ontrent de 40000. Man verloren.

ren. De plaats was Formeel te Water en te Lande, beleegert, en wiert van alle kanten ten uitersten benaute; des niet tegenstaande zoo verweerden haer de Beleegerde, Mannelijk, en hadden alreede de Beleegering een Maant uitgestaan; wancker sy een verraad ontdekte. Een kleen Meisje vond een Brief, welx opschrift hield aan *Thomaso Schiava*, en waar in van de middelen wiert verhandelt, die men had te gebruiken om de Stad den *Ottomannen* over te leveren. *Luigi Delfino* vervoert door gramchap tegens dezen verrader, taft hem openlijk zonder bewimpeling, met goede Slaagen zoodanig aan, dat hy alle de Schelmeryen met den Vyant beraamt ontdekte en aan den dag bragt.

De Beleegerde wierden van tijt tot tijt, heftiger in hun te verdedigen; gaven geduurig blyken van haer onweergadelooze en standvastige dapperheit. Dog vonden zig eindelijck door het waaken, en de geduurige arbeit, die sy mosten doen, by na gantsch magteloos, in deze uiterste noot, besloten de geene die de wacht hadden, aan d' *Burelianise Poort*, hun post te verlaten, gelijkze op den 12. July 1649. ook deeden

De Vyant en had zoo dra niet gezien, dat deze Post hen open stont, of ze vielen daar met kracht op in, geevende alderweegen in de Stad, blyken van hun dolle, verwoede, en schrikkelijke wreedheit. *Calbo* wiert op de Markt, en *Bondulmiero* in zijn huis gedood. *Paolo Errizzo* zig op een voordeelige plaats belchanst hebbende, werde zig Mannelijk, den *Sultan* beloofde hem het leven, indien hy zig wilde overgeven, hy gaf zig over, maar den *Wreeden Turk* in plaats van zijn Woort te houden, liet hem ten Schoufpel, doorzagen. Een van deszelfs Dogteren die uitermaaten Schoon was, wilde haar liever laten Ponjaarden, als de omhelsingen van den *Sultan* genieten. Men deede al de geene die boven de 20. Jaren waaren, door de Scherpte des Swaarts sterven, en na dat *Mahemot* een goede bezetting in de Stad om dezelve, en het Eiland te beschermen had gelegt, verliet hy *Negroponte*.

Van de Ebbe, en Vloed van den

E U R I P U S.

DEn *Euripus* is een engte van de Egeeze Zee zoo nau, en in een gedrongen dat'er noot, een Galey t'effens, door den Brug, die tusschen de Vesting *Negroponte*, en een Tooren, die

om uitzigt te hebben is gebout, kan pasleeren, hy is *Euripus Ebous*, na de oude naām van het Eiland, of *Chalcidicus*, na de oude Stad *Chalcis*, genaamt geweest. De Latijnen noemense *Euripus*, de bewoonders des lands *Egripes*, de Italiaanen *Stretto di Negroponte*, en de Francoizen *L'Euripe de Chalcidone*, or le *Detroit de L'Euripe*. Ze is onrent 60 mylen lang en met verscheiden inhammen, hier en daar voorzien, deszelfs Vloed en Ebbe, of open afloopt, is gewiflijk een van de wonderlijcke dingen van de Weerelt. Men heeft daarom soo het schijnt verdigt, dat *Aristoteles*, de oorzaak het zelve niet konnende uitvorschen zig uit spijt daar in wierp, en vercronek.

Antiphilus geboortig van *Bizantien*, zegt in een *Epigramma*, dat den *Euripus* zes malen, *Strabo*, *Pininus*, *Suidas* en andere willen van zeven malen, in een dag of als *Pomponius Mala*, zegt 14 malen, in een etmaal open en af zou lopen.

Titus Livius, meent de waarheit, onrent het rijzen en daalen van deeze Vloed op het aldernauft uitgevonden te hebben, wanneer hy zegt: *De Euripus en heeft geen sevengeregelde op en af vloeyinge in een dag, gelijk het geringe doet geloven; maar hy heeft zijn loop dan aan deeze, dan aan d' andere zijde, na dat de Wind is, gelijk men het water in een stortreegen van de Bergen met kragt ziet nedervlieten.* Dit schijnt niet kwalijk met deszelfs ongeregelde dagen over een te komen, doch hy is in zijn meening bedrogen, als hy wyders zegt, dat'er geen kwader Haven en is als tot *Chalcis*, ter oorsaak van de over snelle Stroom; want dit open af vloeyen, en is de Scheepen in eender twee Haven van deze Stadt leggende geenzins hinderlyk, gemerkt dezelve, genoegzaam ruimte hebben, om de Scheepen voor den drift des waters te beschutten, gelijk den Jesuit *Babin* zegt, in de jare 1669 wanneer de Turkze Vloot tot *Negroponte* overwinterde, welaangemerkt te hebben.

De zelfde *Babin* heeft de open af vloeying van deeze Stroom ten verscheiden tijden, bezonder naukeurig waar genomen. Hy heeft in yder maant of liever Maan 18 a 19 regelmatigē dagen, en 11 onregelmatige, of verwarde dagen, dit zijn de Spreekwijze diemen in *Negroponte*, om dit geduurzaame wonder van de Natuur, te verklaaren, gebruikt.

Hy is in zijn volle kragt, of om duidelijker te spreken, regelmatig de 3. laaste en 8. eerste dagen van de Maan, onregelmatig van den

9. tot den 13. inclus. Den 14. dag neemt hy zijn geregelde loop weder aan tot den 21. en van die tot den 27. dag is hy weder verwert, en onregelmatig. Dog uit de onderstaande Tafel zal den Leczer zoo we agten, dit ons gezeg beter begrijpen.

T A F E L

Der geregelde, en ongeregelde Dagen in het af-
vloeyen van den Euripus, volgens de Maan.

Nieuwe Maan, Eerste Quartier, Volle Maan, Laatste Quartier.

1	9	Ongere-	14	21	Ongere-
2	10	gelde Da-	15	22	gelde Da-
3	11	gen waarin	16	23	gen.
4	12	zy 12, 13 a	17	24	
5	13	14 malen	18	25	
6		in 24 urenen	19	26	
7		open af-	20	27	Geregel-
8		vloet.		28	de Dagen.
				29	

In de geregelde daagen, zoo loopze om de 6 urenen op en af gelijk de Zee, en op de ongeregelde, heeftze 12 a 13 a 14 malen opvloeying, die yder ruim half uur, en even zoo veel dalinge, die schaars een uur duuren.

Al dees geteyen, 'tzy geregelt of ongeregelt, hebben nog twee zaken, waar doorze van die van de Zee verscheelen; Want het water rijst en daalt gemeenlijk een voet, en 't is wat zeldzaams als het twee voeten is; daar in tegendeel de Zee op zommige plaatzen, 20. 30. ja 100. voeten, gelijk in de Havenen van *Brittanjen*, rijzen en daalen.

Het ander verschil is, dat wanneer het Zee water afloopt en daalt, 'tzelve tegens de volle Zee aan schiet, als by voorbeeld wanneer het tot Amsterdam, met een Nieuwe of volle Maan ten 3. urenen het hoogste water is, zoo is het in Tessel het laaste, invoegen, dat het tot Amsterdam begint te vallen, als het in Tessel begint te rijsen. Met Amsterdam begint te vallen, als het in Tessel begint te rijsen. Met de Euripus gaat het op een andere wijze toe, want des zelfs opvloe-

ying geschiet als den stroom, het water na de *Archipelagize Eilanden*, daar de Zee ruimer is, drijft, en de daling wanneer zy zulk na de Tessalize kusten, en door het Canaal daar de Scheepen die na *Tes-salonica* en op het voigste en korste na *Constantinopelen* willen, door moeten doet.

Tusschen het aanwassen, en dalen, is een kleene stilstand, waarin het water gantschelyk stil staat, zulx dat het op het water drijvende stroo, stil blijft leggen, ten ware het van de wind voortgedreeven wiert.

Cesar d' Acons, die een Boek in de France Taal, aangaande het Vloeyen en Ebben van de Zee, heeft doen Drukken, handelt in een kanttekening van het zelve, van den op en afloop van den *Europus*.

De Vesting V O L O.

DE Vesting *Volo*, die de Latijnen onder de naam van *Pagasa*, hebben gekent, is gelegen in dat deel van *Thesflalia*, dat *Magnezia*, kleen Landschap van *Macedonien*, het naaste koomt; 9 mijlen van *Dimetriade*, of als *Titus Livius* en *Plinius* zeggen *Demetriade*, en aan het uiterste gedeelte van de Golf in't gemeen *Delvolo* genaamt; *Plinius* noemt anders deze Golf *Pagasicus*, *Pelas-gicus*, *Snius*, *Ptolomeus Pagasicus*, *Strabo Pagasaeus*, *Mela folci-a-cus*, *Ovide Dematriacus*, *Lucio Macedonicus*, *Orofius Golfe d'Ami-miro*.

De Vesting is gebout na de oude wijze, en beslaat eenige schreede van de Zee, een groote ruimte, hebbende een goede, en genoegzaamen groote Haven, legt volgens Blau op de hoogte van 31 Graden 31 Minuten, en Caftalde 40 Graden 50 Minuten, Noorder breete.

De *Turken* zijn gewoon in deeze plaats, groote Krijgs bereidzelen te maken, en veel Meel en Beschuit in voorraad op te doen, dat uit geburige Landschappen, in overvloet, derwaars wort gebragt. Den Capitein *Moroini* hier van in den jare 1655 verwittigt zijnde, be-sloot zyn Wapenen tegens deeze Vesting te wenden, met voornemen dezelve zoo dra als hy die bemagtigt zou hebben, ten gronde toe te Slegten. Hy voorzag dat hy door deze aan slag, zooze wel uitviel, twee voordeelen zou genieten, namelijk den Vyant daar door een bezon-

bezondere groote gerieffelijkheit versteeken, en zijn Legers voor een geruimen tijt, van Levens middelen voorzien. Hy verzorgde alles wat tot een gewigtige aanflag mogte dienen, kwam met zijn Vloot onder de Vesting ten Anker, en deedze met Bomben, Granaten &c. dapper beschieten. Dees beginzelen waren den Venetianen bezonder voordeelig, vermits de belegerde, geentzins zoo dapperen, driftigen, en voortzettende aanval hadden verwacht. 't Gevaar nam yder ogenblik voor de Belegerde toe, en evenwel zoo en konde sy zoo het scheen, tot de overgaaf niet wel verstaan. Dog als ze de Poort breker gereet, en alles tot den Storm vaardig zagen, zoo ontzonk hen de moed; die aan de Poorten gestelt waren, gingen deur, en die de Muuren zouden beschermen, zogten haar te versteeken, ende d'een zoo wel als d'ander hun Heil in de vlugt te zoeken. De *Bassa* die het gebied over de Vesting had, benefess een *Aga*, meende haar zelven in een plaats, in de Vorm van een kleen Kasteelijen in de Vesting gebout, te versteeken, dog gemerkt zy wel zagen, datze van ongemak en gebrek in de zelve zouden hebben moeten vergaan, indien zy haar daar eenige tijt in zou willen onthouden, zoo gaven zy haar lieden wel haast over. Invoegen dat deze onderneming tot groote eer, van den Generaal *Morofini* kwam uit te vallen, hy deed de Beschuit die'er in was, zijnde over 400000 of vier Milioenen ponden, vervoren, neffens 27. Stucken Geschut, en andere Oorloog behoeftens; Waar na hy vervolgens de Pakhuizen, Moskeen-Huizen deed verbranden, en de Muuren en haar Fondamenten doorschieten, en anders tot de grond toe liet verwoesten.

De Golf en Stad

Salonicki of Theffalonica.

DE *Golf van Salonicki*, strekt zig in het uiterste van de *Archipelages*, ter lengte van 140 mylen uit. Hy is omringt met een schoone Vlakte, dog zeer open voor de wind, en daarom voor de geene dieze, bevaren gevaarlijk; in het diepste van deeze Zee bogt is ten deele op een hoogte, en ten deelen in het hangen van dezelve gebout, de vermaarde Macedonize Stad *Theffalonica*, in't gemeen nu *Salonicki* genaamt. Aan de weltzijde van de zelve

zelve heeft men den vloed *Vardar*, die *Protolomus* en *Strabo Axius Fluvius*, en andere *Bardarus*, of *Bardarius Fluvius* noemen; ze is zeer visrijk, en heeft schoone met Boomen beplante Oevers. De Muren van de Stad zijn met verscheiden Toorens tot haar beschutting voorzien; deszelfs kring of omtrek wert op 10 en 12 mylen, of ruim 3 uren gaans begroot. Daar zijn drie Schanzen, tot haar bescherming in 't ronde van de Stad gemaakt, waar van de eerste, en dat de kleenste is, legt buiten de vesten van de Stad ter plaatze daar men gewoon is te ontscheepen, en is verziem met 20 stukken geschut. De twee anderen zijn gemaakt in 't gezigt van de Zee op het hoogste gedeelte van de Muren, en met 30 a 40 Stukken geschut voorzien. Aan de land zijde ziermen een sterkte, die van *Constantinopolen* genaamt de 7 Torens zeer gelijk; en dit dekt de gantche Stadt, zyn de gelegen op een heuvel, aan welker voet een goet getal huizen staan, die met een bezondere Muur omvangen, egter aan de Stad zijnde gehegt; een groote Voorstad uit maaken.

Ze is zeer Volkrijk, en de meesten Huizen die in 't benedenste gedeelte, zijn Gebout, zijn veel te laag, en klein, om de Jooden dieze Bewoonen, behoorlijk verblijf te geven: ook zijn zy Lieden niet weinig van den stank, die door de enge der straaten niet kan uit lugten, gekwelt.

Daar wert groote Koophandel gedreven, zoo om haar goede geleegentheit en stand, als door de menigte van Zijde Wolle, allerleye Leer, Wasch, Kooren, Katoen, en Yzer &c. datmen'er vind. De Jooden zijn de voornaemste dryvers van den Handel, en hebben alleen het regt, om de Stoffen, waar meede de Janitzeren werden gekleett te maaken, met het welk te doen, met een de middelen, om den jaarlijxzen Tribuut die den Grooten Heer moet hebben, te betalen, werden gevonden. Men telt'er 48. Moskeen in, onder de welke die met schoone Pylaaren onderschraagde Kruiskerk van den *H. Demetrius* en waar in den *Apofel Paulus* in zynne tijt Predikte: en die van de *H. Sophia*, door den Keiser *Justinianus* gebout begrepen, benefens 30 Griekze Kerken, en 36 voorname Sinagogen. Den Stadvoogt draagt de naam van *Mula*, en zijn bediening stelt hem in grootaanzien, aan het *Ottomannise Hof*.

In 't jaar 1218. zynnde tijt, waar in *Andronicus* het Keizerrijk meende te bemagtigen, wiert *Tessalonica*, door *Wilhem Koning van Siciliën* ingenomen. Zynnde eindelyk weder onder het gebied van haer

wettigen Heer *Andronicus Paleologus*, Keizer van *Constantinopelen*, gekeert, zoo stond dezelve van zijn regt, dat hy op deze Stad had af, en schonkze aan de Republiek van *Venetien*, om te nauwer, en te beter met haar verbonden te wezen. Dog daar en verliepengaan 2 jaren, of den Turk bemagtigde dezelve, ter oorzaak van de groote afwezigheit haarder hoofden, de quade staat van Italien, en de kleene wederstant, die deszelfs bewoonders konde doen, met weinig moeiten.

De Golf ende

Dardanellen van Lepanthe.

Deeze Golf in zijn lengte genomen van het Noordelijxste einde, tot aan de Oevers van *Achayen*, en van't Zuiden tot aan *Morea*, scheit deeze tweee voorname deelen van *Griekenland* van malkanderen. Hy heeft verscheiden namen by de schrijvers, na detijt waar in sy leefde, of gelegenheit by dewelke sy schreeven, gehadt. De ouden, noemdenze *Criesus*, *Strabo de Zee van Alcion*, *Sophianus de Golf van Pedras*, eenige *Corintiacus Sinus*, na de Stad *Corinthen*; de Zeeledien volgens 't getuigenis van *Niger de Oevers van Bostria*; en hedendaags gemeenlijk *Lepanthe*. Hy heeft vier voorname Klippen in zijn begrijp, en wert door de Jonize Zee bewaert, het geene tuschen twee, in Zee uitsteekende Hooftden, en aan het lant vast zijnde, komt vloeyen, waar van het een dat aan *Morea* legt, door *Strabo Anthirium Promontorum*, en gemeenlijk *Cap Anthiro* genaamt, boven dezelve legt een *Vesting*, die men *Morea* of *Patras* noemt; d'andere die aan *Achayen* is, wert van *Strabo*, *Rhium Promontorium*, en door het gemeen *Cap de Rio* genaamt, die ook met een Schans genaamt *Romelia* verzien is.

Men noemt deeze Kasteelen, of Vestingen anders de Dardanellen van Lepanthe. Ze zijn beide in 't vierkant gebout, met goede Muuren omtrokken, en van goede Batteryen, om Water-pas te schieten voorzien. Men kan niet zeggen dat aan dezelve iets te berispen is, ten ware de grond daarze opleggen, die zandagtig zijnde, de Vyand een gemakkelijke toegang verschaft. Men kan geen Krijgsbenden, aan de zijde van *Romelia* te lande zetten, als op 2 Italiaanze mijlen van het Kasteel, egter kan men met kleen vaartuig het selve tot op

400 schreeden naderen. Het velt of de vlakte daarmeng gemeenlijktelande gaat is ruim, en by het Kasteel vry eng. Daar is aan de andere zijde van het zelve, aan de voet van een Berg een goede Valeye, daar de gene, die na de Vesting staan hun bekwaamlijk kunnen dekken. Van de Koopmanschappen die uit deeze Golf verzonden werden, als Oly, Tabak, Huiden, Leer, Rijst en Garft, moetmen 3 ten Hundert aan den *Emin* betalen, waar voor den zelven verpligt is 6000 Piasters des jaars in de Schatkist van den grooten Heer te brengen.

Eertijds bragten alle Koopmanschappen, die van 't Westen, of ook door de Eugieze Golf uit Oosten mogten komen hier ter markt; Dog teegenwoordig is den ingang aan de vreemde Scheepen verbooden. Waarom dezelve genootzaakt zijn, tot *Patras* aan te leggen; ook zijn de meeste Scheepen die'er nu komen, Zee-Rovers, en daarom is't datmen *Lepanteklein* *Algiers* noemt. De meeste Bewoners van deeze Zee-boezem, zijn Moren, die Iwarte Kinderten teelen.

De Stad LEPANTHE.

De Stadt *Lepanthe*, is by de Latijnen *Naupactus*, by 't gemeen *Epatos*, en by de Turken *Einebakti* genaamt. Ze is gelegeren in het Landschap *Livadia* op den Oever, en digt aan de mont van de Golf, die zijn naam van haar ontfangt, en omringt van een keegelstaltigen Berg, op welkers top, het Kasteel met vier bezondre muren, omringt, gebout is. Tufslchen yder van deze muren is zoo veel ruimte gelaten, datmen'er den Huizen heeft kunnen bouwen, waar in de Burgers van deeze plaats woonen. De Haven is ondiep, en niet meer als 50 voeten wijt, en men zou deszelfs ingang zeer ligt, als eng zijnde, met een Ketting kunnen sluiten:

Doen deze plaats onder het Heidendom stondt, waren'er vier Kerken, die yder aan een bezondere Godheit, als *Neptunes*, *Venus*, *Esculapius*, en *Diana*, waren toegewijd. *Faliscus* had die van *Esculapius*, ingevolge van zeekere belosten, den zelven gedaan, als hy ongemak aan zijn oogen had gestigt.

Ze wert, terwijlze onder het gebied der Turken is, door een Waiwoode geregeert. Daar zijn 7 Moskeen der Grieken, die uitermaeten van de Turken geplaagt werden, en 3 Joodze Sinagogen.

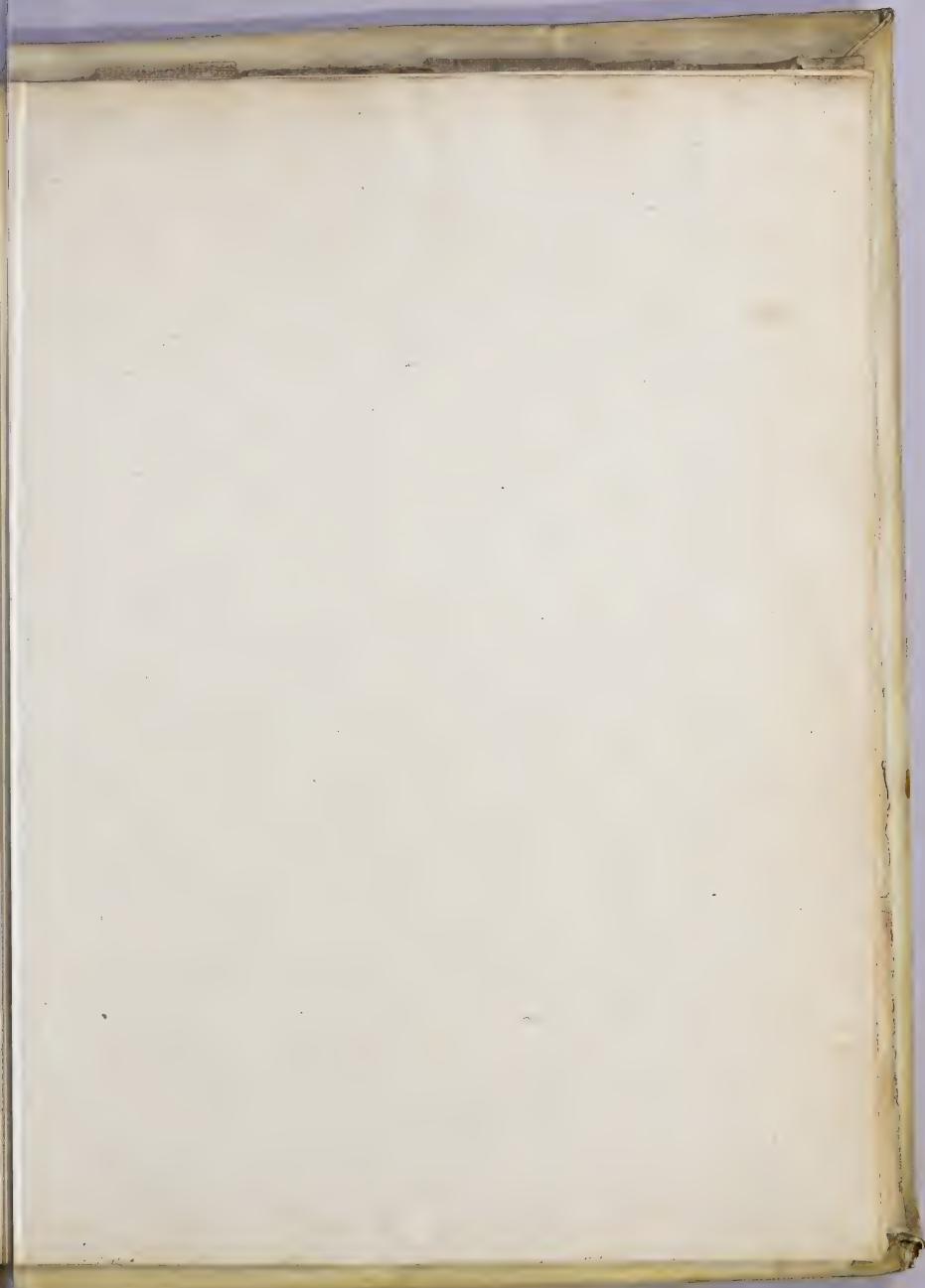
Tge

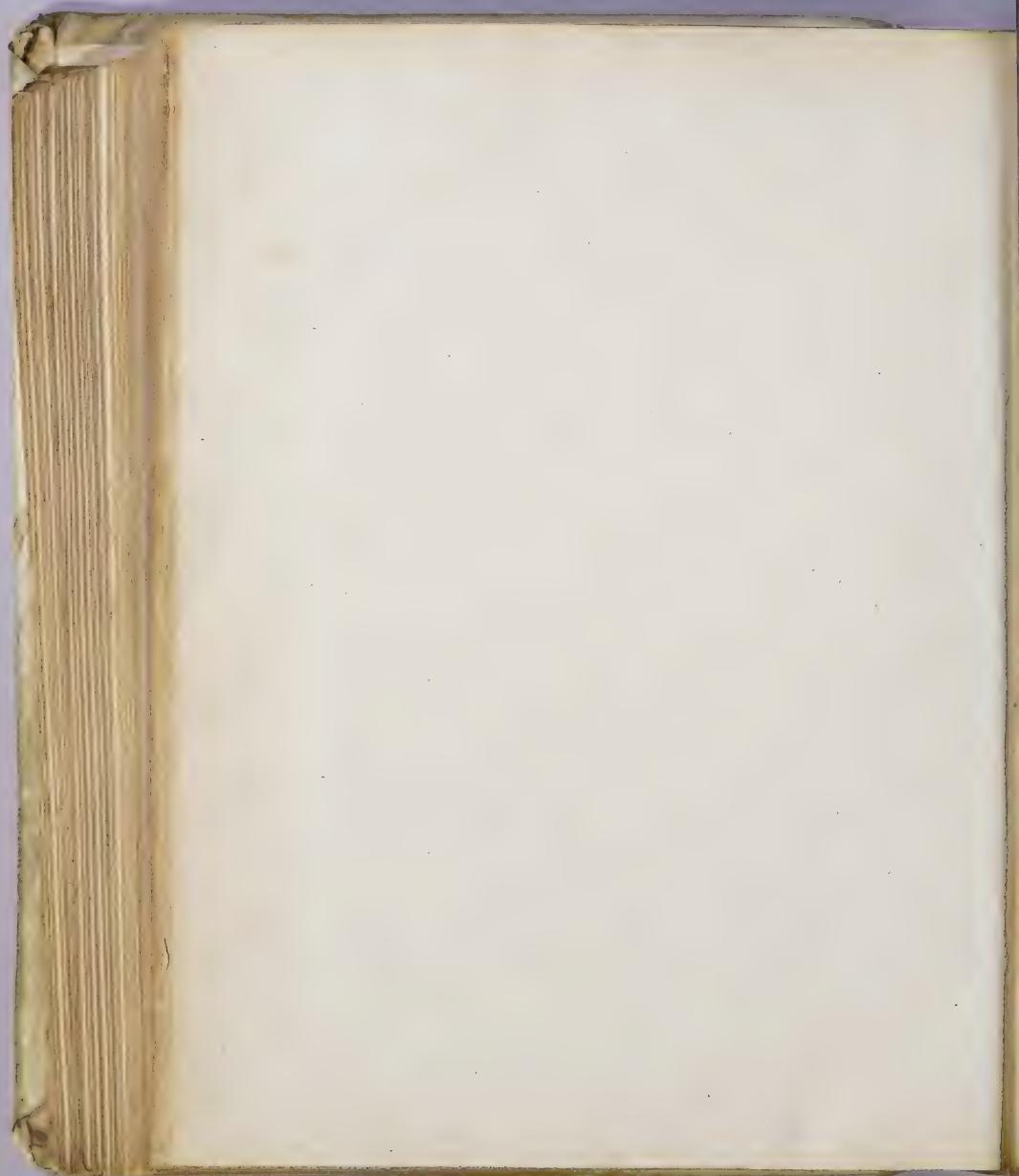
T'gebrek dat de Inwoonders aan vermaak tusschen deeze muren hebben, wert van buiten rijkelyk vergoet, dewijl zy aan de Oostzijde van de Stad niet ver van de Zee, een waterijke Bron hebben, dewelke na datze verscheide Molens, tot het maken van Buspoeder, en 't bereiden van Spaans Leer, daar de Rijkdom des Lants in bestaat, heeft gedient, beproeit ontrent een dozijn sware Dooren Boomen, die de plaats daarze staan zeer genoeglijk maken; men vind'er daar en boven nogh schoone Tuynen en Velden, die met Ceder, Citroene, en Oranje-Boomen beplant zijn. De Landsdouwe is Vrugthaar in Wijn, en van zoodanige, die men voor de beste van Grickenland hout.

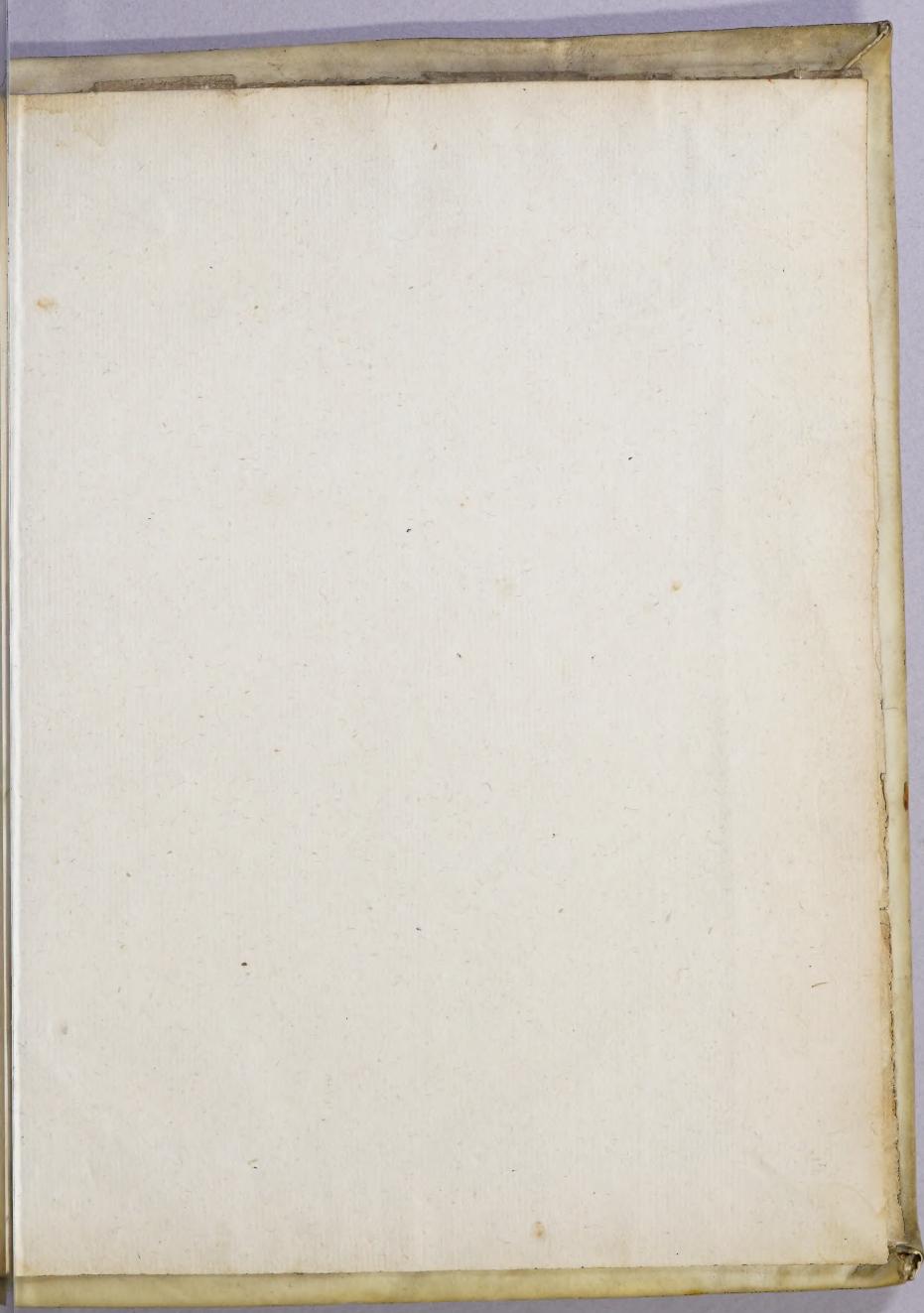
Deze plaats was doen men van geen Geschut en wist, beswaarlijk aan te tasten; in 't jaar 1408 was ze den Keizer van *Constantinopelen* onderworpen, dog den Keizer *Emmanuel Palaogus* zig te swak vindende om ze te beschermen, stondze aan de Republiek van *Venetien* af. Onder dees nieuwe Heerschappy kreegze een andere gedaante en wiert diervoegen versterkt, datze magtig was een aanzienlijk Leeger te wederstaan; gelijk in den jare 1475, doen zy door de Turken belegert was, is gebleeken; wanneer dezelve na een beleg van 4 maanden, en 't verlies van 30000 mannen genootzaakt wierden dezelve met schande te verlaten. Dog *Bajazeth* de II. de zaak hervattende, met een Leeger van 150000 weerbare Mannen, tastte dezelve zoodanig te water en te Lande aan dat hy haar eindelijk deed buigen, en in een over beklaaglyke stand stelde. Men ziet'er de *S. Marcus van Venetië* als nog, 't geen ons reedenen geeft om te denken, dat deszelfs regt immers zoo grootis, als haar wapenen gelukkig zijn, en om te hoopen, dat deeze Zeegen praelende Republiek by de alreeds, zedert weinig tijs, gedaane aannemingen, nog de verovering van deeze plaats tot haar lofen huis ter zal voegen.

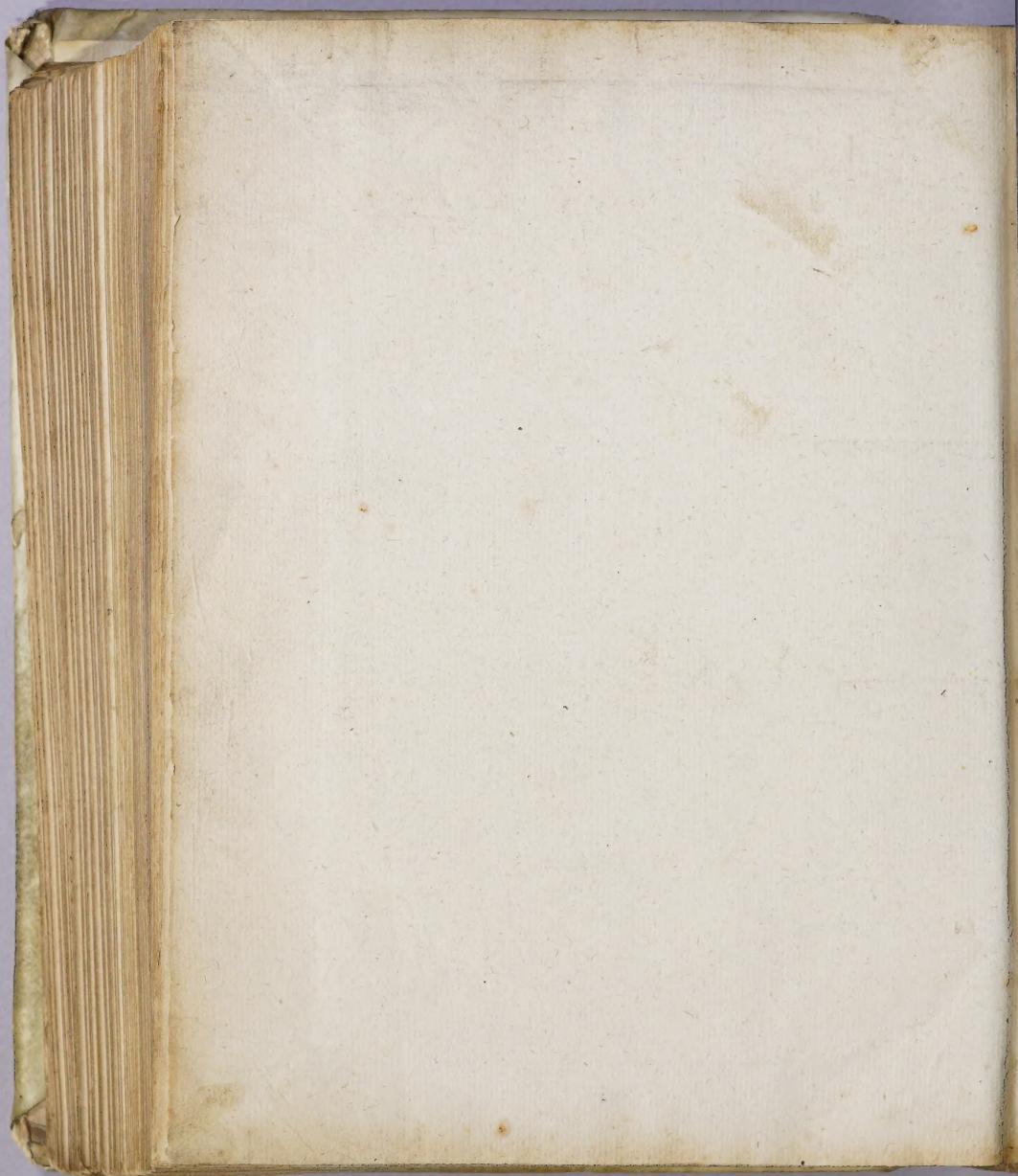
E Y N D E.

06007-2

E702
H515m

